



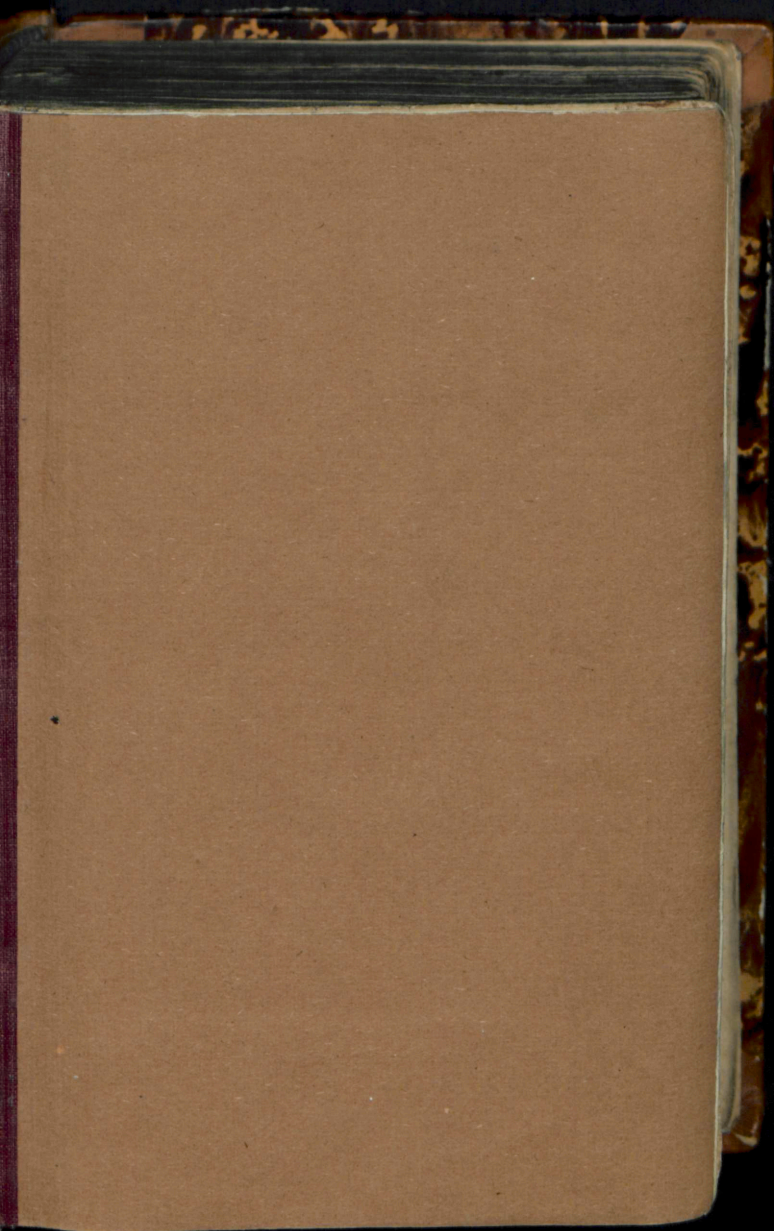
~~Dygs~~
~~1050,~~

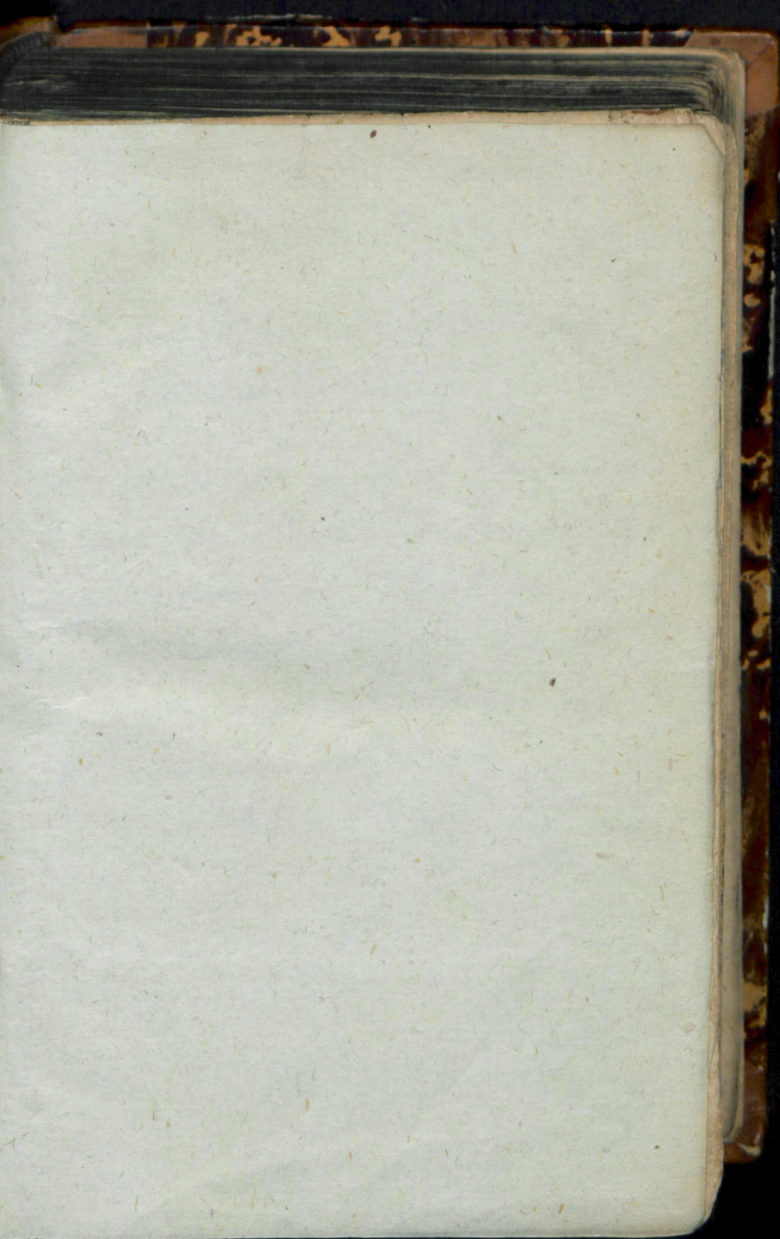
R. M. K. I.

465.

1. péld.

Teljes.





Dozm

682

1 Timoth. 6. 12.

Πωρίς τῶν ἡλῶν αἰῶ-
να τῆς αἰῶνος.

Removendo in qua ac clarissimo
Xro D. Andrea S. Vampi, scribat
S. hysamus k. Szilnafi peregrinans
in partibus Transilvanis,
grata recordationis ergo, in Doros k.
anno recuperata per Cispum
salutis. 1620. 26 Martii.

S

Ab Anno 1727. Possidet
Georgius Török de Sz. Andreas



Soha calam senkinek, n³ eget anyi
cica, mint im mostan csak egy-
fala, szokat lenni szernyi fann-
kian, ha kezdő szamlalni, törté-
vára hol mi, adya magat fírní, jaj-
garni, faggatni, n³ mer szegedy egre
is szolai.

Ej menyí sók bura. s. menyí kei-
vallafrá iyrúnté jwa szomon fírní,
fenneg rúntélekere grászta, nyó-
mónjag moha, grórelenté doha, ad-
fag s. nyavalya szincén el fograta-
rant gyula ki mint doalanté con-
gnis rítko.

Leget en bizonylag, rútkóri igazsagh
hogy világi minden gazdagtag, fírní fagor
fenneg, fogtag, mer im meg szolaló
hogy nála szolaló. Vrat elóv álta
fírní is jadda, jauróttam, canzóltá
de etek mellől mind el mulat.

Lafó bannem csak merch, lelek ves-
tő fekegy, ha mit adis vitag csak vetsegy
kivátnakis lelkeget befel, ním s.
mi hímze hímze, lelesége, vigré az
vége

vége ha van egy kis kedve, eljőve ébfe
vissza ra hár most meg csak megje.

Juonak oh nehai, baratin dolgai kintek
votta rásai zengedező mágát rajjai, hej
edes szatllagom okrato gallagom, soha ma
lakagom benned maragagom, nem lacom
jajgagom a mind most is hűreder ballom.

El kőle az kezelem, jelem az felelem,
ninsen bizony ugyan elvelem, ha hisz szere
szél feltelem, hogy ki nemsejere csak
kis örmere találmó oly helyre hol há-
za nepe, eleres. seje re gondor viselher-
ne püjere.

Saj hár most ez vilag, mind le tőre csügg
kemelerlen kis minden vad raj, veszelhun
re az úr ugyan raj, most im az uraj
el kőle az gazdagaj, kiben vőle boldog.

Saj, baragaj s. mulatsagha mar csak
el fel haj mi fejuire minden aroga

Saj, ugyan megis jaj, veg nélkül való haj
mede koronant helyett van rab haj, mi elle

nünk rag tengeri Saj, meg emesse az to

Saj, belől az verrea maj. Ja karomló.

Saj, ninsen biro, kiraly o. haj haj ritzra

Saj, most el verrea az sz. daj.

Ugy megly ne meny, kinek helyed az dely

haragagag ne legy ily kemeny. Söt sz.

Vündelen vidrado remeny, most im az

vas tőremy, isenreler emeny, sok pa

mis grüjemeny, fenekeleler örmeny, keld-

ten fővevény meg emesse papista lelemeny.

CONFESSIO ET EXPOSITIO

Fidei Christiana,

RMK D. 4657

Az az,

AZ KERESZTYENI

Igaz Hittől való Vallas-tétel.

MELLYET ELSŐBEN

Helvetiában irtanak es be vettenek: Anna-
nak-utána 1567. Esztendőben Magyar
országban is javallottanak, be vőtte-
nek, es mind ez ideig sok Ec-
clesiákban megh tartot-
tanak.



Deakbol Magyarra forditator,

Szenczi CSENE PETER által.

MOSTAN PEDIG UYONNAN

nagyob haszonert, Deakul es Ma-

gyarul együve foglaltatot.

Est Joh: H:

Georgij



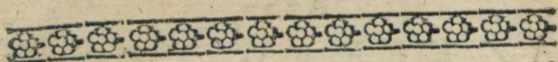
petra mea, & propus-
maculum meum, te Hódá

Stroph. Váirj.

DEBRECZENBEN,

Nyomtatta Lipsiai Pál.

M. DC. XVI.



Rom. 10. v: 10.

Corde creditur ad justitiam, ore
autem confessio fit ad salutem.

1. Pet. 3. v: 15.

Legyetek penigh kefeek minden-
koron meg felelni nagy alazatoſſag-
gal, es bõcsülettel azoknak, az kik
famot akarnak venni, az ti benne-
tek valo remenſegrõl.





A Z N E M Z E T E S E S
NAGYSAGOS URNAK, REDEI
FERENCZNEK, Az Főlfeges II.
MATYASNAK, Romai Császárnak
es Magyar-orfagnak Kiralyanak szentelt
Vitezenek, es az Tekinktetes Nagős
BETHLEN GABORNAK,
Erdely-orfagnak Fejedelmének, &c.
Tanatának: Bihar Var-megyének fő Ispan-
nyanak, es Varadnak Capitannyanak: Az Je-
sus Christus Anyasent egyhazanak kegyes Pa-
tronusának, Istentől kegyelmet, beke-
seget, es minden dolgaiban bo-
dog elő menetelt kíván.



Agy es ki beszélhe-
tetlen jó teremnye,
NAGYSAGOS U-
RAM, az kegyelmes
Ur Istének az embe-
ri Nemzethöz, hog
az ű szent akarattya nem csak elő
savaval jelentette ki neki, hanem

Az

örök



örök emlékezetre irasban-is hadta,
hogy az által idvőzítse az embere-
ket, mint az Apostol 1. Cor. 1. v: 21.
mondgya, Az az, tanítsa űket igaz
ismeretire es tisztetire: es az által
Hitet es Szent Lelket advan nekik,
nyja fűllye az örök életre.

Ezt az Ur Isten elsőben az Fro-
phetak által homalyosban, annak u-
tanna penig az Apostolok által vi-
lagosban ki predikaltatta es level-
ben tetette: Ezt ma köszönleges ne-
vel SZENT IRASNAK ne-
vezzük. Mely az Törvennek es az
Evangeliumnak oly igaz es töké-
letes tudomanya, az örökke valo
Isten felől, az ű akarattya, dolgai es
tiszteteli felől, hogy ez által az Szent
Lelek hathatokepen munkalkodik
az valasztottaknak fűvekben, gyűit-
ven az emberi nemzetből örökke
valo

2
valo Anyaszent-egyházat, az körül
mind ez életben, mind az követke-
zendőben Isten dicsírtessek.

Ez tudománynak fővetneket az
Apostolok ez egész világon minden
nemzetek között terent-förte meg
gyuytvan, az mi hitünknek minden
czikeleit, mellyek szűkségesek az
idvősségre, nyilván ki hirdettek :
De azoknak halalok után lassan las-
san ez megkezde homályosodni, es
ennek világa alunni. Így azért az
Ecclesia nem sokaigh marada szű-
zen, hanem ebben az Apostolok-
nak hitők es vallások emberi talal-
manyokkal meg motskoltatek.

Meg fánvan az könyörűlő Isten
ez nagy szerettségben be merűlt vila-
got : Tamastra az utolsó űdöbē nagy
lelkű tudos embereket, egyfēr-is
masfēr-is, az kik ez draga kintset,

A ;

mely

mely az Anti-christus orszagaban
nem csak elrejteter, hanem ugyan
el-is temetteter vala, felkeresek, es
az vilagossagra hozak, az melyből
az keresztényeni vallásnak idvőseges
agait es czikeleit kezdek tanítani
es vilagoson magyarázni. Így lőn,
hogy naponkent az őrdögnek es az
Anti-christusnak orszaga kezde roni-
lani, az Christusnak pedig kicsin se-
rege szaporodni, es az ű orszaganak
határa terjedni. Mert nagy sok
nemzetek kik ez előtt az házugsag-
nak hisznek vala, meg kezdek azt
verni, kezdek penigh az igazságot
venni, érteni estanulni. Veve ezt
Nemet-ország, Francia, Anglia,
Scotia, Belgium, Lengyel es vegre
ez nagy területsegen be merült fe-
geny Magyar ország-is.

Es hogy senki az Romai Papanak
dögle-

3
döglegeres tudományának és Sina-
gogájának elhagyásaért Eretnek-
nek, hittől szakadtaknak, ujjetonak
es hitetőknek meltan ne mondhat-
na se az Országokat, se azokban levő
Keresztyen Doctorokat es Tanito-
kat: Tetzet az fent Pal tanitása be-
rint, Rom. 10. v: 10. az ki azt mon-
dgya: Szivel hisűnk az igazsagra,
nyelvel pedig tesűnk vallast az id-
vösségre; Hogy az ű igaz hitekről,
es az be vett Keresztyeni tudoman-
yrol azok ez vilaghelőtt vallast te-
gyenek.

Ezt cselekettek az több meg neve-
zet nemzetek közzöt Nemet orszá-
nak egyik fejeletiben, ugy mint,
Helveciaban lako Keresztyenek,
Christus Urunk születése utan 1566.
éftendővel, mellyet HELVETICA
CONFESSIONAK neveztenek. Ezt

ugy mint, az Szent irással eggyező
Confelsiot, kőverkezendő efitendő-
ben az Debreceni Synatban az Ma-
gyar-országgi Ecclesiak-is javallot-
tanak es be vettenek.

De minthogy ékedig ez csak Ne-
met es Deak nyelven volt irattat-
van, szegény nemzetünk től többire
el titkoltator: Hanem mostan egy
fő tudos ember Magyarul forditor-
ta, ajánlván ezt az Magyar-országgi
es Erdeli Ecclesiaknak.

Iollehet pedig hogy ez iras ki-is
nyomtatator, de igen melege, mely
mia az hasonra kepest igen fűkőn
kaphattyuk. Tertzet azért hogy en
ez üdvösseges könyversket ugyan-
nan, nem csak Magyarul, hanem
egyser-fmind Deakul-is ki nyom-
tassam, ez darab földnek hasznara.
Melly könyversket az NAGYSA-
GOD

4
GOD meltságos neve alatt akaram
ki bocsatani, bizonyos okokert:

Elsőben ezért, mert erre ez szent
munkára engemet Ngod inditot es
segitet. Mas az penig hogy Ngod
Bihar Varmegyének fős Ispanya, az
melyben ez előt egy hejan ötven es-
tendővel ez draga Confessio be ve-
teter: Illendő tehát, hogy ez Ma-
gyar-orfagi Ecclesiának vallasa it-
i bocsattassék ki, es Nagyságodnak
ugy mint ez Var-megyének fejének
ajánlattassék. Tudgya továbbá az
egész Keresztényesleg azt, hogy Nagod
az Isten Anyaszent-egyhazának ke-
gyes Patronusa, es az igaz vallásnak
oltalmazója. Mely nem csak elei-
tül fogvan jeles viselt dolgaiból ter-
szik meg, hanem kiváltsággal hogy
ez Confession levő Academiában
kegyes indulatu iffiakat is elzren-

dönkent taníttat Nád, az kik köz-
zúl nemelleyek immar fegeny nem-
zetök közöt az Anyaszentegyház-
ban hasznoson tanítanak, nemelleyek
megtanulnak. Vegye tehát Nagy-
sagod ez kicsin ajándékot en tőlem
fegeny szolgálatul kegyelmeffen.

Az veghetetlen Isten jó voltából
Szent Fiaert Nagysagodat, Átfonyom-
mal ű Nagyságával, az Nagyságos
KAROLI KATA Átfonnyal, es az
Nágos iffiu REDEI FERENCZEL,
eltelle ez maradék Magyar nemzetnek,
es abban levő Keresztyeny Ecclesiaknak
épületire: es tartsa meg Nagyságotokat
az igaz hitnek vallásában mind végig-
len, Amen. Debreczenben, Kis Áf-
fony havának 10. napján, Christus szület-
ése után, 1616. estendőben.

Nagyságodnak

alazatos szolgálja,

Lipsiai Pál, Debrecze-
ni Könyvnyomtato.

Christus felől, es az ő hivei felől az hitelenek, nem hozom elő, hanem mindenben befedemet csak te rejad teritem, oh kegyes Anyam, Menyi bídalmat, mennyi hazugságot, karomlast es gyalazatot hallás, keserves bível ki tudna mind elő famlalni. Neved Eretnek, hitető, uyjeto: Tudományod, hogy lsten oka az bűnnek: főt lsten az, az ki az gonoszságra keftessen es haytson, melyben ővevettetel Simon Magus es Florinus Eretnekekkel. Hogy semmi szabad akaratt nincsen az emberben, melyben hasonlítottat Valentinianus es Manichæus Eretnekekhez: Hogy az bűnök egyenlők legyenek, mint Stoicufok tanítottanak. Camp: rat. 8. Es egyéb ezfeleket kiáltnak, irnak, kőltnek rejad kegyes Anyam: el hívik ez nagy hazugságokat az tudatlanok, es mind azok kik nem viseltetnek az igazságnak lelketül, ezeknek jól megh tudasara, hanem az szép bínnel való hazugságban meg nyugoznak. De külömben tanítot tegedet kegyes Anyam, mint jegyefet, az te fejed es ferjed az Ur Christus, es te-is külömben hittet: tudni

tudni illk, Hogy nem oly Isten ő az kí
gyönyörködnek az alnokságban, es az
kinel lakoznek az gonoz. Psal. 5. v : 5.
Külömbet vallás ez te túled meg iratta-
tot Confessioban, mind ez egesz világ e-
lött. Karhoztattyuk Florinust es Bla-
stust, (igy folla kegyes Anyam) kik az
Istent tesik az bűnnek okának, holot nyil-
van meg vagy on irva : Nem vagy te oly
Isten, &c. Visont ugyan ott : vallyuk
hogy az bűnök nem egyenlők legyenek.
Helvet. Conf. cap. 3. v. 34. Az szabad-
akaratrol penig nyilván folla az kilen-
czedik resben.

Hogy azert az Magyar nemzet, kí
meg ez ideigh nagy resre nem tudta es
nem olvasta ez vallást, meg ertene valo-
ságosan es megh tudna, hogy nekünk a-
zokkal az eretnekekkel semmi közünk
nincsen, kiket az Istennek ígéjéből kar-
hoztattanak az reghi sent emberek, ez
Confessiot Magyarul fordítottam, az
együgyűekert. Mikepen penig az Isten-
nek Satorara, nem csak az kik Aranyat,
hanem meg az kik jó fiből ketske tört
adtak is, kedvesek voltanak Isten előtt es
az íf-

az Istennek nepei előtt, el hittem azt.
Szentseges Anyam, hogy ez en vekony
munkam-is kedves lehen mind az Isten-
nel, mind penig az te Fiaidnal es Lean-
yidnal, kiket az te kebledben neveltél
fel es neveltél-is. Vedd jo neven azért
kegyes Anyam, ez kiseded munkat töl-
lem, kit tiista fiúból fiui szeretetből nyuy-
tok teneked, es az te magzatidnak.

Az Átya Isten, az Iesus Christusnak
Attya, tartson meg es erősítsen meg
minden haborusagokban, vigasztaljon
Szent Lelkevel, es ez életnek uranna am-
az igazságnak kőso-ro-ja-val eke-sít-sen fel
mint jegyefet, az Ur Iesus Christus, az
te idvő-zít-ő-d, Amen.

Iram Ersek-uyvarban, Szent György hava-
nak tizenkilenczedik napjan, Ezer hat-ház
tizenhat Eő-tendő-ben.

Kegyefsegednek

alazatos Fia

es Solgaja,

Szenci CSENE PETER.

7
UNIVERSIS CHRISTI
fidelibus, per Germaniam atque
exteras etiam Nationes, Ministri
subscriptarum Ecclesiarum per Helve-
tiam, Gratiam & pacem á Deo
Patre, per Iesum Christum
Dominum nostrum
precantur.

C Onscriptæ sunt hæcenus, &
eduntur hoc præcipue tempore in
publicum à Regnis, Nationibus, & Civi-
tatibus, multæ ac varîæ Confessiones &
expositiones fidei, quibus extremo hoc
seculo, in tam infelici perniciosarum pro-
ventu hæresum, quæ passim exoriuntur,
docent atque testantur, se in Ecclesiis su-
is orthodoxè simpliciterq; sentire, cre-
dere atq; docere, de omnibus in univer-
sum & singulis Christianæ fidei & reli-
gionis nostræ dogmatibus, deniq; se &
ab Hæresum Sectarumve communione
esse quàm alienissimos. Nos ergo, tamen
si an-

si antea hoc ipsum fecerimus in nostris
scriptis in publicum editis, quia tamen
illa in oblivionem fortè abierūt, variisq;
in locis, & prolixius etiam rem expo-
nunt, quàm ut omnibus inquirere ac per
legere vacet, præclaro aliorum fidelium
exemplo excitati, brevi hac exposicio-
ne conamur complecti, & omnibus Chri-
sti fidelibus proponere doctrinam œco-
nomiamq; Ecclesiarum nostrarū, quam
illæ mox ab initio reformationis, multos
jam per annos, multaque per discrimina-
rerum, ad hunc usq; diem, summo cum
consensu, & docuerunt & nunc quoq;
custodiunt. Eadem opera attestamur
etiam omnibus consensum nostrum una-
nimem, quem dedit nobis Dominus, ut
in nostris Ecclesiis, quibus nos ministra-
re voluit Dominus, idem loquamur om-
nes, nec sint inter nos dissidia, sed si-
mus integrum corpus, eadem mente ea-
demq; sententia. Attestamur item nos,
minimè talia in Ecclesiis nostris sparge-
re dogmata, qualia Adversarii nonnulli
nostri nobis, apud eos maximè ad quos
scripta nostra non perveniunt, & qui do-
ctrinæ

conferre
conferre
conferre

conferre

puritas
prima

8
doctrinæ nostræ imperiti sunt, falsò & præ-
ter meritum tribuere, obtrudereq; ni-
tuntur. Ergo manifestissimè ex his no-
stris, æqui deprehendunt lectores, nihil
nos quoq; habere communionis cum ul-
lis Sectis atq; Hæresibus, quare, hoc con-
silio, in singulis propè capitibus, men-
tionem facimus, easq; rejicientes per-
stringimus. Colligent itaq; & illud, nos
à sanctis Christi Ecclesiis Germaniæ,
Galliæ, Angliæ, aliarumq; in orbe Chri-
stiano nationum, nefario schismate non
sejungere atq; abrumperè: sed cum ipsis
omnibus & singulis, in hac confessa ve-
ritate Christiana, probè consentire, ip-
sasq; charitate sincera complecti.

Tametsi verò in diversis Ecclesiis
quædam deprehenditur varietas, in lo-
quutionibus, & modo expositionis do-
ctrinæ, in ritibus item vel ceremoniis,
easq; recepta pro Ecclesiarum quarumli-
bet ratione, opportunitate & ædificatio-
ne, nunquam tamen ea, ullis in Ecclesia
temporibus, materiam dissensionibus &
schismatibus, visa est suppeditare. Sem-
per enim hac in re, Christi Ecclesiæ usæ

sunt libertate. Id quod in historia Ecclesiastica videre licet. Abundè piæ veltutati satis erat, mutuus ille in præcipuis fidei dogmatibus, inque sensu orthodoxo & charitate fraterna, consensus.

Quocirca speramus Christi ecclesias, ubi viderintprehenderintq; nos in sancti & æterni Dei doctrina, in sensu item orthodoxo & charitate fraterna, cum ipsis, imprimis verò cum veteri Apostolica ecclesia, per omnia consentire; libenter ipsas quoq; in unitate fidei atq; doctrinæ, sensuq; orthodoxo, & fraterna charitate consensuras nobiscum. Cum hanc confessionem in hoc quoq; ediderimus præcipuè, ut ecclesiarum pacem concordiamq; cum mutua charitate, apud Germaniæ exterarq; ecclesias queramus, nobis conciliemus, conciliatamq; retineamus. Ubi sanè illas ipsas ecclesias, ea dilectione, synceritate, integritateq; præditas esse, nobis certò persuademus, ut si quid fortè nostrarum rerum hætenus minus rectè intellectum sit à nonnullis, porrò, audita hac simplici Confessione nostra, illæ nos neutiquam numeraturæ sint

9
sint inter Hæreticos, neq; Ecclesias nostras, quæ veræ Christi Ecclesiæ sunt, damnaturæ ut impias.

Ante omnia verò protestamur nos semper esse paratissimos, omnia & singula hic à nobis proposita, si quis requirat, copiosius explicare, deniq; meliora ex verbo Dei docentibus, non sine gratiarum actione, & cedere & obsequi in Domino, cui laus & gloria. Acta, 1. Martii. Anno, 1566.

Subscripserunt omnes omnium Ecclesiarum Christi in Helvetia Ministri, qui sunt Tiguri, Bernæ, Schaphusii, Sangalli, Curia Rhetorum & apud Confœderatos, in Ecclesiis Euangelium profitentibus cis & ultra Alpes, Milhusii & Biennæ, quibus adjunxerunt se & ministri Ecclesiæ, quæ est Geneva, & Neocomi, &c. Sed & consenserunt in ipsam jam editam ministri Ecclesiæ Polonicæ, quæ sunt in Ducatu Zathoriensi, & Ossuiecimensi, Scotticarum quoq; Ecclesiarum ministri, qui Nonis Septemb. Anno Domini 1566. scriptis ad clariss. virum D. Theodorum Bezam literis, inter alia dicunt, Subscripsimus omnes qui in hoc cœtu interfuimus, & hujus Academiæ sigillo publico obsignavimus. Præterea Debrechini in Hungaria, edita & impressa est Confessio una cum Articulis quibusdam. Sept. 1.

ca
7
Anno Dom. 1567. & inscripta Sereniss. Prin-
cipi & Domino, D Ioanni 2. Dei gratia electo
Hungariæ Regi, &c. In qua inter alia hæc le-
guntur verba: Omnes Ecclesiæ ministri. qui
in conventu sancto ad 24. Februarii, Anno
Domini, 1567. Debrecinum convocato, cis
& ultra Tibiscum, inter reliquas Confessio-
nes recepimus, & subscripsimus Helveticæ
Confessioni, Anno Domini, 1566. edi-
ta, cui & Ecclesiæ Geneven. Mi-
nistri subscripserunt, &c.



AL;

61
9

10

ALKOLMATOSSAGA

ez Confessionak.

CHRISTUS Urunk születése után Ezer
Öt fáz es harmincz hatodik esztendőben, Mikoron mindenút hirdetnek,
hogy rövid időn közönseges Concilium
lenne, az Basilea Varasának Nemes es
bölcsülletes Polgar-Mestere, Tanatsival
eggyút, az Helvecianak Varasiban levő
Ecclesiakat egyben hitta, intven, hogy
közönseges eggyezessel irnanak hitekről
valo Confessiot, mellyet mikor az fñkfeg
kevanna, elő adnanak. Ez dologra az
Helveciai Varasoktól, mellyek immar
az Evangeliumi tudomant be vóttek va-
la, küldetenek Basileaban követek, az Ta-
nats rendből értelmes férfiak; Ismet fent
iras magyarazo Doctörök, es az Ecclesi-
aban valo fő tanitok, Tigurombol es Ber-
nabol. Mikor Basileaban öfve gyűltek
volna, valafrák Henricus Bulingert, Os-
valdus Miconiust es Simon Gryneust, ar-
ra, hogy erről az dologrol bizonyos for-

mat irnanak, Azonközben az Argenti-
nai Doctorok, Vvolfgangus Capito es
Martinus Bucerus jövenek Basileaban,
intven, hogy ez az Confessio ugy alkol-
maſtatnek, hogy az Ecclesiak között
bekeſſeg szereztetnek, melynek akkor
nagy remenſege vala: Annak okaert
mindenek egyyezeſeből megh irattatek
az Confessio Deakul es Nemetől, es meg
olvaſtatek az tanacsban az fő fő követek
előtt, es mindennek ertelmet veven, min-
denektől javaltatot, mellyet az Kőve-
tek haza vittek az ő Magistratusoknak.
Bőyt mas hoban az utan gyűleſek lőn
Aroviaban az Helveciai keresztyn Va-
rasbelieknek, melyben meg jelentettek,
hogy ezt az Confessiot az Helveciai tar-
tomanyban levő Ecclesiak mindnyajan
be vőttek volna. Onnan küldek Vitem-
bergaban Vvolfgangus Capito es Buce-
rus által. Azok megh hozak, hogy
az Vitembergai Doctoroknak is tet-
zet legyen. Iavaltatot ismeglen ne-
mely gyűleſiben az Tekentetes Uraknak
es Euangelicus rendeknek. De holot az
Confessio rövid volna, nagy okokert bő-
vebben

11
vebben irattatek meg Christus Urunk
születése után, 1566. Eztendőben, mel-
lyet kezek irásával az Tigurum, Berna,
Schaffhusium, Sangalla, az Rherusok Cu-
ria nevű varasa. Ismet Milhusium es Bi-
elbeliek meg erősítettének, es az Gene-
vaiak-is azont javallottak es bevóttek,
az Angliai, Schotiai, Franciai, es Belgu-
mi Ecclesiak, Sőt az Lengyel orsfaghi,
Magyar orsfaghi, es Nemet orsfaghi Ec-
clesiak közzül fogan.

Az Magyar orszagi Ecclesiaknak javallása :

Christus Urunk születése után Ezer öt-
száz es hatvan hetedik Eztendőben De-
breczemben Synat lön, hova be gyüle-
nek az Tisán tul es innét való Tanítok,
tizen-het Seniorfagh alat valok, es az
Ecclesianak szep Articulosi között az
Confessiorol illyen modon vegezenek.
Az több confessiok közzől bevöttük ezt
az Helveciai Confessiot, mellyet irtanak
Helveciában Ezer öt-száz es hatvan-ha-
todik Eztendőben, es kezünkkel alaja-is
irtunk, az melynek az Genevaiak-is alaja
irtanak :

Az Seniorfogok ezek :

Varadi,	Beshermeni,
Eermellyeki,	Nagy Banyai,
Maro marosi,	Ugotfai,
Makoi,	Thuri,
Debreczeni,	Karoli,
Szakmari,	Szembleni,
Bergi,	Uy Vari,
Szilagyi,	Borsodi,
Nyiri,	

Ezen vallást az Dunán túl es innét, es az Török birodalma alatt valo Ecclesiak, is nagy része javallottak.



EDI.

EDICTUM IMPERATORIS

12

um, de eò qui nam habendi sint, vel Catholicici, vel Hæretici, ex Cod. Iustiniani Imperat. & Triapart.

Histor. libro nono, Cap. 7.

IMPP. Gratianus, Valentinianus & Theodosius Aug. Populo Urbis Constantinopolitanæ. Cunctos populos, quos clementiæ nostræ regit imperium, in ea volumus religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usque nunc ab ipso insinuata declarat, quamq; Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandriæ Episcopum, virum Apostolicæ sanctitatis: Hoc est, ut secundum Apostolicam disciplinam Evangelicamq; doctrinam Parris, & Filij, & Spiritus sancti, unam Deitatem sub pari maiestate, & sub pia Trinitate credamus. Hanc legem sequentes, Christianorum Catholicorum nomen jubemus amplecti: reliquos vero dementes væsanosq; iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere, divina primum vindicta post etiam motu animi nostri, quem ex celesti arbitrio sumptimus ultione plectendos. Data 3 Calend. Martias, Thessalonicæ, Gratiano 5 Valent. & Theod. Aug. Coss.

Cæterum Evangelica & Apostolica historia a una cum 2. Pet. Epistolis docent nos, qualem religionem S. Petrus Apostolus tradi-

*2. p. 1. m. 1. s. indicat
Rome ma
Lionis &
ibid. m. 1. s.
2. p. 1. s. sub
m. 1. s. X.
L. m. 1. s. f.
L. m. 1. s. f.
L. m. 1. s. f.
L. m. 1. s. f.*

rit omnibus Ecclesiis per Orientem & Occidentem, nedum Romanæ. Fides vero & doctrina Damasi Pontificis, qualis fuerit, colligescit ex ipsius Symbolo.

CSASZARI PARANC SOL
lat arrol, kik tartassanak Catholicu-
foknak, es kik Eretnekeknek.

MI Gratianus, Valentinianus, es
Theodosius Fejedelmek, irjuk az
Constantinapolyban levő közseghnek.
Minden nepeket kiket bir az mi kegyel-
mességünknek birodalma; akarunk hog-
abban az hitben legyenek, mellyet az
Sz. Peter adot az Romaiaknak, mely az
ő tőle adatot religiobol mind eddig ki-
tetzik, es az mellyet hogy Damasus Pa-
pa követ, nyilván vagyon, es az Alexan-
driai Peter Píspek-is, ki Apostoli fentse-
gű ferfiu, az az, hogy az Apostoli taní-
tas ferint es az Evangeliumi tudomány
ferint, hidgyűk az Atyanak, Fiunak, es
Szent Leleknek egy Istenfeget egyenlő
Fölseghben, es kegyes fent Haromsagban.
Ez törvent követven, parancsollyuk
hogy az keresztyen Catholicus nevet föl-
vegyek,

13
vegyek. Egyebeket pedig esteleneknek
es kábáknak itilven, eretnek tudoman-
nak gyalazattyat viselni, elsőben Isten-
nek büntetésevel, annak utanna az mi fi-
vünknek indulattyaval, mellyet az men-
nyei engedelemből vöttünk, bossu al-
lassal akarunk megh büntetni. *Dat. 3. Ca-
lend. Mart. Thessalon. Gratiano 5. Valen-
tiniano & Theodosio Aug. Coss.*

Tovabba, az szent Evangeliumi es A-
postoli historia, mind az szent Peternek
ket leveleivel egyetemben megh tanita-
nak minket, minemű hitet tanítot az
szent Perer Apostol minden Nap keleti es
Nap nyugati, sőt az Romai Ecclesiák-
ban. Az Damasus Papanak hiti es tu-
dománya penighlen minemű volt le-
gyen, nyilván vagyon az ő vallásában.

SYMBOLUM DAMASI,

EX 2. Tomo operum S. Hieron.

CREDIMUS In unum Deum Patrem om-
nipotentem, & in unum Dominum no-
strum Iesum Christum, Dei Filium, & in Spi-
ritum sanctum. Deum, non tres Deos, sed Pat-
rem, Filium, & Spiritum sanctum, unum De-
um co-

contra
Sabellian

um colimus & confitemur: non sic unum De-
um quasi solitarium, nec eundem qui ipse sibi
pater sit, ipse & Filius: sed patrem esse qui ge-
nuit, & Filium esse qui genitus sit: Spiritum ve-
rò Sanctum non genitum, neque ingentum,
non creatum neque factum, sed de Patre Fili-
oque procedentem, patri & filio coæternum,
& coëqualem, & cooperatorem. Quia scrip-
tum est, Verbo Domini cœli firmati sunt, id
est, à filio Dei: & spiritu oris eius omnis virtus
eorum. Et alibi, Emitte spiritum tuum, & crea-
buntur, & renovabis faciem terræ: Ideoque
in nomine patris, & Filij, & Spiritus sancti, u-
num confitemur Deum, quod nomen est po-
testatis, non proprietatis. Proprium nomen
est patri: pater, & proprium nomen est filio,
filius proprium nomen spiritui sancto, spiritus
sanctus. In hac trinitate unum Deum colimus
quia ex uno patre quod est, unius cum Patre
naturæ est, unius substantiæ & unius potesta-
tis: Pater filium genuit, non voluntate, nec ne-
cessitate, sed natura. Filius ultimo tempore
ad nos salvandos, & ad implendas scripturas
descendit à patre, qui nunquam desijt esse
cum patre. Et conceptus est de spiritu Sancto,
& natus ex virgine. Carnem & animam, &
sensum, hoc est perfectum suscepit hominem
nec amisit quod erat, sed cœpit esse quod
non erat, ita tamen ut perfectus in suis sit, &
verus in nostris. Nam qui Deus erat, homo na-
tus est, Qui homo natus est operatur ut Deus,
& qui

progeni
patri - &
filiis

14
& qui operatur ut Deus, ut homo moritur,
& qui ut homo moritur, ut Deus resurgit.

Qui devicto mortis imperio, cum ea carne
qua natus, & passus, & mortuus fuerat, & re-
surrexit, ascendit ad patrem, sedetque ad dex-
teram ejus in gloria, quam semper habuit &
habet. In hujus morte & sanguine credimus *Johann. 1. 29.*
emundatos nos, & ab eò resuscitandos die
novissimo, in hac carne qua nunc vivimus, &
habemus spem nos consequuturos præmium *2 Cor. 5. 10.*
boni meriti, aut pœnam pro peccatis æterni
supplicij. Hæc lege, hæc crede, hæc retine,
huic fidei animam tuam subjuga, & vitam
consequeris, & præmium à Christo.

Eadem porro docuit & credidit, cum bea-
to Damaso & Athanasio, S. Petrus Alexan-
drinus Episcopus, sicut facile colligitur, ex
Trip Hist lib. 7. cap. 37. & lib 8, cap. 14.

Cum autem nos omnes simus hujus fidei re-
ligionisq; speramus nos ab omnibus habendos,
non pro hæreticis, sed pro Catholicis &
Christianis, &c.

SYMBOLUM DAMASI.

Hlőfőnk mind egy Istenben, min-
denható Atyában. Es az mi egy U-
runk Iesus Christusban, Istennek Fia-
ban. Es az Szent Lelekben, Istent, nem
három Istenecket, de Atyát, Fiút, es
Szent

Szent Lecket egy Istent tisztelünk es val-
lunk. Nem ugy egy Istent mint maga-
nak valot, se azont az ki maganak Attya
legyen, es Fiu-is legyen. De oly Attyat,
ki fült: es Fiut, ki fületet. Az Szent
Lecket peniglen ki sem nemzettetet sem
teremtetet, sem lött, hanem ki az Attya-
tul es Fiutul barmazik, ki az Attyaval es
Fiuval örökke valo, egyenlő, es egygüt
munkalkodo, mert írva vagyon: Az Ur-
nak Igejevel erősítetttenek meg az Egek,
az az, az Istennek Fiatul, es az ő szaja-
nak leke által minden ő erejek. Es ma-
ut: Bocsásd ki az te lelketet es terem-
tetnek, es meg uyjetod az földnek bínét.
Azert az Attyanak es Fiunak es Szent
Leleknek neveben egy Istent vallunk,
mely nev hatalmasag, nem tulaydonag.
Tulaydon neve az Attyanak, Atya: Tu-
laydon neve az Fiunak, Fiu: Tulaydon
neve az Szent Leleknek, Szent Lelek.

Ez Szent Haromsagban egy Istent ti-
sttelünk: Mert az egy Attyától az mi va-
gyon, egy természetű az Attyaval, egy
allatu es egy hatalmasagu. Az Atya fül-
te az ő Fiat, nem akarat berint, nem fük-
seg se.

15
seg érint, hanem természetet érint. Az
Fiu utolsó időben az mi valtságunkra,
es az Irafoknak be töltésére le szállot az
Attyától, ki soha megh nem fűnt lenni
az Atyával. Es fogontatek az Szent Le-
lektől, es fűletek szűztől, testet es lelket
es erzekeusegeket, az az, tökelletes em-
bert vőtt föl, sem el nem hadta az mi
volt, de kezdetet lenni az mi nem volt,
ugy mind az által hogy tökelletes legyen
az őveiben, es igaz az mieinkben. Mert
az ki Isten vala, embere fűletek, es az ki
emberre fűletek, munkalkodik mint Is-
ten, es az ki munalkodik mint Isten, mint
ember megh hal, es az ki mint ember hal
meg, mint Isten föl tamad. Ki el törven-
az Halálnak bizodalmat, azon testben
mellybē fűletek es melyben fenvede, es
meg-is hala, es föl tamada, föl mene az
Atyához, es áll az ű jobban az dicső-
ségben, mely dicsősege mindenkor volt
es vagyon-is. Ennek halalaban es vere-
ben hisűük hogy mi meg tistultunk, es
föl tamasztatunk ő túle az utolsó napon
ez testben melyben most elűnk. Es va-
gyon remensegűnk, hogy mi el vesűk az
jo er-

jo erdemnek jutalmat, avagy az bűnök-
ert az örökre valo gyötremnek bün-
teteset. Ezeket olvasd, es ezeket hid-
gyed, ezeket tarts meg, es ez hit ala csa-
tollyad lelkedet, es el nyered az Chri-
stustol az eletet es az jutalmat.

Tovabba, ugyan ezeket tanította es
hitte az bodog Damasus-sal es Achanasi-
us-sal az Alexandriai Sz. Peter Pispók-is,
mint ki tetzik, *Tripart. hist. lib. 7. cap. 17.*
& lib 8. cap. 18.

Holot azért mi is mindnyajan ezen
hiten legyünk, remenlyük hogy senki
minket nem tart Eretnekeknek, ha-
nem Catholicusoknak es Ke-
rebyeneknek.



CONFESSIO ET
Expositio brevis & sim-
plex, sinceræ religionis
Christianæ, &c.

Az az:

AZ KERESZTYE-
ni Igaz Hitnek rövid es
egyûgyûi Vallas-tetele
es Magyarazattya.



C



Confessio Fidei Christiana.

Caput. I.

DE SCRIPTURA
Sancta, vero Dei verbo.

*Scriptura
Canonica.*



Redimus & confitemur Scripturas Canonicas Sanctorum Prophetarum & Apostolorum utriusque Testamenti, ipsum verum esse verbum Dei ; & authoritatem sufficientem ex semetipsis, non ex hominibus habere. Nam Deus ipse loquutus est Patribus, Prophetis, & Apostolis, & loquitur adhuc nobis per scripturas Sanctas. Et in hac scriptura Sancta habet universalis Christi ecclesia plenissime exposita, quaecunque pertinent tum ad salvificam fidem, tum ad vitam Deo placentem, recte informandam. Quo nomine distincte à Deo praeceptum est, ne ei aliquid vel addatur vel detrahatur. Sentimus ergo ex hisce
scriptu-

EL S Ó R E S Z.

'Az Szent irasrol, Istennek igaz
igejeröl.

H I S S ű k es vallyuk hogy mind
az O es Uy Testamentomban levő
Prophetaknak es Apostoloknak regula
serint valo irasok az Istennek tulaydon
Igeje legyen: Es hogy elegseges melto-
saga magatul s-nem az emberektől le-
gyen. Mert az Isten önne magá szollot
az Atyaknak, Prophetaknak, Aposto-
loknak, es mostan-is szol minekünk az
Szent Iras altal, Es ebben az Szent Iras-
ban az Christus Anyasent-egyhazanak
tellyessen meg vadnak irva, valamellyek
tartoznak mind az idvőzítő hitre mind
az Istennel valo kedves életnek igazan
rendelese. Mely okaert meg-is pa-
rantfoltatot nyilván az Istentől, hogy
semmi hozza ne tetessék, avagy abbol
el ne vetessék, Deuter. 4. v: 2. Ismet,
Deut. 12. v: 32. Vallyuk azért hogy
az Irasbol kel tanulnunk az igaz böl-
cseséget

Confessio Fidei Christianæ,

*Scriptura
plenè do-
cet omnem
pietatem.*

scripturis petendum esse veram sapientiam & pietatem, ecclesiarum quoq; reformationē & gubernationem, omniumq; officiorū pietatis institutionem, probationem deniq; dogmatum, reprobationemq; aut errorum confutationem omnium, sed & admonitiones omnes, juxta illud Apostoli: Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad doctrinam, ad redargutionem, &c. 2. Timoth. 3. Et iterum, Hæc tibi scribo, inquit, ad Timoth. Apostolus in 1. cap. 3. Ut noris quomodo oporteat te versari in domo Dei, &c. Et idem ille rursus ad Thessal. Cum, ait, acciperetis sermonem à nobis, accepistis non sermonem hominum, sed sicut erat verè sermonē Dei, &c. 1. Thess. 2.

*Scriptura
verbum
Dei est.*

*Matth. 10.
Luc. 10.
Joan. 13.*

Nam ipse in Evangelio dixit Dominus: Non vos estis loquentes illi, sed spiritus patris mei loquitur in

cseleget, az kegyes életet, es az Anya-
fent egyházaknak is reformalásat es i-
gazgatasat, es az Istenes életnek cseleke-
detinek tanításat: az tudományoknak is
meg probalásat, es tevelygeseknek meg
vetelet es megh czafoltatásat: de meg
minden inteseket is az fent Pal mondása
ferint. Az tellyes iras, ugy mond, Isten-
től fármazot es hasznos az tanításra, az
jobbitásra, az meg feddesre, mely igaz-
ságban vagyó. 2. Tim. 3. v: 16. Es ismeg
ezeket irom, ugy mond, hogy meg tud-
hassad ezekből, mi módon kellyen az
Istennek hazában forgolodni, 1. Tim. 3.
v. 14. 15. Es ismet azon fent Pal, Holot
ugy mond, vőttetek az Isten felől való
besedet mellyet hallottatok mi túlünk,
vőttetek azt nem ugy mint embereknek
besedet, hanem mint Istennek besedet,
mikepen hog bizony az, ki cselekedik is
ti bennetek kik hisstek, 1. Thess. 2. v. 13.
Mert ű maga az Ur Christus azt monda
az Euangeliumban: Nem ti vadtok az
kik follani fogtok, hanem az ti Menyei
Atyatoknak lelke az, az ki follani fogh ti

Confessio Fidei Christianæ

*Prædica-
tio verbi
Dei, est
verbum
Dei.*

tur in vobis. Ergo, qui vos audit, me audit, qui autem vos spernit, me spernit.

Proinde, cum hodie hoc Dei verbum per prædicatores legitimè vocatos annuncietur in Ecclesia, credimus ipsum Dei verbū annuntiari, & à fidelibus recipi, neq; aliud Dei verbum vel fingendū vel coe-
litus esse expectandum : atque in præsentī spectandū esse ipsum verbum, quod annuntietur; non annuntiantem ministrum, qui etsi sit malus & peccator, verum tamē & bonum manet nihil-ominus verbum Dei. Neq; arbitramur prædicationem illam externā tanquam inutilem ideo videri, quoniam pendeat institutio veræ religionis ab interna spiritus illuminatione : Propterea quod scriptum sit : Non erudiet quis proximū suum. Omnes enim cognoscent me. Et, Nihil est qui rigat, aut qui plantat, sed qui incrementum dat Deus. Quanquam enim

Jerem. 31.

1. Cor. 3.

Ioan. 6.

altalatok. Azert az ki titeket halgat, engemet halgat, az ki titeket vet meg, engemet vet meg, Math. 10. v. 20. Luc. 10. v. 16. Ioh. 13. v. 20.

Holot azert ez az Istennek igeje hirdettetik az Anyaszent-egyhazban, az rend szerint hivattatot tanitok által, el hiszük hog Istennek valóságos igeje hirdettetik, es az hivektől be vetetik; Nem is kel mas Istennek igejet költeni, avagy onnan felyül az Eghből varni, Es kel is az igit tekintenünk az mely predikaltatik, nem az hirdető tanitot, mely noha gonos és bűnös legyen, mind az által az Istennek igeje ugyan igaz es jó. Nem is itillyük ezt az külső predikállast ugyanint hasontalannak azert tetzeni, mivel hogy az igaz tudomany nak oktataſa függön az leleknek belső világosságotól, mint meg vagon írva, Ierem. 31. v. 34. Nem tanittya senki az ő felebarattjat, mert minnyájan esmernek engemet. Es, 1. Corinth. 3. ver. 7. Semmi az ki öntöz, a vagy az ki plantal, de az ki nevedest ad, az az Isten. Mert jollehet senki nem

Confessio Fidei Christiana.

Jo. 6. v. 44. enim nemo venit ad Christum, nisi trahatur à patre cœlesti, ac intus illuminetur per Spiritum sanctum, scimus tamen Deum omnino velle prædicari verbum Dei etiam foris. Equidem potuisset per Spiritum suum sanctum, aut per ministerium Angeli, absque ministerio S. Petri instituisse: Cornelium in Actis Deus, cæterum rejicit hunc nihilominus ad Petrum: de quo angelus loquens, Hic, inquit, dicet tibi quid oportet te facere. Qui enim intus illuminat, donato hominibus spiritu sancto, idem ille præcipiens dixit ad discipulos suos, Ite in mundum universum, & prædicate Evangelium omni creaturæ. Unde Paulus Lydiæ, apud Philippos, purpurariæ prædicavit verbum exterius, interius autem aperuit mulieri cor Dominus: idemq; Paulus collocata gradatione eleganti ad Roman. 10. tandem infert, Ergo fides ex auditu est

Interior illuminatio non tollit externam prædicationem.

Marci 16.

Acta. 16.

megyen az Christushoz, hanem ha vo-
nattatik az mennyei Atyatul, Ioan. 6. v:
44. Es belől világositatik az szent Le-
lektől, mind az által tudgyuk, hogy az
Isten ugyan akárja predikaltatni külsőke-
pen is az ő igejet. Bizonyara taníthatta
volna, az Isten az ő szent Lelkenek általa,
avagy Angyali folgalat által, szent Pe-
ter munkaja nélkül, az Corneliusst, de
meg is ezt az Szent Peterre igazította,
ki felől folvan az Angyal monda: Ez
az Peter tudni illik, meg mondgya tene-
ked mit kellesek cselekedned, Act. 10. 6.
Mert az ki belől világosit, ajandekozvan
szent Lelket az embereknek, ugyan azon
parancsolvan mondotta az ő tanítványi-
nak, Mar. 16. v. 16. Mennyetek ez szeles
világhra, predikallyatok az Evangelio-
mot minden teremtet allatnak, Azert
Szent Pal Philippi városban predikallot-
ta Lydianak az barfony aros Affonynak
az Euangeliumot kívől, belől penig meg-
nyita az Ur az ő szivet, Actor. 16. v. 14.
Es ugyan azon szent Pal jeles okoskodása
után azt hozza be, Rom. 10. v. 17. Te-

Confessio Fidei Christianæ.

tu est: auditus autem per verbum
Dei. Agnosimus interim Deum
illuminare posse homines, etiam si-
ne externo ministerio, quos &
quando velit: id quod ejus poten-
tiæ est; Nos autem loquimur de u-
sitata ratione instituendi homines,
& præcepto & exemplo tradita
nobis à Deo.

Hæreses.

Execramur itaq; omnes hæreses
Artemonis, Manicheorum, Valen-
tinianorum, Cerdonis & Martioni-
tarum, qui negarunt scripturas è
Spiritu sancto profectas: vel quas-
dam illarum non receperunt, vel
interpolarunt & corruerunt. In-
terim nihil dissimulamus quosdam
Veteri Testamenti libros à veteri-
bus nuncupatos esse Apocryphos,
ab aliis Ecclesiasticos, ut pote quos

*Apocry-
pha.*

*Libri apocryphi
non sunt canonici
nec in scriptura
sacra dicuntur
quia non sunt
firmamur
in ea quæ sunt scripta
in scriptura*

in ecclesiis legi voluerunt quidem,
non tamen proferri ad authoritatē
ex his fidei confirmandam. Sicuti
& Augustinus in libro de Civitate
Dei

hat az hit hallasbol vagyon, az hallas pedig Isten igeje által. Iol tudgyuk azonban hogy az Isten megh világosithattya az embereket az külső tanítás nélkül-is, es kiket mikor akar, mely az ő hatalmasagahoz illik: De mi bolunk az emberek tanításának sokas ferint való modgyarul, mely mind parancsolatban s mind példában Istentől adatot minekünk.

Karhoztattyuk azért Artemonnak, az Manicheusoknak, Valentinianusoknak, Cerdonnak, es az Marcionitaknak eretnekegeket, kik tagattak hogy az szent Iras szent Lelektől farmazot legyen: Avagy nemellyeket annak könyvei közül be nem vőtenek, vagy meg toldotának, es meg vestegettenek. Azonban nem titkollyuk, hog nemely könyveit az O Testamentomnak, az reghiék hittak Apochryphusoknak, avagy nemellyeket Ecclesiasticusoknak, ugy mint, nemellyeknek olvasatát meg engedtek ugyan az Ecclesiakban, de nem akartak ezekből az hitnek meltsagát meg erősíteni, mint az Agoston Doctor-is mondgya,
lib.

Confessio Fidei Christiana.

Dei, 18. cap. 38. commemorat, in libris Regum adduci Prophetarum quorundam nomina & libros, sed addit, hos non esse in Canone, ac sufficere ad pietatē eos libros quos habemus.

Caput II.

DE INTERPRETAN-
dis Scripturis sanctis & de
Patribus, Conciliis, &
Traditionibus.

*Scriptura-
rum vera
interpre-
tatio.*

2. Pet. 2.

Scripturas Sanctas dixit Aposto-
lus Petrus non esse interpretatio-
nis privatæ. Proinde non proba-
mus interpretationes quaslibet: un-
de nec pro vera aut genuina scrip-
turarum interpretatione agnosci-
mus eum, quem vocant sensum Ro-
manæ ecclesiæ, quem, scilicet, sim-
pliciter Romanæ ecclesiæ defenso-
res, omnibus obtrudere contendunt
recipiendum: sed illam duntaxat
scripturarum interpretationem pro
ortho-

Az Keresztyeni hitről való vallástétel. 7

lib. 18. de civ. Dei. cap. 38. Hogy az Királyok könyveiben vagyon nemely Prophetaknak könyvéiről es neveiről emlékezet; De azt mondgya hogy nincsenek azok az Canonban, es hogy elegegesek azok az kegyes életre az mely könyvek nalunk vadnak.

II. Refz.

Az Szent Írásnak magyarazattyarol,

Az Szent Atyakrol, Conciliomokrol es Talalmanyokrol.

Az szent Peter Apostol azt mondgya hogy az szent Iras nem magyaraztatik kivaltkepen valo magyarazattal. 2. Pet. 2. ver: 20. Annak okaért nem javallunk a. akar mi magyarazatot-is, es nem-is ismerjük az írásnak igaz es tökelletes magyarazattyanak lenni azt, az mellyet hínak Romai Ecclesianak ertelmenek, az mellyet tudni illik, az Romai Ecclesianak oltalmazoi egy altalyaban minde- nekre akarjak kötni, hogy be vegyenek. De csak azt az írásnak magyarazattyat ismerjük Keresztyeni igaz magyarazatnak lenni,

Confessio Fidei Christiana.

orthodoxa & genuina agnoscimus, quæ ex ipsis est petita scripturis (ex ingenio utique ejus linguæ, in qua sunt scriptæ, secundum circumstantias item expensæ, & pro ratione locorum vel similium vel dissimilium, plurium quoque & clariorum expositæ) cum regula fidei & charitatis congruit, & ad gloriam Dei hominumque salutem eximiè facit.

*Sanctorum
Patrum
expositiones.*

Proinde non aspernamur sanctorum Patrum Græcorum Latinorumque interpretationes, neque reprobamus eorundem disputationes ac tractationes rerum sacrarum, cum scripturis consentientes: à quibus tamen recedimus modestè, quando aliena à scripturis aut his contraria adferre deprehenduntur. Nec putamus illis ullam à nobis hac in re injuriam irrogari, cum omnes uno ore nolint sua scripta æquari Canonicis, sed probare jubeant, quatenus vel consentiant cum illis, vel dissen-

lenni, mely azon irasbol vetetet, (mely tudni illik, annak az nyelvnek tulaydon-sagabol mellyen irattatot, es az környül allo dolgokbol hasonlo es külömböző, több es nyilván helyekből magyaráztatot meg) es mely eggyez az hitnek es fere-tetnek regulajaval, es az Istennek dicső-segere, s-az embereknek üdvösségekre felette igen hasznal.

Azert nem vettyük megh az Görög es Deak Atyaknak magyarázattyokat, sem disputatiojokat, sem az szent dolgokrol való irasokat, mellyek eggyeznek az szent Irással. Mind az által nemely magyarázatoktul el tavozunk böcsülete-sen, mikoron az szent irashoz illetlen avagy ellenkező dolgokat talaltatnak elő hozni, nem-is itillyük hog ezzel valami böszusagot tegyünk raytok, holot minnyajan egyenlő szayal nem kivannyak egyenlőkke tetetni az ő irasokat az szent Irással, de inkább hadgyak, hogy megh probaltassanak menyiben eggyezzenek azokkal, s-menyiben ne eggyezzenek, es parancsollyak be vetetni az mellyek eggyez.

Confessio Fidei Christianæ.

Concilia.

dissentiant, jubeantq; consentientia recipere, recedere verò à dissentientibus. Eodem in ordine collocantur etiam Conciliorum definitiones vel Canones.

Index

quis.

*in Neg. Roma
m. Pontificis*

Quapropter non patimur nos in controversiis religionis vel fidei causis, urgeri nudis Patrum sententiis, aut conciliorum determinationibus, multò minus receptis consuetudinibus, aut etiam multitudine idem sentientium, aut longi temporis præscriptione. Ergo non aliq̃ sustinemus in causa fidei judicem, quàm ipsum Deum, per scripturas sanctas pronuntiantē, quid verum sit, quid falsum, quid sequendum sit, quidvè fugiendum. Ita judiciis non nisi spiritualium hominum, ex verbo Dei petitis acquiescimus. Jeremias certè cæteriꝑ Prophetæ, Sacerdotum concilia, contra legem Dei instituta, damnarunt graviter, ac monuerunt diligenter, ne audiamus Patres, aut inlistamus viæ illorum,

eggyeznek, el távoztatni pedig azokat, az mellyek ellenkeznek. Ezen rendben helyheztettyük az Conciliomoknak is vegezéseket avagy regulajokat.

Annak okaert nem fenvedgyük az tudomannak vizsálgatásában, avagy az hit dolgában, hogy csupan csak az patereknek értelmevel, avagy Conciliomoknak vegezésével busítassunk. Sokkal inkább nem az be vött szokásokkal, avagy az egyet értő szokással, avagy az údónek hószu határozásával. Nem is fenvedünk azért az hit dolgában mas itilő bírói, hanem az szent írás által szóló Istent, ki megh mondgya mi az igaz s-mi az hamis, mit kellelsek követni, s-mit el távoztatnunk. Ezenkepen az lelki embereknek csak az Istennek igejéből vött itilletekkel nyugosunk meg. Ieremias ugyā es az több Prophetak az Papok conciliomit, mellyek az Istennek törvennye ellen voltanak rendeltetven, felette igen kahoztattak: es intnek-is forgalmatosan hogy ne halgassuk az Áryakat, ne is kövessük nyomdokokat azoknak az kik

Confessio Fidei Christianæ,

*Ezech. 20.
v. 18.*

rum, qui in suis ambulantes adin-
ventionibus, à lege Dei deflexe-
runt.

*Traditio-
nes huma-
næ.*

Pariter repudiamus Traditiones
Humanas, quæ tamen si insignian-
tur speciosis titulis, quasi divinæ a-
postolicæq; sint, viva voce Aposto-
lorum, & ceu per manus virorum
apostolicorum, succedentibus Epi-
scopis, Ecclesiæ traditæ, composi-
tæ tamen cum scripturis, ab his di-
screpant, discrepantiâq; illa sua o-
stendunt, se minimè esse apostoli-
cas. Sicut enim Apostoli inter se
diversa non docuerunt, ita & apo-
stolici non contraria Apostolicis
ediderunt. Quin imò impium es-
set asseverare Apostolos viva voce
contraria scriptis suis tradidisse.
Paulus disertè dicit eadem se in o-
mnibus ecclesiis docuisse. Et ite-
rum. Non alia, inquit, scribimus
vobis, quam quæ legitis aut etiam
agno-

*1. Cor. 4.
2. Cor. 1.*

az ő találmányokban járva, el haylottan-
nak az Istennek törvenyetül, Ezech. 20.

Hasonlatoskepen meg vettyűk az em-
beri találmányokat, mellyek jöllehet tet-
tetes nevezetekkel ekesitettenek megh,
mint-ha Isteni es Apostoli hagyományok
volnanak, kiket az Apostolok elő befed-
dek által, es az Apostoli férfiak kezek al-
tal adtanak volna, az következő Püspö-
kekkel, az Ecclesiáknak. Mind az által
őve vettetven az irással külömböznek
attul, es azzal az ő külömbözésekkel
megh mutattyak hogy nem Apostoloke.
Mert miképen az Apostolok magok kö-
zöt külömböző dolgokat nem tanítottá-
nak: azonképen az Apostolok tanítvá-
nyai, külömbeket az Apostoloktól nem
vegeztek. Sőt még Istentelenség-is vol-
na erősiteni, hogy az Apostolok elő fo-
val az ő irásokkal ellenkező dolgokat ta-
nítottak volna. Szent Pal nyilván mond-
gya, hogy ő ugyan azonokat tanította
minden Ecclesiákban, 1. Cor. 4. v: 17. Es
ismer, Nem külömbet írunk ugy mond,
tinektek, hanem az mit olvastok, avagy
D 2 mellyet

Confessio Fidei Christianæ.

2. Cor. 12.
v. 18.

agnoscitis. Alibi rursus testatur se
& discipulos suos, id est, viros A-
postolicos, eadem ambulare via,
& eodem spiritu pariter facere om-
nia. Habuerunt quondam & Iudæi
suas traditiones seniorum, sed re-
futatæ sunt graviter à Domino, o-
stendente quòd earum observatio
legi Dei officiat, & his Deus fru-
stra colatur.

Caput. III.

DE DEO, UNITATE
ejus, ac Trinitate.

*Deus unus
est.*

DEum credimus & docemus
unum esse essentia vel natu-
ra, per se subsistentē, sibi ad omnia
sufficientem, invisibilem, incor-
poreum, immensum, æternum,
creatorem rerum omnium, cū vi-
sibilium, tum invisibilium, sum-
mum bonum, vivum, & omnia vi-
vificantem & conservantem, omni-
potentem, & summè sapientem,
clemen-

mellyet jól ismertek, 2. Cor. 1. v. 13. Egy-
gyűt ismet bizonyította, hogy ő es az ő
tanítványi, az az, az Apostoli férfiak a-
zon egy úton járnának, es azon egy le-
lek által cselekednenek egyetemben min-
deneket, 2. Cor. 12. v. 18. Voltanak u-
gyan az Sidok között-is hagyot találman-
yok, de erősen meg hamisítottanak U-
runktól, meg mutatvan hogy annak meg-
tartása artalmas az Isten törvényének, es
hogy azok által hejaban tiszteltetnek az
Isten, Math. 15. v. 9. Marc. 7. v. 7.

III. Ref.

Az Istenről, az ő egy voltáról,
es az szent Haromságról.

Hisssük es taníttjuk az Istent egynek
lenni, allattya avagy természetű sze-
rint, ki magatul levő, magától mindenre
elegseges, lathatatlan, test nélkül való,
veghetetlen, örökke való, minden latha-
tatlan es lathato allatoknak teremője, fő-
jo, első, es mindeneknek meg elevenítő-
je, es meg tartója, mindenható, es felette
bölcs, kegyelmes, avág irgalmas, igaz es
D 3 igaz-

Confessio Fidei Christiana.

Deut. 6.

Exodi 20.

Isaia 45.

clementem, sive misericordem, justum atque veracem. Pluralitatem verò Deorum abominamur: quòd disertè scriptum sit, Dominus Deus tuus unus est. Ego sum Dominus Deus tuus, non sint tibi dii alieni ante faciem meam. Ego Dominus & nullus ultra, præter me non est Deus. An non ego Dominus, & non est alius præter me solum; Deus justus & salvans, nullus præter me. Ego Iehovah, Iehovah, Deus misericors, clemens & longanimis, immensæ bonitatis & veritatis. &c. Exodi 34.

Deus trinus est.

Eundem nihilominus Deum immensum, unum & indivisum, credimus & docemus personis inseparabiliter & inconfusè esse distinctum, patrem, filium, & spiritum sanctum, ita ut Pater ab æterno filium generaverit, filius generatione ineffabili genitus sit, spiritus sanctus verò procedat ab utroq; idq; ab æterno, cum utroq; adorand-

igaz-mondo. Utallyuk pedig az Istenek-
nek fokságot, mert nyilván meg vagyon
írva: Az te Urad Istened egy Isten,
Deut. 6. v. 4. En vagyok az te Urad Is-
tened, ne legyenek idegen Istenid en
előttem, Exod. 20. v. 3. En vagyok az
Ur, es nincsen en nálamnál több, en kívü-
lem nincsen több Isten, Esa. 45. v. 7. es
21. Nem de nem en vagyok az Ur, es
nincsen mas en kívülem egyedül: Igaz
es meg tartó Isten, senki nintsen több en-
nalamnál. En vagyok az Iehova, irgalmas
kegyelmes, kesedelmes az haragra, nagy
irgalmasságu es igazságu, Exo. 34. v. 30.

De mind az által ugyan azon veghe-
tetlen egy es el oíolhatatlan Istent his-
sük es taníttjuk, hogy el valhatatlan es
eledgyedes nélkül való személyekben
külömböztetet megh, ki Atya, Fiu,
Szent Lelek, ugy hogy az Atya öröktől
fogva nemzette az ő Fiat, az Fiu meg
mondhatatlan nemzettel nemzettetött:
az szent Lelek pedig fármazzek örök-
től fogva, mind az kettőtől, mind az ket-
tővel imando: ugy hogy legyenek nem

Confessio Fidei Christianæ.

adorandus: ita ut sint tres non quidem Dij, sed tres personæ consubstantiales, coæternæ, & coæquales, distinctæ quo ad hypostases, & ordine alia aliam precedens, nulla tamen inæqualitate. Nam quo ad naturam vel essentiam, ita sunt conjunctæ, ut sint unus Deus, essentiæq; divina communis sit Patri, Filio, & Spiritui Sancto. Distinctionem enim personarum manifestam tradidit nobis scriptura, Angelo ad divam virginem inter alia dicente: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Et quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Sed & in baptismo Christi, auditur vox coelitus delata super Christo, dicens: Hic est Filius meus dilectus. Apparebat & Spiritus Sanctus in specie columbæ. Cumq; ipse juberet baptizare in nomine Patris, & Filii, & spiri-

Lucæ 1.

*Curritur
hinc
hinc
Matt.*

Matt 3.

Matt. 28.

Ioan. 1.

három Istenek ugyan, de három személyek, egy allatu, örökke valo, es egyenlő személyek, meg különböztettek személyekre nevezve, es rend szerint egyik az másikat elő veven, mind az által, nem valami egyenetlenség szerint. Mert általatokra avagy természetekre nevezve ugy eggyek, hogy legyenek egy Isten, es az Isteneknek allattya közönseges legyen az Atyának, Fiúnak es az szent Leleknek. Mert az személyeknek nyilván valo különböztetése adgya minékünk az Iras előnkben. Az Angyal az több befedi közt, az szent szűznek így szól : Az szent Lelek fal te rejad, es az magasságban lakozo Istennek ereje aranykoz meg tegeted, annak ökaert az mi tölled születik, szent, es hivattatik Istennek Fianak, Lucæ 1. v: 35. De az Christus Keresztsegeben is az Eghből szó hallatik az Christusra, ezt mondvan : Ez am az en szerelmes Fiam : Megh jelenek az szent Lelek is galamb formában, Math. 3. v. 17. Es mikoron parancsolna az Keresztseget is az Christus, hadgya hogy az Atyának, Fiu-

Confessio Fidei Christiana.

spiritus Sancti. Item alibi in Euangelio dixit, Spiritum sanctum mittet Pater nomine meo. Idem iterum, *Ioan. 14. 15.* Cum, inquit, venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritus veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, &c. Breviter, recipimus Symbolum Apostolorum, quod veram nobis fidem tradit.

Hæreses.

Damnamus ergo Iudæos & Mahumetistas, omnesq; sacrosanctam & adorandam hanc Trinitatem blasphemantes. Damnamus item omnes hæreses atq; hæreticos docentes filium & spiritum sanctum nuncupatione esse Deum: item creatum ac serviens aut alteri officiale esse in trinitate, esse in ea deniq; inæquale, majus aut minus, corporeum aut corporaliter effigiatum, moribus vel voluntate diversum, aut confusum vel solitarium, quasi Filius & spiritus Sanctus affectiones & proprietates sint unius Dei Patris: ut
Monar-

Fiunak, es Szent Leleknek nevebē keresztelyenek, Math. 28. v 19. Māsut is így szól: Szent Lelket küld az en Átyam az en nevemben. Ismeg, mikoron el jövend am az vigasztalo, kit en bocsatok ti nektek az Átyatul, az igassagnak lelke, ki az Átyatul fármazik, ez bizonyagot tessen rollam. Rővideden mondvan, az Apostoli Symbolumot be vesűk, az mely minket az igaz hitre tanit.

Karhoztattjuk azért az Sidokat es Törökőket es mind azokat, kik az szentes es imadando szent Haromsagot karomlyak. Karhoztattjuk visont minden eretnekeket, es eretneksegeket, kik azt tanittyak hogy az Fiu es az szent Lelek nevezet szerint csak Istén. Ismeg, hog az szent haromsagban legyen teremtetett es masnak szolgalo, es hogy abban egyenetlen nagyob es kisebb, testi avagy testi modon, ki abrazoltatot termesettel, vagy akarattal különböző avagy elégyedet, vagy egyedül valo legyen; mint ha az Fiu az szent Lelek, csak indultati, avagy tulaydonfagi volnanak az egy

Atya

Confessio Fidei Christiana.

Monarchici senserunt, Novatiani, Praxeas, Patripassiani, Sabellius, Samosatenus, Aëtius, Macedonius, Anthropomorphitæ, Arius, & similes.

Caput IIII.

DE IDOLIS VEL

Imaginibus Dei, Christi & Divorum.

*Imagines.
Dei.*

Quoniam verò Deus spiritus est invisibilis & immensa essentia, non potest sanè ulla arte aut imagine exprimi, unde non veremur cum scriptura, simulachra Dei mera nuncupare mendacia. Rejicimus itaq; non modò gentium idola, sed & Christianorum simulachra.

*Imagines.
Christi.*

Tametsi enim Christus humanam assumpserit naturam, non ideo tamen assumpsit, ut typum præferret statuariis atq; pictoribus. Negavit se venisse ad solvendum legem & Prophetas. At lege & Prophetis prohibitz sunt imagines. Negavit corpo-

Matth. 5.

Deut. 4.

Isa. 40.

Ioan. 16.

2. Cor. 5.

Atya Istennek, mint az Monarchitak;
Novatianusok, Praxeas, Patripasianu-
sok, Sabellius, Samosatenus, Aëtius, Ma-
cedonius, Arius, es egyebek ertettenek.

IIII. R E S Z.

Az Balvanyokrol, avagy az Isten-
nek, az Christusnak es az
Szenteknek kepeiről.

Mivel hogy peniglen az Isten latha-
talan lelek es veghetetlen állatu,
semmi mesterseggel ugyan, avagy keppel
ki nem abrazoltathatik; melyből merjük
az szent irással az Istennek kepeit merő
hazugfogoknak nevezni. Meg vettyük
azert, nem csak az poganyok Balvanyit,
de meg az Keresztényeknek fa kepeket is.
Mert jollehet az Christus az emberi ter-
mészet föl vőtte, mind az által nem az-
ert vőtte föl hogy peldatadna az maga
ki abrazoltatására az kő metzőknek es
kep iroknak. Azt mondotta hogy nem
jött az törvennek es az Prophetaknak el-
törlesere. De az törvényben es az Pro-
phetakban megh tiltattanak az kepek.
Math.

Confessio Fidei Christiana.

corporalem suam ecclesie profutura
præsentiam : spiritu suo se no-
bis perpetuò affuturum promisit :
Matt. 28. quis ergo crederet umbram vel si-
mulachrum corporis aliquam con-
ferre piis utilitatem? Cumq; ma-
neat in nobis per spiritum suum,
sumus utique templa Dei. Quid
autem convenit templo Dei cum si-
mulachris? Et quando beati spiri-
tus ac divi coelites, dum hic vive-
rent, omnem cultum sui averte-
runt, & statuas oppugnarunt, cui
verissimile videatur divis coelitibus
Images. & angelis suas placere imagines,
divorum. ad quas genua flectunt homines,
detegunt capita, aliisq; prosequun-
tur honoribus?
Marci 16.

Ut verò instituantur homines in
religione, admoneanturq; rerum di-
vinarum & salutis suæ, prædicare
jussit Evangelium Dominus, non
pingere & pictura laicos erudire :
Sacra.

*Scriptura
Laicorum.*

*ita ut in unum
universos pro
dicare. De quo
huius orationis. Marc. 16. vers.*

Math. 5. v. 17. Deut. 4. v. 12. Esa. 40. v. 18. Azt mondotta hogy semmit nem hasznal az Ecclesianak az ő testi jelenlete, igerte hogy lelke berint legyen velünk mindenkoron. Ioh. 16. 7. Ki hinne tehát el, hogy az testnek arnyeka avagy kepe, valami hasznat hozna az hiveknek? Es holot mi bennünk lakozek az ő lelke által, bizonyara Istennek temploma vagyunk 1. Cor. 6. v. 16. 2. Cor. 6 v. 16. Mi közü vagyon az Isten Templomának az balvanyokkal? Es holot az bódogh lelkek es az menybeli bentek mighitt éltek, minden ű tiszteleteket tiltottak, es az kepeket is nem javallottak, ki lehetne elhog az menybeli benteknel es az Angyaloknal kedves volna az ű kepek, mellyek előtt az emberek terdeket meghajtyak, süvegeket emelgetik es az mellyeket egyéb tiszteletekkel is tisztelnek?

Hogy penigh az hit dolgában epülne- nek az emberek, es vitetnemek az Istennek dolgaira es üdvösségekre, parancsolta az Ur hirdettetni az Evangeliomot, nem az kepezest, es kepekkel az közseg- nek

Confessio Fidei Christianæ

Sacramenta quoque instituit, nulli statuas constituit. Sed & passim quoquo vertamus oculos, occurrunt res creatæ à Deo vivæ & veræ in oculos nostros, quæ si observentur, ut par est, longè evidentius movent aspectantem, quàm omnes omnium hominum imagines vel picturæ vanæ, immobiles, marcidæ atq; mortuæ. De quibus verè dixit Propheta. Oculos habent & non vident, &c. Idcirco approbamus Lactantii vereris scriptoris sententiam, dicentis, Non est dubium, quin religio nulla sit, ubicunq; simulachrum est. Rectè item fecisse asserimus beatum Episcopum Epiphanium qui in foribus ecclesiæ inveniens velum, habens depictam imaginem quasi Christi vel sancti cujuscumque, scidit atque fustullit: quòd contra auctoritatem scripturarum vidisset in Ecclesia Christi hominis pendere imaginē, Ideo-

Psal. 115.

*Lactanti.
us.*

*Ephipha-
nius &
Hieronimus.*

nek tanítasát, Marci 16. Sacramentomokat is szerzet, Sohul nem rendelt kepeket. De valahova fordítjuk semeinket, előnkben őthlenek az Istennek elő és igaz teremphetet allati, mellyeket ha előnkben vesünk az mint illik, sokkal nyilvabban megh indittyak semeinket, mint sem minden emberektől gondoltatott hejaban való mozdulhatatlan, zuvas és erzenysegnelkül való kepek és kep irások, kik felől igazán mondottak az Prophe-
tak: Szemek vagyon és nem latnak, fülök vagyon és nem halnak Pfal: 138. v. 36. Iovallyuk azert amaz Lactantius Doctor-nak mondasat, ki így szól: *Dubium non est, quin religio nulla sit ubicunq; simulachrum est.* Az az ketsegnelkül semmi igaz vallas nintsen ot az hol kep vagyon. Erőfittyük hogy jól cselekedet Epiphanius, ki az Templomnak aytajaban találvan egy superlatot, kin megh írot kep vala, ugy mint Christuse vagy valami sentsé, el saggattas-le vontá, hog az sentsé irásnak meltofsaga ellen latta volna az Christus Ecclesiajaban függeni az em-
E
beri

Confessio fidei Christianæ.

Ideoq; præcipiebat, ne deinceps in ecclesia Christi ejusmodi vela, quæ contra religionem nostram veniunt, appenderentur, sed tolleretur potius illa scrupulositas, quæ indigna sit ecclesia Christi & populis fidelibus. Præterea approbamus hanc S. Augustini de vera religione sententiam, Non sit nobis religio humanorum operum cultus. Meliores enim sunt ipsi artifices qui talia fabricantur: quos tamen colere non debemus. Cap. 55.

*Lactan.
lib. 2. di-
vin. Inst.
cap. 19. E-
piphanius
in Exem-
pla ad Io:
an: Con-
stant.*

Caput V.

DE ADORATIONE,
Cultu, & invocatione Dei, per
unicum Mediatorem Iesum
Christum.

*Deus solus
adorandus
& colendus
Matth. 4.*

DEUM verum docemus solum adorare & colere. Hunc honorem communicamus nemini, juxta mandatum Domini: Dominum Deum tuum adorabis, & illum solum

beri abrazatot, azert-is parancsollya vala
hogy ez utan affele superlatok az Chri-
stus Ecclesiajaban mellyek ellene vadnak
az mi hitünknek, fel ne figgeztetnenek,
de inkab effele botrankozas el vetetnek,
melly illetlen volna az Christus Anya-
sant-egyhazahoz es az keresztényseghez,
vegezetre javallyuk ertelmet sent Ago-
stonnak: Ne legyen ugy-mond, mine-
künk Isteni tiszteletünk az emberi mun-
kának tisztelete; mert jobbak azoknal
az mesterek az kik ollyanokat faragnak,
kiket mind az által tisztelnünk nem illik.
August. de vera relig. cap. 55.

V. RESZ.

Az Istennek imadasarol, tiszteletiről,
es segitsegül valo hivasarol az egy
közben-jaro Iesus Christus
által.

TAnittyuk hogy csak az egy Istent
kel imadni es tisztelni, Ezt az tis-
tesseget senkivel nem közöllyük, az Ur-
nak parancsolattya szerint: Az te Ura-
dat Istenedet imadgyad, es egyedül őtet
E 2 tisztel-

Confessio Fidei Christianæ.

Ium coles, vel, Et huic uni servies. Certè omnes Prophetæ gravissimè invecti sunt contra populum Israëlis, quodocumq; Deos alienos, non unum solum Deum verum adorant & coluerunt. Adorandum autem colendumq; docemus Deum, sicuti ipse nos colere docuit, in spiritu videlicet & veritate, non cum ulla superstitione, sed cum sinceritate, secundum verbum eius: ne aliquando ad nos etiam dicat, Quis requisivit hæc ex manibus vestris? Nam & Paulus, Deus non colitur, ait, humani manibus, tanquã qui ipse aliquo indigeat, &c. Eundem solum invocamus in omnibus discriminibus & casibus vitæ nostræ, idq; per interventum unici mediatoris & intercessoris nostri Iesu Christi. Disertè enim præceptum est nobis, Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me. Sed & liberalissimè nobis

Ioan. 4.

Isaia 66.

Ierem. 7.

Acto. 17.

Solus Deus per unus Christi interventu est invocandus.

Psal. 50.

tisztellyed, avagy csak egyedül ennek fog-
galy, Math. 4. v. 10. Bizonyára minden
Prophetak felette igen feddőztenek az
Israel nepere valameníser idegen Istene-
ket s-nem az igaz Istent imadtak es tís-
teltek. Taníttjuk pedig hogy az Istent
ugy kel imadni es tisztelni, á mint ű maga
tanítot, hogy őtet imadgyuk, tudni illik,
lelekben es igazságban, nem valami szabad
akarát érint való tizteletből, de inkább
tökelletelességből az ő igeje érint, Ioan.
4. v. 23. hogy valaha minékünk-is azt ne
mondgya: Kicsoda kívánta ezt az ti ke-
zeitekből? Mert fent Pal-is azt mondga
hogy az Isten nem tiszteltetik emberi ke-
zekkel, mint ha valami nélkül fűkölked-
nek, Act. 16. v. 25. Es csak őtet hijuk
segítségül minden nyomorúságokban es
eltűnkbeli veszedelmünkben, es azt cse-
lekedgyük az egy közben-jaro es esede-
ző által, az Iesus Christus által. Merc
nyilván parancsoltatot minékünk: Hij
segítségül engemet az te nyomorúságod-
nak idejen, es en megh mentlek tegedet,
es te dicsőíts engemet, Psal. 50. v. 15. De

Confessio Fidei Christianæ

*Ioan. 16.
Matth. 11.*

Rom. 10.

1. Tim. 2.

nobis promissum est à Domino, dicente, Quicquid petieritis à patre meo, dabit vobis. Item, Venite ad me, quotquot laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, Et cum scriptum sit, Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt: nos verò in solum Deum credamus, solum certè invocamus: & quidem per Christum. Unus enim Deus, ait Apostolus, & unus mediator Dei & hominum Christus Iesus. Item, Si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Iesum Christum justum, &c.

*Divi non
adorandi
colendi in-
vocandi.*

Proinde sanctos cœlites sive divos, nec adoramus, neq; colimus, nec invocamus, neq; illos coram patre in cœlis pro intercessoribus aut mediatoribus nostris agnoscimus. Sufficit enim nobis Deus, & Mediator Christus. neq; honorem soli Deo & Filio ejus debitum, aliis com-

bősegeffen meg is igírtetet minekünk az Christustól mondvan: Valamit kerendetek az en Atyamtól az en nevemben, megadgya ti-nektek, Ioan. 16. v. 23. Is meg, jöjjetek en hozzám minnyajan az kik faradoztok, es meg terhelsettetek, es en titeket meg nyugotlak, Math. 11. v. 28. Es holot meg vagyon írva: Mikepē hijak segítségül az kiben nem hittenek: Rom. 10. v. 14. Mi peniglen az Istenben hiszünk, bizonyara csak őtet egyedül hijuk is segítségül, es az Christus által penig. Mert az sent Pal nyilván mondgya: Egy az Isten, egy az közbenjaro is az Isten es az emberek közöt, az ember Iesus Christus. 1 Tim. 2. v. 5. Is meg, Hogy ha valaki vetkezendik, vagyon fősolonk az Atyanal, az igaz Iesus Christus. 1. Ioan. 2. v. 1.

Annak okaert az mennyei szenteket sem imadgyuk, sem segítségül nem hijuk, sem őket az Atya előtt az Egben mi fősolóinknak, s-közbenjaroinknak nem ismerjük, mert elegendes minekünk az Isten, es a közbenjaro Christus; sem nem

Confessio Fidei Christianæ,

*Isaia 42.
Acto, 4.*

is communicamus: quòd ille diserte dixerit, Gloriam meam alteri non dabo: & quod Petrus dixit, Non aliud hominibus nomen datum, in quo oporteat salvos fieri, nisi nomen Christi. In quo sanè qui per fidem acquiescunt, non quærunt extra Christum quicquam.

Honor divi debitus & impendendus.

Interim divos nec contemnimus, nec vulgariter de eis sentimus. Agnoscimus enim eos esse viva Christi membra, amicos Dei, qui carnem & mundum gloriose vicerunt. Diligimus ergo illos ut fratres, & honoramus etiam, non tamen cultu aliquo, sed honorabili de eis estimatione, denique laudibus justis. Imitamur item eos. Nam imitatores fidei, virtutumque ipsorum, consortes item æternæ salutis, illis æternum apud Deum cohabitare, & cum eis in Christo exultare, desideriiis votisque ardentissimis exoptamus.

közöllyük az egy Istennek, es az ő Fia-
nak illendő tiszteletet egyebekkel, mert
ő nyilván mondotta, Az en dicsősége-
met másnak nem adom, Efa. 42.v. 8. Es
hogy sánt Peter mondotta: Nem adatot
az Egh alatt más nev az embereknek,
melyben üdvözülni kellene, hanem csak
az Christus neve, Act. 4.v. 12. Kiben bi-
zonyara az kik megnyugoznak hit által,
nem keresnek az Christus kívül semmit.

Azonban az meg holt szenteket sem
megnem utalljuk, sem elvetettül felő-
lek nem ertünk. Mert tudgyuk hogy ők
az Christushnak elő tagjai es Istennek ba-
rati legyenek, kik az testet es ez vilagot
dicsőségesen meggyőztek. Szeretjük
azert őket mint atyánkfiait, es tiszteljük
-is, mind az által, nem valami imadásnak
tiszteletivel, de tiszteletes emlekezettel,
es igaz dicsiretekkel követjük ismeg
őket. Mert buzgosagos kívánságokkal
kivánnjuk követni az ű hitőket es jósa-
gos cselekedeteket, es hogy az örök élet-
ben ő velek részesek, es az Istennel örök-
ke lakozok, es az Christusban ő velek

Confessio Fidei Christianæ.

ptamus. Atq; hac in parte appro-
bamus illam S. Augustini de Vera
religione sententiam, Non sit nobis
religio cultus hominum mortuo-
rum. Quia si piè vixerint, non sic
habentur, ut tales quærant hono-
res, sed illum à nobis colì volunt,
quo illuminante, lætantur meritì
sui nos esse conservos. Honorandì
ergo sunt propter imitationem, non
adorandì propter religionem, &c.

*Reliquia
sanctorum*

Multò verò minus credimus re-
liquias divorum adorandas esse, aut
colendas. Veteres illi sancti satis
honoraſſe videbantur mortuos su-
os, si honestè mandassent terræ re-
liquias, postquam astra petiisset spì-
ritus: ac omnium nobilissimas re-
liquias majorum æstimabant esse
virtutes, doctrinam & fidem: quas
ut commendabant cum laude mor-
tuorum, ita eas exprimere annite-
bantur, dum vivebant in terris. Il-
li ipsi veteres non jurarunt nisi per
nomen solius Dei Iehovah, sicuti
lege

*Iurare per
nomē Dei
solius.*

vigadozok lehetsünk, ohayttjuk. Es ebben az dologban javallyuk szent Agostonnak amaz mondasat: Ne legyen mi nekünk religonk az meg holt embereknek tíftelei: mert ha keresztényül elte nek, nem olyanoknak tartatnak hogy ilyen tíftelességet keressenek, de azt akarjak mi tőlünk tífteleitni, kinek vilagositafa által örvendeznek, hogy mi az ő jutalmoknak folga tarfai vagyunk.

Sokkal inkább nem hiszünk hog kellene imadnunk avagy tíftelelnünk az szentek tetemit. Az reghiek elege lattattak tíftelelni az ő halotttyokat, ha tíftelességet teremeket az földben takartak, minek utánna lelkek ki mult az testből: es mindeneknel nemesseb ereklýeknek tartottak azoknak josagos cselekedeteket tudományokat, hitőket: mellyeket mint hogy ajanlottanak az holtaknak dicsíretivel, így azokat igyekeztek cselekedettel megmutatni ez földön eltőkben. Ugyan azon reghiek nem eskűttenek, hanem csak az lehovanak nevere, mint meg vagy on az törvényben parancsolvan: mert az mi-
kepen

Deut. 10.

Exod. 23.

lege divina est præceptum: quia sicut vetitum est jurare per nomina alienorum Deorū, sic nos juramenta per divos requisita non præstamus. Rejicimus ergo in his omnibus doctrinam divi cœlitibus plurimum tribuentem.

Caput VI.

DE PROVIDENTIA
DEI.

Dei providentia gubernantur omnia.

DEI hujus sapientis æterni & omnipotentis providentia credimus cuncta in cœlo, & in terra, & in creaturis omnibus conservari & gubernari. David enim testificatur & ait, Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & se demittit, ut inspiciat, quæ sunt in cœlo & in terra. Idem rursus, *Psal. 139.* Omnes vias meas, inquit, prævidisti. Quia non est verbum in lingua mea, quod non universum noveris Domi-

kepen meg tiltatot eskünni idegen Isteneknek nevere, így mi az Isteneknek való esküveseket nem tartjuk meg, Deut. 10. v. 20. Exod. 23. v. 13. Meg vettyük azért mind ezekben azt az tudományt, mely az menyői Isteneknek feletteb sokat tulaydonit.

VI. Refz.

Az Istennek gondviseleferől.

EZ bölcs örökke való es mindenható Istennek gondviselese által hisszük hogy mindenek az egben es az földön es minden teremtet allatokban meg tartatnak es igazgattatnak, mint szent David bizonittya mondvan: Fel magasztaltatot az Ur minden pogany nepeknek felette, es az egeknek felette az ő dicsősege. Kicsoda hasonlatos az mi Urunkhoz Istenünkhez, ki az magassagban lakozik, es magat le bocsattya, hog mindeneket lásson az mennyen es földön. Psal. 113. v. 45. Masut-is így szól: Minden utaimat ugyanmond, jól tudod mikor meg az en nyelvem alatt nincsen az beszéd, ime Uram te azt

Confessio Fidei Christianæ.

Act. 17. Domine, &c. Testificatur & Paulus & ait, Per ipsum vivimus, movemur & sumus. Et, Ex illo, & per illum, & in illum omnia. Verissimè ergo & secundum scripturam pronunciavit Augustinus, in lib. de Agone Christi, Cap. 8. Dominus dixit: Nonne duo passeret asse veniunt, & unus eorum non cadit in terram sine voluntate patris vestri? Ita verè loquens, ostendere voluit, quicquid vilissimum homines putant, omnipotentia Domini gubernari. Sic enim & volatilia coeli ab eo pasci, & lilia agri ab eo vestiri, veritas loquitur, quæ capillos etiam nostros numeratos esse dicit, &c.

Luc. 12.
v. 8. 28. 29.

Epicurei.

Damnamus ergo Epicureos, providentiam Dei abnegantes, omnesque illos qui blasphemè dicunt, Deum versari circa cardines coeli, & nos atque nostra nec videre nec curare.

Damna-

azt mind jól tudod, Psal. 139. v. 3, 4. Bizonyára szent Pal is így folvan: Ő általa élünk, mozgunk, es vagyunk: es ő tüle es ő általa, es ő benne vадnak mindenek. Act. 17. v. 28. Rom. 11. v. 36. Azert igazan es az iras szerint mondotta szent Agoston: Az Ur mondotta, úgy mond, Nem de megh nem vehetneke ket verebet is egy fillyerent de meg is csak egy sem esik azok között az földre, az ti mennyei Atyatok akarattya nélkül, Mat. 10. v. 29. Es így folvan, meg akarta mutatni hogy valamit el vettetnek itilnek az emberek, az Istennek mindenható voltaval igazgattatnak: mert így ő tüle taplaltatni az eghi madarakat is, es az mezei lilomokat ő tüle ruhaztatni, mongya az igazsagh, Math. 6. v. 26. mely meg hajinkat is famlatvan mongya lenni, Mat. 10. v. 30. August. de agone Chri. cap. 8.

Karhoztattyuk azert az Epicureusokat, kik az Istennek gondviseleket tagadgyak, es mind azokat, kik karomlasbol mondgyak, hog az Isten az egnek Sarkanál forog, es sem magunkat sem az mi dol-

Psal. 94. Damnavit hos etiam David Prophe-
ta regius qui dixit, Quousq; Domi-
ne, quousq; impii exultabunt? Di-
cunt, Dominus non videt, neq; in-
telligit Deus Iacob. Intelligite stu-
pidi in populo, & stulti quando de-
um sapietis? Is qui aurem con-
didit, an non audiret? & qui ocu-
lum finxit, quomodo non videret?
Interim verò media per quæ opera-
tur divina providentia, non asper-
namur, ut inutilia, sed his hætenus
nos accommodandos esse docemus,
quatenus in verbo Dei nobis com-
mendantur. Unde illorum voces
temerarias improbamus, qui di-
cunt, Si providentia Dei omnia ge-
runtur, inutiles certè sunt conatus
nostri & studia nostra. Satis fuerit,
si omnia divinæ permittamus pro-
videntiæ gubernanda, nec erit
quod porrò simus solliciti de re ul-
la, aut quicquam faciamus. Tamet-
si enim Paulus agnosceret se in Dei
providentia navigare, qui ipsi di-
xerat,

*Media non
asperna-
mur.*

dolgukat nem lattyá, sem azokra gondot
nem visel. Ezeket karhoztattyá az fent
David, ki így bolla: Meddig Uram, med-
dig őrvédeznak az hitetlenek? Ezt mon-
dgyak: Az Ur nem lattyá, es nem erti az
Iacobnak Istene. Vegyetek esetekben
magatokat kik az kősség közöt bolondok
vadtok, es ti balgatogok mikor tertek es-
etekre? Az ki az fűlöt teremtettenem
haller? es az ki az semet teremtettenem
late? Pf. 94. v. 7.8. Azonközben az es-
közöket mellyek által az Istennek gond-
viselese munkalkodik, nem vettyúk meg
mint hasontalanokat, de azt tanittyuk,
hogy azokhoz ugy sabjuk magunkat, az
menyibé az Isten igejeben ajánlattatnak.
Annak-okaert karhoztattyuk azoknak
vakmerő savokat, kik azt mondgyak: Ha
mindenek Istennek gondgyaviseleletül visel-
tetnek, bizonyara hasontalanok az mi igye-
kezetünk es az mi dolgunk. Elegh lehen ha
mindeneket az Istennek gondviselesenek i-
gazgatasara bizunk, nem-is illik ez utan sor-
galmatoskodnunk, avagy valamit ollyat mun-
kalkodnunk. Mert jollehet az fent Pal
jol tudna hogy az Istennek gondviselese
F által

Confessio Fidei Christianæ,

Actor. 23. xerat. Oportet te & Romæ testi-
ficari: qui insuper promiserat di-

Actor. 27. xeratq; lactura nulla erit ullius a-
nimæ, nec cadet pilus de capite ve-
stro, nihilominus meditantibus fu-
gam nautis, dicit idem ille Paulus
Centuroni & militibus, Nisi hi in
navi manserint, vos servari non po-
teritis. Deus enim qui cuilibet rei
suum destinavit finem, is & prin-
cipium & media, per quæ ad finem
usq; pervenitur, ordinavit. Ethnicæ
fortunæ res attribuunt cœcæ, &
incerto casui. Sanctus Iacobus non
vult ut dicamus, Hodie & cras in
illam urbem proficiscemur & ne-
gociabimur: sed addit, Pro eo quod
dicere debueritis, si Dominus vo-
luerit & vixerimus, hoc vel illud
faciemus. Et Augustinus, Omnia
quæ vanis videntur in rerum natu-
ra temerè fieri, non faciunt nisi ver-
bum ejus: quia non fiunt nisi jussu
ejus

Iacob. 4.

215. 18.

által hajozna az ki neki mondotta vala :
szükség teneked Romában is tanubizon-
sagot tenned. Es ki ennek felőtte igitte
es mondotta vala neki, csak egy leleknek
sem leßen veste, sem hajatok fala nem
esik le fejeteokról, mind az által az hajo-
sok futasról elmelkedven, monda azon
fent Pal az házadosnak es az vitezeknek:
Hogyha ezek az hajoban nem maradnak
ti meg nem menekedhettek, Act. 23. v. 11.
es 27. v. 22. 31. Mert az Isten ki minden
dolognak meg rendelte veget, ugyan a-
zon, mind az eleit es esközöket, mellyek
által az veghez vitetik, el rendelte. Az
Poganyok az dolgokat tulajdonítottak
az vak beretfenek es bizontalan esetnek.
Sz. Iakab nem akarja hogy mondgyuk:
Ma es holnap el megyünk amaz városbā
es kereskedünk. de hozza tefi, főt ezt
kel vala mondanatok, ha az Dr akarja es
ha elünk, imezt vagy amazt cseleked-
gyük, Iac 4. v. 13. Sz. Agoston Doctoris
igy fol, mindenek mellyek az hejaban
valoktul latatnak történetből lenni az ter-
metet folyasaban nem cselekesnek sem-

Confessio Fidei Christiane.

confir. ejus, Enarrat. in Psalm. 148. Ita vi-
Samu. 9. debatur fortè fortuna fieri, quod
Saul quærens patris asinas, incidit
in Prophetam Samuelem: sed antea
dixerat Dominus ad Prophetam,
Cras mittam ad te virum de tribu
Beniamin, &c.

Caput VII.

DE CREATIONE RE-
rum omnium, de Angelis Di-
abolo, & Homine.

*Deus crea-
vit omnia.*

*Colos. 1.
2. 16.* **D**EUS hic bonus & omnipo-
tens creavit omnia cum visibi-
lia tum invisibilia, per verbum su-
um coæternum, eadem quoq; con-
servat per spiritum suum coæter-
num, testificante Davide atq; di-
cente, Verbo Dei coeli facti sunt,
Psal. 33. & in spiritu oris ejus omnis virtus
eorum. Omnia autem quæ condi-
Genes. 1. dit Deus, erant, ut scriptura ait,
valde bona, & ad utilitatem usum-
que hominis condita. Cuncta verò
illa

mit egyebet, hanem az ű befedet, mert nem lefnek hanem csak az ű parancsolatyabol. August. in Psal. 148. Így latta-tek talam történetből, hogy Saul keres-ven az ű Átyának famarit, talala Samuél Prophetara, de az elôt meg monda az Ur az Prophetanak: Holnap küldök te hoz-zad Benjamin nemzetéből való ferfiat. 1. Sam. 9.

VII. Ref.

Az teremtetfről, az Angyalokrol,
az ördögökről es az emberről.

ES az jo es mindenható Isten terem-tet minden lathato es lathatatlan alla-tokat az ű örökke való igeje által, es u-gyan azonokat megis tartya az ű örökke való lelke által, az mint bizonyítja az Sz. David, így folvan: Az Urnak igeje által lóttének az egek, es az ű fajanak lel-kevel minden ű seregek, Psalm. 33. v. 6. Mindenek peniglen az mellyeket Isten teremtet, mint az iras mondgya, Igen jok voltanak, es az embereknek javokra es hasznokra teremtettenek. Mind azo-
F 3 kat

Confessio Fidei Christiana.

illa dicimus ab uno profecta esse principio. *Damn*amus ergo *Manichæos & Marcionitas*, qui impiè fingebant duas substantias atq; naturas boni & mali, duo item principia, & duos sibi adversos Deos, bonum & malum.

De Angelis & Diabolo.

Psal. 104.

Hebr. 1.

Ioan. 8.

Inter omnes creaturas præstant angeli atque homines. De angelis pronunciat divina scriptura, Qui creat angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Item, Nonne omnes sunt administratorij spiritus, qui in ministerium emittuntur, propter eos qui hæredes sunt salutis? Dominus verò Iesus ipse testificatur de Diabolo, Ille, inquit, homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, atque ejus rei pater. *D*ocemus ergo angelos alios quidem perstitisse in obedientia, ac ad fidele Dei & hominum ministerium esse

kat pedig mondjuk hogy lőttének egy kezdettől. Karhoztattuk azért az Manicheusokat, az Marcionitakat, kik hitőtlenül az jonak es gonosznak ket allatgyat avagy természetit almodozzak, es ket kezdeteket, es magokban ket ellenkező Isteneket vallottak, jot es gonoszt.

Az Istennek teremtet allati közöt főbbek az Angyalok es Emberek. Az Angyalokról így szól az Iras: Ki teremti az ű Angyalit lelkekke, es az ű folgait tűznek langyava. Ismet: Nem de minnyajan szolgáló lelkeke, kik folgalatra küldettek azokert az kik az idvősségnek örökösí lesnek: Psal. 104. v. 4. Heb. 1. 14.

Az Ur Iesus pedig ű maga bizonyfagot tésen az űrdőgről: Az ugy mond gyilkos volt eleitől fogva, es az igazságban megh nem állott, mert nincsen igazság ű benne, mikor hazugsagot szól, tulaydonabol szól, mert hazug es hazugsagnak attya, Ioh. 8. v. 44. Tanítottuk azért hogy nemely Angyalok megh maradtanak az engedelmessegeben, es rendeltettenek az Istennek es embereknek hűséges folgatlattya.

Confessio fidei Christiana.

*subt. malo
los factos*
esse deputatos; alios verò sua spon-
te lapsos, & in exitium esse præci-
pitatos, factosque esse omnis boni
fideliumque hostes, &c.

*De homi-
ne.*

Gen: 2.

Sec: 2a

Iam verò de homine dicit scrip-
tura, quod ab initio conditus sit bo-
nus, ad imaginem & similitudi-
nem Dei: quòd Deus collocave-
rit eum in paradysum, subjecerit-
que ei omnia. Id quod David ma-
gnificè celebrat in Psalmo octavo,
Addidit insuper ei conjugem, ac
benedixit eis. Dicimus autem con-
stare hominem duabus ac diversis
quidem substantiis, in una persona,
anima immortalis, ut pote quæ sepa-
rata à corpore, nec dormit, nec in-
terit; & corpore mortali, quod ta-
men in ultimo iudicio à mortuis re-
fuscitabitur, ut totus homo inde,
vel in vita, vel in morte, æternum
maneant. Damnamus omnes, qui ir-
rident, aut subtilibus disputationi-
bus, in dubium vocant immortalit-
atem animarum, aut animam di-
cunt

lattyokra : nemellyek pedig magok el es-
tenek, es vesedelemre hanyattattnak, es
lőttének minden jonak es hiveknek el-
lenfegive.

Az emberről penigh azt mondgya az
Iras, hogy elein jova teremtetet volt az
Istennek kepere es hasonlatosságára ;
Hog Isten helyheztere őtet paradicsom-
ban, es mindeneket alaja vetet, mellyet
Sz. David nagyságossan dicser, Psal. 8.
Adot ez felett ő neki hazas tarsot, es meg
aldotta őket. Vallyuk penigh hogy az
ember ket külömböző dolgokból állyon
az egy semelyben, halhatatlan lelekből,
mely megh valvan az testtől, sem aluszik,
sem megh nem hal ; Es halando testből,
mely mind az által az utolsó itéletben az
halalbol föl tamad, hogy így mind az e-
gész ember avagy életben avagy halalban
legyen mind öröкке. Karhoztattyuk
mind azokat, kik csufollyak, avagy mel-
leges vetekedésekkel kessegebbe teszik az
lelkeknek halhatatlanságot, avagy kik ta-
nittyak, az lelkeket alunni, avagy Isten-
nek re-

Confessio Fidei Christianae.

cunt dormire, aut partem esse Dei. Breviter damnamus omnes omnium opiniones, quotquot diversa sentiunt de creatione, de angelis & dæmonibus, & homine, ab ijs quæ nobis tradita sunt per scripturas sanctas, in apostolica Christi ecclesia.

Caput VIII.

DE LAPSU HOMINIS,
& peccato, & causa
peccati.

*Lapsus ho-
minis*

Fuit homo ab initio à Deo conditus ad imaginem Dei, in iustitia & sanctitate veritatis, bonus & rectus: sed instinctu serpentis, & sua culpa, à bonitate & rectitudine deficiens, peccato, morti, variisque calamitatibus factus est obnoxius. Et qualis factus est à lapsu, tales sunt omnes, qui ex ipso prognati sunt, peccato inquam, morti, variisque obnoxii calamitatibus. Peccatum autem intelligimus esse nativam

Peccatum

nek reálenek lenni. Rővideden; karhoz-
tattyuk mind azoknak velekedeseket, va-
lakik külömbet ertnek az teremtesről, az
Angyalokrol, őrdögökről es az Ember-
ről, az kívül, mellyeket előnkben ad az
Iras az Christushnak Anyaszent-egyhá-
zaban.

VIII. Refz.

Az embernek eseteről, az bűn-
ről es az bűnnek okarol.

T Eremitet volt az Ember Istennek
Kepere igazsagban, es valóságos
sentségben, jova es igazza, de az kigyó-
nak csaldsaga miatt, es maga verkeből,
az jósagtul es igazsagtul el hajolvan, bűn-
re, halatra es külömb külömb nyomoru-
sagra lön köteles. Es minemű lön az es-
ter után, olyanok minnyajan az kik ő tū-
le fármasztanak, az bűnre, halatra es kü-
lömb külömb nyomorúsagokra kötele-
sek. Az bűnön penig ertyük az ember-
nek természet ferint való romlottsagat,
mely

Confessio Fidei Christiana,

vam illam hominis corruptionem, ex primis illis nostris parentibus, in nos omnes derivatam vel propagatam, qua concupiscentiis pravis immersi, & à bono averti, ad omne vero malum propensi, pleni omni nequitia, diffidentia, contemptu & odio Dei, nihil boni ex nobis ipsis facere, imò ne cogitare quidem possumus. Quinimò accedentibus jam etiam annis, cogitationibus, dictis & factis pravis, contra legem Dei admissis, corruptos fructus, mala arbore dignos, proferimus: quo nomine, merito nostro, iræ Dei obnoxii, poenis subijcimur iustis: adeoque à Deo abjecti essemus omnes, nisi reduxisset nos Christus liberator.

2. cor. 3.
Math. 12.

Mors.

Per mortem itaque intelligimus non tantum corpoream mortem, quæ omnibus nobis semel, propter peccata est obeunda, sed etiam supplicia sempiterna peccatis & corruptioni nostræ debita. Nam apostolus,

mely az mi első bűneinktől minnyajunkra
jött avagy barmazot, mellyel gonoz ki-
vanfogokban be merűlven, es az jotul el
fordulvan, minden gonozra peniglen ha-
jotvan tellyessék leven minden gonossag-
gal, ketseggel, Istennek meg vetesevel,
es gyűlölségevel. Magunktól semmi jot
nem cselekedhetünk, sőt ingyen sem gon-
dolhatunk. De sőt ebtendeink megh bő-
vűlven gondolatinkal, beszedinkel, es go-
noz cselekedetinkel, mellyeket az Isten-
nek törvenye ellen cselekedünk, gonoz
fához illendő, megh veset gyűmőltseket
teremtünk, az melyert erdemünk ferint
meltok leven Istennek haraghjara, igaz
büntetese ala vettettünk, es tellyesseggel
az Istentől minnyajan el vettettek vol-
nank, ha vissza nem hozot volna minket
az szabadito Christus.

Az Halalon azért ertyűk nem csak az
testi halalt, mellyet minnyajunknak egy-
fer az bűnert megh kel kostolnunk. de
meg az örökke büntetéseket-is, az mel-
lyeket romlotsagunkert es az mi bűne-
inkert erdemlünk. Mert az sent Pal azt
mond-

Confessio Fidei Christiana,

Ephes. 2. stolus, Eramus mortui, inquit, delictis ac peccatis, & eramus natura filii iræ, sicut & cœteri. Sed Deus qui dives est misericordia, cum essemus mortui per delicta, convivificavit nos una cum Christo: Item, *Rom. 5.* Sicut per unum hominem peccatum in mundum introijt, ac per peccatum mors, & ita in omnes homines mors transiit, in quo omnes peccarunt.

Originale peccatum

Agnoscamus ergo in omnibus hominibus esse originale peccatum: agnoscamus omnia alia peccata, quæ ex hoc oriuntur, & dici, & vere esse peccata, qualicumq; nomine nuncupentur, sive mortalia, sive venialia, sive illud quoque, quod vocatur peccatum in spiritum sanctum, quod nunquam remittitur.

Actuality peccata.

Marci. 3.

1. Ioan. 5.

Mat. 10. 11.

Fatemur etiam peccata non esse æqualia, licet ex eodem corruptionis & incredulitatis fonte exoriantur, sed alia aliis esse graviora. Sicut

Domi-

mondgya: Megh holtak valank az vetkekben es az bűnökben, es valank természet ferint haragnak fiaí mint egyebek-is, Ephe. 2. v. 3. De az Isten k kazdag az irgalmassagban, az ő nagy szírelmeből mellyel feret minket. Mikor az vetkek által megholtunk vala-is, egyyút megh elevenítót minket az Christus által. Ismet, Mikepen egy ember által jót ez vilagra az bűn, es az bűnert az halál, es aképen mindē emberekre az halál elhatot, kiben mindnyajan vetkeztünk, Rom. 9.

Vallyuk azért hogy minden emberekben legyen eredendő bűn, tudgyuk hogy minden egyeb bűnök mellyek ebből származnak, igazán mondatnak es legyenek bűnök, akár mine mű nevel nevezettségnek, akár halalos akár bocsanando vetkeknek, avagy megamaz-is mely hívattatik az Sz. lelek ellen való bűnnek, mely soha meg nem bocsattatik, Mar. 3. v. 29. Vallyuk azt is hogy az bűnök nem egyenlők legyenek, jollehet azon romlottságnak es hitetlensegnek kútféjéből származzanak, de egyik az másiknál nehezebb legyen, az mint

Confessio Fidei Christianæ,

Secta.

*Deus non
est author
peccati, &
quatenus
indurare
dicatur.
Psal. 5.
Ioan. 8.*

Dominus dixit, Sodomæ tolerabilius futurum, quàm urbi reijcienti verbum evangelii. Damnamus ergo omnes, qui his contraria docuerunt, imprimis verò Pelagium & omnes Pelagianos, una cum Iovinianistis, peccata cum Stoicis paria facientibus. Sentimus per omnia in hac causa cum S. Augustino, qui sua ex scripturis sanctis protulit atque defendit. Damnamus præterea Florinum & Blastum, contra quos & Iræneus scripsit, & omnes qui Deum faciunt authorem peccati. Cum disertè scriptum sit, Tu non es Deus, qui velis iniquitatem. Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterum, Cum loquitur Diabolus mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus rei. Sed & in nobis ipsis satis est vitii corruptionisque, ut nihil necesse sit Deum infundere nobis novam aut auctiorem pravita-

az mint mondotta az Christus, hogy könnyeb leszén Sodomának büntetése, mint annak az városnak mely az Evangeliumnak igijet meg veti. Math. ii. v. 24. Karhoztattyük azért mind azokat, kik ezzel ellenkezőket tanítottanak, de főképen Pelagiust es minden Pelagianusokat, mind az Iovinianistakkal egyetemben, kik az bűnöket egyenlőke tőttek az Stoicufokkal. Es mindenestől egyezzünk az sent Agostonnal, ki az ő értelmet az sent irasbol vőtte es oltalmazta. Karhoztattyük ezek kívül Florinust es Blaszt kik ellen irt Irenæus-is, es mindeneiket kik az Istent tesik az bűnnek okanak. Holot nyilván meg vagyon írva: Nem vagy te oly Isten, ki akarod az gonozsagot, gyűlölöd minden gonoz cselekedőket, el veszed a kik folnak hazugsagokat, Psal. 5. v. 6. Es ismeg, Mikor az őrdög hazugsagot fol, tulaydonabol fol, mert hazug es hazugsagnak attya, Ioan. 8. v. 44. De mi magunkban-is eleg vetseg, (romlotsag) vagyon, annyírahogy nem fűkseg hogy az Isten öntőn mi belenk

G

uyob

Confessio Fidei Christiana.

tem. Proinde, quando dicitur in scripturis Deus indurare, excæcare, & tradere in reprobum sensum, intelligendum id est, quod iusto iudicio Deus id faciat, tanquam iudex & ultor iustus. Denique quotiescunq; Deus aliquid mali in scriptura facere dicitur atq; videtur, non ideo dicitur, quod homo malum non faciat, sed quod Deus fieri sinat & non prohibeat, iusto suo iudicio, qui prohibere potuisset si voluisset: vel quod malo hominum bene utatur ut peccatis fratrum Iosephi: vel quod ipse peccata gubernet ne latius, quam par est, erumpant atque grassentur. S. Augustinus in Enchiridio suo, Miro modo, inquit, & ineffabili non fit præter voluntatem ejus, quod etiam fit contra voluntatem ejus. Quia non fieret, si fieri non sineret. Nec utique nolens finit, sed volens. Nec sineret bonus fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene. Hæc ille.

uyob avagy bőveb gonozságot. Azert
mikor az iras azt mondgya hogy az I-
sten meg kemenyít, vakít, es vißza for-
dult értelmet ad, azt ugy kel érteni, hog
az Isten igaz iteletiből cselekedgye azt,
mint igaz biro es bossu allo. Vegezetre,
valamenyíser az Isten mondatik avagy
lartatik az fent irasban valami gonozt
cselekedni, nem azert mondatik az, hog
az ember nem cselekedne az gonozt, de
hogy az Isten lenni meg engedi es nem
tiltya, (az ő igaz iteletiből, ki meg tilthat-
ta volna, ha akart volna:) avagy hogy az
emberek gonozságaval jora ellyen, mint
az Ioseph attyafiainak vetkekkel : avagy
hogy az bűnőket igazgassa, hogy tova-
tovab ne terjedgyenek, az mint illik. Sz.
Agoston így fol, Csudalatos es megh
mondhatatlan modon, Nem leßen az ő a-
karattya nélkül, az mi leßen az ő akarat-
tya ellen-is. Mert nem lenne, ha megh
lenni nem engedne. Es nem akarattya el-
len engedi meg, de akarva. S-nem-is en-
gedne meg jo levén meg lenni az gonost
ha mindenható leven az gonozbol-is jot

Confessio Fidei Christianæ.

*Curiose
questiones*

le. Reliquas quæstiones, An Deus voluerit labi Adamum, aut impulerit ad lapsum; aut quare lapsum non impediverit; & similes quæstiones deputamus inter curiosas, (nisi forte cum hæreticorum aut alioquin importunorum hominum improbitas cogit ista etiam ex verbo Dei explicare, sicut fecerunt non raro pij ecclesiæ doctores) scientes Dominum prohibuisse, ne homo ederet de fructu prohibito, & transgressionem punivisset; sed & mala non esse quæ fiunt, respectu providentiæ Dei, voluntatis ac potestatis Dei, sed respectu Satanæ & voluntatis nostræ, voluntati Dei repugnantis.

Caput IX.

DE LIBERO ARBITRIO
adeoque viri-
bus hominis.

DOcemus in hac causa, quæ semper in ecclesia multas peperit

nem tehene, in Enchiridio suo ad Laur:
c. 100. Az több kérdéseket, Akarta le-
gyené az Isten az Ádammak esetit: Indi-
totta az elefese: avagy miért nem tar-
toztatta meg az elefestől: es egyéb effele-
ket, famlalunk az nyughatatlan kérdések
közze, (hanem ha mikor az Eretneknek,
avagy valamely alkolmatlan embereknek
gonozsagok kenőseritnek ezeket-is megh-
feitetni az Istennek igijéből, mint gya-
korta meg is cselekettek az Anya-sent-
hazbeli tanítók) tudvan hogy az Úr meg-
tiltotta, hogy az ember ne ennek az meg-
tiltot gyümölcsből es az által hagast meg-
is büntette: De meg az gonoszok-is mel-
lyek leűnek, nem az Isteni gondviselese-
re, akaratra es hatalomra nezve, hanem
az Satanra es az mi akaratunkra nezve,
mely az Isten akarattyaval ellenkőzik.

I X Refz.

Az szabad akarattól es embe-
ri erőül.

EZ dologban mely az Anya-sent-egy-
házban mindenkor sok visalkodást
G 3 szerzet,

Confessio Fidei Christianæ.

*Qualis ho-
mo fuerit
ante lapsū.* rit conflictationes, conditionem vel
statum hominis triplicem esse consi-
derandum. Principiò qualis fuerit
homo ante lapsum, rectus nimirum
& liber, qui & in bono manere &
ad malum potuerit declinare: decli-
naverit autem ad malum, implica-
veritq; peccato & morti, & se &
omne genus mortalium, sicuti di-
ctum est antea.

*Qualis ho-
mo fuerit
post lapsum* Deinde considerandum est qualis
fuerit homo post lapsum. Non sub-
latus est quidem homini intellectus
non erepta ei voluntas, & prorsus in
lapidem vel truncū non est comu-
tatus: cœterum illa ita sunt immu-
tata & imminuta in homine, ut non
possint amplius, quod potuerunt
ante lapsum. Intellectus enim ob-
scuratus est: voluntas verò ex libe-
ra, facta est voluntas serva. Nam
servit peccato, non nolens, sed vo-
*Homo sua
sponte ma-
lum facit.* lens. Etenim voluntas, non nolun-
tas, dicitur. Ergo quo ad malum si-
ve peccatum, homo non coactus vel
à Deo

ferzet, azt taníttuk, hogy az embernek
allapattyat három kepen kel meg gondol-
ni. Először, minemű volt az ember az eset
előt, igaz, tudni illik es szabad, ki mind
az jobban meg maradhatot, es mind az
gonoszra hajolhatot, haylot penig az go-
nozra, es kötelzte bűnre es halálra mind
magat s mind az egesz emberi nemzetse-
get, mint ez előt megmondatot. Ma-
fodszor, meg kel gondolni minemű legyen
az ember az eset után. Nem vetetet el
ugyan az ertelelem, nem vetetet tőle el az
akarat, nem is változot el kőve avagy tő-
keve. De azok ugy el változának es kif-
sebbítettének meg az emberben hogy
nem cselekedheti immar azt az mit cse-
lekedhetet az eset előt. Mert az er-
telelem meg homályosodot, az akarat pe-
niglen az szabadból lőt szolgál akaratta,
mert szolgál az bűnnek, nem nem-akarva,
de akarva. Mert akarat, nem nem-aka-
ratnak mondatik. Azert az min ez az
gonoszra, avagy bűnre, az ember nem
kenferítetven az Istentől avagy az ör-
dögűl,

Confessio Fidei Christianæ.

à Deo vel à diabolo, sed sua sponte malum facit, & hac parte liberrimi est arbitrii. Quod verò non rarò cernimus pessima hominis facinora & consilia impediri à Deo, ne finem suum consequantur, non tollit homini libertatē in malo, sed Deus potentia sua prævenit, quod homo aliàs liberè instituit. Sicut fratres Ioseph, Iosephum liberè instituunt tollere, sed non possunt, quòd Dei consilio aliud visum esset.

*Homo non
potest per
se bonum.*

Quantum verò ad bonum & ad virtutes intellectus hominis, non rectè judicat de divinis ex semetipso. Requirit enim scriptura evangelica & apostolica regenerationem abs quolibet nostrum, qui salvari velimus. Unde nativitas prior ex Adamo, ad salutem nihil nobis confert. Paulus, Animalis homo, ait, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, &c. Idem negat alicubi nos idoneos esse, ex nobis ipsis, cogitare

1. Cor. 2.

2. Cor. 3.

dőgtúl, de maga kenyen cselekefik gonozt, es enyiben szabad akaratu. Hogy penigh gyakran lattuk meg bantatni az embereknek gonoz cselekedetöket es tanacsokat az Istenül, hogy veghbé ne mennyenek, nem vési el az embernek az gonozban valo szabadfagat, de az Istennek az ő hatalmassaga eleit vési az mit az ember egyebkepen szabadon rendel. Mint az Josephnek battyai szabadoson rendelik Josephet megh ölni, de nem lehet, mert az Istennek tanacsanak mas modon tetzet.

Az mi nez penig az jora es az josagos dolgokra, az embernek ertelme nem itil igazan az Isteni dolgokrol magatul, mert az Evangelium kivan minnyajunktul ujjonnan valo fületest, az kik idvözülni akarunk. Innen vagyon, hogy az Adamtul valo első fületefünk, semmit nem hasnal üdvözegünkre. Sz. Pal-is így szolt: Az lelkes ember nem foghattya megh azokat az mellyek Istennek lelkeje, 1. Cor. 2. v. 14. Ugyan ő masut tagadgya, hogy mi alkotmasok volnank mi magunktól valami

Confessio Fidei Christianæ

re aliquid boni. Constat verò mentem vel intellectum, ducem esse voluntatis, cum autem cæcus sit dux, claret quousq; & voluntas peringat. Proinde, nullum est ad bonum homini arbitrium liberum, nondum renato, vires nullæ ad perficiendum bonum. Dominus in Evangelio dicit, Amen amen dico vobis, quod omnis qui facit peccatum, servus est peccati. Et Paulus apostolus, Affectus carnis, inquit, inimicitia est adversus Deum. Nam legi Dei non subditur, imò ne potest quidem. Porro terrenarum rerum intelligentia in lapso homine non est nulla. Reliquit enim Deus ex misericordia ingenium, multum tamen distans ab eo, quod inerat ante lapsum. Iubet Deus excolere ingenium, & addit dona simul & profectum. Et manifestum est, quàm nihil proficiamus in artibus omnibus sine benedictione Dei. Scriptura certè omnes artes ad Deum

*mens humana
na post lapsum
facta est
cæca*

*Ioan. 8. 13
Rom. 8. 7*

*Intelligentia
artium*

Iamí jonak meg gondolafara, 1. Cor. 3. v. 5. Ez bizonyos penig hogy az elme avagy ertelem az akaratnak vezere. Holot penig az vezer vak legyen, ki tetzik mení-
re erjen az akarat-is. Annak okaert sem-
mi szabad akarat nincsen az jora, az uyon-
nan nem fületet emberben, sem semmi
erő az jonak el vegezefere. Az Ur azt
mondgya az Evangliumban: Bizony bi-
zony mondom tinektek, hogy minden
valaki bűnt cselekefik, folgaja az bűn-
nek, Joan. 8. v. 34. Es fent Pal-is az test-
nek értelme, ugy mond, ellenfege az Istē-
nek, mert nem vettetik az Istennek tör-
vennye ala, mert nem is lehet, Rom. 8. v.
7. Tovabba, az el eset emberben ez föl-
dí dolgoknak értelme nem semmi, mert
az Isten irgalmaslagabol meg hadia az el-
met, mind az által sokban külömböz at-
tul, az mely az eset előt volt az ember-
ben. Parancsollya az Isten az elmet ekef-
getni, es ad egyetemben ajandekokat es
elő menerelt. Nyilván-is vagyon, mely
keveset tehessünk minden tudományok-
ban Isten aldasa nélkül. Az Iras bizonyá-
ra min-

Confessio Fidei Christiana,

um refert. Nam & Ethnici retulerunt artium origines ad inventores Deos.

*Quales Vi-
res regene-
ratorum,
& quomo-
do sunt li-
beri arbi-
trii*

Postremò videndum, an regenerati sint liberi arbitrii, & quatenus. In regeneratione, intellectus illuminatur per Spiritum Sanctum, ut & mysteria & voluntatem Dei intelligat. Et voluntas ipsa non tantum mutatur per Spiritum, sed etiam instruitur facultatibus, ut sponte velit & possit bonum. Nisi hoc dederimus, negabimus Christianam libertatem, & inducemus legalem servitutem. Sed & Propheta facit Deum loquentem, Dabo legem meam in mentes illorum, & in cordibus eorum inscribam eam. Dominus quoque dicit in Evangelio, Si filius vos liberaverit, verè liberi estis. Paulus quoque ad Phil. Vobis donatum est, inquit, pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Et iterum,

Rom. 8.

Ierem. 31.

Ezech. 36.

Ioan. 8.

Phil. 1.

ra minden mestersegeket Istenre visen.
Meg az Poganyok-is az mestersegeknek
kezdetit vittek azoknak talaloira, az I-
stenökre. Harmadfor, azt megh kel lat-
nunk az uyjonnâ fûletteteknek vagyone
szabad akarattyok es menyiben legyen.
Az uyjonnâ fûletesben az ertelem meg
vilagosittatik az sent Lelek által, hogy
mind akarattyat s-mind titkait az Isten-
nek meg ertse. Es az akarat-is nem csak
meg változik az lelek által, hanem meg
fel is ekesittetik erővel, hogy ő kényen
akarjon es tehesen jot. Ha ezt meg nem
engedgyük, az keresztényi szabadfagot es
az törvény ferint valo folgalatot hozzuk
be. De az Propheta-is be hozza az Istent
igy follani: Adom az en törvényemet az
ő elmejekben es az ő szívökben irom be
azt, Ier. 31. v. 33. Az Christus-is így fol
az Evangeliomban, Ha az fiu meg aba-
dit titóket bizonyara szabadofok vattok,
Ioan. 8 v. 36. Sz. Pal-is mond: Ti nektek
ajandekoztatot az Christusert, nem csak
hogy ő benne hinnetek de hogy meg ő
erte fenyvedgyetek-is, Phil. 1 v. 26. Es is-
meg

Confessio Fidei Christiana,

rum, Persuasum habeo, quod is qui
coepit in vobis bonum opus, perfici-
et usque ad diem Domini Iesu.
Item, Deus est qui agit in vobis, &
ut velitis, & ut efficiatis.

Phil. 2. 13.

*Regenerati
active agunt
non passive
tantum.*

Ubi interim duo observanda esse
docemus. Primum regeneratos in
boni electione & operatione, non
tantum agere passive, sed active.
Aguntur enim à Deo, ut agant ipsi,
quod agunt. Rectè enim Augusti-
nus adducit illud, quod Deus dici-
tur noster adjutor. Nequit autem
adjuvari, nisi is, qui aliquid agit.
Manichæi spoliabant hominem om-
ni actione, & veluti saxum & trun-
cum faciebant. Secundum, in re-
generatis remanere infirmitatem.
Cum enim inhabitet in nobis pec-
catum, & caro in renatis oblectetur
spiritui, in finem usque vitæ nostræ,
non expeditè omnino perficiunt re-
generati quod instituerant. Confir-
mantur hæc ab Apostolo ad Rom.
7. & Galat. 5. Proinde infirmum est
nostrum

*Infirmum
in regene-
ratis libe-
rum arbi-
trium.*

meg, elhittém hogy az ki bennetek elkezdette az jó dolgot, el is vegezi mind az Iſr Ieſusnak napjaigh, Phil. 2. v. 6. Iſmeg, Iſten az ki ti bennetek cselekeſi azt mint hogy akarjatok, mint hogy veghez vigyetek, Phil. 2. v. 13.

Az hol azonban két dolgot kel eſünkben vennünk. Előſzer hogy az ujonnan ſülettettek az jonak valaſtásaban es cselekedeseben nem csak paſſivé hanem actívé cselekeſnek. Mert indittatnak az Iſtentől hogy ők cselekedgyek az mit cselekeſnek. Mert Sz. Agoſton igazan hozza azt elő, hogy az Iſten mondatik mi ſegitőnknek, nem ſegitethetik peniglen meg, hanem csak az az ki valamit cselekeſik. Az Manichæusok meg foſtyak vala az embert minden cselekedettől, es mint egy kőve ávagy tőkeve teſik vala. Maſodſor, hogy az ujonnan ſü-
löttettekben meg marad az gyarlóság. Mert holot bennünk lakozik az bűn, es az ujonnan ſülettettekben, az teſt tufa-
kodgyek az lelek ellen mind életünk ve-
geig, nem tőkelteſſen viſik veghez,
minden

Confessio Fidei Christianæ.

nostrum illud liberum arbitrium,
propter reliquias remanentis in no-
bis, ad finem usq; vitæ nostræ, vete-
ris Adami, agnatæq; corruptionis
humanæ.

Interim cum carnis vires & reli-
quæ veteris hominis, non ita sint
efficaces, ut extinguant penitus spi-
ritus operationem, idcirco fideles
liberi dicuntur, ita tamen, ut a-
gnoscant infirmitatem, & nihil glo-
rientur de libero arbitrio. Semper
enim animis fidelium observari de-
bet, quod toties inculcat beatus Au-
gustinus ex Apostolo, Quid habes
quod non accepisti? & si accepisti,
quid gloriaris, quasi non acceperis?
His accedit quod non statim evenit
quod institueramus. Eventus enim
rerum, positi sunt in manu Dei. Un-
de Paulus orat Dominum, ut prospe-
ret iter suum. Unde vel hac causa,
infirmum

Rom. 1.

*In exter-
nis est li-
bertas.*

minden módon az ujonnan születettek az
mit elkezdettének volt. Meg bizonyo-
sodnak ezek az Sz. Pal irasabol, Rom. 7.
es. Gal. 5. Azert erőtlén az az mi szabad
akarattunk az ô Adamnak mi bennünk
mind életünknek hataraig meg maradot
fogyatkozasaert, es velünk születetet em-
beri romlottsagert. Azonban holot az
testnek erei, es az ô embernek maradéki
nem annyira hathatok, hog' tellyességgel
el olthassak az leleknek munkalkodasat.
Annak-okajert az hívek szabadosoknak
mondanak, ugy mind-azon-alta hogy
meg ismerjek gyarlóságokat es semmit
ne dicsekedgyenek az szabad akarattul.
Mert mindenkor meg kell tartani az hí-
veknek szívökben az mit annyisor mond
szent Agoston az sents Palbol: Micsodad
vagyon az mit nem vöttel? Ha penigh
vötted mit dicsekedel mint ha nem vöt-
tel volna, 1. Cor. 4. v. 7. Ide járul ez is
hogy nem mingyart leßen meg az az mit
el rendeltünk volt. Mert az dolgoknak
ki meneteli, helyhezttetnek az Istennek
kezeben, mellyert sents Pal keri az Urat,
H hogy

infirum est liberum arbitrium.

*In externis
est libertas*

Cœterum nemo negat in externis, & regenitos & non regenitos habere liberum arbitrium. Habet enim homo hanc constitutionem cum animantibus aliis (quibus non est inferior) communem, ut alia velit, alia nolit. Ita loqui potest aut tacere, domum egredi, vel domi manere, &c. Quamvis semper & hic potentia Dei observanda sit: quæ effecit, ut Balaam eò non posset pertingere, quò volebat, nequæ

*Nam. 24.
Luc. 1.*

Zacharias rediens ex templo, loqui posset, pro ut volebat.

Hæreses

Damnamus in hac causa Manichæos, qui negant homini bono, ex libero arbitrio fuisse initium malî. Damnamus etiam Pelagianos, qui dicunt hominem malum sufficienter habere liberum arbitrium, ad faciendum

hogy meg bódogítsa az ő utat. Rom. i. v. 10. Azert csak ez okból is erőtelen az szabad akarat.

Vegezetre, senki nem tagadgya az külső dolgokban mind az ujonnan fűletetteknek es mind az ujonnan fűletes nélkül valoknak hogy nem volna szabad akaratt yok. Mert az embernek ezen allapattya köz az egyéb allatokkal (kiknél nem alab valo) hogy nemellyeket akarjon, nemellyeket nem akarjon. Így szólhat az ember, avagy halgathat, ki mehet az hazból, avagy othon maradhat, &c. Iol lehet itt is az Istennek hatalmaságat meg kel gondolnunk: az mely cselekette, hog Balaam oda nem mehetet az hova akarta. Sem Zacharias nem szólhatot viffa terven az Templomból az mint akarta, Num. 24. Luc. i.

Karhoztatt yuk ez dologban az Manichæusokat, kik tagadgyak hog az jo embernek szabad akaratt yabol lôt volna kezdeti az gonosznak. Karhoztatt yuk az Pelagianusokat is, kik azt mondgyak hogy az gonos embernek elegendes szabad akarat

ciendum præceptum bonum. Redarguuntur utriq; à scriptura sancta quæ illis dicit, Fecit Deus hominem rectum; his verò dicit, Si filius vos liberaverit, verè liberi estis.

Caput X.

DE PRÆDESTINATIONE Dei, & Electione Sanctorum.

Deus elegit nos ex gratia.

Ephes. 1.

2. Tim. 1.

DEUS ab æterno prædestinavit vel elegit liberè & mera sua gratia, nullo hominum respectu, sanctos, quos vult salvos facere in Christo, juxta illud Apostoli, Deus elegit nos in ipso, antequam jacerentur fundamenta mundi. Et iterum, Qui salvos fecit nos, & vocavit vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam, quæ data quidem est nobis, per Christum Iesum, ante tempora æterna, sed palàm facta est nunc per apparitionem servatoris nostri Iesu Christi.

Ergo

tattya vagyon az parancsoltatot jonak
meg cselekedesere. Mind az két feleket
meg hamisította az szent iras, ki az első-
nek azt mondgya: Terempte az Isten jo-
va az embert, az más-feleknek pedig így
szól: ha az Fiu meg szabadít titóket bizon-
nyal szabadosok vadtok, Ioan. 8. v. 36.

X Refz.

Az Istennek el rendeléséről es az
Szentek valasztásáról.

A Z Isten öröktul fogva el rendelte a-
vagy valasztotta, szabad akarattyal
es csupan valo kegyelméből minden em-
beri tekintet kívül, az Szenteket, kiket
idvőztetni akar az Christusban, az szent
Pálnak amaz mondása szerint; az Isten va-
lasztot minket ő benne, minek előtte fel-
vettetnenek ez vilagnak fundamentumí.
Eph. 1. v. 4. Es ismég, az ki meg tartot
minket es hívot szent hivatallal, nem az
mi cselekedetünk szerint, de az ő kegyel-
me es vegezése szerint, az mely adatot mi-
nekünk az Iesus Christusban, örök idők-
nek előtte: meg nyilatkoztatot penigh

H 3 most

Confessio Fidei Christianæ.

*In Christo
electi vel
prædestina
ti sumus.*

2. Cor. 13.

Ergo non sine medio, licet non propter ullum meritum nostrum, sed in Christo, & propter Christum, nos elegit Deus, ut qui jam sunt in Christo insiti per fidem, illi ipsi etiam sint electi: reprobi verò qui sunt extra Christum, secundum illud Apostoli: Vos ipsos tentate, num sitis in fide. An non agnoscitis vosmet-ipsos, quod Iesus Christus in vobis est; nisi sicubi reprobi estis.

*Electi sumus
ad finem
certum.*

Ephes. 1.

*Bene sperā
dum de om
nibus.*

Deniquè electi sunt sancti in Christo, per Deum, ad finem certum, quem & ipsum exponit Apostolus & ait, Elegit nos in ipso, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem. Qui prædestinavit nos, ut adoptaret in filios per Iesum Christum, in sese ut laudetur gloria gratiæ suæ, Et quamvis Deus norit, qui sint sui, &

most az mi Urunk Iesus Christusnak meg
jelentese által, 2 Tim. 1. v. 9. 10.

Azert nem ezeköz nélkül, jól lehet
nem valami érdemünkert hanem az Chri-
stusban, es az Christusert valasztot min-
ket az Isten úgy hogy az kik immar az
Christusban oltrattanak hit által ugyan a-
zonok legyenek az valasztattak is: meg-
vettettek penig az kik az Christus kívül
vadnak, az fent Pal mondasa ferint: Meg-
kesirtsetek magatokat, ha az hitben vad-
tok: Ti magatokat meg proballyatok, a-
vagy nem ismeriteke magatokat, hogy az
Iesus Christus ti bennetek vagyon: ha-
nem ha meg vettettek vattok, 2-Cor. 13.
v. 5. Vegezetre, valasztattak az fentek az
Christusban az Isten által bizonyos ve-
gre melyet meg ir az fent Pal mondvan:
valasztot minket ő benne, hogy lennünk
fentek es fedgy hetetlenek ő előtte szere-
tet által ki el rendelt minket, kiket fiaiva
fogadna az Christus Iesus által ő magabā
az ő akarattyanak jó kedve ferint az ő di-
csősleges kegyelmenek dicsiretire. Eph.
1. v. 4. Es jól lehet Isten tudgya kik le-

Confessio Fidei Christiana.

Philip. 2. & alicubi mentio fiat paucitatis electorum, bene sperandum est tamen de omnibus, nequè temerè reprobis quisquam est annumerandus. Paulus certè ad Philip. Gratias ago, inquit, pro omnibus vobis, (loquitur autem de tota ecclesia Philippensi) quòd veneritis in cōmunionem Evangelii, persuasum habens, quòd is qui cœpit opus bonum in vobis, perficiet, sicut justum est, ut hoc sentiam de vobis omnibus. Et cum Luc. 13. rogaretur Dominus, *An pauci sint qui salventur?* non respondet Dominus ac dicit, paucos aut plures fore servandos, aut perdendos, sed hortatur potius, ut quisquè contendat ingredi per portam arctam. Quasi dixerit, Vestrum non est de his curiosius inquirere, sed magis anniti, ut per rectam viam cœlum ingrediamini.

Quæ damnanda in hac causa.

Proinde non probamus impias quo-

Gyenek öveji es eggyüt emlekezet legyē
az valasztottaknak keves voltokrol, mind
az által jól kel remenlenünk mindenek
felől, es senkit vakmerő-kepen nem illik
samlalnunk az meg vetettek közibē. Sz.
Pal bizonyára így szól: Halakat adok úgy
mond minnyatokert (sól peniglen az e-
gész Phillippibeli Ecclesiáról) hogy ti az
Evangeliumnak tudományában részefek
vattok elhiven azt, hogy az ki elkezdette
bennetek az jó dolgot, elvegezi mind az
Iesus Christusnak napjaig, miképen mel-
to hogy en ilyen értelemben legyenek min-
denitek felől: Phil. 1. v. 56. Es mikor
idvőzítőnk kerdetnek, ha kevesen vad-
naké az kik idvőzülnek, nem feleli azt
Christus mondvan, kevesen, vagy sokan
vannak az idvőzülendők, avagy az el-
veendő, de inkább intett téhen, hog kiki
igyekezzek be menni az foros kapunt
mint ha mondana, nem ti dolgotok ezek-
ről nyughatatlanul tudakoznotok, de
inkább azon igyekezni, hogy igaz uton
mehessetek be menyegben. Luc. 13 v. 23.

Annak-okajert nem javallyuk nemel-

H5

lyeknek

Confessio Fidei Christiane,

quorundam voces, qui dicunt, Pauci sunt electi, & cum mihi non constet, an sim in illo paucorum numero, genium meum non fraudabo, Alii dicunt, Si prædestinatus vel electus sum à Deo, nihil impediet me à salute certò jam definita, quicquid tandem designa-vero. Si verò sum de reproborum numero, nulla me vel fides vel pœnitentia juvabit: cum definitio Dei mutari non possit. Itaq; inutiles sunt doctrinæ & admonitiones omnes. Nam contra hos pugnat illud Apostoli: Oportet servum Domini propensum esse ad docendum, erudiendum eos qui obliſcunt, si quando det Deus illis pœnitentiam, ad agnoscendum veritatem, ut resipiscant à laqueo diaboli, capti ab eo ad ejus voluntatem. Sed & Augustinus de Bono perseverantiæ cap. 14. & consequentibus, ostendit utrumque esse prædicandum & libere electi-onis prædestinationisque gratiam, &

ad a m p g
nis m m r
2. Tim. 2.

*Nō inanes
admonitio-
nes, quia
salus electi-
onis est.*

lyeknek hitetlen befedeket, kik azt mon-
gyak: kevesen vannak, valasztottak, es ho-
lot en nem tudom ha azok között az keve-
sek között legyeké, kedvem érint ekek.
Nemellyek így folnak. ha el rendeltet-
tem, avag el valasztottam az Istentől, sem-
mi meg nem tartoztathat engemet, az im-
mar bizonyossan el rendelt idvősségem-
ben, akar mit cselekedgyem-is, ha penig-
len az meg vetettek között való vagyok,
nem segít meg engemet, avagy az hit a-
vagy az poenitentia: holot az Istének ve-
gezele meg nem változhatik: hasontala-
nok azért minden tanuságok es intesek.
Mert ezek ellen harczol az sent Pal: fűk-
segh az Ur folgajanak az tanításra alköl-
matosnak lenni, es olynak, ki alazatoság-
gal tanítsa azokat az kik ellenkező érte-
lemben vadnak, ha valamikor az Isten
adgya azoknak hogy meg terven meg is-
merjek az igazságot, es meg szabadulvan
az ördögnek tőreből, kitűl fogva tartat-
nak az ő elmejekben. De meg sent Ago-
ston is azt mutattya meg, hogy mind az
kettőt kel prædicallani az szabad valasf-
nak

Confessio Fidei Christianæ,

*An simus
electi.*

Math. 11.

Ioan. 3.

Math. 18.

& admonitiones & doctrinas salu-
tares. Improbamus itaque illos, qui
extra Christum quærent, An sint
ab æterno electi? Et quid ante om-
nem æternitatem de ipsis statuerit
Deus? Audienda est enim prædi-
catio evangelii, eiq; credendum est;
& pro indubitato habendum est, si
credis ac sis in Christo, electum te
esse. Pater enim prædestinationis
sux æternam sententiam, sicut mo-
dò ex Apostolo 2. Tim. 1. exposui,
in Christo nobis apparuit. Docendū
ergo & consyderandū ante omnia,
quantus amor patris erga nos in
Christo nobis sit revelatus: audien-
dū quid nobis quotidie in evangelio
ipse Dominus prædicet, quomodo
vocet & dicat, Venite ad me om-
nes, qui laboratis & operati estis,
ego vos reficiam. Sic Deus dile-
xit mundum, ut unigenitum dede-
rit pro mundo, ut omnis qui credit
in eum, non pereat, sed habeat vi-
tam æternam. Item, Non est vo-
luntas

nak es rendelésnek kegyelmet is, es az id-
vössleges inteseket es tanusagokat is, 2.
Tim. 2. v. 24. Aug. de bono persever. c.
14. es az következendőkben. Karhoz-
tattyuk azért azokat kik az Christus ki-
vül kerdik, ha öröktől fogva el valasztat-
ta ke? es öröktől fogva mit vegezet ő felöl-
lők az Isten? Mert az Evangeliom præ-
dicallat kel halgatni es annak kel hinni,
es kerseg nélkül valonak tartani, ha his, es
az Christusban les, valasztot vagy, Mert
az Atya az ő rendelésenek örökke valo
sententiajat (mint im csak most az fent
Palbol elő hoztam vala) az Christusban
jelentette meg minekünk. Mindeneknek
előtte azért tanítani, es ezt kel meg gon-
dolni, az Atya Istennek minemű nag fe-
reteté jelent meg mi hozzánk az Chri-
stusban. Azt kel halgatnunk mit hirdet
minden nap minekünk az Christus az E-
vangeliomban, mikeppen hion es fol-
lyon. Iövetek en hozzá minnyajan &c.
Ugy ferette az Isten ez vilagot &c. Is-
megh. Nem akarja az Atya hogy eggis
az kisddek közzül el vessen. Math.

Confessio Fidei Christianæ.

luntas patris, ut quisquam de his pusillis pereat. Christus itaque sit speculum, in quo prædestinationem nostram contemplemur. Satis perspicuum & firmum habebimus testimonium, nos in libro vitæ inscriptos esse, si communicaverimus cum Christo, & is in vera fide noster sit, nos ejus simus. Consoletur nos in tentatione prædestinationis, qua vix alia est periculiosior, quod promissiones Dei sunt universales fidelibus, quod ipse ait, Petite & accipietis, Omnis qui petit accipit. Quod denique cum universa Dei ecclesia oramus, Pater noster qui es in coelis: & quod baptismo sumus insiti corpori Christi, & pascimur in ecclesiae ejus carne & sanguine frequenter ad vitam æternam. His confirmati cum timore & tremore, juxta præceptum Pauli, nostram salutem operari jubemur.

*Tentatio
prædesti-
nationis.*

Lucæ ii.

Phil. 2.

11. v. 28. Io. 3. 16. Matt 18. 14. Az Christus legyen azért tükör, kiben az mi valasztunkat nezzük. Eleg nyilván való es erős bizonyságunk lehen, hog mi az életnek könyveben be irattatunk ha az Christussal egyesülünk, es ő igaz hit által minenk lehen s mi öveji lesünk.

Vigasztallyon minket az valasztásnak kísértetiben, melynel mi lehet veszedelmesb, hogy az Istennek igireti közönségek az híveknek, hogy ő mongya, Kerjetek es elvešitek, minden az ki ker elveš. Luc. 11. v. 9. & 10. Es hogy az Istennek közönséges Anyaszent-egy-hazaval imatkozunk: Mi atyánk ki vagy menyegben, es hogy az keresztseg által be oltattunk az Christus testeben, es hog gyakran taplaltatunk az ecclesiaban az ő testével es vérrel az örök életre. Ezekkel megerősítetven, felelemmel es rettegessel, az ſent Palnak parancsolattya ſerint, véghez vigyük az mi idyőſségünket. Phil. 2.

Caput XI.

DE IESU CHRISTO
Vero Deo & Homine, unico
mundi Salvatore.

*Christus
est verus
Deus.*

*Isaie 35.
Mich. 5.*

Phil. 2.

CRedimus præterea & docemus
filium Dei Dominum nostrum
Iesum Christum ab æterno præde-
stinatum vel præordinatum esse, à
Patre, Salvatorem mundi: credi-
musque hunc esse genitum, non tan-
tùm, cùm ex virgine Maria carnem
assumpsit, nec tantùm ante jacta
fundamenta mundi, sed ante om-
nem æternitatem, & quidem à pa-
tre, ineffabiliter. Nam *Isaias* dixit,
Generationem ejus quis enarrabit?
Et *Micheas*, Et egressus ejus à die-
bus æternitatis. Nam & *Ioannes* in
evangelio dixit, In principio erat
verbum, & verbum erat apud De-
um, & Deus erat verbum, &c. Pro-
inde Filius est patri juxta divinita-
tem, coæqualis & consubstantialis,
Deus verus, non nuncupatione, aut
adopti-

XI. Refsz.

AZ IESUS CHRISTUS-
rol, igaz Istentről es emberről, ez
vilagnak egy idvőzítőjeről.

H Iszzuk továbbba es tanittyuk, hog az
mi Urunk Iesus Christus Istének Fia,
örökke el rendeltetet az Atyatul ez vi-
lagnak meg valtojava. Hiszük-is hogy ő
fűletet nem csak mikor testet vőt fel az
fűz Mariatul, es nem csak ez világ terem-
tesenek előtte, de minden örökke valo-
sagnak előtte az Atyatul megh mondha-
tatlankepen. Mert Esaias azt mondotta :
Az ő nemzetseget kicsoda beszélhetne
meg. Esa. 53. v. 8. Az Micheas-is: Es az
ő ki jövedele, öröktul fogva, Mich. 5 v. 2.
Mert Sz. Iános-is azt mondotta az Evan-
geliomban: Kezdetben vala az Ige, es az
Ige Istennel vala, es Isten vala az Ige. Io-
an. 1. v. 1. Az Fiu azért Istensege ferint,
egyenlő egy allat-is az atyával, igaz Isten
nem nevezet ferint, sem fogadas ferint,
I avagy

Confessio Fidei Christianæ.

adoptione, aut ulla dignatione, sed
substantia atque natura, sicut Ioan.
1. Ioh. 5. / 2. Apostolus iterum dixit, Hic est
Hebr. 1. / 2. verus Deus, & vita æterna. Et Paulus
quoq; Filium ait, constituit hæredem omnium, per quem & se-
cula fecit: idem est splendor glo-
riæ & character substantiæ ejus,
portans omnia verbo potentiæ suæ.
Ioh. 17. Nam in Evangelio ipse quoq; Do-
minus dixit, Pater glorifica tu me,
apud te ipsum gloria, quam ha-
bui priusquam hic mundus esset, a-
Ioh. 5. pud te. Nam & alibi in Evangelio
scribitur, Iudæi quærebant occide-
re Iesum, quod patrem suum dixis-
set Deum, æqualem seipsum faciens
Deo. Secta. Abominamur ergo Arii &
omnium Arianorum impiam con-
tra Filium Dei doctrinam, imprimis
verò Michaëlis Serveti Hispani,
& Servetanorū omnium blasphemias,
quas contra Dei Filium satan
per illos, veluti ex inferis hausit &
in or-

avagy valami meltoztatasbol, de allat fe-
rint s-terméket érint, az mint Sz. Iános-is
ismeglen mondott: Ez az igaz Isten, es
az örök élet, 1. Ioh 5.v. 20. Es Sz. Pal-is
azt mondgya: Az Fiut rendelte minde-
neknek örökösive: ki által teremte ez vi-
lagot is: ugyan ő az ő dicsősöge nek fe-
nyeslege es az ő allattyanak ki metzet be-
lyege, viselven mindeneket az ő hatal-
manak befedevel. Heb. 1. v. 2. Mert az
Evangeliumban ő maga is azt mondotta
az Ur: Atyam, dicsőíts meg engemet
azzal az dicsőséggel mely volt te nálad
minek előtte ez világ volna, Ioh. 17.v. 5.
Meg-is vagyon írva egyűt az Evange-
liumban, hog az Sidok keresik vala meg
őlni az Iesust, hogy az Istent Atyának
mondotta vala, egyenlőve teven magát
az Istenhez, Ioh 5. v. 18. Utallyuk azért
Arriusnak es minden Arianusoknak az
Istennek Fia ellen hitetlen tudomanyo-
kat, főkepen penig Spanyol Servetus Mi-
halynak es minden ő követőinek karom-
lasokat, mellyeket az Istennek Fia ellen
ő általok az ördög pokolbol hozot ki, es

Confessio Fidei Christiana,

in orbem audacissimè & impiissimè dispergit.

*Christus
verus ho-
mo, veram
habens
carnem.* Eundem quoq; æterni, Dei æternum Filium, credimus & docemus hominis factum esse Filium, ex semine Abrahamæ atq; Davidis, non ex viri coitu, quod Hebion dixit, sed conceptum purissimè ex Spiritu

Matth. i. sancto, & natum ex Maria semper virgine: sicut diligenter nobis historia explicat Evangelica. Et Paulus ait, Nullibi angelos assumit, sed semen Abrahamæ. Ioannes item Apostolus: Qui non credit Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est. Caro ergo Christi, nec phantastica fuit, nec coelitus allata, sicuti Valentinus & Marcion somniabant. Præterea anima fuit Do-

*Anima in
Christo ra-
tionalis.* mino nostro Iesu Christo non absq; sensu & ratione, ut Apollinaris sentiebat, neque caro absque anima, ut Eunomius docebat, sed anima cum ratione sua, & caro cum sensibus suis,

ez vilagon vakmerőkepen es hitetlenül elhintet.

Ugyan azon örök Istennek örökke való Fiat tanítottuk es hísfűk hogy embernek fiavais lótt, Abrahamnak es Davidnak magyabol, nem ferfiui közösűlesből mint Ebion mondotta, de fogantatot tíf-tan az fent Lelektől, es fűletet az mindenkoron szűz Mariatul, az mint forgalmatosson meg írja minekűnk az Evangelomnak historiája. Szent Pal így szól: Nem vőtte föl az Angyaloknak termefeteket, de az Abrahamnak magvat vőtte föl. Heb. 2. v. 16. Es Sz. Ianos-is: Az ki nem vallyá, hogy az Iesus Christus eljűtt az testben, nincs az Istentől. 1. Ioh. 4. v. 2. Az Christusnak teste azért sem tűnder nem volt, sem az egből nem hozattatot, mint Valentinus es Marcion álmodoztak. Tovabba, lelke az mi Urunk Iesus Christusnak nem erzekenseg es okosság nélkül való volt, mint Apollinaris ertette, sem teste nem volt lelek nélkül, mint Eunomius tanította, de az ő lelke okosságaval, es teste erzekensege-

Confessio Fidei Christianæ,

fuis, per quos sensus, veros dolores
tempore passionis suæ sustinuit: sic
Math 26. uti & ipse testatus est, & dixit, Tri-
Ioan. 12. stis est anima mea usq; ad mortem.
Et anima mea turbata est, &c.

*Dua in
Christo na-
tura.*

Hebr. 2.

*Non duo
sed unus
Christus.*

*Hebr. 4.
Secta.*

Agnoscamus ergo in uno atq; eo-
dem Dōmīno nostro Iesu Christo,
duas naturas, divinam & humanam:
& has ita dicimus conjunctas vel u-
nitas esse, ut absorptæ, aut confu-
sæ, aut immixtæ non sint: sed salvīs
potius & permanentibus natura-
rum proprietatibus, in una perso-
na, unitæ vel conjunctæ: ita ut u-
num Christum Dominum, non du-
os veneremur: unum inquam ve-
rum Deum & hominem, juxta di-
vinam naturam patri, juxta huma-
nam verò nobis hominibus consub-
stantialē, & per omnia similem,
peccato excepto. Etenim, ut Ne-
storianum dogma ex uno Christo
duos faciens, & unionem personæ
dissol-

vel volt, mely erzeneksegek által az szenvedesnek idejen igaz faydalmakat is szenvedet, miképen ő maga is bizonította es mondotta: Szomorú az én lelkem mind halálig, Es az én lelkem meg haborodot, Matth. 26. v. 38. Ioh. 12. v. 27.

Vallyuk azért hog ugyan azon es egy mi Urunk Iesus Christusban két természet legyen, Isteni es emberi, es ez két természeteket úgy mondgyuk öfve főrkeztetteknek avagy egyesültetteknek lenni, hogy sem semmive nem lőttenek, sem öfve nem zavarottanak, sem öfve nem elegyítettnek, de inkább az természeteknek tulaydonfagi meg maradvan, eppen egy semelyben egyesültenek, avag öfve főrkeztettenek, úgy hogy egy Ur Christust tisztellyúk, nem kettőt, mondom, egy igaz Istent es embert, az Isteni természet szerint az Attyával, az emberi természet szerint pedig mi velünk emberekkel egy allatuvat es mindenben hasonlot az bűn kívül, Hebr. 4. v. 15. Mert mint hogy az Nestorius tudományat, ki az egy Christusból kettőt csinált, es az se-

Confessio Fidei Christianæ,

*Natura
Christi di-
vina non
est passa,
nec huma-
na est ubi-
que.*

Sectæ.

dissolvens, abominamur: ita Euty-
chetis & Monothelitarum vel Mo-
nophysicorum vesaniam, expun-
gentem naturæ humanæ propri-
etatem execramur penitus. Er-
go minimè docemus naturam in
Christo divinam passam esse, aut
Christum secundum humanam na-
turam adhuc esse in hoc mundo, a-
deoq; esse ubique. Neque enim vel
sentimus, vel docemus veritatē cor-
poris Christi à clarificatione desi-
isse, aut deificatam, adeoq; sic dei-
ficatam esse, ut suas proprietates,
quoad corpus & animam, deposu-
erit, ac prorsus in naturam divinam
abierit, unaq; duntaxat substantia
esse coeperit. Et proinde Schvenk-
feldij similiumque Leptologorum
inargutas, argutias, intricatas, ob-
scurasq; & parum sibi constantes
hac de re dissertationes, haudqua-
quam probamus, haud recipimus,
neq; Schvenkfeldiani sumus. Præ-
terea credimus Dominum nostrum
Iesum

melynek egyesüleset el rontotta, utal-
lyuk: Azonkeppen Eutychesnek es az
Monothelitaknak avagy Monophysicu-
foknak kabalagokat, mely az emberi ter-
mésnek tulaydonfagat rontotta, tellyes-
feggel atkozzuk. Azert semmikeppen
nem tanittyuk hogy az Christusban az
Isteni természet szenvedet volna, avagy
hogy az Christus emberi természeti sze-
rint meg ez vilagon volna, sokkal inkább
hogy mindenít volna: Mert nem is er-
tyük, nem is tanittyuk hogy az Christus
testének igaz volta az megh dicsőites
utan vagy meg fűnt volna avagy Istenne
löt volna: es ugy tetetet volna Istenne,
hogy az ő tulaydonfagit, az mi az testre
es lelekre nez, le tötte volna, es tellyes-
feggel Isteni természetette vált volna, es
csak egy allatta löt volna, s. azert Svenk-
feldiusnak es hasonlo fő saporitoknak
mod-nelkül es értelemnelkül való homal-
yos es magokkal nem egyező vetelkede-
seket, semmikepen nem javallyuk, s. be-
sem vesük, s-nemis vagyunk Svenkfel-
dianusok. Tovabba, Hissük hogy az mi

Confessio Fidei Christianæ.

*Verè passus
est Domi-
nus noster.
1. Pet. 4.*

Iesum Christum, verè passum & mortuū esse pro nobis, sicut Petrus ait, carne. Abominamur Iacobitarum & omnium Turcarum, passionem Domini execrantium, impiissimam vesaniam. Interim non negamus & Dominum gloriæ, juxta verba Pauli, crucifixū esse pro nobis. Nam communicationem idiomatum, ex scripturis petitam, & ab universa vetustate in explicandis componendisq; scripturarum locis in speciem pugnantibus usurpatam, religiosè & reverenter, recipimus & usurpamus.

*1. Cor. 2.
Communi-
catio idio-
matum.*

*Vera Chri-
sti ex mor-
tuis resur-
rectio.*

Credimus & docemus eundem Dominū nostrum Iesum Christum vera sua carne, in qua crucifixus & mortuus fuerat, à mortuis resurrexisse, & non aliam pro sepulta excitasse, aut spiritum pro carne suscepisse, sed veritatem corporis retinuisse. Ergo dum discipuli ejus arbitrarentur se Domini spiritū videre, exhibet eis manus atq; pedes, sti-
gmati.

Luc. 24.

Urunk Iesus Christus valoban szenvedet es meg holt mi erettünk, mint sent Peter bol, testben. 1. Pet. 4. v. 1. Utallyuk az lacebitaknak es az Törököknek hitetlen tevelygeseket, kik bídalmazzak az Urnak szenvedeset. Azonban vallyuk hogy az dicsősegnek Ura feshittet meg mi erettünk, mint bol az sz: Pal. 1. Cor. 2. v. 8. Mert az tulaydonfogoknak közleset, mely az irasbol vetetöt, es mind az reghisegtől az szent Irasnak helyeinek külsőkepen valo ellenkezesinek magyarázattyaban megh tartatott, szentül es bősületesen be veszüik s meg tartjuk.

Hissük es taníttjuk hogy ugyan azon mi Urunk Iesus Christus az ő igaz testvel, melyben fel feshittet es megh holt vala, halottaibol fel tamadot, es nem mas testet tamaftott fel az el temetteter helyet, sem lelköt nem vöt fel a test helyet, de meg tartotta az testnek igaz voltat. Annakokaert mikor az ő tanítványi alítanak hogy lelket latnanak, az sebeknek es segeknek helyeivel megh jedzetteter kezeit

Confessio Fidei Christianæ.

gmatis utique clavorum & vulnerum notatas, & addit, Aspicite manus meas & pedes meos: Quia ego ipse sum. Contrectate me & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut videtis me habere.

*Vera in
caelos Chri
sti ascensio.*
Ioan. 14.
Acto. 3. / 2
In eadem illa carne sua credimus ascendisse Dominum nostrum Iesum Christum, supra omnes coelos aspectabiles, in ipsum coelum supremum, sedem videlicet Dei & beatorum, ad dexteram Dei patris, quæ, etsi & gloriæ Majestatisque consortium æquale significet, accipitur tamen & pro loco certo, de quo in Evangelio loquens Dominus, dicit, Se abiturum & suis paraturum locum. Sed & Apostolus Petrus, Oportet Christum, inquit, coelum accipere, usque ad tempus restitutionis omnium. Ex coelis autem idem ille redibit in iudicium, tum, quando summa erit in mundo consceleratio, & Antichristus corrupta religione vera, superstitione impietateque omnia operievit,

Dan. 11.

kezeit es labait megh mutata nekiek es mondat: Lassatok meg az en kezeimet es labaimat, mert en vagyok. Tapogassatok meg engemet, es lassatok megh, mert az leleknek húsza es csontya nincsen, à mint lattyatok hogy ennekem vagyon. Lu. 24.

Ugyan azon ó testeben híbizúk hogy az mi Urunk Iesus Christus föl ment minden lathato eghek feliben, az fölő eghben, az Istennek es boldogoknak helyeben, az Atya Istennek jobjara, mely jollehet az dicsőseggnek es fölseggnek egyenlő egyyefseget-is jedzi, mind az által vetetik bizonyos helyert-is, melyről follor az Ur az Evangeliumban mondván, hogy ő el megyen es mi nekünk helyet kebit, Ioh. 14. v. 3. De Sz. Peter is így föl: Szükség az Christusnak be fogattatni az eghektől, mindeneknek helyere allatafanak idejeigh. Act. 3. v. 21. Ez egekből jó penig el ugyan ő az itiletre, akkor, mikor az vetkekben való eles nagy lefen ez vilagon, es az Antichristus meg vesztegetven az igaz tudomant hamis tíftelettel es hitetlensegekkel mindeket

plevit, & sanguine atque flamma ecclesiam crudeliter vastavit. Redibit autem Christus asserturus suos, & aboliturus adventu suo Antichristum, judicaturusq; vivos & mortuos.

Act. 17.

1. Theß. 4.

Mar. 13.

Resurgent enim mortui, & qui illa die (quæ omnibus incognita est creaturis) superstites futuri sunt, mutabuntur in momento oculi, fidelesque omnes una obviam Christo rapientur in aëra, ut inde cum ipso ingrediantur in sedes beatas sine fine victuri. Increduli vero vel impii descendant cum dæmonibus ad tartara, in sempiternū arsurī, atque extormentis nunquā liberandi. Damnāmus ergo omnes negantes veram carnis resurrectionem: aut qui cum Ioanne Hierosolymitano, contra quem scripsit Hieronymus, non recte sentiunt de clarificatis corporibus. Damnāmus eos qui senserunt & dæmonas & impios omnes

1. Cor. 15.

Matth. 25.

Secl. e.

2. Tim. 2.

neket be tölt, es verrel s-tűzzel az Anya
fentegyházat kegyelenül megh ronttya.
El jü peniglen az Christus megh sabadi-
tani az őveit, es el törteni el jövetelivel
az Anti-christust, es meg itilni az eleve-
neket es holtakat. Mert föl tamadnak az
hallottak, es kik azon napon elők lesnek,
egy sem pillantásban el változnak (mely
napot semmi teremtet allat nem tud) es
minden hívek eleiben ragattatnak az
Christusnak az egekben, hogy onnan be
mennyenek az boldog helyekre, veghe-
tetlen életre. Az hitetlenek peniglen po-
kolban mennek az őrdögökkel az setet-
segre, hogy mind örökke eghjenek es az
kinokból soha megh ne menekedgyenek.
Act.17.v.31. 1.Tess.4.v.17. Mar.13.v.32.
1. Cor.15. Math. 25. Karhoztattuk az-
ert mind azokat kik tagadgyak az test-
nek igaz föl tamadasat, avagy az kik nem
igazan ertnek az meg dicsőült testekről.
(mint az Ioan. Ierosolymitanus, ki ellen
irt sent Hyeronimus) Karhoztattuk
azert azokat-is kik vallottak hogy mind
az őrdögök es minden hitetlenek vala-
ha idvő-

Confessio Fidei Christiana.

Mar. 9. omnes aliquando servandos, & pænarum finem futurum. Simpliciter enim pronuntiavit Dominus: Ignis eorum nunquam extinguitur, & vermis eorum non moritur. Damnamus præterea Iudaica somnia, quod ante Iudicii diem, aureum in terris sit futurum seculū, & pii regna mundi occupaturi, oppressis suis hostibus impiis. Nam euangelica veritas, Matth. 24. & 25. Luc. item 18. & apostolica doctrina 2. Thes. 2. & in 2. ad Tim. 3. & 4. cap. longè aliud perhibere inveniuntur.

*Fructus
mortis &
resurrecti-
onis Chri-
sti.*

*Rom. 4. 10.
Ioan. 6. 11.*

Porro passione vel morte sua omnibusq; adeo, quæ à suo in carne adventu, nostra causa fecit & pertulit, reconciliavit omnibus fidelibus Dominus noster patrem cœlestem, expiavit peccatum, exarmavit mortem, condemnationemq; & inferos confregit, ac resurrectione sua ex mortuis, vitam immortalitatemq; reduxit, ac restituit. Ipse enim est iustitia nostra, vita & resurrectio, deniq; plenitudo & absolu-

ha idvőzülnek es büntetéseknék vege
lésen. Mert nyilván mondotta ezt az
Christus: az ő tűzek megh nem aluszik,
es az ő fergek meg nem hal. Mar. 9. v. 49.
Karhoztattyuk továbbba minden Sido ál-
mokat, hogy az itelő nap előtt arany údó
lésen ez földön, es hogy az hivek ez vi-
lagnak orsagit el foglalvan meg győzik
az ő hitetlen ellensegeket. Mert az E-
vangaliombeli igasság es az Apostoli tu-
domany sokkal külömbet beszél, 2. Tess.
2. 2. Tim. 2. Math. 24. es 25. Luc. 18.

Tovabba, az mi Urunk Iesus Christus
az ő szenvedesevel es halalaval, es mind
azokkal mellyeket jóvetelivel szenvedet,
megh engeztelte minden hivihez az
mennyei Átyát, az bünt el vőtte, az ha-
lalt meg erőtlennitőtte, az karhozatot az
poklot el rontotta, es az ő halottaiból va-
ló föl tamadasával az eletet, es halhatat-
lanfagot megh hozta es helyere allatta.
Mert ő az mi igasságunk, eletünk es föl-
tamadasunk ismeg tellyességünk, es min-
den hiveknék mentsegők, idvőssleges es
K bűse-

Confessio Fidei Christianæ.

tio fidelium omnium, salusq; & sufficientia abundantissima. Apostolus enim, Sic placuit Patri inquit, omnem in ipso habitare plenitudinē, & in ipso estis completi, Col. 1. & 2.

Iesum
Christum
unicū esse
mundi sal-
vatorē &
mesia re-
rum & ex
pectatum.
Docemus enim ac credimus hunc Iesum Christum, Dominū nostrum, unicum & æternum, generis humani, adeoq; totius mundi esse servatorem, in quo per fidem servati sint, quotquot ante legem, sub lege, & sub evangelio salvati sunt, & quotquot adhuc in finem usq; seculi salvabuntur. Nam ipse Dominus in evangelio dicit, Qui non intrat per ostium in stabulum ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Ego sum ostium ovium. Item alibi in eodem evangelio, Ioan. 8. Abraham vidit diem meum, & gavisus est. Sed & Petrus Apostolus, Act. 4. Non est in quoquam alio inquit, nisi in Christo salus. Neque aliud nomen est sub cœlo datum inter homines, in quo oporteat nos salvos fieri.

bővseges elegségök. Mert így szól az
szent Pál: Ugy tetszet az Atyának hogy
ő benne lakjek minden tellyessegh, es ő
benne lőttek tökelletesekke, Col. 1. v. 19.
es, 2. v. 10.

Mert tanittyuk es híszük hogy az mi
Urunk Iesus Christus legyen egyedül
örökke valo meg tartoja az emberi nem-
zetsegnek, sőt mind az eges vilaghnak,
kiben hit által tartattanak megh, valakik
az törvény alatt, es az Evangelium alatt
idvözültenek, es valakik meg ez vilagh
vegeigh idvözülendők. Mert az Chri-
stus az Euangeliomban azt mondgya:
Az ki be nem megyen az kapun az ju-
hoknak aklaban, de masonnan hagh be,
az lopo es tolvay. En vagyok aytaja az
juhoknak, loh. 10. v. 18. Abraham! atta
az en napomat es örült rayta, loh. 8. v. 5.
De sent Peter is így szól: Nincsen egyeb-
ben senkiben idvöllegh, hanem csak az
Christusban, Acto. 4. v. 12. Nemis ada-
tot mas nev az egh alatt az emberek kö-
zöt, mely által kellene megh tartatnunk.
Híszük azért hogy az mi Urunk Iesus

Confessio Fidei Christianæ.

1. Cor. 10.

Apoca. 13.

Ioan. 1.

fieri. Credimus ergo per gratiã Domini Iesu Christi nos servatũ iri, sicuti & patres nostros. Nam & Paulus ait, Omnes patres nostros eandẽ escam spiritualem edisse, & omnes eundẽ potum spiritualem bibisse: bibisse autẽ de spirituali ipsos consequente Petra, Petram verò Christũ fuisse. Ideoq; legimus & Ioannẽ dixisse, Christũ esse agnum illum, qui occisus sit ab origine mundi: & Baptistam testatum, Christum esse agnum illũ Dei, qui tollat peccatum mundi. Unde pleno ore profitemur & prædicamus, Iesum Christum unicum esse mundi redemptorem & Salvatorem, Regem & Pontificem maximum, Melsiam verum & expectatum, illum inquam sanctum, benedictum, quem omnes legis typi & vaticinia Prophetarum præfigurarint atq; promiserint, Deus autem præstiterit ac miserit illum nobis, ut alius porro non sit ullus nobis expectandus. Nec restat jam aliud, quam

Christus által idvözülünk, mikeppen az mi Atyaink-is. Act. 15. v. 11. Mert fent Pal-is azt mondgya: Minden mi Atyaink azon lelki eledelt őrtenek, es azon lelki italt ittanak, mert isnak vala az őket követő lelki kő-fiklabol, az kő-fikla penigh vala az Christus, 1. Cor. 10. v. 34.

Erről olvassuk, hogy az szent Iános mondotta, hogy meg öletteget világ kezdetitől fogva, Apoc. 13. v. 8. Es Keresztelő szent Iános-is bizonittya, hogy az Christus az Istennek baranya, ki el veszi ez vilagnak bűneit, Ioh. 1. v. 36. Azert tellyes fivel vallyuk es tanittjuk, hog az Christus Iesus legyen egyedül ez vilagnak meg valtoja es idvözítője, Kiral-lya es fő Papja, am az igaz; fent várattatott Messias, mondom, am az fent aldot kit az törvénybeli abrazatok, es prophetaknak jövendűlesek példáztanak es igirtenek. Az Isten peniglen be tellyesítette, es el küldette minékünk, ugy hogy mast immar varnunk nem kel, Es csak ez kivantatik immar, hogy minnyajan minden

Confessio Fidei Christianæ,

Galat. 3.

*Symbola 4
conciliorū
recepta.*

Seclæ.

quam ut omnes omnē gloriam Christo tribuamus, in ipsum credamus, & in ipso solo acquiescamus, omnibus aliis vitæ præsidiiis spretis atq; abjectis. Nam gratia Dei exciderunt, & Christum inanem sibi reddunt, quotquot salutem in alia re ulla, quam in uno Christo quærunt.

Et ut paucis multa hujus causæ dicamus, quæcunq; de incarnationis domini nostri Iesu Christi mysterio, definita sunt ex scripturis sanctis, & comprehensa Symbolis ac sententiis quatuor primarum & præstantissimarum Synodorum celebratarū, Nicææ, Constantinopoli, Ephesi & Chalcedone, una cum beati Athanasii Symbolo, & omnibus his similibus Symbolis, credimus corde sincero, & ore libero ingenuè profitemur, condemnantes omnia his contraria. Atq; ad hunc modum retinemus inviolatam sive integram fidem Christianā, orthodoxam atq; catholicam: scientes sym-

den dicsőseget az Christusnak adgyunk
es benne hidgyünk, es ő benne egyedül
nyugodgyunk megh, minden egyeb ele-
tünknek bizodalmit meg vetven es meg
uralvan. Mert ki estenek az Istennek
kegyelméből, es az Christust magoknak
hasontalanna töttek, valakik idvősege-
ket mas dologban keresik, az egy Chri-
stus kívül, Gal. 5. v. 4.

Es hogy rövideden mongyuk meg ez
dologra tartozó sok dolgokat; Valamel-
lyek az mi Urunk Iesus Christusnak meg
testesüleferől vegeztettenek az fent Iraf-
bol es be foglaltattanak, az első es fő Sy-
natoknak vallasokban es ertelmekben,
mint Nicea, Constantinopoli, Ephesomi
es Chalcedoniai Synatokbā az Sz. Átha-
násius vallasával egyűt, es mind ezekhez
hasonlo vallasokban, hívzúk igaz szívvel es
vallyuk szabad fővel; átkozvan minden
ellenkezőket ezzel. Es így meg tartjuk
az Keresztényi tellyes es közönseges Hi-
tet: tudvan azt hogy az megh nevezet

Confessio Fidei Christianæ.

symbolis prædictis nihil contineri,
quod non sit conforme verbo Dei,
& prorsus faciat ad sinceram fidei
explicationem.

Caput XII.

DE LEGE DEI.

*Lege Dei
exponitur
nobis volū-
tas Dei.*

*Lex natu-
ræ Rom. 2.*

*Lex Moſis
in duabus
tabulis.*

Exod. 20.

Deut. 5.

*Lex 4. y. 7. 8.
3. 4. 5.*

DOcemus Lege Dei, exponi no-
bis voluntatem Dei, quid à no-
bis fieri velit aut nolit, quid bonum
& iustum, quid vè malum sit & in-
iustum. Bonam igitur & sanctam
confitemur esse Legem. Et hanc
quidem aliàs digito Dei inscriptam
esse in corda hominum, vocariq;
legem naturæ, aliàs autem digito
inſculptam esse in tabulas Moſis
geminas, & libris Moſis copioſius
expositam, Distinguimus illam
perspicuitatis gratia, in moralem
quæ comprehenditur Decalogo vel
geminis tabulis, per Moſis libros
expositis, in cæremonialem item,
quæ de cæremoniis cultuquæ Dei
constituit, & in iudicialem, quæ
versa-

vallásokban semmi nem foglaltatott be, mely nem egyezne az Istennek ígéjével, és tellyességgel nem folgalna az hitnek tisztán való magyarázattára.

XII. Refz.

Az Istennek Törvényéről.

T Anittjuk hog az Istennek törvénye mutattya megh mi-nekünk az Isten akarattya, mit kívannyon mi tőlünk, s-mit, nem, mi legyen az jó és igaz, s-mi az gonosz és hamis. Azert vallyuk hogy jó és szent az Törvény. Ez pedig elsőben irattatott az Istennek Ujával, az embereknek fivőiben, és hivattatik természet törvényének, az után irattatott Moyses két kő tablajára, és az Moysesnek könyveiben bővebben megh magyaráztatott. Vilagosb értelemert őstjuk ezt három fele: Az erkölcsök Törvénye, mely be foglaltatik az két tablan való tíz parancsolatokban, mellyek az Moyses könyveiben meg magyaráztattanak. Ismet, az Ceremonias törvényekre, mely fol az egyházi rend-tartásokról és Isteni tiszteltről:

Confessio Fidei Christiana.

versatur circa politica & æcono-
mica.

*Plenissima
& absolu-
tissima est
lex.* Credimus hac Dei lege omnem
Dei voluntatem, & omnia præcep-
ta necessaria ad omnem vitæ par-
tem, plenissime tradi. Alioqui e-
nim non vetuisset Dominus, huic

Deut. 4.12 legi nihil, vel addi, vel adimi: non
præcepisset recta ad hanc incedi,
neq; in dextram vel sinistram de-
flexo itinere declinare.

*Cur data
sit lex?*

Docemus legem hanc non datam
esse hominibus, ut ejus justifice-
mur observatione: sed ut ex ejus
indicio, infirmitatem potius, pec-
catum, atque condemnationem a-
gnoscamus, & de viribus nostris
desperantes, convertamur ad Chri-
stum in fide. Apertè enim Aposto-
lus, Lex iram, ait, operatur, Et per
legem agnitio peccati. Et si data fu-
isset lex que posset justificare, vel
vivificare, verè ex lege esset justi-
tia:

*Rom 3.4.
Galat. 5.*

letről: es az polgari törvényekre, mely az polgari es hazi rend tartasrol szol.

Hiszük hogy az Istennek törvénye tellyességgel előnkbe adgya az Istennek minden akarattjat, es minden büksleges parancsolattjat, mellyek az életnek minden rebeire illendők. Mert az Ur semmikepen nem tiltotta volna meg, hogy az törvenhez semmit ne adgyanak, se el ne vegyenek abbol, Deut. 4. v. 2. nem parancsolta volna meg, hogy egyenesen járjunk abban, es hogy se balra se jobbra attol el ne hayollyunk, Deut. 12. v. 32.

Azt tanittyuk hogy az törvény nem adattatot az embereknek az vegre, hogy annak megh tartasabol igazittatnanak meg, de hogy annak mutatasabol gyarlóságunkat inkább, az bűnt, es karhozatunkat ismerjük megh, es erónk felől ketelkedven, terjünk hit által az Christushoz, mert nyilván mondgya sent Pal: Az törvény haragot berez, es az törvény által vagyon az bűnnek ismereti, Rom. 4. v. 15. es 3. v. 20. Mert ha arra adattatot volna az törvény, mely megh elevenithetne, bizon-

Confessio Fidei Christianæ.

tia: sed conclusit Scriptura (legis
nimirum) omnia sub peccatum, ut
promissio ex fide Iesu daretur cre-
dentibus. Itaque lex Pædagogus
noster ad Christum fuit, ut ex fide
justificaremur. Neque vero potuit
Caro non aut potest ulla caro legi Dei satis fa-
implet legē cere, & hanc adimplere, ob imbe-
cillitatem in carne nostra, ad ex-
tremum usque spiritum, in nobis
hærentem & remanentem. Rursus
Rom. 5. enim Apostolus: Quod lex præsta-
re non poterat, inquit, quia imbe-
cillis erat per carnem, hoc Deus,
Christus in fide proprio filio misso sub specie carnis
perfectus peccato obnoxie, præstitit. Ideir-
Rom. 10. co Christus est perfectio legis & ad-
impletio nostra, qui ut execratio-
nem legis sustulit, dum factus est
2. cor. 5. 21. pro nobis maledictio vel execratio,
ita communicat nobis per fidem,
adimplentionem suam, nobisq; ejus
imputatur justitia & obedientia.

Hactē.

bizonyára az törvényből volna az igazság, de rekesztet az iras (tudni illik, az Törvény) mindeneket az bűn ala, hogy az igeret az Iesusban való hit által adatatnak az hiveknek. Annak okaert az Törvény volt kezen vezetlő mesterünk az Christusra, hogy az hitből megh igaztattunk, Gal. 3. v. 21. 22 24. Nem is tehetet eleger, sem tehet egy test is az Isten törvényenek, es azt be nem tölthetjük az mi testünkbe való romlottsagert, mely mi bennünk mind holtunk napjaig vagyon es megh marad. Mert ismeg fol az fent Pal: Az mi az törvénynek lehetlen vala, ugy mond, mivel-hogy erőtelen vala az testnek miatta, az Isten az önnön fiat el bocsatvan az bűnös testnek hasonlatossagabā, az bűnert az bűnt kárhoztata az testben, Rom. 8. v. 3. Azert az Christus az törvénynek vege, es be tölte, ki mint-hogy el vőtte az törvények atkat, mikoron mi erettünk atokká lön, Rom. 10. Gal 3. v. 13. Azonkepen közli mi velünk hit által az ő be tellyesíteset, es minekünk tulajdonittatik az ő igazsága, es engedelmessege.

Anyi.

Confessio Fidei Christianæ.

*Quatenus
lex abro-
gata.*

Haftenus itaq; abrogata est lex Dei, quatenus nos amplius non damnat, nec iram in nobis operatur. Sumus enim sub gratia, & non sub lege. Præterea implevit Christus omnes legis figuras. Unde umbræ cesserunt, corpore adveniente, Ut jam in Christo & veritatem habeamus & omnem plenitudinem. Attamen legem non ideo fastidientes rejicimus. Meminimus enim *Matth. 5.* verborum Domini, dicentis, Non veni legem & prophetas solvere, sed implere. Scimus lege nobis tradi formulas virtutum atque vitiorum. Scimus scripturam legis, si exponatur per Evangelium, ecclesiæ esse utilem, & idcirco ejus lectionem non exterminandā esse ex ecclesia. Licet enim velo obtectus fuerit Moysis vultus, Apostolus tamen perhibet, velum per Christum tolli atq; aboleri. Damnamus omnia quæ

Anyiban azért az Istennek törvénye elvetet, az menyiben minket nem kárhoztat, sem haragot mi bennünk nem cselekefik: Mert kegyelem alatt, es nem az Törvény alatt vagyunk. Ezen kívül beöltötte az Christus a törvénybeli fokpeldázatokat. Az árnyekok is megfűntenek az test eljőven, úgy hogy inmar az Christusban, mind igazságunk, s mind tellyességünk legyen. Mind az által, nem vettyűk meg az törvent, mert megemlekezünk az Christus befederől, káihy így fol: Nem jöttem az törvent es az Prophetakat felbontani, de beöltetni, Matth. 5. v. 71. Tudgyuk hogy az törvény mutattya meg minékünk az jószágos dolgoknak es vetkeknek formáját. Tudgyuk hogy az törvennek irása, ha az Evangelium által magyaráztatik meg, hasznos az Ecclesianak, es ezért is nem kel ki irtani annak olvasását az Ecclesiából. Mert noha földel fedettedet volt be az Moyses orczaja, mind az által az fent Pal azt mondgya, hogy az föld elvetet az Christus által. Kárhoztattuk mind

Confessio Fidei Christiana,

Secta. quæ hæretici veteres & neoterici
contra legem Dei docuerunt.

Caput XIII.

DE EVANGELIO Ie-
su Christi, de promissionibus
Item, Spiritu &
Litera.

*Veteres ha-
buerunt pro-
missiones
Evangelii
cas
Ioan. 1.*

*Gen. 3.
Gen. 22.
Gen. 49.
Deut. 18
Acto. 3.*

Evangelium quidem opponitur
legi. Nam Lex iram operatur,
& maledictionem annunciat, Evan-
gelium vero gratiam & benedictio-
nem prædicat. Sed & Ioānes dicit:
Lex per Moſen data eſt, gratia &
veritas per Ieſum Chriſtum exorta
eſt: nihil ominuſ tamen certiffimū
eſt eoſ, qui ante legem & ſub lege
fuerunt, non omnino deſtitutoſ fu-
iſſe Evangelio. Habuerunt enim
promiſſioneſ evangelicaſ inſigneſ,
qualeſ hæ ſunt: Semen mulieris
conculcabit caput ſerpentis. In ſe-
mine tuo benedicentur omneſ gen-
teſ. Non auferetur ſceptrum de Iu-
da ni-

mind azokat, mellyeket az reghi es uy
Eretncek tanitottanak az Isten törven-
ye ellen.

XIII Refz.

Az Iesus Christus Evangeliomáról,
ismegh az igiretekről, az lelekről
es bötüről.

AZ Evangelium ug vagyon elleneben
vettetik az törvénynek: Mert az tör-
vény haragot munkalkodik, es atkot hir-
det. Az Evangelium penigh kegyelmet
es aldaft hirdet. Es szent Ianos-is azc
mondgya. Az törvény Moyses által ada-
tot, az kegyelem es igassagh az Christus
által lott. Ioant 1. v. 17. Mind az által bi-
zonyos hogy azok az kik az törvény elöt
es alatta voltanak, nem tellyessegel volta-
nak Evangelium nélkül. Mert volt azok-
nal az Evangeliumnak fő igireti, mine-
művek ezek: Asszonyallatnak magva
rontya meg az kigyonak fejet. Gen. 3. v.
15. Az te magodban aldatnak meg minden
nemzetsegek. Gen. 22. v. 18. Nem
vetetik el az kiralyi paltza ludabol mig
L el nem

Confessio Fidei Christiana.

da, nisi prius venerit Silo. Prophetam excitabit Dominus de medio fratrum, &c.

Premissiones duplices.

Et quidem agnoscimus patribus duo fuisse promissionum genera, sicuti & nobis revelata. Aliæ enim erant rerum præsentium, vel terrenarum, quales sunt promissiones de terra Chanaan, de victoriis: & quales hodie adhuc sunt de pane quotidiano. Aliæ verò erant tunc, & sunt etiam nunc, rerum cœlestium & æternarum gratiæ, videlicet divinæ remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, per fidem in Iesum Christum. Habuerunt autem veteres non tantum externas vel terrenas, sed spirituales etiam cœlestesque promissiones, in Christo. Nam de salute, ait Petrus, exquisierunt & scrutati sunt prophetæ, qui de ventura in nos gratia vaticinati sunt. &c. Unde & Paulus Apostolus dixit, Evangelium Dei ante promissum esse per prophetas Dei, in scripturis

Habuerunt Patres etiam promissiones spirituales, non tantum carnales.

el nemjő az Sylo, Gen. 49.v.10. Prophe-
tat tamast az Isten az te atyadfiái köz-
zül, azt halgassatok, Deut. 18.v.15.

Es azt-is jól tudgyuk hogy ket fele
igereteknek nemei jelentettének volt az
Atyának, mint mi nekünk-is, mert ne-
mellyek jelen valo dolgokra, avagy ez
földiekre tartoznak, mineművek volta-
nak az Canahin földéről, es az győze-
delmekről valo ig. retek, az mineművek
most-is vadnak az testi kenyeriről: Ne-
mellyek pedig mind akkor s-mind most
az mennyei örökke valo dolgokra nez-
nek, ugy mint, Istennek kegyelmere, az
bűn bocsanattyara, es örök életre az Je-
sus Christusban valo hit által. Volt pe-
nig az regieknek nem csak külső s-földi,
de meg lelki es mennyei ig. retek-is az
Christusban. Mert sent Peter azt mond-
gya, hogy az üdvösségről tudakoztanak
es kerdezkettenek az Prophetak, az kik
az mi reánk következendő kegyelem fe-
lől jövendűltének, 1. Pet. 1. v.10. Mely-
ről az sent Pal-is így fol: Az Istennek
Evangeliuma az előt meghigirteter, az

Confessio Fidei Christianæ.

pturis sanctis, Inde nimirum claret,
veteres non prorsus destitutos fuisse
omni Evangelio.

*Evangelij
proprie
quid:*

Et quamvis ad hunc modum patres nostri in scripturis prophetarum habuerint Evangelium, Per quod & salutem in Christo, per fidem consequuti sunt, Evangelium tamen proprie illud dicitur lætum & felix nuncium, quo nobis primū per Ioannem Baptistam, deinde per ipsum Christum dominum, postea per Apostolos ejus apostolorumque successores prædicatum est mundo, Deum jam præstitisse, quod ab exordio mundi promisit, ac misisse, imò donavisse nobis filium Unicum, & in hoc reconciliationem cum patre, remissionem peccatorum, omnem plenitudinem & vitam æternam. Historia ergo descripta à quatuor Evangelistis, explicans, quomodo hæc sint facta vel adimpleta à Christo, quæ docuerit & fecerit Christus; & quod in ipso

Istennek Prophetái által az fent Írásban,
Rom. i. v. 2. Innen azért ki tétzik hogy
nem voltanak tellyesleggel az reghiék
minden Evangelium nélkül.

Es noha ezkepen az mi Atyainknak
volt az Propheták írásiban Evangelio-
mok, mely által idvőssegeket is nyertek
hit által az Christusban, mind az által
tulaydon jedzesben az Evangelium mon-
datik vigh es bodog izenetnek, mellyet
először az Keresztelő Iános által, vegre az
Apostolok, es utannok az következők al-
tal prædicaltatot ez vilaghnak, hogy az
Isten immar be tellyesítötte, az mit ez
vilagh kezdetitől fogvan igirt es el bo-
csata, sőt ajandekozta minekünk az ű
eggyetlen egy fiat, es ebben az Atyával
való megh engeklest, bűnnek bocsanat-
tyat, minden tellyesleget es örök életet,
Az negy Evangelistaktul írt historia az-
ert, (mely meg magyarázza mi módon
lőttenek megh es tőlttenek be azok az
Christus által, mellyeket tanítot es csele-
kedet az Christus, es hogy ő benne le-

Confessio Fidei Christianæ.

ipso credentes omnem habent plenitudinem, rectè nuncupatur Evangelium. Prædicatio item & scriptura Apostolica, qua nobis exponunt Apostoli, quomodo nobis à Patre datus sit filius, & in hoc vitæ salutisq; omnia, rectè dicitur doctrina evangelica, sic ut ne hodie quidem si sincera sit, appellationem tam præclaram amittat.

*De spiritu
& litera.
2. Cor. 3.*

Illa ipsa evangelii prædicatio, nuncupatur item ab Apostolo spiritus & ministerium spiritus, eo quod efficax & viva fiat per fidem in auribus imò cordibus credentium per spiritum sanctum illuminantem. Nam Litera quæ opponitur spiritui, significat quidem omnem rem externam, sed maximè doctrinam legis, sine spiritu & fide in animis, non viva fide credentium, operantem iram, & excitantem peccatum. Quo nomine & ministerium mortis ab apostolo nuncupatur. Huc enim
illud

gyen az híveknek minden tellyessegök) igazan mondatik Evangeliomnak. Is-
meg: az Apostoli prädikallas es iras,
melyben minekünk megh jelentetik az
Apostoloktól, miképen adattatot mine-
künk az Fiu az Atyától: Ismeg, ebben
minden életünkre s üdvösségünkre nező
dolgok igazan mondattatik Evangelio-
mi tudománynak, úgy hogy meg most is
az ő tisztaságában megh tartsa ez jeles ne-
vezetet.

Ugyan ezen Evangeliomi prädikallas
neveztetik az f. Páltul Leleknek es az le-
leknek szolgálattyanak azért, hogy harha-
to legyen az hit által az híveknek fülök-
ben, sőt fívőkben, az fent Leleknek vi-
lagosítása által, 2. Cor. 3. v. 6. 8. Mert az
bőtü mely az leleknek ellenebe vettetik,
jegyez, úgy vagyon, minden külfő dol-
gokat, de főkepen jedzi az törvénybeli
tudomant, lelek es hit nélkül, nem elő
hittel hívőknek fívőkben, haragot mun-
kalkodvan es bünt inditvan, melyre ne-
ve halálnak szolgálattyanak is neveztetik
az fent Páltul, 2. Cor. 3. v. 9. Mert ide

secta.

illud Apostoli pertinet, Litera occidit, spiritus vivificat. Et pseudo-
apostoli prædicabant evangelium,
lege admixta, corruptum, quasi
Christus sine lege non possit serva-
re. Quales fuisse dicuntur Hebionæ à Hebione hæretico descenden-
tes, & Nazaræi, qui & Minæi an-
tiquitus vocabantur. Quos omnes
nos damnamus, purè prædicantes
Evangelium, docentesq; per spiri-
tum solum, & non per legem justi-
ficari credentes. De qua re mox
sequetur sub titulo justificationis
copiosior expositio.

*Evangelii
doctrina
non est no-
va, sed ve-
rustissima
doctrina.*

Et quamvis Evangelii doctrina
collata cum pharisæorum doctrina
legis, visa sit, cum primùm prædi-
caretur per Christum, nova esse do-
ctrina, quod & Ieremias de novo
testamento vaticinatus sit, revera
tamen illa, non modò vetus erat,
& est adhuc (nam nova dicitur &
hodie à Papistis, collata cum doctri-
na jam

tartozik azon Sz. Palnak mondása, az bő-
tű meg ől, de az lelek meg elezt: ugyan
ott, v. 6. Es az hamis Prophetak is hir-
detik vala, az törvenyel őve köttettet
Evangeliumot, meg veztegetven, mint-
ha az Christus az törvény nélkül nem
tarthatna meg. Az mineműeknek mon-
datnak lenni az Ebionitak, kik fármaz-
tak az Ebion eretnektől, Es az Nazaréu-
fok, kiket regenten Mineusoknak is hitta
nak, kiket mi minnyajan karhoztatunk,
kik tístan hirdettyük az Evangeliumot,
tanítvan hogy csak az lelek által, es nem
az törvény által igazitván meg az hi-
vek; mely dologrol maydan az meg iga-
zulásrol való sokban bővebben emlekez-
zünk.

Es Noha az Evangeliumnak tudoma-
nya, őve vettetven az Phariseusok tör-
vényenek tudományával, lattatot Uynak
lenni, mikor előőr predikaltatnek az
Christustól, mellyet Ieremias-is meg jö-
vendült az uy Testamentomrol, mind az
által nem csak valóbá reghi vala, es most-
is reghi tudomány, (noha most-is uynak

Confessio Fidei Christianæ.

na jam papistarum recepta) vetus
doctrina, sed omnium in mundo
2. *Tim.* 2. antiquissima. Deus enim ab æterno
prædestinavit mundum servare per
Christum, & hanc suam prædesti-
nationem & consilium sempiter-
num aperuit mundo per evangeli-
um. Unde claret religionem do-
ctrinamque evangelicam, inter o-
mnes, quotquot fuerunt unquam,
sunt atque erunt, omnium esse an-
tiquissimam. Unde dicimus omnes
eos errare turpiter, & indigna æ-
terno Dei consilio loqui, qui evan-
gelicam doctrinam & religionem
nuncupant, nuper exortam, & vix
triginta annorum fidem. In quos
competit illud Isaïæ prophetæ:
Isaia 5. Væ his qui dicunt malum esse bo-
num, & bonum malum, qui po-
nunt tenebras lucem, & lucem te-
nebras : amarum dulce, & dulce
amarum.

mondatik az Papistaktul, ha őfve vette-
tik az ő be vött tudomanyal) es ez vila-
gon mindennel reghieb : mert az Isten
öröktül foghvan ei rendelte ez vilagot
meg tartani az Christus által, es ezt az ű
rendeletet, es öröktül foghvan valo tanat-
sat megh nyilatkoztatta ez vilagnak az
Evangelium által, 2. Tim. 1. v. 10. Hon-
nan ki tetszik hogy az Evangeliomi tudo-
many es vallás reghieb, minden tudoma-
nyoknal, valamellyek eleitől foghvan vol-
tanak es lésnek. Honnan mind azokat
rutul tevelyegni mondgyak, sőt mel-
tatlanul follani az Istennek öröкке valo
tanatsarol, az kik az Evangeliomi tudo-
manyt es vallást minap tamadotnak es
költnek mondgyak lenni, es csak egy ni-
hány eztendei hitnek, kikre illik Esaiás-
nak amaz mondása : Iay az kik az jot
gonoznak mondgyak, es az gonozt jo-
nak, kik az sőtetseget vilagossággá val-
toztattyak, es az vilagosságot setetseg-
ge : az keferűt edesnek, es az edest ke-
ferűnek, Esa. 5. v. 10.

Caput XIII.

DE POENITENTIA
& conversione hominis.

Luca 24

*Pœniten-
tia quid?*

1.

2.

3.

4.

Habet Evangelium conjunctam
sibi doctrinam de pœnitentia.
Ita enim dixit in Evangelio Domi-
nus, Oportet prædicari in nomine
meo pœnitentiam & remissionem
peccatorum in omnes gentes. Per
pœnitentiam autem intelligimus
mentis in homine peccatore respi-
scientiam, verbo Evangelii & spiri-
tu sancto excitatam, fideque vera
acceptam, qua protinus homo pec-
cator, agnitam sibi corruptionem,
peccataq; sua omnia, per verbum
Dei accusata, agnoscit, ac de his ex
corde dolet, eademq; coram Deo,
non tantum deplorat & fatetur in-
genuè cum pudore, sed etiam cum
indignatione execratur, cogitans
jam sedulò de emendatione, & per-
petuo innocentia virtutumq; stu-
dio.

XIIII. Refz.

Az penitentiáról, es az embernek
megh tereferől.

AZ Evangeliom melle szörkeztetet
tudomány, az penitentia, avagy bűn
bánás. Mert ezt monda az Ur az Evan-
geliomban: Szükséghez az en nevemben
predikaltatni az penitentianak es bűnnek
bocsanattyanak minden nemzetegek kö-
zött, Luc. 14. v. 47. Az penitentian pe-
nig ertyük az elmenek az bűnös ember-
ben való megh terefet, mely az Evangeli-
omnak es fent Leleknek általa indittatot,
es igaz hittel vetetet, mellyel az bűnös
ember mindgyart az ő romlandóságát es
minden bűneit mellyeket vadol az Isten-
nek igeje, megh esmeri, es azokat az Isten előt
nem csak megh sirattya, es nyilván megh
vallya nagy pirulással, de megh bősön-
dással is utallya, gondolkodvan immaron
az megh jobbulás felől, es az artatlanlagh
es jószágos dolgoknak bűntelen való igye-
kezeti

*penitentia - et
conversio* *Confessio Fidei Christiane.*

*Pœnitentia
est vera
ad Deum
conversio.*

*Pœnitenti-
a donũ dei*

I.
2. Tim. 2.

2.
*Dolet de
peccatis
commisissis*

3.
*Luc 7. 22
Confitetur
peccata
Deo
Luc. 12. 18.*

dio, in quo se tot omnibus diebus vi-
te reliquis, sanctè exerceat. Et
hæc quidem est vera pœnitentia,
syncera nimirum, ad Deum & om-
ne bonum conversio, sedula verò à
diabolo & ab omni malo averſio.
Disertè vero dicimus hanc pœni-
tentiam merum esse Dei donum, &
non virium nostrarum opus. Iubet
enim Apostolus fidelem ministrum
diligenter erudire obſistentes veri-
tati, si quando Deus his det pœni-
tentiam ad agnoscendum verita-
tem. jam verò peccatrix illa evange-
lica, quæ lachrymis rigat pedes do-
mini, ac Petrus amare flens deplo-
ransq; domini sui abnegationem,
manifeste ostendunt, qualis esse de-
beat pœnitentis animus, serio de-
plorans commissa peccata. Sed &
filius ille concoctor, & publicanus
ille in Evangelio, cum pharisæo
collatus, præeunt nobis formulis
accommodatissimis peccata nostra
Deo

kezeti felől, mellyekben magat egeß életben szentül gyakorollya, Es ez ugyan az igaz penitentia, tudni illik, az Istenhez es minden johoz valo tökelletes teres, az ördögtül peniglen es minden gonoztul valo sereny el fordulas. Nyilván mondgyuk penig lenni hogy ez penitentia csupa az Istenek ajandeka, es nem az mi erönknek cselekedete. Mert az sz. Pal parancsollya hog az hű tanito forgalmatolson tanitsa, az igazsággal ellenkezőket, hogy valaha az Isten adgya azoknak hogy terven, meg esmerjek az igazságot. 2. Tim. 2. v. 26. Amaz Evangeliombeli bűnös asszonyiallat, mely könyhullatásával öntezi vala az Urnak lábait, es Peter-is keservefen siratvan az ő Urnak megh ragadasát, Luc. 7. v. 3. es 8. Item, Luc. 22. v. 62. nyilván megh mutattyak mineműveknek kel lenni az penitentia tartó szívnek, hogy valoban sirassa az cselekedet bűnöket. De am az tekozlo fia is, Luc. 15. es am az Evangeliombeli Publicanus-is, ki az Phariseussal össze vettetet vala, igen illendő példát hat-

Confessio Fidei Christiana.

Deo confitendi. Ille dicebat, Pater peccavi in coelum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis: Hic verò non audens elevare oculos in coelum, pectus suum tundendo, clamabat, Deus propitius esto mihi peccatori. Nec dubitamus illos in gratiam à Deo esse receptos. Etenim Ioannes Apostolus, Si confiteamur peccata nostra, inquit, fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus non peccavimus, mendacem facimus eum, & sermo ejus non est in nobis.

*Sacerdot. i.
lis confes-
sio & abso-
lutio.*

Credimus autem hanc confessionem ingenuam, quæ soli Deo fit, vel privatim inter Deum & peccatorem, vel palàm in templo, ubi generalis illa peccatorum confessio recitatur, sufficere, nec necessari-

um

dat hadtanak minekünk az bűnnek megh
vallatában. Az tekozlo fiu mondgya va-
la: Atyám, vetkeztem az egh ellen es te
ellened, immaran nem vagyok melto hog
hivattassam te fiadnak, tegy ollyāna mint
eggyet az te beresid közzül. Az Publi-
canus penig nem meri vala az eghre fe-
meit fel emelni, hanem verven az ő mel-
lyet, ezt mondgya vala: Istenem, kegyel
mes legy ennekem bűnösnek, Luc. 18. v.
13. S-nem-is ketelkedünk hogy ő kegyel-
meben be nem vetettenek volna. Mert
szent Ianos Apostol így sol: Ha megh
vallyuk bűneinket, hű es igaz az Isten,
hogy meg bocsassa minekünk az mi bű-
neinket, es tisztítson minket minden al-
nokságtul. Ha azt mondgyuk hogy nem
vetkeztünk, hazugga tesük útet, es az ű
besede nincsen mi bennünk, 1. Ioh. 1. v. 9.

Hissük peniglen ez valóságos vallás-
tétel, melly egyedül az Isten előtt leßen,
vagy kiváltkepen az bűnös ember es az
Isten között, avagy nyilván az templom-
ban, azhol az bűnösöknek közönseges
vallás-tetele leßen, elegendőnek lenni,

M

nem-is

Confessio Fidei Christiana

*in manu go
Amiculus
illa in ppa
in conf. fiv*

Psal. 32.

Math. 6.

*Proph. bates
confitemini
filiis israel
filiis israel*

Jacob. 5.

um esse ad remissionem peccatorum
consequendam, ut quis peccata sua
confiteatur sacerdoti, susurrando in
aures ipsius, ut vicissim cum im-
positione manuum ejus audiat ab ipso
absolutionem: quod ejus rei nec
præceptum ullum, nec exemplum
extet in scripturis sanctis. David
protestatur & ait, Delictum meum
tibi cognitum feci, & injustitiam
meam non abscondi. Dixi, confite-
bor contra me injustitiam meam do-
mino: & tu remisisti impietatem
peccati mei. Sed & dominus orare
nos docens, simul & confiteri pec-
cata, dixit, Sic orabitur, Pater no-
ster qui es in coelis, remitte nobis de-
bita nostra: sicut & nos remittimus
debitoribus nostris. Necesse est er-
go, ut Deo patri nostro confitea-
mur peccata nostra, & eum proxi-
mo nostro, si ipsum offendimus, re-
deamus in gratiam. De quo confes-
sionis genere loquens Iacobus Apo-
stolus, Confitemini, inquit, alteru-
trum

nem-is szükségessé hogy valaki az bűnök
bocsanattyaért bűneit meg vallya az Pap-
nak; fugvan az ő fűleiben, hogy visont
keznek reja vetesével hallyon ő tülle ol-
dozást, azért, mert ez dolognak sem pa-
rancsolattya sohul, sem példaja nincsen
az szent Írásban. David protestál ezt
mondván: Az en vetkemét teneked tud-
todra adtā, es az en hamisságomat el nem
rejtőttem. Ezt mondom: Meg val-
lom en ellenem az Urnak az en alnoksa-
gomat, es te megh bocsatod az en bűne-
imnek hitetlenseget, Psal. 32. v. 5. 6. De
meg Urunk-is tanítván minket imadkoz-
ni, es ismeg megh vallani bűneinket, ezt
mondotta: Mi Átyánk ki vagy menyeg-
ben, bocsásd meg az mi bűneinket. &c.
Szükséghez azért hogy meg vallyuk az mi
bűneinket az mi Átyánkhoz Istenünk-
nek, es felebaratunkal, ha őtet meg ban-
tottuk, meg bekellyünk. Mely meg val-
lások neméről szól az szent Iakab Apo-
stol: Vallyatok megh ugymond, egyő-
tek az másoknak az ti bűneiteket, Iac. 5.

Confessio Fidei Christiana.

*De communis
fratris
peccatis*
trum peccata vestra. Si quis verò
peccatorum mole & tentationibus
perplexis oppressus, velit consili-
um, institutionem & consolatio-
nem privatim, vel à ministro eccle-
siae, aut aliò aliquo fratre, in lege
Dei docto, petere, non improba-
mus. Quemadmodum & generalem
& publicam illam in templo ac cœ-
tibus sacris recitari solitam (cujus
& superius meminimus) peccato-
rum confessionē, utpote scripturis
congruam, maximè approbamus.

*De clavib.
regni celo-
rum.*

De clavibus regni Dei, traditis
à Domino Apostolis, multa admi-
randa garriunt, & ex his eudunt
enses, lanceas, sceptrà & coronas,
plenamq; in maxima regna, deniq;
in animas & corpora potestatem.
Nos simpliciter judicantes secun-
dum verbum Domini, dicimus om-
nes ministros legitimè vocatos, ha-
bere & exercere claves vel usum
clavium, cum evangelium annuncii-
ant, Id est, populum suæ fidei cre-
ditum

v. 61. Ha valaki penig bűnenek terhe miatt es veszedelmes kifizetési miatt meg nyomattatvan, kivan tanacsot, intést es vigasztalást külön, avagy az egyhazi foglalatul, avagy mas atyafiutól, ki az Urnak törvényében tudos, javallyuk. Mikepen am-az közönseges es nyilván valo vallás tetelt az bűnökről az Templomokban es fent gyülekezetekben, (kiről oda föl is foltunk) ugy mint mely az fent I. rással egyyez, felette igen javallyuk.

Az Isten orfaganak kultsairol, mellyeket az Christus adot az Apostoloknak sokan csoda dolgokat befelnek, es azokbol csinalnak fegyvert, Kopiat, kiralyi palczat, Coronat, es nagy orfagokon főt tessen es lelken valo hatalmat. Mi egy-ügyúkepen itilven, az Urnak igeje szerint azt mondgyuk, hogy minden törvény szerint hivattatot tanitoknak legyen kultsok avagy az kultsokkal valo eles gyakorolhattyak, mikoron hirdetik az Evangeliomot, az az, az ű hűsegekre bizattatot ne-

Confessio Fidei Christianæ.

ditum docent, hortantur, conso-
lantur & increpant, inque discipli-
na retinent. Ita enim regnum cœ-
lorum aperiunt obsequentibus, &
inobsequentibus claudunt. Has cla-
ves promisit Apostolis Dominus,
Matthæi capite decimosexto, &
præstitit Ioannis 20. Marci 16. &
Lucæ 24. dum ablegat discipulos,
& jubet eos universo mundo præ-
dicare Evangelium, & condonare
peccata. Apostolus in epistola ad
Corinthios dicit, Dominum mini-
stris dedisse reconciliationis mini-
sterium: & quale hoc sit, mox ex-
plicat & ait, Sermonem vel doctri-
nam reconciliationis. Et adhuc cla-
rius sua illa exponens, addit mini-
stros Christi, nomine Christi fungi
legatione, tanquam ipso Deo per
ministros adhortante populos, ut
reconcilientur Deo, nimirum per
fidelem obedientiam. Excercent
ergo claves, cum svadent fidem &
pœni-

Aperire

& claudere.

re.

2. Cor. 5.

*Reconcilia-
tionis mini-
sterium.*

tot nepet tanittyak, intik, vigasztallyak,
feddik, es az figyelemben meg tartyak.
Mert így tanittyak megh az menyeknek
országát az engedelmeseknek, es az en-
gedetleneknek be téfik. Ez kultsokat
igere Christus az tanítványoknak, Math.
16. v. 19. es be is tellyesíttette, Ioh. 20.
v. 22. Item, Luc. 24. v. 47. mikoron
el küldé az tanítványokat es parancsola,
hogy az Evangeliumot prädikallyak ez
seles vilagon, es az bűnőket meg bocsás-
sák. Szent Pal azt mondgya, hogy az Ur
az tanítoknak adta az bekeltetésnek föl-
galattyat, 2. Cor. 5. v. 18, 19. Es az mi-
nemű legyen mindgyart meg magyaráz-
za, es nevezi meg bekellefnek jegyenek
avagy tudomannak. Es meg világosban
az ő mondását meg magyarázván, mon-
gya, hogy az Christusnak szolgálai Chri-
stus nevében követseghben járnak, mint-
ha az Isten ő maga az szolgál által intene
az nepeket, hogy meg bekellyenek az I-
stennel, tudni illik, az hűséges engedel-
messeg által. Az kultsokkal penig elnek
azert mikor az hitre es penitentiara int-
nek,

Confessio Fidei Christianæ.

*Ministri
remittunt
peccata.*

*Quomodo
ministri
absolvant.*

poenitentiam. Sic illi reconciliant Deo. Sic remittunt peccata. Sic aperiunt regnum coelorum, & credentes introducunt: multum distantes ab istis, de quibus dixit in Evangelio Dominus, Væ vobis legis-peritis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introiistis, & eos qui introibant vetuistis. Rite itaque & efficaciter ministri absolvunt, dum Evangelium Christi, & in hoc remissionem peccatorum, quæ singulis promittitur fidelibus, sicuti & singuli sunt baptizati, prædicant, & ad singulos peculiariter pertinere testantur. Nec putamus absolutionem hanc efficaciotem fieri, per hoc, quod in aurem alicui aut super caput alicujus singulariter immurmuratur. Censemus tamen sedulo annunciandâ esse hominibus remissionem peccatorum, in sanguine Christi, admonendosq; singulos, quot ad ipsos pertineat remissio peccatorum.

Certe-

*1. Joh. 1. 9.
& Gal. 3. 14.
1. Joh. 1. 9.
1. Joh. 1. 9.
1. Joh. 1. 9.*

nek, így engeztelnek ōk meg az Istennek: így bocsattak meg ōk az bűnőket, így nyitnak meg az Istennek országot és az híveket be viszik: Sokat különbözven azoktól, kik felől így szólót a Christus az Evangéliomban: Iay ti nektek törvenytudók, mert el vöttetek az tudományok kultsát, magatok be nem mentetek, és azokat kik be akartak menni tiltottatok, Luc. 11. v. 52. Valóságosan és hathatoken oldoznak azért az tanítók, mikor az Christus Evangéliomat és abban az bűnőknek bocsanattat, mely minden hívőknek igértetik, az mint hogy meg is keresztelkettenek, predikallják, és mindenekre kiváltkepen tartozni bizonyítottak. Nem is itellyük hogy az oldozás enyivel hathatob legyen, hogy valakinek fűleben avagy fejere sugattatik kiváltkepen. Mind az által itellyük hogy forgalmatosán hirdetniük kel az embereknek az bűnnek bocsanattat az Christus nevében, és intenünk hogy ō reájok tartozzek az bűnnek bocsanattatya.

Confessio Fidei Christianæ,

*Sedulitas
in innova-
tione vitæ.*

Ioan. 5.

Ioan. 8.

Lucæ 9.

Cæterum quàm vigilantes sedu-
losq; oporteat esse poenitentes in
studio vitæ novæ, & in conficiendo
vetere & excitando novo homine,
docent nos exempla evangelica.
Dominus enim ad paralyticum,
quem sanaverat, dicit, Ecce sanus fa-
ctus es, ne posthac pecces, ne quid
deterius tibi contingat. Ad adulte-
ram liberatam idem dixit, Vade,
& ne posthac peccaveris. Quibus
sanè verbis non significavit fieri
posse, ut homo aliquando non pec-
cet, dum adhuc in hac carne vivit,
sed vigilantiam accuratumq; studi-
um commendat, ut modis inquam
omnibus annitamur, & præcibus à
Deo petamus, ne relabamur in pec-
cata, ex quibus veluti surrexi-
mus, & ne vincamur à carne, mun-
do, & diabolo. Zachæus publica-
nus in gratiam receptus à Domino,
clamat in Evangelio, Ecce dimidi-
um bonorum meorum, Domine, do-
pau-

Továbbá, mely vigyazoknak es gyor-
foknak kel lenni az penitentia tartoknak
az uy életnek igyekezetiben, es az ô em-
bernek foytogatasában, az uynak eleste-
seben, Meg tanitnak minket az Evange-
liombeli példák; Mert az Ur annak az
gutta ütőnek, kit midőn meg gyógyított
volna, monda: Ime meg gyógyultal ez
utan ne vetkezzel, hogy valamikepen
gonozbul ne legyen dolgod. Ioh 5. v. 14.
Az meg szabadult parazna assfőnynek is
ugyan ezt monda: Meny el es többbe ne
vetkezzel, Ioh. 8. v. 11. Mely főkkal u-
gyan nem azt akarja jelenteni, hogy le-
hetetlen volna, hogy az ember valami-
kor ne vetkezzen miglen az testben el,
de az vigyazást es forgalmatos igyeke-
zetet ajánlja, hogy minden módon igye-
kezzünk, es könyörgésünkkel kerjük az
Istentől, hogy vetekben ne essünk, mel-
lyekből úgy mint fel tamadtunk, es meg
ne győzettefsünk az testtől, vilagtól es
ördögtől. Az satzaltato Zachęus az Ur-
tól kegyelemben vetetven, kialtya az E-
vangeliomban: Ime Uram felet az en jo-
fagóm.

Confessio Fidei Christianæ

pauperibus, & si quem defraudavi, reddo quadruplum. Ad eundem ergo modum prædicamus restitutionem & misericordiam, adeoque eleemosynam, verè poenitentibus esse necessariam, & in universum

Rom. 6.

Apostoli verbis hortamur omnes ac dicimus: Ne regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut obediat ei per cupiditates ejus: neque accommodetis membra vestra arma injustitiæ peccato, sed accomodetis vosmetipsos Deo, velut ex mortuis viventes, & membra vestra arma justitiæ Deo.

Errores.

Proinde damnamus omnes impias quorundam evangelica prædicatione abutentium voces, & dicentium, Facilis est ad Deum reditus, Christus expiavit omnia peccata, Facilis est peccatorum condonatio, Quid ergo peccare nocebit? Nec magnopere curanda est poenitentia, &c. Docemus interim semper, & omnibus peccatoribus aditum pate-
re ad

sagomnak adom az begyeknek, es ha valakit alnokul meg csaltam, negy annyi adok erette. Hasonlo keppen prädikalyuk azert, hogy az meg adas, irgalmasag es adakozas, az igaz penitentia tartoknak buksegesek, es egy altalyaban az sent Pálnak befedevel intünk mindenekezt ezt mondvan: Ne uralkodgyek az bün az ti halando testetekben, hogy engedgyek annak az ó kivanfaganak, ne is allassatok ti tagaitokat hamissagnak fegyvere gyanant az bünnek, de allastok ti magatokat Istennek, mint az halból meg elevenitettek, es az ti tagaitokat igazsagnak fegyvere gyanant az Istennek, Rom. 6. v. 12. 13.

Annakokaert karhoztattjuk az Evangelionnak prädikallasaval, nemely gonosul előknek savokat, kik ezt mondgyak, könyű az Istenhez valo meg teres, az Christus minden bünöket el tiszitot, könyű meg engedese az bünnek, mit árt tehát az bün tetel. Nem-is igen kel gondolkodni az penitentia tartassal. Azonban mindenkoron tanittyuk hogy minden bün.

Confessio Fidei Christiane.

*Marc. 3.
Sect. 2.*

*Indulgen-
tia papa-
les.*

Acto. 3.

*Rich. Simo-
ni Mago*

*Satisfacti-
ones.*

pharisaei

Isa. 43.

1. Cor. 1.

read Deum, & hunc omnia, omni-
bus fidelibus condonare peccata,
excepto uno illo peccato, in spiri-
tum sanctum. Ideoq; damnamus &
veteres & novos Novatianos, atq;
Catharos. Damnamus imprimis lu-
crosam papæ de pœnitentia doctri-
nam, & contra Simoniam ejus, Si-
moniacasq; ejus indulgentias, illud
usurpamus Simonis Petri judicium
Pecunia tua tecum sit in perditio-
nem: quoniam donum Dei existi-
masti parari pecuniis. Non est tibi
pars neq; sors in ratione hac. Cor-
enim tuum non est rectum coram
Deo, Improbamus item illos, qui
suis satisfactionibus existimant se
pro commissis satisfacere peccatis.
Nam docemus Christum unum,
morte vel passione sua, esse omni-
um peccatorum satisfactionem,
propitiationem vel expiationem;
interim tamen, quod & ante dixi-
mus, mortificationem carnis urgere
non desinimus; addimus tamen
hanc

En bűnösöknek menetelek vagyón az
Istenhez, es hogy azon Isten minden bű-
nőket megh bocsátta az hiveknek, az
szent lelek ellen való bűn kívül. Karhoz-
tattyuk azért az reghi es Uly Novatianu-
sokat es Catharusokat. Karhoztattyuk
ismeg az Papanak az penitentiáról való
beres tudományat, es az ő keresztkede-
se ellen, es kereskedő bucsu ofatasa ellen
az sz. Peternek itilletit hozzuk elő: Az
te penzed te veled egyben vesen el, ki
azt alitottad hogy az szent Lelek ajande-
ka szerzettetik pinzel: Nincsen neked re-
sed semmi ez dologban, mert az te fived
nem tística az Istennek előttre, Act. 8. v. 20.
Nem javallyuk ismet azokat is, kik az ő
elegtetelekkel velik hogy eleget tehet-
nek az ő bűnőkert. Mert tanittyuk, hog
az egy Christus halálával es szenvedese-
vel legyen minden bűnőkert eleg-tetel es
meg tisztulas, Esa. 35. v. 5. Item, 1. Cor. 1.
v. 30. Azonban mind az által az mint
eleb is meg mondottuk az testnek foyto-
gatasat tanítani nem sűnünk megh. Ezt
hozza teszünk mind az által, hogy eze
keve-

Confessio Fidei Christiane.

hanc non obdrudendam esse. Deo
superbè pro peccatorum satisfacti-
one, sed præstandam humiliter, pro
ingenio filiorum Dei, ut obedientiã
novam, gratitudinis ergò, pro con-
sequuta, per mortem & satisfactio-
nem filii Dei, liberatione & plena-
ria satisfactione.

Caput XV.

DE VERA FIDELIUM
justificatione.

*justificare
quid?*

Roman. 8.

Acto. 13.

Justificare significat Apostolo in
disputatione de justificatione,
peccata remittere, à culpa & pœ-
na absolvere, in gratiam recipere,
& justum pronunciare. Etenim ad
Romanos dicit Apostolus, Deus est
qui justificat, quis ille qui condem-
net? Opponuntur justificare & con-
demnare. Et in Actis Apost. dicit
Apostolus, Per Christum annunciat-
ur vobis remissio peccatorum:
& ab omnibus, à quibus non potui-
stis

kevellyen az bűnert való eleg-tetel gyanant nem hánnyuk Istennek előtt, de meg cselekedgyünk alazatosson az Istennek fiainak termefetek berint az uy engedelmesseget, hala-adásnak okaert az Istennek Fianak halala es eleg-tetele által megh nyert szabadulast es tellyesseges eleg-tetelert.

XV. Refz.

Az hiveknek valóságos megh igazulásokrol.

MEgh igazítani, az szent Pálnal, az meg igazításrol való vetelkedesben jegyez, avagy annyit tesen, mint bűnt meg bocsátani, az bűnből, az büntetésből fel szabadítani, kegyelemben venni, es igaznak mondani. Mert így szól az sz. Pal: Isten az a ki meg igazít, kicsoda az, a ki karhoztatna, Rom. 8. v. 33. Ellenben vettetnek meg igazíttatni es karhoztatni. Es az Apostoli cselekedetről irt könyvben-is így vagyon meg irvan: Az Christus által hirdettetik ti nektek bűnöknek bocsanattya, es mindenekből,
N az mel-

Confessio Fidei Christianæ.

Dent. 25.

*qui iustificat
et iudicat
et non iudicabit
iustum a bono
in iudicio ap-
p. 12. l. 1.*

*Iustifica-
mur prop-
ter Chri-
stum.*

Roman. 3.

stis per legem Moſis iuſtificari,
per hunc, omnis qui credit, iuſtifi-
catur. Nam in lege quoq; & pro-
phetis legimus, Si lis fuerit orta in-
ter aliquos, & venerint ad iudici-
um, iudicent eos iudices, iuſtifi-
centq; iuſtum, & impient vel con-
demnent impium. Et Iſaïæ capite
quinto, Væ illis qui iuſtificant im-
pium pro muneribus. Certiſſimum
eſt autem omnes nos eſſe natura pec-
catores & impios, ac coram tribu-
nali Dei convictos impietatis & re-
os mortis: Iuſtificari autem, id eſt,
absolvi á peccatis & morte, à iudi-
ce Deo, ſolius Chriſti gratia, & nul-
lo noſtro merito aut reſpectu. Quid
enim apertius, quàm quod Paulus
dixit? Omnes peccaverunt, & de-
ſtituuntur gloria Dei. Iuſtificantur
autem gratis, per illius gratiam, per
redemptionem, quæ eſt in Chriſto
Jeſu.

Etc.

az mellyekből az Moysesnek törvénye
altal meg nem igazittathattok, ez által
minden az ki hisen meg igazul, Act. 13.
v. 38. Mert az törvényben-is es az Pro-
phetiakban olvassuk: Ha pör tamad va-
lakik közöt, es törvényben kelnek, megh
itillyek őket az bírák, megh igazítsak az
igazat, es meg hamisítsak avagy karhoz-
tassak az hamissát. Esa. 5. v. 23. pedig így
fol: Iay azoknak az kik meg igazítottak
az hitetlent ajandekert. Bizonyos pe-
nighlen hogy mi minnyajan termeket fe-
rint bűnösök es hitetlenek vagyunk, es
az Istennek ítélő feki előtt hamissakka, es
halatra meltokka tetettünk: Megh igazi-
tattunk penighlen, az az, fel szabadítat-
tunk az bűnöktől es halaltul, az ítélő bí-
rotul csak az egy Christus kegyelméből,
es semmi erdemünkből avag tekintetünk-
ből. Mert mi lehet nyilvab, az mit az
S. Pál mond: Minnyajan verkeztenek,
es fűkölködnék Istennek dicsősége nel-
kül: meg igazíttatnak penighlen ingyen,
az az, az ő kegyelme es valtsága által,
mely vagyó az Christus Iesusban, Rom.
3. v. 23. N 2 Mert

Confessio Fidei Christianæ.

*Imputati-
va justitia*
Cor. 5. 2.
Rom. 4.
Etenim Christus peccata mundi
in se recepit & sustulit, divinæq;
justitiæ satis-fecit. Deus ergo pro-
pter solum Christum passum & re-
suscitatum, propitius est peccatis
nostris, nec illa nobis imputat, im-
putat autem justitiam Christi pro
nostra: ita ut jam simus non solum
mundati à peccatis & purgati, vel
sancti, sed etiam donati justitia Chri-
sti, adeoque absoluti à peccatis, mor-
te vel condemnatione, justi denique
ac hæredes vitæ æternæ. Proprie
ergo loquendo, Deus solus nos ju-
stificat, & duntaxat propter Chri-
stum justificat, non imputans nobis
peccata, sed imputans ejus nobis
justitiam.

*Iustifica-
mur per so-
lam fidem.*

Quoniam verò nos justificatio-
nem hanc recipimus, non per ulla o-
pera, sed per fidem in Dei miseri-
cordiam & Christum, ideo doce-
mus & credimus cum Apostolo,
hominem peccatorem justificari so-
la fide in Christum, non lege, aut
ullis

Mert az Christus ez világhnak bűneit magára vőtte és viselte, és az Isten igazságának eleget tőtt. Az Atya Isten azért, az egy fénvedet és fel tamadot Christusert kegyelmes az mi bűneinknek, és azokat nekünk nem tulaydonittya: tulaydonittya peniglen az Christus igazságát mienk gyanant, 2. Cor. 5. v. 19. Item, Rom. 4. és 5. Ugy hogy legyünk immar nem csak megh tisztultak az bűnőktől ávagy fentek, de meg ajandekoztattak is az Christus igazságával, meg is oldoztattak az bűntől, halaltul, és karhozattul, igazak vegre és örökősi az örök életnek. Tulaydonkepen folyan azért, csak az Isten igazit minket megh, és csak az Christusert igazit megh, nem tulaydonitvan nekünk bűneinket, de tulaydonitvan az ő igazságot nekünk.

Holot penigh mi ez igazitást vesűk nem valami cseledetink által, de az Isten irgalmasságában, és az Christusban való hit által. Annak okaert tanittjuk es hisűk az fent Pallal, hogy az bűnös ember csak az Christusban való igaz hit által

Confessio Fidei Christianæ

Rom. 3.

Rom. 4.

Gen. 15.

Ephes. 2.

*Fide nos
recipere
Christum.*

ullis operibus. Dicit enim Aposto-
lus, Arbitramur fide justificari ho-
minem absq; operibus legis. Item,
Si Abraham ex operibus justifica-
tus fuit, habet quod gloriatur, sed
non apud Deum. Quid enim scri-
ptura dicit? Credidit Abraham
Deo, & imputatum est ei ad justiti-
am. At ei qui non operatur, sed cre-
didit in eum qui justificat impium,
imputatur fides sua ad justitiam. Et
iterum, Gratia estis servati per fi-
dem, idque non ex vobis, Dei do-
num est. Non ex operibus, ne quis
gloriatur, &c. Ergo quia fides Chri-
stum justitiam nostram recipit, &
gratiæ Dei in Christo omnia tribu-
it, ideo fidei tribuitur justificatio,
maximè propter Christum, & non
ideo, quia nostrum opus est. Donum
enim Dei est. Coeterum nos Chri-
stum

igazittatik meg, nem az törvényből
avagy valami cselekedetből. Mert azt
mondgya az bent Pal, Erősítűk hogy hit
ből igazittatik meg az ember az törven-
nek cselekedeti nélkül, Roman. 3. v. 28.
Ismeg: Ha Abraham meg igazittatott az
cselekedetéből, vagon mivel dicke-
dni, de nem Isten előtt, mert mond az irast:
Hín Abraham Istennek, es tulaydonitta-
tek ő neki igazságar, Rom. 4. v. 2. Item,
Gen. 15. v. 5. De annak ugy-mond, az ki
nem cselekezik, hisen penig abban az ki
az hitetlent meg igizittya, tulaydonitta-
tik az ő hiti igazságar. Es ismer, Kegye-
lemből tartattok meg hitnek általa, es
ez nem ti tölletek vagyon, Isten ajande-
ka, Nem az cselekedetből, hogy senki ne
dicsekedgyek, Eph. 2. v. 8. Azert holot
az Hit meg kapcsolja az Christust, mi
igazságarunkat, es tulaydonit mindeneket
az Istennek, Christusban valo kegyelme-
nek, azert tulaydonitatik az meg igazu-
las az hitnek, főkepen az Christusert, es
nem azert hogy mi cselekedetünk; mert
Istennek ajandeka. Tovabba, hogy mi

Confessio Fidei Christianæ.

stum fide recipere multis ostendit Dominus, apud Ioh. in cap. 6. Ubi pro credere ponit manducare, & pro manducare credere. Nam sicut manducando, cibum recipimus, ita credendo participamus Christo.

Iustificatio non tribuitur partim Christo vel fidei. partim nobis. Itaq; justificationis beneficium non partimur, partim gratiæ Dei, vel Christo, partim nobis, aut dilectioni operibusvè, vel merito nostro, sed in solidum gratiæ Dei in Christo per fidem tribuimus. Sed & non possent Deo placere dilectio & opera nostra, si fierent ab injustis: proinde oportet nos prius justos esse, quàm diligamus aut faciamus opera justa. Iusti verò efficimur, quemadmodum diximus, per fidem in Christum, mera gratia Dei, qui peccata nobis non imputat, sed iustitiam Christi, adeoq; fidem in Christum ad iustitiam nobis imputat.

az Christust hittel vessük, sok foval mutatya meg az Ur Christus fent Janosnal, ahol az hit helyet eledelt, es az etel helyet hitet mond, Ioh. 6. Mert miképen even etelt vessük be, így híven rebesülünk az Christusban. Annak okaert az meg igazitasnak jo tetemenyet nem osztjuk el, tulaydonitvan resz szerint Isten kegyelmenek, avagy az Christusnak resz szerint, avagy minekünk, avagy az feretnek cselekedetinek, avagy az mi erdemünknek; de tellyességgel az Istennek kegyelmenek az Christusbā, hit által, tulaydonittyuk. De nem-is lehetne nek az Istennel kedvesek feretetink es cselekedetink, ha azok hamissaktól lennenek. Annak okaert fűkseg, hog mi először igazak legyünk, hogy nem mint feressünk, avag igaz cselekedeteket cselekedgyünk. Igazakka tetetünk peniglen az mint meg mondottuk az Christusban való hit által, csupán Istennek kegyelmeből, ki az mi bűneinket mi-nekünk nem tulaydonittya, de az Christus igazságot, es ugyan az Christusbā való hitünket tulaydo-

1. Tim. 1. tat. Apostolus præterea apertissimè dilectionem derivat ex fide, dicens, Finis præcepti est charitas, ex puro corde, conscientia bona, & fide non ficta.

Consertur Quapropter loquimur in hac causa, non de ficta fide, de inani & occiosa, aut mortua, sed de fide viva, vivificantēque, quæ propter Christum, qui vita est & vivificat, quæ comprehendit, viva est & dicitur, ac se vivam esse vivis declarat operibus. Nihil itaque contra hanc nostram doctrinam pugnat Iacobus ille, qui de fide loquitur inani & mortua, quam quidam jactabant, Christum autem intra se viventem per fidem non habebant. Idem ille dixit, opera justificare, non contradicens Apostolo (rejiciendus aliqui) sed ostendens Abrahamum vivam justificantēq; fidem suam declaravisse, per opera. Id quod omnes pii faciunt, qui tamen soli Christo,

laydonittya minekünk igazságunkra. Az
szent Pal ennek felette az beretetet nyilván
az hitből hozza ki mondvan: az paran-
csolatnak veghe az beretet, tista szívől
jó lelki esmeretből, es tettetés nélkül való
hitből, 1. Tim. 1. v. 5.

Annak-okaert folunk ez dologbā nem
az tettetés, hejaban való es hivolkodo
avagy meg holt hitről, mely az Christu-
s-ert, (ki életünk es meg elevenítőnk) az
kit hozza kapcsol, elő, es előnek-is-mon-
datik, es magat előnek mutattya elő cse-
lekedetekkel. Semmit nem ellenkezik
azert, ez mi tudományunkal, az s-ent Ia-
kab, ki az hejaban való es holt hitről fol,
mellyel nemelylek kerkettenek: az Chri-
stus- peniglen magokban hit által nem
tartyak vala, Iac. 2. v. 17. Ugyan ő mon-
dotta hogy az cselekedetek igazitnak
meg, nem mondvan ellene az s-ent Pal-
nak (mert így megh vetendő volna) de
megh mutatvan hogy Abraham az ő elő
es megh igazító hitit megh mutatta cse-
lekedetek által; mellyet minden hivek
cselekeznek, kik mind az által az Chri-
stus-

Confessio Fidei Christianæ,

Galat. 2. sto, nullis suis operibus fidunt. Iterum enim Apostolus dixit, Vivo jam non ego, sed vivit in me Christus. Vitam autem quam nunc vivo in carne, per fidem vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Non aspernor gratiam Dei. Nam si per legem est justitia: igitur Christus frustra mortuus est, &c.

Caput XVI.

DE FIDE ET BONIS

Operibus, eorumque mercede,
& merito hominis.

Fides quid **F**ides enim Christianæ, non est opinio ac humana persuasio, sed firmissima fiducia & evidens ac constans animi assensus, denique certissima comprehensio veritatis Dei, propositæ in scripturis & symbolo Apostolico atque adeo Dei ipsius summi boni, & præcipue promissionis divinæ, & Christi, qui omnium promissionum est colophon.

Hæc

stusban, s-nem az ő cselekedetekben biz-
nak. Mert ísmeg így szól az szent Pal: E-
lek immar, nem én, de el én bennem az
Christus, az mely életet peniglen most
elek ez testben, az Isten fiában való hit
által élem, ki szeretett engemet, és adta
magát én érettem. Nem vetem hatra az
Istennek kegyelmet, mert ha az törvény
által vagy az igazság, tehát az Christus
hejában holt megh, Gal. 2. v. 20.

XVI. Refz.

Az HITRŐL és jó cselekedetek-
ről, azoknak jutalmokról, és az
emberi erdemről.

AZ Keresztényi Hit, nem velekedes
avagy emberi hittel, de erős bizo-
dalom, és nyilván való alhatatos eggye-
zese az Istennek, és bizonyos meg fogása
az Isten igazságnak. (mely előnkben a-
dattatott az irásban és az Apostolok val-
lásaiban) sőt ugyan ő magának az Isten-
nek, ki fölséges, jó, és főkepen az Isten
igiretinek, és az Christusnak, ki minden
igireteknek vege, megh kapcsolja. Ez
az Hit

Confessio Fidei Christiana.

Fides Dei donum. Hæc autem fides, merum est Dei donum, quod solus Deus ex gratia sua, electis suis, secundum mensuram, & quando, cui, & quantum ipse vult, donat, & quidem per spiritum sanctum, mediante prædicatione evangelii, & oratione fidei.

Incrementa fidei. Hæc etiam sua habet incrementa: quæ nisi & ipsa darentur à Deo, nō dixissent Apostoli, Domine adauge nobis fidem.

Luc. ii.

Et hæc quidem omnia, quæ hactenus de fide diximus, ante nos ita docuerunt Apostoli. Paulus enim, Est autem fides, inquit, eorum quæ sperantur, ὑποστάσις vel substantia firma, & earum rerum quæ non videntur, ελεγχος id est, evidens & certa rei comprehensio. Et idem iterum. Quotquod sunt promissiones Dei, inquit, per Christum sunt etiam & per ipsum Amen. Ad Philipp. idem ait donatum esse ipsis, ut credant in Christum. Item, Deus unicuique partitus est

Hebr. ii.

2. Cor. i.

Phil. i.

az Hit pediglen csupán csak Istennek ajandeka, mellyet egyedül az Isten az ű kegyelméből mertek szerezni, kinek es megnyit ő akar, ajandekoz az fent Leleknek általa, az Evangelium predikallásának, es az hűséges imadkozásnak eskőzi által. Vagyon pedig ennek nevedese, mellyet, hog-ha az Isten nem adna, nem mondanak az Apostolok: Uram, neveld bennünk az hitet, Luc. 17. v. 5.

Mind ezekről pedig mellyeket eddig mondottunk az hitről, így tanítottak mi előttünk az Apostolok. Mert sz. Pal azt mondja: Az Hit pediglen az olyan dolgoknak valósa, az mellyeket remenlünk, es az mellyek nem láttatnak, azoknak bizonyos mutatója, Heb. 11. v. 1. Es ísmeg másut, Az Istennek igireti ű benne az Christusban valamenin vadnak, es ű általa vadnak, Amen, 2. Cor. 1. v. 20. Az Philippibeliekhez-is azt írja: Hogy adatot nekik hogy hűgyenek az Christusban, Phil. 1. v. 29. Ísmeg: Az Isten kinek-kinek osztogatta az hitnek merete-
ket,

Confessio Fidei Christiane,

Rom. 12. est mensuram fidei. Rursus, Non
2. Thess. 3. omnium est fides ait, neque obedi-
Rom 10. unt omnes evangelio. Sed & Lucas
Acto. 13. testatur & ait, Et crediderunt quot
Titum. 1. quot erant ordinati ad vitam. Unde
idem iterum fidem nuncupat, fi-
Rom. 10. dem electorum Dei. Et iterum,
Fides est ex auditu, auditus autem
per verbum Dei. Alibi sæpe jubet
orare pro fide.

Galat. 5. Idem ille Apostolus fidem vocat
Fides effi- efficacem, & sese exerentem per
cax & ope dilectionem. Illa conscientiam quo-
rativa. que pacificat, & liberum ad Deum
aditum aperit, ut cum fiducia ad
ipsum accedamus, & obtineamus
ab eo utilia & necessaria. Eadem re-
tinet nos in officio, quod Deo debe-
mus & proximo, & in adversis pa-
tientiam firmat, & confessionem
veram format atque facit & ut uno
verbo omnia dicam, omnis generis
bonos

ket, Rom. 12. v. 4. Es nem mindeke úgy mond az Hit, sem nem engednek minnyajan az Evangeliomnak, 2. Thes. 3. v. 2. Rom. 10. v. 16. De fent Lukás-is bizonyitrya mondvan hogy hittének, valakik el rendeltettének volt az életre, Act. 13. v. 48. Azert-is azon fent Pal az hitet nevezi az Istének valasztottinak hitinek, Tit. 1. v. 1. Es ismeg, az hit hallasbol vagy on, az hallas penig Istennek igejeből. Rom. 10. v. 17. Nehol peniglen parancsollya, hogy az hitert könyöröghjünk gyakorta.

Ugyan azon fent Pal hathatonak mondgya az Hitet, ki cselekedik az feretet által, Gal. 5. v. 6. Az lelki ismeretet-is meg csendesíti es szabad menetelt nyit az Istenhez, hog bizodalommal jarullyunk ű hozzaja, es nyerjünk ő tülle hasznos, es bűkfegetes dolgokat. Ugyan ezen tistünkben-is megh tart bennünket, mellyel tartozunk az Istennek es felebaratunknak, es az laborusagokban az bekefegetes turest meg erőssíti, es igaz vallás-tetelt formál es berez, es, hogy egy soval minde-

O

neket

Confessio Fidei Christianæ.

bonos fructus, & bona opera pro-
gignit.

*De bonis
operibus.*

2. Pet. 1.

1. Theff. 4.

*Opera ele-
gitia hu-
mana.*

Docemus enim verè bona opera
enasci ex viva fide, per spiritum
sanctum, & à fidelibus fieri secun-
dum voluntatem vel regulam verbì
Dei. Nam Petrus Apostolus, Om-
ni adhibito studio, inquit, submi-
nistrate in fide vestra virtutem, in
virtute verò scientiam, in scientia
verò temperantiam, &c. Diximus
autem antea, legem Dei, quæ volun-
tas Dei est formulam nobis præscri-
bere bonorum operum. Et Aposto-
lus ait, Hæc est voluntas Dei sancti-
ficatio vestra, ut abstineatis ab im-
munditia, & ne quis opprimat aut
fraudet in negotio fratrem suum,
Etenim non probantur Deo opera,
& nostro arbitrio delecti cultus,
quos Paulus nuncupat εὐλοβήσασκε.

De



neket meg mondgyak, minden-nemű jó gyümölcseket és jó cselekedeteket nemz.

Mert taníttjuk hogy az igaz jó cselekedetek az elő hitből származnak az fent Lelek által, és hogy az hivatúl lesnek az Istennek igejének akarattya avagy regulája szerint. Mert fent Peter azt mondgya: Minden tellyes igyekezeteket pedig erre reja vetven, az ti hitetek melle ragazzatok jófajos cselekedeteket: az jó cselekedet melle pedig az tudomant: az tudomnay melle pedig az mertekletességet. 2. Pet. 1. v. 5, 6. Mondok pedig eleb, hogy az Istennek törvénye mutatya meg minékünk az jó cselekedeteknek formáját. Szent Pál is azt mondgya: Ez az Istennek akarattya, az ti meg fentelestek, hogy meg oltalmazzatok magatokat az tisztatalaniságtól, és hogy senki meg ne nyomorítsa avagy megcsallya dolgában az ő atyátiat, 1. Thess. 4. v. 3. Mert nem javallja az Isten az mi akaratunkból valástot cselekedeteket, és tiszteletket, mellyeket az fent Pál nevez szabad akarat szerint való tiszteletnek, Col. 2.

Confessio Fidei Christianæ,

- Coloss. 2.* De quibus & Dominus in *Evangelio*, Frustra me colunt, ait, docentes doctrinas, præcepta hominum. Improbamus ergo hujusmodi opera: approbamus & urgemus illa, quæ sunt ex voluntate & mandato Dei. Illa ipsa fieri debent, non ut his promereamur vitam æternam: Donum Dei enim est, ut *Apostolus* ait, vita æterna: neque ad ostentationem, quam rejecit Dominus *Matth. 6.* neque ad quæstum, quem & ipsum rejecit, *Matth. 23.* sed ad gloriam Dei, ad ornandam vocationem nostram, gratitudinemque Deo præstandam, & ad utilitatem proximorum. Rursus enim Dominus noster in *evangelio* dicit, Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent patrem qui in coelis est. Sed & *Apostolus Paulus*, Ambulate digne vocatione vestra. Item, Quicquid egeri-
- Finis bonorum operum.*
- Coloss. 3.*
- Matth. 5.*
- Ephes. 4.*
- Coloss. 3.*

v. 23. Mellyekről Christus Urunk is szól az Evangeliomban: Hejaban tisztelnek, úgy mond, engemet, tanítván tudományokat embereknek parancsolatit, Matth. 15. v. 9. Meg vettyűk azért azfele cselekedeteket; Javallyuk es kivannyuk azokat, mellyek lesnek Istének akarattyabol es parancsolattyabol. Azoknak penigh meg kel lenniek, nem hogy azokert erdemlenők az örök eleted, (mert Istennek ajandeka az örök élet, mint S. Pal mond-gya, Rom. 6. v. 33.) Sem penig magunk mutogatasára, mellyet meg vet az Christus: Sem kereskedesre, mellyet azon Christus ismet meg vet. De az Istennek dicsősegere, az mi hivatalunknak meghekesitesere, es az Istenhez valo kedvesse-günknek meg mutatasára, es felebaratunknak hasznara. Mert visontag így szól Chri-stus Urunk az Evangeliombā: Ugy tün-dökellyek az ti vilagossagtok az emberek előt, hogy lassak az ti jo cselekedeteket, es dicsőitsek az ti Atyatokat ki menybē vagyon, Math. 5. v. 16. Es S. Pal is: Jár-jatok, úgy mond meltan, az ti hivataltok-ban,

Confessio Fidei Christianæ,

Philip. 4. egeritis, inquit, aut sermone, aut
facto, omnia in nomine Iesu facite,
gratias agentes Deo & patri per il-
Tit. 3. lum. Idem, Nemo quod suum est
quærat, sed quisque quod alterius.
Et, Discant & nostri bona opera tu-
eri ad necessarios usus, ut non sint
infrugiferi.

*Bona ope-
ra non reje-
cta.* Quamvis ergo doceamus cum
Apostolo hominē gratis justificari
per fidem in Christū, & non per ul-
la opera bona, non ideo tamen vilī-
pendimus aut condemnamus opera
bona. Cum sciamus hominem nec
conditum nec regegitū esse per fi-
dem, ut ocietur, sed potius, ut in-
desinenter quæ bona & utilia sunt
faciat. Etenim in evangelio dicit
Dominus, Bona arbor bonum fru-
Matt. 12.
Ioan 15. ctum adfert. Et iterum, Qui in me
manet, plurimum fructum adfert.
Deniq;

ban, Eph. 4. v. 1. Ismet, Valamit cselekeztek, úgy mond, ávagy befédde ávagy cselekedettel, mindeneket az Ur Iesufnak neveben cselekedgyetek, halakat advan az Istennek es Atyának ő általa, Col. 3. v. 17. Ismeg, Senki ne keresse az mi őve, hanem minden azt keresse az mi mase, 1. Cor. 10. v. 24. Es, Meg tanullyak az mieink-is, hog az jo cselekedeteket meg oltalmazsak főkleges hasznokra, hogy ne legyenek gyűmőltstelenek, Tit. 3. v. 14.

Noha azért tanittyuk az fent Pallal, hogy az ember megh igazittatik ingyen az Christusban való hit által, es nem valami jo cselekedetből, mind az által nem vettyük meg ezzel az jo cselekedeteket, sem nem karhoztattyuk. Holot tudgyuk hog az ember sem teremtetet, sem ugyan nem főletettet hit által azért, hogy hivolkodgyek, de inkább hogy főntelen cselekedgye az mellyek jok es hasznosok, mert az Evangeliomban azt mondgya á Christus: Az jo fa, jo gyűmőltstet terem, Math. 12. v. 33. Es ismet, Az kien bennem marad, sok gyűmőltstet terem,

O 4

Ioh.

Confessio Fidei Christianæ.

Denique Apostolus, Dei sumus creatura, ait, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in eis ambulemus. Et iterum. Qui tradidit semetipsum pro nobis, ut redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum. Damnamus itaq; omnes qui bona opera contemnūt, non curanda & inutilia esse platerant. Interim, quod antea dictum est, non sentimus per opera bona nos servari, illa q; ad salutem ita esse necessaria, ut absq; illis nemo unquam sit servatus. Gratia enim soliusq; Christi beneficio servamur. Opera necessario ex fide progignuntur. Ac improprie his salus attribuitur: quæ propriissime ascribitur gratiæ. Notissima enim est illa Apostoli sententia, Si per gratiam, jam non ex operi.

Ephes. 2.

Titum. 2.

Non servamur per bona opera.

Ioh. 15. v. 5. Es S. Pal-is: Istének alkotma-
nyi vagyunk, kik teremtetünk az Iesus
Christusban az jo cselekedetekre, mel-
lyeket kešitet az Isten hogy azokban jar-
nank, Eph. 2. v. 10. Es ismegh, Az ki
őnnön magat adta erettünk hogy megh
valtana minket minden hamissagtul, es
tisztitana maganak kivaltkepen valo nepet
jo cselekedetekre igyekezöt, Tit. 2. v. 14.
Karhoztattyuk azert mind azokat, kik
megh utallyak az jo cselekedeteket, csá-
tsogjak azokat hasntalanoknak lenni. A-
zonban mellyet eleb is meg mondottük,
nem ertyük azt, hogy az jo cselekedetek
altal tartatunk mi meg, Es hog azok ugy
volnanak szüksegessek az üdvösseghre,
hogy azok nélkül soha senki nem tartatot
volna megh; Mert kegyelemből es csak
az Christus jo voltabol tartatunk megh.
Az cselekedetek füksegeskepen färmaz-
nak az hitből, Es az idvössegh ezeknek
tulaydonittatik, impropriè, mely tulay-
donkepen tulaydonittatik az kegyelem-
nek. Mert nyilván valo az sent Pal mon-
dása, Hogy-ha kegyelemből vagyon: te-
hat

Confessio Fidei Christianæ.

Rom. ii. peribus: quandoquidē gratia, jam non est gratia. Sin ex operibus, jam non ex gratia: quandoquidem jam opus, non est opus.

Opera bona placent Deo. Placent verò approbanturq; à Deo opera, quæ à nobis fiunt, per fidem. Quia illi placent Deo, propter fidem in Christum, qui faciunt opera bona, quæ insuper per spiritum sanctum ex gratia Dei sunt facta. *Acto. io.* S. Petrus enim, In quavis gente, inquit, qui timet ipsum & operatur justitiam, is acceptus est illi. *Coloss. i.* Et Paulus, Non desinimus orare pro vobis, ut ambuletis dignè Domino, ut per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes. Itaque veras non falsas, aut philosophicas virtutes, verè bona opera, & genuina Christiani hominis officia, sedulò docemus, & quanta possumus diligentia vehementiaq; omnibus inculcamus, Vituperantes

hit nem cselekedetből (mert ugy az kegyelem nem volna kegyelem) ha penigh az cselekedetekből, tehát nem kegyelemből, vagy az, hogy az cselekedet nem cselekedet, Rom. ii. v. 6.

Kedvesek penigh es javaltatnak az Istennek az cselekedetek, mellyeket cselekesünk hitből, mert azok kedvesek Istennek az Christusban valo hitert, kik cselekesik az jo cselekedeteket, mellyek ez felől az Szent Lelek által Istennek kegyelméből lőtenek. Mert Szent Peter így szól: Minden nemzerben az ki őtet feli, es igazsagot cselekesik, az kedves neki, Act. 10. v. 35. Es Szent Pal-is, Nem szűnünk meg, ugy mond, imatkozni ti ertetek, es kerti, hogy meltan járjatok az Úr előtt, minden engedelemre, minden jo gyűmölcsű cselekedeteket teremten, Col. 1. v. 9. Annak okaert forgalmatosan tanittjuk az igaz, es nem hamis, avagy Philosophiai josagos cselekedeteket, Hanē az Keresztényen emberhez illendő tisteket, az mine mű forgalmatossaggal lehet mindeneknek eleikben adgyuk, Szidalmaz-

Confessio Fidei Christiana.

tes omnium illorum & desidiam &
hypocrisim, qui ore Evangelium
laudant & profitentur, vita autem
turpi dedecorant, proponentes hac
in causa, horribiles Dei minas, am-
plas denique promissiones Dei, &
liberalia præmia, exhortando, con-
solando, & objurgando.

*Deus retri-
buit operi-
bus nostris
mercedem
Jerem 31.*

Isaia. 4.

Mat. 5. 10.

Mat. 10.

912

Etenim docemus Deum bona o-
perantibus, amplam dare merce-
dem, juxta illam prophetæ senten-
tiam, Cohibe vocem tuam à fletu:
quoniam erit merces operi tuo. In
Evangelio quoque dixit Dominus,
Gaudete & exultate, quia merces
vestra multa est in coelis. Et qui de-
derit uni ex minimis meis poculum
aquæ frigidæ, amen dico vobis,
non perdet mercedem suam. Refe-
rimus tamen mercedem hanc quam
dominus dat, non ad meritum ho-
minis accipientis, sed ad bonitatem
vel liberalitem & veritatem Dei,
promittentis atque dantis, qui cum
nihil debeat cuiquā, promisit tamen
se suis

Van mind azoknak tunyasagokat, es kepmutatasokat, kik fajal dicsirik es vallyak az Evangeliomot, undok cletekkel penig meg rutittyak, elő hozvan ez dologban az Istennek íßyonyu fenyegetesit, Ismeg bõseges es adakozo igiretit es jutalmít, intven, vigasztalvan es dorgalvã.

Mert tanittyuk, hogy az Isten az jo cselekedeteknek bõseges jutalmot ad, az Prophetanak am-az mondasã ferint: Tartoztasd meg fidalomtul az te fõdat, mert leßen jutalma az te cselekedetednek, Ier. 31. v. 16. Az Evangeliomban-is mondotta Christus Urunk: Örüllyetek es vigadgyatok, mert az ti jutalmatok sok az Eghben, Math. 5. v. 12. Es valaki adánd az en kicsindedim közzül egy pohar hideg vizet, bizony mondom ti-nektek, nem vesüti el jutalmat, Math. 10. v. 42. Mind az által azt az jutalmat mellyet Isten ad, tulaydonittyuk nem az el vevõ ember erdemenek, hanem az Istének jo, bõseges adakozo, es igaz igiretinek es adasnak, ki holot nem tartozik senkinek semmivel-is, mind az által igirte hogy az
õ tiste-

Confessio Fidei Christiana.

se suis cultoribus fidelibus mercedem daturum: qui interim dat eis etiam, ut ipsum colant. Sunt multa præterea indigna Deo, & imperfecta plurima inveniuntur in operibus etiam sanctorum, quia vero Deus recipit in gratiam, & completitur propter Christum operantes, mercedem eis promissam persolvit.

Isa. 46.

Luc. 17.

Alioqui enim iustitiæ nostræ comparantur panno menstruatae. Sed & Dominus dicit in Evangelio, Cū feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

Merita hominum nulla sunt.

Tametsi ergo doceamus mercedē dari à Deo nostris benefactis, simul tamen docemus cum Augustino, coronare Deum in nobis, non merita nostra, sed dona sua. Et proinde quicquid accipimus mercedis, dicimus gratiam quoque esse, & magis quidem gratiam quàm mercedem.

Ő tiszteleinek jutalmat ad, az ki azonban meg is adgya nekik hogy őtet tiszteljek.

Vadnak továbbá az szenteknek cselekedetekben-is Isten előtt megtartan dolgok, es talaltatnak sok fogyatkozások; de miért hogy kegyelmében veszen az Isten, es kedveli az Christusert az cselekedőket, az ő nekik igirtetet jutalmot megh fizeti, mert ekkepen az mi igazságunk hasonlittatik az havas asszonyak fertelmes ruhájához, Esz. 64. v. 6. Es az Christus is azt mondgya az Evangeliomban: Ha mindeneket mellyek nektek parancsolattak meg cselekeditek-is, mondgya tok, hasonlatlanolgak vagyunk, mert az mit kellett cselekednünk azt cselekedtük meg, Luc. 17. v. 10. Noha azért tanítjuk, hogy az Isten jutalmat ad az mi jó cselekedetinkert, mind az által egyetemben tanítjuk sent Ágostonnal, hogy az Isten meg koronázza mi bennünk, nem az mi érdemünket, hanem az ő ajándékát. Es azért valami jutalmat vesünk-is, azt mondgyuk, hogy az-is kegyelem, es inkább kegyelem, hogy nem jutalom, hogy

Confessio Fidei Christiane.

dem: quòd quæ bona facimus, per
Deum magis, quàm per nos ipsos
facimus: & quòd Paulus dicat,
1. Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? Si
verò accepisti quid gloriaris, quasi
non acceperis? Et quod hinc colle-
git beatus Martyr Cyprianus, In
nulli nobis gloriandum esse, quan-
do nostrum nihil sit. Damnamus er-
go illos, qui merita hominum sic
defendunt, ut evaucent gratiam
Dei.

Caput XVII.

DE CATHOLICA ET
Sancta Dei Ecclesia, & unico
Capite Ecclesiæ.

*Sæper fuit
ecclesia &
erit semper*

1. Timot. 2/9.

*Ecclesia
quid?*

Quando autem Deus ab initio
salvos voluit fieri homines, &
ad agnitionem veritatis venire, o-
portet omnino semper fuisse, nunc
esse, & ad finem usq; seculi futu-
ram esse Ecclesiam, id est, è mun-
do evocatum vel collectum cœtum
fidelium.

hogy az mely jot cselekefünk, inkább Isten által, hogy nem mint mi magunk által, cselekefzük. Es hogy Sz. Pal-is azt mondgya, Micsodad vagyon az mit nem vöttel volna, 1. Cor. 4. v. 7. Ha peniglē vötted, mit dicsekedel mint-ha nem vötted volna. Es az mit innen am-az Cyprianus Martyr hoz ki : Semmiben nem kelmi-nekünk dicsekednünk, holot mi-nekünk semmink nincsen. Karhoztattyuk azért azokat, kik ugy oltalmazsak az embereknek erdemeket hogy megh ürefsítsek az Istennek kegyelmét.

XVII. Refz.

Az Istennek Közönleges Anyaszent-Egyházáról, es annak egy Fejeről.

Hogy az Isten eleitől foghvan akarta hogy az emberek üdvözüllyenek, es az igazságnak esmeretire jussanak, szükseg hogy valóságossan mindenkor lőt legyen, most-is vagyon, es ez utan-is világ vegezetig leszen az Anyaszent-egyház, Az az, ez világhbol ki hivatot es ki szédeget.

Confessio Fidei Christiana,

Cives uni-
us civita-
tis.
fidelium. sanctorum inquam omni-
um communionem, eorum videli-
cet, qui Deum verum, in Christo
servatore, per verbum & spiritum
sanctum, verè cognoscunt, & ritè
colunt, denique omnibus bonis per
Christum gratuito oblatis fide par-
ticipant. Sunt isti omnes unius ci-
vitat^{is} cives, viventes sub eodem
domino, sub iisdem legibus, in ea-
dem omnium bonorum participati-
one. Sic enim hos concives sancto-
rum & domesticos Dei appellavit
Apostolus, Sanctos appellans fide-
les in terris, sanguine filii Dei san-
ctificatos. De quibus omnino in-
telligendus est Symboli articulus:
Credo sanctam ecclesiam catholi-
cam, sanctorum communionem.

Una dun-
taxat om-
nium tempo-
rum ecclesia.
Et cum semper unus modò sit
Deus, unus mediator Dei & homi-
num Iesus Messias, unus item gre-
gis universi pastor, unum hujus
corporis caput, unus denique spiri-
tus, una salus, una fides, unum re-
stamen.

degettetet Híveknek Sereghe, mondom, minden szenteknek eggyessege, azok, tudni illik, kik az igaz Istent az meghálto Christusban az Ighe es s^hent Lelek által igazan ismerik, es valóban tisztelik, es az Christus által ingyen nyutot jokkal hitből részesülnek. Mind ezek egy városnak polgari, eleven azon Ur alatt, azon joknak közlese alatt. Az Sz. Pal nevezte ezeket az s^henteknek polgar tarsainak, es az Istennek haza nepeinek, Eph. 2. v. 19. Nevezi is szenteknek az híveket, ez földön megh^h s^hentelteknek az Isten Fianak verevel, 1. Cor. 6. v. 11. Az kikről kelertenünk az Apostoli vallásnak am-az czikkelyet: Hisem az közönseges Anya s^hentegyházat, szenteknek eggyesseget.

Es holot mindenkör csak egy Isten legyen, egy közbenjaro is az Isten es emberek közöt az Iesus Christus, Ismeg, egy páztora az eges nyaynak, egy fejének az testnek, es egy lelek, egy idvőség, egy Hit, egy testamantom vag

Confessio Fidei Christiana.

*Catholica
ecclesia.
quam catholi-
ca dicuntur* stamentum vel fœdus, necessario
consequitur unam duntaxat esse
Ecclesiam: quam propterea catho-
licam nuncupamus, quòd sit uni-
versalis, & diffundatur per omnes
mundi partes, & ad omnia se tem-
pora extendat, nullis vel locis inclu-
sa vel temporibus. Damnamus ergo
Donatistas, qui ecclesiam in nescio
quos Aphricæ coarctabāt angulos.
Nec Romanensem approbamus cle-
rum, qui solam propè Romanam
Ecclesiam venditat pro catholica.

*Partes vel
species ec-
clesia.* Diducitur quidem ecclesia in
partes vel species varias, non quòd
divisa aut divulsa sit in semetipsum
sed magis propter membrorum in
ipsa diversitatem distincta. Aliam
enim faciunt Ecclesiam militantem,
*Militans
& Trium-
phans.* aliam verò triumphantem. Militat
illa adhuc in terris, & certat cum
carne, cum mundo, & principe
mundi hujus diabolo, cum peccato
atq; morte. Hæc verò rude jam do-
nata, in cœlo triumphat, de istis de-
victis

fővetseg legyen. Szükségkepen követ-
kezik, hogy csak egy Anyasent-egyház
legyen, melyet nevezünk közönsegef-
nek, azért, mert ez vilagnak minden re-
seire es minden üdöre-is ki terjed, sem-
mi helyekre avagy üdőkre nem rekez-
tetven. Karhoztattuk azért az Donati-
stakat, kik az Anyasent-egyházat Afri-
canak nem tudom micsoda fejeletibē fo-
rittyák vala be. Sem az Romai gyüleke-
zetet nem javallyuk, kik csak az Romai
Ecclesiát mutogattak közönsegefnek.

Ugy vagyon külömbkülömb refekre
oslatik az Ecclesia, nem hogy magaban
megh oslot avagy megh szakadozott vol-
na, de inkab hogy meg választot az ta-
goknak abban valo külömbsegeert. Mert
nemely vitezkedő Ecclesia, nemely győ-
zedelmes: Amaz vitezkedik meg ez föl-
dön es viaszkodik az testel, ez vilaggal,
es ez vilahgnak fejedelmevel az ördög-
gel, az bűnnel es halallal. Im ez peniglē
szabadfaggal immar megh ajandekoztat-
van, az Egekben győződelmeskedik,

Confessione Fidei Christianæ.

viſtis omnibus, & exultat coram Domino: nihilominus habent illæ inter ſeſe comunionem, vel conjunctionem.

*Particula-
ris.*

Et militans in terris eccleſia ſemper plurimas habuit particulares eccleſias, quæ tamen omnes ad unitatem catholicæ eccleſiæ referuntur. Hæc aliter fuit inſtituta ante legem inter patriarchas, aliter ſub Moſe per legem, aliter à Chriſto per Evangelium. Vulgò numerantur ferè duo populi, Iſraelitarum

*Duo popu-
li.*

videlicet & gentiũ, vel eorum qui ex Iudæis & gentibus collecti ſunt in eccleſiam, teſtamenta item duo, vetus & novum. Omnium tamẽ horum populorũ una fuit & eſt ſocietas, una ſalus in uno Meſſia, in quo

*Eadem ec-
cleſia vete-
ris & no-
vi populi.*

ceu membra unius corporis ſub unum caput connectuntur omnes, in eadem fide, etiam de eodem cibo & potu ſpiritali participant. Agnoſcimus hic tamen diverſa fuiſſe tempora, diverſa ſymbola, promiſſi

1. cor. 10. 13.

ex.

mind ezeket megh győzven es vigadoz
Ur előt: mind az által vagyon ezeknek
magok között eggyessegek, avagy öfve
szerkeztetések. Az földön vitezkedő
Anyasent-egyhaznak mindenkoron sok
ref érint való Ecclesiái vadnak, mellyek
mind az által ez közönseges Anyasent-
egyhaznak eggyességre vitetnek. Es
maskepen volt rendeltetven az törvény
előt az Patriarchak idejeben, Maskepen
az Moyzes által az törven által, Maskepē
az Christustul az Evangeliom által. Köz-
zönsegeskepen ket fele nepek famlaltat-
nak: az Israelitak es az poganyok: avagy
azok, az kik az Sidokbol es az poganyok
bol gyűtörttenek az Ecclesiaban. Ismeg,
ket Testamentomok: O, es Uly. mind az
által, mind ezeknek egy volt tarsasagok,
most is egy üdvösségök az egy Mesiás-
ban, kiben mint egy testnek tagai, ez fő
alatt mindenek öfve foghlaltatnak azon
hitben, ugyan azon lelki etelből es ital-
bol refesülven. Jol tudgyuk mind az al-
tal, hogy különbözö üdök voltak, kü-
lönbözö jegyei az megh ígirttetet es

Confessio Fidei Christianæ,

& exhibiti Messia, sublatisq; caeremonialibus, lucem nobis illustriorem lucere, & dona auctiora donari, & libertatem esse plenior.

*Ecclesia
domus Dei
viventis.*

2. Tim. 3.

*Ecclesia
nō errat.*

*Ecclesia
p. 4. sponsa &
virgo.*

2. Cor. 11.

*Ecclesia
grex ovium.*

Hæc ecclesia Dei sancta, vocatur domus Dei viventis, extructa ex lapidibus vivis & spiritualibus, & imposita super petram immotam, super fundamentum, quo aliud collocari non potest: & ideo nuncupatur etiã columna & basis veritatis. Non errat illa, quandiu innititur petra Christo & fundamento prophetarum & Apostolorũ. Nec mirum si erret, quoties deserit illum, qui solus est veritas. Vocatur ecclesia etiam virgo ac sponsa Christi, & quidem unica & dilecta. Apostolus enim, Adjunxi vos, inquit, uni viro, ut virginem castam exhiberetis Christo. Vocatur ecclesia grex ovium sub uno pastore Christo, idẽ apud Ezech. in cap. 34. & apud Ioan.

megadattatott Messiásnak, es elvetetven az Ceremoniak, nagyob vilagossagunk fenlik minekünk, es bősegesb ajandekok ajandekoztattanak, es tellyesseb szabadsgunk vagyon.

Ez az Istennek Anyasent egyhaza hivattatik az elő Istennek Hazanak, felépítven elő es lelki kővekből, es tetet meg mozdulhatatlan kőfiklara, oly fundamentomara, mely kívül mas nem vetethetik, 1. Tim. 3. Es azert is nevezetik az igazsagnak ozlopanak es erősegeknek. Nem verkezik ez valamígh áll az Christus kőfiklan, es az Prophetak, es Apostolok fundamentoman, s-nem is csuda ha verkezik valamenyíser el hadgya azt az ki egyedül igazsagh. Hivattatik ismet az Ecclesia Szűznek, es Christus jegyessenek, Ismet peniglen egynek es szerelmesnek. Mert így szól az szent Pal: En kefítettelek titeket, hog' mint szűzet egy férjhez, tudni illik, Christushoz szerkeztessetek, 2. Cor. 11. v. 2. Nevezetik az Anyasent-egyhaz Juhok nyajának, az egy Christus Pásztorfaga alatt, Ezech. 3.

Confessio Fidei Christiana.

ap. 1.
Ioannē in cap. 10. Vocatur item corpus Christi, quia fideles sunt viva Christi membra, sub capite Christo.

Ecclesie caput Christus solus.
Caput est quod in corpore eminentiam habet, & unde corpus vitam haurit, cuius spiritu regitur in omnibus, unde & incrementa & ut crescat habet. Unicū item est corporis caput, & cum corpore habet congruentiam. Ergo ecclesia non potest ullū aliud habere caput quā Christum. / Nam ut ecclesia corpus est spirituale, ita caput habeat sibi congruens spirituale utiq; oportet. Nec alio potest regi spiritu, quā Christi. / Paulus quoq; Ipse est caput, inquit, corporis ecclesiæ, qui est principium, primo genitus ex mortuis, ut sit ipse in omnibus primas tenens. Et idem iterum, Christus est, inquit, caput ecclesiæ, qui idem salutem dat corpori. Et rursus, Qui est caput Ecclesiæ, ait, quæ est corpus illius, complementum ejus, qui omnia in omnibus ad-

Coloss. 1.

Coloss. 1. 2. 12.

Ephes. 5.

Ephes. 1.

im;

zech. 3. v. 17. es Ioh. 10. v. 4. Hivattatik Christus testenek-is, mert az hivek az Christusnak elő tagjai az Christus fő alatt.

Az fő az melynek fősege vagyon az testben, es az honnan az test életet vese, kinek lelke által viseltetik mindenben, honnan nevedese-is vagyon es gyarapodasa. Azert az Anyaszent-egyhaznak nem lehet egyéb feje, hanem csak az Christus: mert mint hogy az Anyaszent-egyhaz lelki test. Így szükség hogy hasonló feje legyen magához: lelki tudni illik. s-nem-is igazgattathatik más lelekkel, hanem az Christuseval, Szent Pál azt mondgya, ő feje az Anyaszentegyhaz testenek, ő az kezdet es első szülött az hallottak között, hogy mindenek között ő legyen fő Col. 1. v. 18. Es ismet: Az Christus feje az Anyaszent-egyhaznak, az ki életet-is ad az testnek, Eph. 5. v. 32. Visont, ki feje az Anyaszent-egyhaznak, mely ő teste, es tellyessege annak, az ki mindeneket be tölt mindennel, Eph. 1. v. 23.

Confessio Fidei Christianæ,

Ephes. 4.

Archiep.

*Christus u
nicus Ec-
clesiæ pa-
stor.*

Vicarius.

Mat. 26.

*Primatus
in ecclesia
nullus.*

Luc. 22. 27.

Regis prout dominabilis, et non solum oc lustru

implet. Item, Adolescamus in illū
per omnia, qui est caput nempe
Christus: in quo totum corpus si
compingatur, incrementum capit.
Non probamus ergo doctrinā Cleri
Romani, facientis suū illum Rom.
Pont. catholicæ in terris ecclesiæ
militantis, pastorem universalem,
caput summum, adeoque verum
Christi vicarium, qui habeat in ec-
clesia plenitudinem, ut vocant, po-
testatis, & dominium supremum.
Docemus enim Christū Dominum
esse & manere unicum pastorem
universalem, summum item Ponti-
ficem coram Deo patre, ac in eccle-
sia ipsum omnia pontificis vel pa-
storis obire munia, ad finem usq; se-
culi, / ideoq; nullo indigere vicario,
qui absentis est. Christus verò præ-
fens est ecclesiæ, & caput vivifi-
cum. Hic Apostolis suis apostolo-
rumq; successoribus primatum &
dominium in ecclesia severissimè
prohibuit. Quicunq; ergo huic il-

v. 23. Ismeg, mindenestül fogvan nevedgyünk abban az ki fő, tudni illik, az Christusban, kiben minden test ha őfve főrkasztetik nevedkedest veszen, Eph. 4.

v. 15. Nem javallyuk azért az Romai gyülekezetnek tudományat, ki am az Romai Papat az földön vitezkedő közönseges Anyaszent-egyhaznak közönseges páztora, fejeve es az Christusnak igaz Vicariusava teszi, kinek az Ecclesiában legyen tellyes hatalma, mint ők folnak, es fő Urasaga. Mert tanittjuk hogy az Christus legyen Ur, es hogy ű egyedül legyen közönseges páztor. Ismegh, fő Papi fejedelem az Atya Isten lőtt, es az Anyaszent-egyhazban az fő Papsagnak es páztorfagnak minden tistit viselye, mind vilag vegezetiglen: nem is főkölködik azért vicarius nélkül, mely az tavul levókhez illik. Az Christus peniglen jelen vagyon az Ecclesiában, es ő az elevenítő fő: ő az ű Apostolitul es azoknak következőitül az főlseget es uralkodast keményen meg tiltotta. Vala-
kik

Confessio Fidei Christianæ.

Iustri veritati contradicentes reluc-
tantur, & in Ecclesiam Christi di-
versam inducunt gubernationem,
quis non videat eos illis potius esse
accensendos, de quibus Apostoli
Christi vaticinantur, Petrus, 2. Pet.
& Paulus Acto. 20. 2. Cor. 11. &
2. Theff. 2. & aliis quoq; in locis.

*Nulla in
Ecclesia
ἀταξία.*

Sublato autem capite Romano,
nullam inducimus in Ecclesiam Chri-
sti ἀταξίαν, vel perturbationem:
cum doceamus gubernationem ec-
clesiæ, ab Apostolis traditam, no-
bis sufficere ad retinendam in justo
ordine Ecclesiam, quæ ab initio,
dum hujusmodi capite Romano,
quale hodie dicitur Ecclesiam con-
servare in ordine, caruit, atactita
vel inordinata non fuit. Servat qui-
dem caput Romanum tyrannidem
suam, & corruptelam inductam in
Ecclesiam: sed impedit interim, op-
pugnat, & quantis potest viribus
excindit justam ecclesiæ reforma-
tionem.

*Tyrannus papa
Romanus.*

Obji-

kik azért az világosságos igazságnak tuszkodvan ellene mondnak, es az Christus Ecclesiájában külömbfele igazgatast visnek be: ki nem lattya hogy azok inkább azokhoz samlalandok, kik felől az Christus Apostoli jövendőltének, mint sent Peter 2. Pet. 2. Es sent Pal Act. 20. v. 29. 2. Cor. 11. 2. Thes. 2. es egyéb helyeken is.

El veven pedig az Romai főt, semmi rend nélkül való dolgot avagy zurzavart nem hozunk be az Ecclesiában, holot taníttjuk, hogy az Anyasent egy haznak igazgatasta, mely az Apostoloktól adattott, elegendes legyē minékünk az Ecclesiának igaz rendben való megtartására, mely eleitől fogva, migh ezfele Romai fő nélkül (az mely felől azt mondgyak, hogy az Ecclesiát rendben tartya) előtt rend nélkül való nem volt. Megh tartya ugy vagy on az Romai fő az ő kegyetlen-seget, es az Ecclesiában való corruptelat, de azonban tartoztattya, üldözteti, es minden ereje ferint haborgattya az Ecclesiának igaz reformatiojat.

Azt

Confessio Fidei Christiane.

*Dissidia et
certamina
in ecclesia.*

Obiitio Romanorum

1. Cor. 14.

Galat. 2.

Acto. 15.

Obicitur nobis varia esse in ecclesiis nostris certamina atque dissidia posteaquam se à Romana separarunt Ecclesia, proinde non esse eas ecclesias veras. Quasi verò nullæ unquam fuerint in ecclesia Romana sectæ, nulla unquam dissidia atque certamina, & quidem de religione, non tam in scholis, quàm in cathedris sacris, in medio populi instituta. Agnoscimus sanè dixisse apostolum, Deus non est Deus dissensionis, sed pacis. Et, Cum sint in vobis æmulatio & contentio, an non carnales estis? negari tamen non potest, Deum fuisse in ecclesia apostolica, & apostolicā ecclesiam fuisse ecclesiam veram, in qua tamen fuerunt concertationes & dissidia. Reprehendit enim Petrū apostolū, Apostolus Paulus, ab hoc dissidet Barnabas. Certamen grave exortur in Ecclesia Antiochena, inter eos, qui unum Christum prædabant; sicut commemorat Lucas in Actis

Azt vetik semünkben hogy az mi Ecclesiáinkban sok fele kötődések, es vízfá-vonyások vadnak, mi oltatol fogva el vál-tanak a Romai Ecclesiátul, s-azert nem-is volnanak azok igaz Ecclesiák. Mintha ugyá semmi hákadások, semmi vízfá-vonyások es háborúságok nem voltanak volna az Romai Ecclesiában, még penig az hit dolgában, nem ugy az Scholákban mint az Templomokbá az népnek közöpette. Iol tudgyuk, azt mondgya a fent Pal: Az Isten nem vízfávonásnak Istene, de be-kelegnek, 1. Cor. 14. v. 35. Ismeg, Holot ti közöttetők vagyon irigység, verseny-segh, es vízfá-vonyások, nem testiek vat-tokke 1. Cor. 3. v. 3. Mind az által meg nem tagadhatni, hog noha az Isten lőt le-gyen az Apostoli Ecclesiabá, es az Apo-stoli Ecclesia igaz Anyafent-egyház lőt legyen, de még-is voltanak abban vízfál-tatások es háborúságok. Mert megh fed-de Sz. Petert az Sz. Pal Apostol, Gal. 2. v. 11. Sz. Paltol különöz Barnabas, Act. 11. v. 39. Nagy vetekedes tamad az An-tiochiai Ecclesiában azok közöt, kik az

Q

Chri-

Confessio Fidei Christianæ.

Actis Apostolicis cap. 15. Gravia
semper fuerunt in ecclesia certami-
na, & dissenserunt inter se, de rebus
non levibus, doctores ecclesiæ præ-
clarissimi, ut ex his contentionibus
interim ecclesia non id esse desine-
ret, quod erat, Ita enim placet Deo,
dissidiis ecclesiasticis uti, ad glo-
riam nominis sui, ad illustrandam
deniq; veritatem, & ut qui probati
sunt, manifesti fiant.

*De notis
vel signis
veræ Ec-
clesiæ.*

Cæterum ut non agnoscimus ali-
ud caput Ecclesiæ quam Christum,
ita non agnoscimus quam libet ec-
clesiam, quæ se venditat pro verâ,
veram esse ecclesiam: sed illam do-
cemus veram esse ecclesiam, in qua
signa vel notæ inveniuntur ecclesiæ
veræ, imprimis verò verbi Dei le-
gitima vel sincera prædicatio, pro-
ut nobis est tradita in libris prophe-
tarum & Apostolorum, qui omnes
ad

Christust prædikallottak, mint az sent Lukás elő famlallya, Act. 15. v. 2. Nagy vízfátkodások voltanak mindenkor az Ecclesiaban, es különöztek egy-mástól, nem kicsin dologban az Anyasent egyházak fő Doctori, ugy hogy azonban affele vízfátkodás miat nem fűnt megh attol az Ecclesia az mi volt. Mert így tertzik Istennek elni az Anyasent-egyházban való vízfátkodásokkal az ű nevének dicsősegere, az igazságnak meg világoztatására, es az kik meg probáltattanak, hogy nyilván valok legyenek.

Tovabba mint hog az Christus kívűl mas fejet nem ismerünk az Anyasent-egyházban, így azonkeppen nem ismerünk-is akar mely Ecclesiat igaz Anyasent-egyháznak lenni, az mely magat mutattyá igaz Ecclesianak. De azt tanítjuk igaz Anyasent egyházak lenni, melyben jelei talaltatnak megh az igaz Anyasent egyházak, főkepen penig az Isten igejenek rend szerint való tiszta prædicallása, az mint nekünk adattatott, az Prophetak, es Apostolok könyvekben,

Q₂

mel-

Confessio Fidei Christiana,

Ioan. 10.

ad Christum deducunt; qui in Evangelio dixit, Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. Et qui tales sunt in ecclesia, hi unam habent fidem, unum spiritum, & idcirco unum solum Deum adorant, solum hunc in spiritu & veritate colunt, hunc ex toto corde, & omnibus viribus solum diligunt, solum per Christum mediatorem & intercessorem unicum invocant, extra Christum fidemque in ipsum, nullam quærunt iustitiam & vitam. Quia Christum solum caput & fundamentum ecclesiæ agnoscunt, ac super hoc impositi quotidie se poenitentia reparant, patientia impositam ipsis crucem ferunt, sed & charitate non ficta, cum omnibus Christi membris connexi, hac se declarant

mellyek minket minnyajan az Christus-hoz visnek, ki az Evangeliomban azt mondotta: Az en juhaim az en igimet halgattyak, es en ismerem űket, es követnek engemet, es en örök életet adok ő nekik. Idegent pedig nem követnek, de el futnak tülle, mert nem ismerik az idegeneknek favokat. Ioh: 10. v. 27. 14. 28. 5. Es az kik ilyenek az Ecclesiabā, ezeknek egy hitek vagyon, egy lelkek, es azért csak az egy Istent imadgyak, csak ezt egyedül tisztelik lelekben es igassagban, ezt szeretik egyedül tellyes fűből es minden erőből csak űtet híjak segítségül az egy közben-jaro es esedező Christus által, az Christus kívül es az ű benne való hit kívül, semmi igassagot es életet nem keresnek. Mert egyedül az Christust ismerik az Anyaszent-egyhaznak fejenek es fundamentomanak, es ezen helyhez-tetven, mindē nap meg uyityak magokat igaz poenitentia által es bekefeles türes által, az reajok vetetet keresztet el szenvedik, de még nem tettetes szeretettel is az Christusnak minden taghjaival öfve

Confessio Fidei Christiana.

rant discipulos esse Christi, perseverando in vinculo pacis atque unitatis sanctæ. Simul & participant sacramentis à Christo institutis, & ab Apostolis traditis: neque his aliter utuntur, quam uti acceperunt à Domino, Notum est enim omnibus illud Apostoli, Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.) Proinde damnamus illas ecclesias, ut alienas à vera Christi ecclesia, quæ tales non sunt, quales esse debere audivimus, utcumq; interim jactent successionem Episcoporum, Unitatem, & Antiquitatē. Quinimò præcipiunt nobis Apostoli, ut fugiamus idololatriam & Babylonem, & ne participemus cum hac, nisi & plagarum Dei participes esse velimus.

*Nota
Quia ac huius
ma. Sacerdotum
administratio
& non participas*

1. Cor. 11.

confut.

1. Cor. 10.

2. Ioan. 5.

Apoc. 10.

2. Cor. 6.

*Extra ecclesiam
Dei nulla
salus.*

Communione verò cum ecclesia Christi vera, tanti facimus, ut negemus eos corā Deo vivere posse qui



Szerkeztetven, meg jelentik hog' ők Christusnak tanítványi, meg maradvan az bekefegnek es fent egyességnek köteleben. Elnék egyetemben az Christustól fereztetet es Apostoloktól hagyattat Sacramentomokkal, s-nem-is elnek maskepen ezekkel, mint miképen vöttek az Uról. Mert tudva vagyon mindeneknél á fent Pal mondása: En vöttem az Uról mellyet nektek adtam, 1. Cor. 11. v. 23. Annak okaert karhoztattuk azokat az Ecclesiakat, mint az Christus Ecclesiájátul idegeneket, az mellyek nem olyanok mineműeknek hallottuk lenni, akar mint hannyak azonban az Píspékőknek követközefeket, egyességet es reghiséget. Sőt azt parancsollyak minekünk az Apostolok, hog' el tavoztassuk az bálványozást es az Babilont, es hogy ne refesfűllyünk ezzel, hanem ha az Istennek csapásiban-is refesek akarnak lenni, 1. Cor. 10. v. 14. 1. loh. 1. v. 21. Apoc. 18. v. 4.

Az Christus Anyafent - egyházaval való egyességet peniglen anyira bőcsűllyük, hogy tagadgyuk azokat Isten előt

Confessio Fidei Christianæ.

qui cum vera Dei ecclesia non communicant, sed ab ea se separant. Nam ut extra arcam Noe, non erat ulla salus, per eunte mundo in diluvio, ita credimus extra Christum, qui se electis in ecclesia fruendum præbet, nullam esse salutem certam: & proinde docemus vivere volentes, non oportere separari à vera Christi ecclesia.

*Ecclesia nō
alligata est
signis.*

Signis tamen cōmemoratis, non ita arctè includimus ecclesiam, ut omnes illos extra ecclesiam esse doceamus, qui vel sacramentis non participant, non quidem volentes, neq; per contemptum, sed necessitate potius inevitabili coacti, nolentes ab iis abstineant, aut iis careant: vel in quibus aliquando deficit fides, non tamen penitus extinguatur aut prorsus desinit: vel in quibus infirmitatis vitia atque errores inveniuntur. Scimus enim Deum aliq-

elni, az kik à Christus Ecclesiájával nem egyyefsűlnék, de attul magokat meg vallástyak. Mert mint az Noë Barkaja kívül nem vala semmi maradas, el vesven ez vilagh az őzön vízben, Igy hisfűk hogy az Christus kívül az ki magat az hivekkel közli az Anyasent egyházban, semmi bizonyos idvősség nincsen. s-azert taníttjuk hogy az kik elni akarnak, nem fűkseg hogy magokat el fakassak az Christus Ecclesiájátul.

Az jeleket mind az által elő famlaltvan, nem oly kicsin helyre feríttjuk az Anyasent egyházat, hogy mind azokat az Ecclesia kívül tanítsuk lenni, kik vag az Sacramentomokkal nem elnek, nem akarattjuk ferint es nem meg utalásból, hanem az el tavoztathatatlan fűksegűl kenferitetven, kedvek ellen azok nélkül vadnak, avagy azoktul üressék: avagy penig az kikben valaha meg fogy az Hit, de mind az által nem aluszik tellyességgel avagy fínten nem fűnik megh, avagy az kikben az gyarlosagnak vetkei, avagy tevelygesek talaltatnak. Mert tudgyuk

Q 5

hogy

Confessio Fidei Christiana,

confirmat. aliquot habuisse in mundo amicos,
extra Israelis rem publicam. Scimus quid populo Dei evenerit in captivitate Babilonica, in qua sacrificiis suis caruerunt annis septuaginta. Scimus quid evenerit S. Petro negatori, & quid quotidie evenire soleat electis Dei fidelibus errantibus & infirmis. Scimus præterea, quales apostolorum temporibus fuerint Galatarum & Corinthiorum ecclesiæ, in quibus multa & gravia accusat Apostolus scelera, & tamen nuncupat easdem sanctas Christi ecclesias. Quinimò fit aliquando, ut Deus justo iudicio veritatem verbi sui, fidemq; catholicam, & cultum Dei legitimum sic obscurari & convelli sinat, ut propè videatur extincta & nulla amplius superesse ecclesia: sicut factum videmus Helix, & aliis temporibus. Interim habet Deus in hoc mundo, & in hisce tenebris suos illos veros adoratores, nec paucos, sed

*Ecclesia
aliquando
videtur ex
incta.*

Ambr. Luther.

3. Reg. 19.

Apoca. 7.

2. Tim. 2.

hogy az Istennek voltak hivei egy nehányan az Israel tarsasaga kívül. Tudgyuk mint lótt dolga az Isten nepeken az Babiloniai fogfagban, melyben hetven estendeigh aldozatok nélkül voltak. Tudgyuk mint lótt dolga az tagado sent Peternek, es mint lehet dolgok minden nap az Istennek tevelgő es gyarlo valastottinak. Tudgyuk ez felótt mineművek voltak az Apostolok idejeben az Galatia es Corinthusbeli Ecclesiak, melyekben az sent Pal sok es nagy verkeket fed, es mind az által nevezi őket az Christus sent Ecclesiájanak. Sőt lefen neha, hogy az Isten igaz iriletiből az ő igejének igazságot, es az közönséges hitet, es az Istent igaz tífteletet ugy meg engedgye homalyosodni es fel bontani, hogy mint ha el oltatot volna, es mint ha immar Anyasent-egyhaz sem volna: Latyuk hog volt az Illyes Propheta es egyebek idejeben, 1. Reg 19. v. 10. Apoc. 6. v. 9. Azonban vadnak az Istennek ez vilagban es ez sötetsegben igaz imadoi, es nem keves peniglen, hanem het ezer es több.

Confessio Fidei Christiana,

2. Timot. 2. 19.
sed septem millia ac plures. Nam & Apostolus clamat, Solidum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, Novit Dominus qui sint sui, &c. Unde & ecclesia invisibilis appellari potest, non quod homines sint invisibiles, ex quibus ecclesia colligitur, sed quod oculis nostris absconsa, Deo autem soli nota, judicium humanum sæpe superfugiat.

Non omnes sunt ex ecclesia qui sunt in ecclesia.

Rursus non omnes qui numerantur in ecclesia, sancti & viva atque vera sunt ecclesiæ membra. Sunt enim hypocritæ multi, qui foris verbum Dei audiunt, & sacramenta palàm percipiunt, Deum quoque per Christum invocare solū, Christum confiteri iustitiā suam unicā. Deum item colere, & charitatis officia exercere, patientiaque in calamitatibus ad tempus perdurare videntur: sed intus vera spiritus illuminatione, & fide animique sinceritate, & finali perseverantia destituuntur.

estőb-is, Kiról sol bent Pal-is: Meg ál
az Istennek erős fundamentoma, mely-
nek pecseri ez: Tudgya Isten kik legye-
nek ővei, 2. Tit. 2. v. 19. Melyből nevez-
tethetik-is lathatatlan Anya-bent-egyhaz-
nak, nem hogy az emberek lathatatlanok
volnanak, kikből fedegettetik az Anya-
bentegyhaz, de hogy az mi semeinktől
el reytetven, es csak az Isténel leven tud-
va, az embereknek itiletit gyakran el ke-
rüllye.

Vífont nem mindenek az kik az Ec-
clesiabā famlaltatnak, azok az Anya-bent-
egyhaznak bent, elő es igaz tagjai. Mert
sokak az kep-mutatok, kik külsőkeppen
halgattyak az Istének igejet, es az Sacra-
mentomokkal nyilván elnek, az Istent-is
laltatnak az Christus által segítségül hi-
ni, s-az Christust egy igazságoknak val-
lani, az Istent tisztelni, feretnek csele-
kedetiben gyakorlani magokat, es az ha-
boruságokban-is bekefeges türest szenved-
ni, de belől az leleknek igaz vilagositása
nelkül, hit nélkül es végig való alhatatos-
ság nélkül vadnak, kik mineművek-is le-
gyenek

Confessione Fidei Christianæ.

1. Ioan. 2.

untur. Qui etiam quales sint, tandem deteguntur ferè, Joannes enim Apostolus: Exierunt ex nobis, inquit, sed non erāt ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utiq; nobiscum. Et tamen dum hi simulant pietatem, licet ex ecclesia non sint, numerantur tamen in ecclesia; sicuti proditores in republica, priusquam detegantur, numerantur & ipsi inter cives: & qui admodum lolium vel zizania, & palea inveniuntur in tritico: aut sicut strumæ & tumores inveniuntur in integro corpore, cum revera morbi & deformitates sint verius corporis quàm membra vera. Proinde ecclesia Dei rectè comparatur sagenæ, quæ omnis generis pisces attrahit, & agro, in quo inveniuntur & zizania & triticum. Ubi maxime cavere oportet, ne ante tempus judicemus, & excludere abjicereque, aut excindere conemur eos, quos Dominus excludi abjiciq; non

*Ne temerè
& ante tē
pus judice
mus.*

gyenek, veghre megh nyilatkoztatnak. Erről az Sz. Iános így szól: Ki mentenek mi közzülünk, de nem mi közzülünk valok voltanak. Mert ha mi közzülünk valok voltanak volna, meg maradtak volna ugyan mi velünk, 1. Ioh. 2. v. 19. Mind az által azért, holot tettetik az keresztyenseget, jollehet az Anyaszent-egyhazból ne legyenek, de meg is az Ecclesiabā samlaltatnak, mint az Republicaban levő arulok, minek előtte ki nem jelentetnek, samlaltatnak ōk-is az polgarok közzé. Es miképen az konkoly es polyva talaltatnak az buza közöt, es mint az gelyva es süly talaltatik az ep testben, holot valoba inkább rutsaghi, es betegsegi legyenek az testnek, hogy nem mint igaz tagjai. Annak okaert az Ecclesia igazan hasonlittatik halohoz, mely mindenfele halat vonson. Es sánto földhöz, melyben talaltatik mind buza es mind konkoly. Math. 13. v. 24. 47. Az hol felette igen megh lassuk, idő előt hogy ne itellyünk, es ki ne rekeszük, el se vessük, avagy ki ne vaghjuk azokat, kiket az Ur nem akar ki vet-

Confessio Fidei Christiana.

non vult, aut quos sine jactura ecclesiae, separare non possumus. Rursus vigilandum est, ne stertentibus piis, impii proficiendo, damnum dent ecclesiae.

Unitas ecclesiae, non est in externis ritibus.

Observandum praeterea diligenter docemus. in quo potissimum sita veritas & unitas ecclesiae, ne temerè schismata excitemus, & in ecclesia foveamus. Sita est illa non in caeremoniis & ritibus externis, sed magis in veritate & unitate fidei catholicae. Fides catholica, non est nobis tradita humanis legibus, sed scriptura divina, cujus compendium est symbolum apostolicum. Unde legimus apud veteres rituum fuisse diversitatem variam, sed eam liberam, qua nemo unquam existimavit dissolvi unitatem ecclesiasticam. In dogmatibus itaque, & in vera concordia praedicatione evangelii Christi, & in ritibus à Domino disertè traditis, dicimus veram eccle-

*Vera secta
conspicitur*

ki vettetni és ki rekesztetni, avagy az kikergetni nem szakaszkodhatunk az Ecclesiának kára nélkül. Ismet, vigyazni kel, hogy az hívek tuncakodasabol, az hitetlenek epulven, kárt ne ferezzenek az Anyaszentegyhaznak.

Tovabba felette forgalmatosan tanitjuk meg tartani miben allyon az Ecclesiának igazsaga es egyessege, hogy vakmerokepen szakadasokat ne ferezzunk, ne is tartunk az Ecclesiaban. Az penig all nem az Ceremoniakban es kulso rendtartasokban, de inkab az igazsagban es az kozonsages hitnek egyessegeben.

Az kozonsages Hit nem adatot mi nekunk emberi torvenyek által, de sent Irasbol, melynek rovid uta az Apostoli vallás. Innen vagy on hogy olvassuk az reghieknél az rendtartasoknak kulombsegeket, de azok szabadosak voltanak, melyet soha senki nem itelte az Anyaszentegyhazbeli egyesseget fol bontani. Az tudomanyrak es az Christus Evangelionak igaz es egyezo predikallasaban, es az Christustol nyilván adattatot rend-

Confessio Fidei Christiana,

Philip. 5.

ecclesiæ constare concordiam: ubi illam maximè Apostoli sententiam urgemus, Quotquot itaq; perfecti sumus, hoc sentiamus. Quòd si quid aliter sentitis, hoc quoq; vobis Deus revelabit. Attamen in eo ad quod pervenimus, eadem incedamus regula, & itidem simus affecti.

Caput XVIII.

DE MINISTRIS ECCLESIAE, ipsorumq; institutione, & officiis.

Deus ministris utitur in ecclesia instituenda.

Institutio & origo ministrorum.

DEus ad colligendam vel constituendam sibi Ecclesiā, eandemque gubernandam & conservandā, semper usus est ministris, iisque utitur adhuc, & utetur porro, quoad ecclesia in terris fuerit. Ergo Ministrorum origo, institutio & functio vetustissima & ipsius Dei, non nova aut hominum est ordinatio. Posset fanè Deus sua potentia immediate sibi adungere ex hominibus

tot rend-tartásokban mondgyuk allani az Anyaszent-egyhaznak igaz eggyesleget. Azhol á 6. Pálnak mondasat felette erős sittyúk. Valakik annak oaert tökelletesek vagyunk azont ertők. Hogy ha mit különben ertitek, azt is az Isten meg jelentti nektek. De mind az által, az mire jutottunk, abban egy regula szerint járjunk, es egy ertelembbe legyünk. Phil. 3. v. 15.

XVIII. Refz.

Az Anyaszent-egyhazban való folgakrol, azoknak Rend-tartásokrol es Tisztekről.

AZ Isten az Ecclesianak gyűtesere, avagy epitesere es annak igazgatasára es megh maradasára, mindenkor elc Egházi folgakkal, es meg most is azokkal el, es ez utan is fog elni migh ez földön lehen Ecclesia. Azert az Egyházi folgak eredetek, rendelesek, hivatalok reghi es Isteni, nem uy es emberi rendele. Ugy vagyon az Isten hatalmabol foglalhatna az emberek között, esköznelkül maganak Anyaszentegyhazat, de

Confessio Fidei Christianæ.

*Non con-
temnendū
ministe-
rium.*

Rom. 10.

Ioan. 13. 36. 20.

Acto. 16.

bus ecclesiam, sed maluit agere cum hominibus per ministerium hominum. Proinde spectandi sunt ministri non ut ministri duntaxat per se, sed sicut ministri Dei, utpote per quos Deus salutem hominum operatur. Unde cavendum monemus, ne ea quæ sunt conversionis nostræ & institutionis, ita occultæ virtuti spiritus sancti attribuamus, ut ministerium ecclesiasticum evacuemus. Nam convenit nos semper esse memores verborum Apostoli: Quomodo credent, de quo non audierunt? Quomodo autem audient absque prædicante? Ergo fides est ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Et quod Dominus dixit in evangelio, Amen amen dico vobis, qui recipit quemcumque misero, me recipit, qui autem me recipit, recipit eum, qui me misit. Et quod vir Macedo per visionem Paulo in Asia agenti apparens, submonuit & dixit, Profectus in Macedoniam,

akart az emberek közöt munkalkodni az emberek foglalattyok által. Annak okert az egyhazi foglakat nem csak ugy mint magok ferint valo foglakat kel neznünk, de mint Istennek foglakit, ugy mint kik által az Isten az emberek üdvölseget ferzi megh. Azhol intetünk hogy meg lassuk, hog azokat mellyek az mi meg teresünkre es epületünkre neznek, ugy tulajdonítsuk az fent Leleknek titkos erejenek, hogy az egyhazi foglakatot megh ne üresítsük. Mert illik mindenkor meg emlékeznünk az szent Pal mondasarol: Mímodon híének az kiról nem hallottanak, mkepē hálnak peniglen predikallas nélkül. Azert az Hit hallasbol vagyon, az hallas penig Istének igeje által. Rom. 10.v.14. Es az mit üdvözítónk mondot az Evangeliombā, Bizony, bizony mondom ti nektek, az ki be fogadgya az kit küldők, engemet fogad be, az ki penigh engemet fogad be, azt fogadgya be az ki engemet küldöt, Joh. 13. v 20. Es az mit Asiaban am az Macedoniabeli firfi mond fent Palnak latasaban: Jere által

Confessio Fidei Christianæ.

1. Cor. 3.

*Nulli hunc m
ni pñ impam
nil m. lib. in
no lib. dñm
Ioan. 6.*

1. Cor. 3. v. 1.

*Deus com-
mouet cor-
da.*

am, succurre nobis. Alibi enim
idem Apostolus dixit: Dei sumus
cooperarii, Dei agricolatio, & æ-
dificatio estis. Rursus tamen &
hoc cavendum est, ne ministris &
ministerio nimium tribuamus, me-
mores etiam hic verborum Domi-
ni, dicentis in Evangelio, Nemo
venit ad me, nisi pater meus traxe-
rit eum. Et verborum Apostoli:
Quis igitur est Paulus? Quis autem
Apollo, nisi ministri, per quos cre-
didistis? & ut cuiq; Dominus dedit:
Ego plantavi, Apollo rigavit: sed
Deus dedit incrementum. Itaq; non
qui plantat est aliquid, neq; qui
rigat, sed qui dat incrementum De-
us. Credamus ergo Deum verbo
suo nos docere foris per ministros
suos, intus autem commovere ele-
ctorum suorum corda ad fidem per
spiritum sanctum: ideoq; omnem
gloriam totius hujus beneficii refe-

ren-

Macedoniában es legy segitfeggel minekünk, Act. 16. v. 9. Masutis ugyan azon fent Pal így fol: Istennel egygút munkalkodo folgak vagyunk, Isten majorfaga, Isten epitese vadtok, 1. Cor. 3. ver. 9. Mind az által vifont ezt-is el kel tavoztatni, hogy az Egyhazi szolgaknak, es Egyhazi szolgálatnak fokat feletteb ne tulaydonitsunk, megh emlekezven itt-is az Christus mondasarol, ki így fol az Evangeliomban: Senki nem jöhet en hozzam, hanem ha azen Atyam vonandgya ötet. Joan. 6. v. 44. Es az fent Pal favarol ki azt mondgya. Kicsoda azért az Pal, es kicsoda az Apollos, hanem folgak, kik által hittetek, es az mint kinek kinek az Uradta: En plantaltam, Apollos öntözöt, de Isten adta annak elő menetit. Azert sem az ki plantal valaki, sem az ki öntöz, hanem Isten az ki előmenetetelt ad. 1. Cor. 3. v. 5. 67. Hidygyük azért hogy az Isten tanit minket az ő Igejevel, kívül az ő folgai által, belől pedig az ő valasztottinak fivőket hitre indittyá az ő Lelek által. Annakoka-

Confessio Fidei Christianæ.

rendā esse ad Deum. Sed ea de re dictum est & 1. cap. hujus Exposit. Et quidem ab initio mundi, usus est Deus omnium præstantissimis in mundo (simplicibus quidem pluribus in mundana sapientia vel philosophia, sed excellentissimis in vera theologia) hominibus, patriarchis videlicet, cum quibus non raro colloquutus est per angelos. Fuerunt enim patriarchæ, sui seculi prophetæ sive doctores, quos Deus hoc nomine aliquot voluit secula vivere, ut essent veluti patres & lumina orbis. Sequutus est illos Moyses cum prophetis, per universum mundum celeberrimis. Quid quod post hos misit pater cœlestis filium suum unigenitum, doctorem mundi absolutissimum, in quo est abscondita divina illa sapientia, & in nos derivata, per sacratissimā simplicissimamq; & omnium perfectissimam doctrinam. Allegit enim ille sibi discipulos, quos fecit apostolos. Hi verò

Quos &
quales mi
nistros de-
derit Deus
orbi.

Primi Vig. Minis
in finis patriar
cha

Quam patriarchæ
cha in x. xerine

2. Moyses & pro
pheta

3. Christus
doctor.

Colos. 2. v. 3.

1. v. Discipuli

ert ez jöretemenynek dicsőseget az Isten
nek kel tulaýdonítani. De erről az dolog-
ról föllöttunk oda fel ez vallásnak első
reében.

Eleitül fogvan pedig elt az Isten ez
vilagon való fő fő rendekkel, kik egy-ü-
gyűvek voltak ugyan ez vilagi bölcse-
ségben vagy tudományban, de fővek az
Isteni tudományban, tudni illik az Patri-
archakkal kikkel gyakorta föllot az An-
gyalok által. Mert az Patriarchak, az ű
idejekben való prophetak avagy Docto-
rok voltak, kiket az Isten ez vegre a-
kart sok ideig eltetni, hog lennenek mint
Atyak es ez vilagnak vilagossághi. Kö-
vete ezeket Moyses az Prophetakkal, kik
ez földön híressek nevesek voltak.

Ezek után el küldé az menyei Atya az
ő egyetlen egy fiat, ez vilagnak tókelle-
tes Doctort, kiben el reytetet az menyei
bölcsesség, es mi reánk farmazot az sent-
seges egy-ügyű es mindeneknel tókelle-
tes tudomány által. Mert valástot ő ma-
ganak tanitokat, kiket Apostolokká tón.

Confessio Fidei Christianæ,

Eys. 4. 11, 12
conclusio
verò exeuntes in mundum universum, collegerunt ubiq; ecclesias, per prædicationem Evangelii, deinde verò per omnes mundi ecclesias, ordinarunt pastores, atq; doctores, ex præcepto Christi, per quorum successores, hucusq; ecclesiam docuit ac gubernavit. Itaq; ut Deus veteri populo dedit patriarchas una cum Mose & prophetis: ita novi testamenti populo, misit suum unigenitum filium unâ cum apostolis, & doctoribus ecclesiæ.

*Ministri
novi testa-
menti.
1. Cor. 12.
Ephes. 4.
Apostoli.*

Porro ministri novi populi, variis nuncupantur appellationibus. Dicuntur enim Apostoli, Prophetæ, Evangelistæ, Episcopi, Presbyteri, Pastores atq; Doctores. Apostoli nullo certo consistebant loco, sed per orbem varias colligebant ecclesias. Quæ ubi jam constitutæ erant, Desi-

Ezek pedig ki menven ez feles vilagbra, mindenút gyűtötenek Anyasent-egyházokat az Evangelium prédikallása által. Az után pedig ez vilaghnak minden Ecclesiái szerint rendeltenek tanitokat es Doctörokat az Christus parancsolattya-ból, kiknek utannok következők által ez ideigh tanította es igazgatta az Ecclesiát. Annakokaert, mikepen az Isten az O Testamentombeli népnek el bocsátotta az Patriarchakat, az Moseffel es az Prophetakkal egyetemben: azonképé az Uly Testamentombeli népnek az ő egyetlen egy Fiat, az Apostolokkal es Anyasent-egyházbeli Doctörokkal egyetemben.

Tovabba az Uly Testamentombeli népnek fogai sok fele nevezetekkel neveztetnek, mert mondatnak Apostoloknak, Prophetaknak, Evangelistaknak, Püspököknek, Esperesteknek, Pásztoroknak, es Doctöroknak, 1. Cor. 12. v. 28. Eph. 4. v. 11. Az Apostolok semmi bizonyos helyen nem maradnak vala megh, de ez vilagon serezen serte Ecclesiákat gyűtenek vala, Mellyek oztan hogy jól nevekettenek,

Confessione Fidei Christiana.

*Expos. Nom. Orig.
m. Ecclesiastic.*

- Propheta.* desiderant esse apostoli, ac subierunt
quique in sua ecclesia in locum istorum pastores. Prophetæ quondam
præscii futurorum, vates erant: sed
& scripturas interpretabantur. Quales etiam hodie adhuc inveniuntur.
- Evangelisti.* Evangelistæ appellabantur scriptores
evangelicæ historiæ, sed & præcones evangelii Christi: quomodo & Paulus Timotheum jubet
implere opus evangelistæ. *Episcopi.* verò, sunt inspectores vigilesque ecclesiarum,
qui victum & necessaria ecclesiarum dispensant. *Presbyteri.* Presbyteri sunt
seniores, & quasi senatores, patresque ecclesiarum, gubernantes ipsam consilio
salubri. *Pastores.* Pastores ovile Domini, & custodiunt, & ei de rebus prospiciunt
necessariis. *Doctores.* Doctores erudiunt, & veram fidem pietatemque docent. Licebit ergo nunc ecclesiarum ministros nuncupare Episcopos, Presbyteros, Pastores atque Doctores.

Sequē.

nek, meg büntenek az Apostolok, es következtenek ezek helyeben minden Ecclesiakban az Páztorok. Az Prophetak regenten az következendő dolgoknak tudoi leven jövendő mondok voltanak. De meg irasokat-is magyaráztak, mine-művek meg most-is talaltatnak. Evangelistaknak neveztetnek vala az Evangeliumi Historiaknak iroi, es meg az Christus Evangeliomának hirdetői is. Mint sent Pal parancsollya Timotheusnak be tölteni az Evangelistaknak tistit. Az Pispókók peniglen az Ecclesiaban valo vigyazok, az kik az Ecclesianak taplalasara es búkssegere viselnek gondot. Az Esperestek, öreg emberek, es ugy mint tanát-sok es az Ecclesianak Atyai, azt igazgat-van hasznos tanacsokkal. Az páztorok az Urnak aklat mind őrzik, es mind búksseges dolgarol annak gondot viselnek. Az Doctörök az igaz hitre, es keresztyenssagre epitenek es tanitanak. Szabad lefen azért mostan az Anyaszent-egyhazbeli solgakat, Pispékóknak, Esperesteknek, Páztoroknak, es Doctöröknek hijni.

Az

Confessio Fidei Christianæ.

*Ordines
papistarum.*

Sequentibus porrò temporibus, multo plures in ecclesiam Dei inducæ sunt nuncupationes ministrorū in ecclesia. Alii enim ordinati sunt Patriarchæ, alii Archiepiscopi, alii Suffraganei, item Metropolitani, Archipresbyteri, Diaconi quoq̃, Subdiaconi, Acoluthi, Exorcistæ, Cantores, Ianitores, & nescio qui alii, ut Cardinales, Præpositi, & Priores, Patres minores & maiores, ordines maiores & minores: At de his omnibus nihil sumus nos solliciti, quales olim fuerint, aut nunc sint. Sufficit nobis apostolica de ministris doctrina.

De monachis.

Ita cum sciamus certò Monachos, & monachorum ordines vel sectas, neque à Christo, neq̃ ab Apostolis esse institutas, docemus nihil eas ecclesiæ Dei utiles esse, imò perniciosas. Tametsi enim quondam (cum essent Solitarii & manibus

Az következőzendő üdőkben az után, fokkal több nevezetek hozattatnak be az Ecclesiában az egyhaziolgaknak. Mert nemelleyek rendeltetrennek Patriarchaknak, nemelleyek Ersekeknek, nemelleyek Szentelő Püspököknek, nemelleyek Metropolitanusoknak, Archipresbytereknek, Ismeg, Diaconusoknak, Sub-diaconusoknak, Acolutoknak, Exorcistaknak, Cantoroknak, Aytonyitoknak, es nem tudó, minek nem, mint: Cardinaloknak, Prepostoknak, Prioroknak Nagy es kistin Patereknek, nagyub es kisseb rendeknek. De mind ezekről nem vagyunk szorgalmatosak, mineműek voltanak regenten, es mostan-is mineműek legyenek. Elegendes minekünk az Egyhaziolgakról való tudomány az Apostolok irasokban.

Azert, holot bizonnyal tudgyuk az Baratokat, es az Barati rendeket es ferzettek sem az Christustul, sem az Apostoloktól nem ferzetteknek lenni, azt tanitjuk, hogy azok semmire sem hasznosok az Istennek Ecclesiajanak, sőt inkab veszedelmesek, mert noha regenten (mikor

Confessio Fidei Christianæ,

bus sibi victum quærerent, nec ullis essent oneri, sed pastoribus ecclesiarum ubique parerent, ut Laici) fuerint tolerabiles, tamen nunc, quales sint videt, & sentit universus orbis. Prætexunt nescio quæ vota, & vivunt votis suis vitam prorsus cotrariam: ut prorsus optimi eorum inter eos numerari mereantur, de quibus dixit Apostolus: audimus quosdā versantes inter vos inordinate, nihil operis facientes, sed curiosè agentes. Tales ergo nos in nostris ecclesiis, nec habemus, nec in ecclesiis Christi habendos esse docemus.

*Vocandi
& eligēdi
sunt ministri.*

Nemo autem honorem ministerii ecclesiastici usurpare sibi, id est, ad se largitionibus, aut ullis artibus, aut arbitrio proprio, rapere debet. Vocentur & eligantur electione ecclesiastica & legitima ministri

ron Remetek voltanak, es kezek munkajaval keresztének magoknak eledelt, nemis voltanak senkinek terhere, de az Anya fent-egyhazban valo tanitoknak, mindenút engettenek, mint az közseg) el tűrhetők voltanak, mind az által mostan mineművek legyenek, lattya es erzi mind ez eges vilagh, nem tudom micsoda fogadasokat forgatnak. de azzal tellyességgel ellenkező életet elnek, ugy hogy az javai is ő közötték meltan famlaltatnak azok közze, kik felől follot az fent Pal: Hallyuk, ugy mond, hogy nemellyek köztetek rendeletlenül jarnak, kik semmi dolgot nem tesnek, hanem nyughatatlanul cselekeznek, 2. Thess. 3. v. 11. Ezfeleket azért az mi gyülekezetünkben nem tartunk, sőt tanittjuk hogy az Christus Anya fent-egyhazban ne tartassanak.

Senki penig az Egyhazi szolgálatnak tistit magának nem foglalhattya, az az, sem adakozással, sem valami mesterseggel avagy tulaydon akarattyaival nem ragadhattya magának. Hivattassanak es válaztassanak Egyhazi es törvény szerint

S

valo

*Quales eligam
in & ordina-
tur pastores
& à quibus.*

Ordinatio.

Jerem. 23.



nistri ecclesiæ : id est, eligantur re-
ligiosè ab ecclesia, vel ad hoc de-
putatis ab ecclesia, ordine justo, &
absque turba, seditionibus, & con-
tentione. Eligantur autem non qui-
libet, sed homines idonei, eruditio-
ne justa & sacra, eloquentia pia,
prudentiâq; simplici, deniq; mode-
ratione & honestate vitæ insignes,
juxta canonem apostolicum, qui ab
apostolo contextitur in 1. ad Tim. 3.
cap. & ad Tit. 1. cap. Et qui electi
sunt, ordinentur à senioribus cum
orationibus publicis, & impositio-
ne manuum. Damnamus hic omnes
qui sua sponte currunt, cum non
sint electi, missi, vel ordinati. Dam-
namus ministros ineptos, & non in-
structos donis pastori necessariis.
Interim agnoscimus quorundam in
veteri ecclesia pastorum simplicita-
tem innocuam, plus aliquando pro-
fuisse ecclesiæ, quàm quorundam
eruditionem variam, exquisitam,
delicatamque, sed paulò fastuosio-
rem.

való valasztással az Anyaszentegyházbeli Tanítók, az az, valasztásának bentsége-
sen az Anyaszent-egyházról, avagy, az
kiket az Ecclesia rendelt, igaz rend-tar-
tással, haborúság, part útes és víssa vo-
nas nélkül. Valasztásának pedig nem akar
kik-is, de melto emberek, igaz es bents tu-
domanyal, kegyes ekesen bollaállal, együ-
gyű bölcsesleggel, bents életnek mertekle-
tessegevel, es tistettessegevel fővek, az A-
postoli regula szerint, mint megh olvas-
hattuk, 1. Tim. 3. es Tit. 1. Es az kik vá-
laztattanak szenteltetennek az Seniorok-
tól, közönseges imatkozásokkal es kez-
nek rejajok vetesevel. Karhoztattuk itt
mindeneket kik magok kényen futnak,
holot nem valasztattanak, nem küldet-
tenek, nem bentseltetennek, Ier. 23. v. 21.
Karhoztattuk az tudatlan Tanítókat, es
tanitohoz illendő ajandekokkal nem eke-
sítettettek. Azonban meg esmerjük hog
az reghi Ecclesiaban, nemely tanitoknak
kegyes egy-ügyűsegek, neha többet has-
nalt az Ecclesianak, hogy sem nemely
bölcs, kényes, es valamely rebből fel fu-
S2 valko-

Confessio Fidei Christiana.

rem. Unde ne hodie quidem rejici-
mus simplicitatem quorundam pro-
bam, nec tamen omnino imperi-

Omnes pii tam. Nuncupant sanè apostoli Chri-

*quasi
sacerdotes.*

Exod. 19.

1. Pet. 1.

Apoc. 1.

sti omnes in Christum credentes sa-
cerdotes, sed non ratione ministe-
rii, sed quòd per Christum, omnes
fideles facti reges & sacerdotes, of-

Rom. 12.

ferre possumus spirituales Deo ho-
stias. Diversissima ergo inter se

*distinctio
ministerium &
sacerdotii*

sunt sacerdotium & ministerium.
Illud enim commune est Christia-
nis omnibus, ut modò diximus,
hoc non item. Nec è medio sustuli-
mus ecclesiæ ministerium, quando
repudiavimus ex ecclesia Christi
sacerdotium papisticum.

*Sacerdotes
& sacerdo-
tium.*

Hebr. 4.

Equidem in novo testamento,
Christi non est amplius tale sacer-
dotium, quale fuit in populo vete-
ri, quod unctionem habuit exter-
nam, vestes sacras, & cæremonias
plurimas: quæ typi fuerunt Christi:
qui illa omnia veniens & adim-
plens

valkodo tudományuak. Honnan vagyon
hogy meg most is nem vettyűk meg ne-
mellyeknek jambor, mind az által, nem
mindenestül foghva tudatlan egy-ügyü-
segeket. Nevezik, úgy vagyon, az Apo-
stolok az Christus hiveit minnyajan Pa-
poknak, de nem egyhazi folgalatra ne-
ve, hanem hogy az Christus által mindē
hivék Kiralyokka, es Papokka tetetven,
az Istennek lelki aldozatokat nyuytának
fól, 1. Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. Külöm-
bözök azért egymás közöt az Papsag es
egyhazi folgalat, mert az Papsag közön-
seges mindē Keresztényeknek, mint most
megh mondok, de az Egyhazi folgalat
nem. Nem is vöttük el az Ecclesiából az
Egyhazi folgalatot, mikor meg vetettük
az Christus Anyasent-egyhazában az
Papás papsagot.

Bizonyara az Uy Testamentomban
nincsen immar ilyen Papsagh, minemű
volt az O testamentomban, melyben kül-
ső kenes volt, sent ruhazot, es sok Cere-
moniák, mellyek az Christushnak pelda-
zati voltanak, ki mind azokat, eljőven,

Confessio Fidei Christianæ.

plens, abrogavit. Manet autem ipse solus sacerdos in æternum; cui ne quid derogemus, nemini inter ministros sacerdotis vocabulum communicamus. Ipse enim Dominus noster, non ordinavit ullos in ecclesia novi testamenti sacerdotes, qui accepta potestate à Suffraganeo, offerant quotidie hostiam. ipsam inquam carnem & ipsum sanguinem Domini pro vivis & mortuis, sed qui doceant & sacramenta administrent. Paulus enim simpliciter & breviter, quid sentiamus de novi testamenti, vel de ecclesiæ Christianæ ministris, & quid eis tribuamus, exponens, Sic nos æstimet homo, inquit, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Proinde vult apostolus, ut de ministris sentiamus, tanquam de ministris: ~~inquit~~ verò nuncupavit apostolus subremigatores, qui ad nauclerum unicè respiciunt, vel homines non sibi nec suo arbitrio, sed

Rememor.

Ministri
novi testa-
menti qua-
les.

es be töltven el tőrlötte. Meg marad pe-
 nigh ő egyedül mind örökke Pap leven,
 Kinek hogy valami gyalazatot ne ted-
 gyünk, az tanítok közzül, senkivel nem
 rebelettyük az Papi nevet, Mert ő maga
 Urunk nem rendelt az Uj Testamentom-
 beli Anyaszent egyházban semmi Papo-
 kat, kik hatalmat veven az szentelő Pap-
 tul, minden nap áldoznák az Urnak tes-
 tet es veret az előkert es holtokert, de az
 kik tanítanak es osztogattyak az Sacra-
 mentomokat. Mert Szent Pal egy által-
 lyaban es rövideden elő famlálvan mint
 ertőnk az Uj Testamentombeli kerez-
 tyen Anyaszent egyházi folgalatrol, es mi-
 vel tartozunk nekik, így fol: Ugy itül-
 lyen, ugy mond, mi felőlünk az ember
 mint Christusnak folgai felől, es az lsten
 titkaniak Safari felől. Annakokaert azt
 akarja az szent Pal, hogy az tanítok felől
 ugy ertőnk mint folgak felől. Nevezte
 így az szent Pal *ἡγουμένους* az az, evezesek-
 nek, 1. Cor. 4 v. 1. Kik egyedül csak az
 kormányosra neznek, avagy, oly embe-
 reknek, kik nem magoknak, sem magok

Confessio Fidei Christiana.

sed aliis viventes, dominis inquam
suis, à quorum mandatis omnino de-
pendent. Nam minister ecclesiæ
totus & in omnibus suis officiis,
non suo arbitrio indulgere, sed illud
duntaxat exequi jubetur, quod in
mandatis habet à suo domino. Et in
præsenti quis sit dominus exprimi-
tur, Christus cui in omnibus mini-
sterii negociis sunt mancipati mini-
stri. Adjicit præterea quò ministe-
rium plenius explanet, ministros
ecclesiæ, œconomos esse vel di-
spensatores mysteriorum Dei. My-
steria verò Dei multis in locis, im-
primis ad Ephes. 3. appellavit Pau-
lus Evangelium Christi. Mysteriorum
nuncupavit, etiam vetustas Christi
sacramenta. Proinde in hoc sunt vo-
cati ministri ecclesiæ, ut Evangelium Christi annuncient fidelibus, &
sacramenta administrent. Alibi e-
nim legimus in evangelio de fide-
li servo & prudente, quòd eum domi-
nus constituit super familiam suam,
ut rem-

*Ministri
dispensato-
res myste-
riorum Dei.*

Luca 12.

akarattyabol, hanem egyebeknek elnek, úgy mint Uroknak, kiknek parancsolatoktól függnek tellyesleggel. Mert az Ecclesianak folgaja tellyesleggel, es mindē ő tistiben, nem maga akarattyanak parancsoltatik kedvezni, de csak azt veghez vinni, az mit parancsolatban vót az ő Uratol. Meg is mondatik itt ki legyen az Ur, az Christus tudni illik, kinek az Egyhazi folgalatban köteleztetnek mindenestől az Tanitok. Ennek felette hogy nyilvánban ki feytsé az Egyhazi folgalatot, ezt is oda adgya, hogy az Ecclesia-ban való tanitok Safari az Isten titkainak. Nevezte penig, Isten titkainak az f. Pal fok helyeken, de főkeppen Eph. 3. Az Christus Evangeliomat titkoknak neveztek az reghieket, az Sacramentomokat is. Azert erre hivattattanak az Anyasentegyhazbeli szolgák, hogy hirdessek az Christus Evangeliomat, es az Sacramentomokat ki folgalrassak. Mert olvassuk egygyüt az Evangeliomban: Az hú es eszes szolga az Ur rendelte az ő cseledgyen, hogy alkotmatos údóban meg ad-

ut tempore opportuno det ei cibum suum. Rursus proficiscitur alibi in evangelio peregrè homo, reliquens domum, & in hac dat servis suis potestatem vel substantiam suam, & suum cuiq; opus.

*Depotesta-
te ministro
rum eccle-
sia.* Nunc ergo commodè dicemus etiam quædam de potestate, & officio ministrorum ecclesiæ. De potestate hac operiosius quidam disputarunt, subdideruntq; suæ potestati omnia in terris summa, idq; contra mandatum domini, qui suis

Luca. 22. dominium prohibuit, humilitatem
Mat. 18. 20. autem maximopere commendavit.

Revera alia quidem, potestas est mera & absoluta, quæ & juris vocatur. Ea potestate Christo domino vniversorum subiecta sunt omnia: sicuti ipse testatus est & dixit, *Data Mat. 28.* est mihi omnis potestas in cælo & *Apoc. 2. 3.* in terra. Et iterum. Ego sum primus & novissimus, ecce sum vivens in secula seculorum, & habeo claves inferni & mortis. Item, Ipse habet cla-

gya azoknak eledeleket. Math. 24. v. 45. Ismeg, Mészé indul egy ember, úgy szól az Euangeliumban, el hadgyvan hazat, es ebben ád az ő szolgainak hatalmat ávag gazdagfagot, es kinek kinek ád munkat, Luc. 12. v. 42. Itt azért helyesen szólhatunk az Ecclesiákban való szolgáknak hatalmok es tíftekről valamit:

Ez hatalomról nemelleyek felettebb disputaltanak, es hatalmok alá vetettenek ez földön mindē fő-fő rendeket az Urnak parancsolatya ellen, ki megh tiltotta az őveitől az uralkodást, az alazatosfagot penigh felette igen commendalta, Luc. 22. v. 25. Math. 11. v. 29. es 18. v. 4. es 20. v. 26. Bizonyara nemely hatalom csupán csak absoluta: nemely törvény szerint valónak mondatik. Ez hatalom szerint vettettek alája az Christusnak (ki mindeneknek Ura) mindenek, mint ő maga bizonyította es mondotta, Adatot nekem minden hatalom menyben es ez földön, Math. 28. v. 18. Es ismeglent: En vagyok az első es az utolsó: Es ki elek örökkön örökke. Es nallam vagyó az pokolnak es halál-

Confessio Fidei Christiane.

*Potestatem
veram sibi
servat Do-
minus.*

Isaia 9. 22.

*Potestas. of-
ficii & mi-
nisterialis.*

Claves.

clavem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Hanc potestatem sibi servat Dominus, nec in alium quenquā transfert, ut ipse deinceps ociosus assistat, operantibus ministris spectator. Isaias enim, Clavem domus David, inquit, ponam super humerum ejus. Et iterum, cujus imperium erit super humerum ejus. Nam gubernationem non injicit aliis in suos humeros, sed servat & utitur adhuc potestate sua, gubernans omnia. Alia porro potestas est officii vel ministerialis, limitata ab eo, qui plena utitur potestate. Ea ministerio, quàm imperio similior est. Concedit enim Dominus aliquis ceconomus suo potestatem in domum suam, quo nomine & claves dat, quibus intromittat in domum, vel ex domo excludat, quos Dominus vel intromitti vult, vel excludi. Iuxta hanc potestatem, facit minister ex officio, quod à Domino jussus est face-

hatalnak kultsa, Ap. 1. v. 18. Ismeg, Ő na-
la vagyō az Davidnak kultsa, ki meg nyi-
tya es senki be nem zárja : es be zárja, es
senki meg nem nyittya, Apoc. 3. v. 7. Ez
hatalmat maganak tartya az Ur, nem is
adgya másnak senkinek, hogy ozran hi-
volkodvan nezze az tanítványok mun-
kalkodását. Mert az Esaiás így fol : Az
David hazanak kultsát tesem az ű vállá-
ra, Esa. 22. v. 22. Es ismeg: Kinek fejde-
lemsege az ű vállan leszen, Esa. 9. v. 6.
Mert az igazgatast nem veti egyebek
vállara, de meg tartya es el az ű hatalma-
val, mindeneket ikazgatvan. Nemely
hatalom tist érint való meg határozta-
tot attul ki tellyes hatalommal el, es in-
kab hasonlob az folgalathoz hogy nem
mint az bírodalomhoz. Mert meg en-
gedi nemely Ur Safarinak az ű hazan va-
lo hatalmat, melyre nezve kultsokat is ad
neki, kikkel be hocsassa az hazban, vagy
ki rekesse abbol, kiket az Ur be akar bo-
csatani, avagy ki rekessteni. Ez érint az
hatalom érint az folga tist érint csele-
kesi, az mint az Ur hagyot neki csele-
ked-

Confessio Fidei Christiana.

facere: & dominus ratum habet,
quod facit, ipsumq; ministri sui fa-
ctum perinde ut suum, vult æstima-
ri atq; agnosci. Quò nimirum per-
tinent illæ Euangelicæ sententiæ,
Dabo tibi claves regni coelorum, &
Quicquid alligaveris aut solveris
in terra, alligatum aut solutum erit
in coelis. Item, Quorumcunq; re-
miseritis peccata, remittentur eis,
& quorumcunq; retinueritis pecca-
ta, retenta erunt. Nisi verò minister
res omnes ita expediverit, sicut ius-
sus est à domino suo, sed limites fi-
dei transilierit, sanè irritum habetur
à domino quod fecit. Proinde pote-
stas ecclesiastica ministrorum ec-
clesiæ, est functio illa, qua ministri
Ecclesiam Dei gubernant quidem,
verum omnia in ecclesia sic faciunt,
quemadmodum verbo suo præscri-
psit dominus: quæ cum facta sunt,
fideles tanquam ab ipso domino fa-
cta reputant. Et de clavibus, an-
tea

Math. 16.

Joan. 20.

*Sancti Pol. fidei
ecclesiæ*

*facta ministri
qui in ecclesia
sunt, non solum
ut, repræsentant
deus, ut si dicit
ipso faciunt.*

kedni. És az Ur is megérősi az mit
cselekedik, és azt az ő folgajanak csele-
kedetét binten mint ővet akarja meg bõ-
csültetni és elmertetni. Melyre tartoz-
nak az Evangelionnak im ez mondasí:
Tened adom az menyorságnak kuitfa-
it. Ismegh: Valamit meg kötősz avagy
oldasz ez földön, meg lesznek kötven á-
vagy oldotvan menyegben, Math. 16. v.
19. Ismegh: Valakiknek meg bocsattya-
tok bűnőket, meg lesznek bocsatva, és va-
lakiknek meg tartandgyatok, meg lesznek
tartva, Ioh. 20. v. 22. Ha pedig az Tani-
to így minden dolgokat veghez nem vi-
sen, mint meg parancsoltatott az ő Ura-
tól, de az hitnek hatarit által haghja, hi-
jaban valonak tartatik úgy az Urtul az
mit cselekedet. Annak okaert az Anya-
sentegeyhazbeli folgaknak, Egyhazi ha-
talmok, oly hivatal, mellyel az Egyhazi
szolgak igazgattyak, ugyan az Istennek
Ecclesiáját, de mindeneket úgy csele-
kednek az Ecclesiában, mikeppen az Ur
meg hadra az ő igejebé, mellyek ha meg
lesznek, az hívek, mint ha az Urtól lótt
volna

Confessio Fidei Christianæ.

tea quoque dictum est nonnihil.

*Una & æ-
qualis pote-
stas mini-
strorum.*

Data est autem omnibus in eccle-
sia ministris una & æqualis potestas
sine functio. Certè ab initio, epi-
scopi vel præbyteri ecclesiam com-

munì opera gubernaverunt : nullus

alteri se prætulit aut sibi ampliorem
potestatem dominivæ in pœpi-
scopos usurpavit. Memores enim

verborum domini, Qui voluerit inter
vos primus esse, sit vester servus,

continuerunt se in humilitate, &
mutuis officiis juverunt se invicem
in gubernanda & conservanda ec-
clesia. Interea propter ordinem ser-

vandum, unus aut certus aliquis
ministrorum, cœtum convocavit,

& in cœtu res consultandas propo-

suit, sententias item aliorum colle-

git, denique qua oriretur confusio
pro virili cavit. Sic legitur fecit

se in Actis Apostolorum 8. Pe-
trus, qui tamen ideo nec aliis fuit

præpositus, nec potestate majore
cæteris præditus. Rectissime e-
nim

*præcane in g. imm-
muni, v. h. a. d. j. m.
v. m. d. j. m. d. j. m.
m. p. m. d. j. m. d. j. m.
p. m. d. j. m. d. j. m.
Luca 22.
Co. d. m. a. p. m. d. j. m.*

*Ordo ser-
vandus.*

officia Senior

volna, úgy bôcsûlik. De az kulfokrol ez elôt is follottunk oda fel ez levelben.

Adatot peniglen minden Tanitoknak az Anyasent-egyhazban egyenlô hatalom avagy hivatal. Bizonyara az Pispékôk elein es Esperestek az Ecclesiát kôzönseges munkaval igazgattattak. Senki masnal fellyeb nem viselte magat, avagy maganal nagyub hatalmat es urasagot pispék tarsain nem vött: holot meg emlékezven az Urnak befederôl (az ki ti kôzûlôtôk nagyub, legyen mint kisseb) magokat alazatoslag alat tartoztattak meg, es egyenlô folgalattal segitettek egymast az Ecclesianak igazgatasaban es oltalmazasaban. Azonban az rend-tartasert az Tanitok kôzzûl egy valamely bizonyos Tanito gyûlelt hirdetet, es az gyûlesben az tanatra valo dolgokat elő famlalta, es egyebeknek ertelmet ôve fedte, es hogy valami egyenetlenség ne esnek, felette igen el tavoztatta. Így olvasuk hogy cselekedet az s. Peter, ki mind az által azzert nem volt sem az többinek Prepostja, sem nagyub hatalma az többinel né volt.

T

Mert

Confessio Fidei Christianæ.

*Quando &
quomodo
unus aliis
præpositus.*

nim Cyprianus martyr, de simplici-
tate Clericorum, Hoc erant utiq;
inquit, & cæteri Apostoli, quod
fuit Petrus, pari consortio præditi
& honoris & potestatis: sed exor-
dium ab unitate proficiscitur, ut
Ecclesia una monstretur. Refert
item S. Hieronymus non disparia,
in Comment. ad epist. ad Titum
Pauli, & dicit, Antequam diaboli
instinctu studia in religione fie-
rent, communi præbyterorum
consilio, ecclesiæ gubernabantur,
postquam verò unusquisque eos,
quos baptisaverat, suos putabat, non
Christi, decretum est, ut unus de
præbyteris electus superponeretur
cæteris, ad quem omnis ecclesiæ
cura pertineret, & schismatum se-
mina tollerentur. Hoc tamen de-
cretum Hieronymus, non pro divi-
no venditat. Mox enim subjicit,
sicut præbyteri sciunt se ex eccle-
siæ consuetudine, ei qui sibi præ-
positus fuerit esse subiectos: ita E-
pisco-

Mert az szent Cyprianus Martyr igazan mondotta: Ollyanak voltanak az több tanítványok-is, minemű volt Peter, hasonlo tisztességgel es hatalommal fel ekesítették. De az kezdet az eggyeslegtől szarmazik, hogy az Ecclesia egynek mutattassék. Hasonlokeppen szol Hjeronymus Doctor-is: Minek előtte ugy mond, az ördög kizteteséből szakadások lennének az Kereszténységben, az Esperestőknek közönseges tanításból igazgattatnak vala az Ecclesiák, minek utanna penigh akar ki-is azokat, kiket meg kereztezt vala magajenak itili vala, nem az Christusénak, vegeztetet hogy az Esperestek közül egy valasztatvan, az többin fellyül emeltetnek, kire nezne az Ecclesianak minden gondgya, es az szakadásoknak magvai el vetetnenek. Ezt mind az által Ieronymus nem Isteni vegezefnek mondgya, mert mindgyart így szol: Mikepen ugymond, az Esperestek tudgyak, hogy ők az Anyaszent-egyhaznak szokásból annak az ki nekiek fejeken rendeltetet alaja rendeltetnenek: Így az Pispékök

Confessio Fidei Christianæ.

piscopi noverint se magis consuetudine, quàm dispositionis dominicæ veritate, præbyteris esse majores, & in communi debere ecclesiam regere, Hæc ille. Ideoq; nemo jure prohibuerit ad veterem ecclesiæ Dei constitutionem redire, & illam præ humana consuetudine recipere.

*Quæ sunt
ministeriorum
officia.*

*Hæc duo
præcipue*

Officia ministrorum sunt varia, quæ tamen plerique ad duo restringunt, in quibus omnia alia comprehenduntur, ad doctrinam Christi evangelicam, & ad legitimam sacramentorum administrationem.

Primum

Ministrorum enim est congregare cœtum sacrum, in hoc exponere verbum Dei, & universam doctrinam accommodare ad rationem usumq; ecclesiæ, ut ea quæ docentur, prosint auditoribus, & ædificent fideles. Ministrorum inquam est, docere imperitos, hortari item, & pergere ad progrediendum in via domini cessantes, aut
etiam

tudgyak hogy ők inkább sokasból, hogy nem mint az Urnak rendeleseinek igazságabol nagyubbak az Esperestöknel, es hog az Ecclesiát közönségesen kel igazgatni; Ez eddig az sz. Ieronymus mondasá. Azert senki törvény szerint nem tilthat megh, az Isten Anyaszent-egyházanak reghi sokasára valo visssa tereftől, es annak az emberi sokas felett valo beveteleről.

Az Tanitoknak tisztek külömb fele, mellyeket mind az által nemellyek kettőre szabnak, mellyekben az többi mind be foglaltatnak. Az Christus Evangeliomának tanitása es az Sacramentomoknak ki foglaltatása. Mert az Tanitok dolga hog őfve gyűtsek az szent gyülekezetet, magyarázzak abban az Istennek Igejet, es az közönséges tanuságot alkalmazzassak az Anyaszent-egyháznak rendire es hasznára, hogy azok mellyeket tanítottanak, hasznallyanak az halgatoknak, es építsék az hiveket. Mondom az tanitok dolga az, hog intsek az tudatlanokat, az sunyadozókat nogassak az Urnak utában valo

Confessio Fidei Christianæ,

etiam tardius procedentes, consolari item & confirmare pusillanimes, munireq; contra satanæ tentationes varias, corripere peccantes, revocare in viam errantes, lapsos erigere, contradicentes revincere, lupos deniq; ab ovili dominico abigere, scelera item & sceleratos, prudenter & graviter increpare, neq; connivere aut tacere ad conscelerationem: sed & sacramenta administrare, usumq; eorum justum commendare, & omnes ad illa percipienda per sanam doctrinam præparare, in unitate quoq; sancta fideles conservare, & schismata prohibere, deniq; catechizare rudes, pauperum necessitatem commendare ecclesiæ, ægrotantes & variis impexorisationibus visitare, instruere, & in via vitæ retinere: præterea orationes publicas, vel supplicationes necessitatis tempore, unâ cum jejunio, id est, abstinencia sancta procurare, & omnia quæ pertinent ad ec-

jaraſra, vigafallyak es meg erőſítſek az
Sathannak külömb külömb fele kiſirteti
ellen az gyengeket, meg dorgallyak az
vetkeſeket, az tevelygöket jo utra terit-
ſek, az el eſteket fel emellyek, az ellen-
mondokat meg czaſollyak, az farkaſokat
az Urnak aklatol el űzzek, az vetkeket es
az vetkezőket eſſen es meltolaſagoſſan
meg fedgyek, ne is hunyaritſanak avagy
halgatozzanak az vetkekre. De meg az
Sacramentomokat is oſtogaſſak, es azok-
kal valo igaz eleſt ajanlyak, es mindene-
ket azokkal valo eleſre haſnos tanitas al-
tal keſtiſenek, az ſent eggyeſſegben az
hiveket meg tartſak, az ſakadaſokat meg
tiltſak, az tudatlanokat az Cathechiſmuſ-
ra tanitſak, az ſegenyeknek gondgyat az
Eccleſianak ajanlyak, az betegeket kü-
lömb külömb fele kiſirtetbē eſteket meg
latogaſſak, epitſek, es az életnek utaban
megh tartſak. Ezen kívül közönſeges
imadkozaſokat, avagy könyörgeſeket te-
gyenek, böytel egyetemben, az ſükſeg-
nek idejen, az mely ſzentſeges türes, es
mindeneket, mellyek az Eccleſianak

Confessio Fidei Christianæ.

ad ecclesiarum tranquillitatem, pacem & salutem, quàm diligentissimè curare. Ut autem hæc omnia rectius faciliusq; possit minister præstare, requiritur ab eo imprimis, ut sit Dei timens, oret sedulò, lectioni sacræ intendat, & in omnibus & semper vigilet, & puritate vitæ omnibus præluceat. Cumq; omnino oporteat esse in ecclesia disciplinam, & apud veteres quondam usitata fuerit Excommunicatio, fuerintq; judicia ecclesiastica in populo Dei, in quibus per viros prudentes & pios exercebatur hæc disciplina, ministrorum quoq; fuerit ad ædificationem, disciplinam moderari hanc, pro conditione temporum, status publici, ac necessitate. Ubi semper tenenda est regula, omnia fieri debere ad ædificationem, decenter, honestè, sine tyrannide & seditione. Apostolus enim testatur sibi à Deo traditam esse in ecclesia potestatem ad ædificationem.

*Qualis debeat
esse Minister
verbi &c.*

2. Cor. 10.

csendeslegere, bekecslegere, es meg mara-
dasara neznék, forgalmatosán rendellye-
nek. Hogy penigh mind ezeket jobban
es könnyebben megh cselekedhesse az
Egyhazi Tanito, leg előfer is kívantatik
tőlle hogy Istenfelő legyen, szüntelen
imadkozék, az fent Iraft olvassa, es min-
denekben s-mindenkor vigyazzon, es e-
letnek tífcsafagaval mindenek felett tün-
déköllyek.

Es holot mindeneftől fogvan búkség
az Anyafent-egyhazban az fenýitek, es
az reghieknél-is elein fokasban volt az
kiátkozas, es voltanak Egyhazi itiletek,
az Istennek nepei közöt, mellyekben
bölcs es kegyes ferfiak által az az fenýi-
tek gyakorlattatot. Az Tanitoktól-is kí-
vantatik hogy ezt az fenýiteket igazgaf-
sak, az údnék, az közönfeges állapot-
nak es az búkségnek mi volta ferint; Hol
mindenkor megh kel tartani ez regulat,
hogy mindeneknek kel lenni epületre,
ekessen, tífcsésséssén, kegyetlenfeg es
partolas nélkül. Mert az sz. Pal bizonít-
tya, hogy ú neki adattatot Istentől hata-

Confessio Fidei Christiana.

Math. 13. ficationem & non destructionem.
Nam ipsemet Dominus vetuit lolium in agro dominico eradicari, quando periculum sit, ne & triticum evellatur.

Ministri Cæterum execramur in præsen-
quoq; mali ti Donatistarum errorem, qui do-
audiendi. ctrinam & administrationem sacra-
Error Dona mentorum, vel efficacem vel inef-
tistarum. ficacem, ex mala vel bona mini-
strorum vita æstimant. Scimus enim vocem Christi audiendam esse vel ex malorum ministrorum ore. Quando ipse Dominus dixit.
Math. 23. Quæ dicunt facite, secundum opera autem eorum nolite facere. Scimus sacramenta, ex institutione, & per verbum Christi sanctificari, & efficacia esse piis, tamen offerantur ab indignis ministris. De qua re ex scripturis, multa contra Donatistas disputavit Beatus Dei servus Augustinus. Atqui debet interim justa esse inter ministros disciplina. Inquirendum enim

lom az Anyaszent egyházban az epítésre
nem az rontásra. 2. Cor. 10. v. 8. Mert ő
maga az Christus meg tiltotta ki ságatni
az Ur sánto földéből az konykolt, miko-
ron vesedelem vagy on hogy az buza-is
ki ne saggatassék, Math. 13. ver. 29. To-
vabba utallyuk az Donatistaknak tevely-
geseket, kik ez tudomany nak es az Sacra-
mentomoknak solgatata sanak hasnos a-
vagy hasontalan voltat, az Egyhazi sol-
ganak jo avagy gonos eleteből itiltek.
Mert tudgyuk hogy az Christus savat
kel halgatnunk meg az gonos tanitonak
sajabolis: Holot Christus Urunkis mon-
dotta: Az mellyeket mond nak meg cse-
lekedgyetek. Az ő cselekedetek szerint
penigh ne cselekedgyetek, Math. 23. v. 3.
Tudgyuk hogy az sacramentomok, az
Christus szerzeseből es igije által megh
santeltetnek es hathatok az hiveknel, ha
sinten meltatlan tanitoktol ostogattat-
nakis. Mely dologrol az Sz. Irasbol so-
kat disputalt az Donatistak ellen az Isten-
nek boldog solgaja sent Agoston. De
sükseg azonban az Tanitok között melto
seny;

Confessio Fidei Christiana.

Synodi.
Ad quid Synodus
valuat.

enim diligenter in doctrinam & vitam ministrorum, in synodis. Corripendi sunt peccantes à senioribus, & in viam reducendi, si sunt sanabiles, aut deponendi, & velut lupi, abigendi sunt per veros pastores à grege dominico, si sunt incurabiles. Si enim sint pseudodoctores, minimè ferendi sunt. Neque verò & Oecumenica improbamus concilia, si ad exemplum celebrantur apostolicum, ad ecclesiæ salutem, non perniciem.

Dignus &
perarius su
mercede.

Ministri quoque fideles omnes, ut boni operarii, mercede sua digni sunt, nec peccant, quando stipendiū omniaque interim necessaria pro se & sua familia accipiunt. Nam Apostolus ostendit hæc jure dari ab ecclesia, & accipi à ministris, in 1. ad Corinth. 9. & in 1. ad Tim. 5. & alibi quoque. Confutati sunt autem apostolica doctrina, & Anabaptistæ, qui ministros ex ministerio suo viventes, damnant, & convitiis proscindunt.

Cap.

feniteknék lenni. Mert forgalmatafori kel tudokozni az tanitoknak tudamanyat es eletet az synatokban. Meg kel az Senioroknak feddeni az bűnűsöket, es az utra hozni, ha meg gyógyulandok. Ha meg nem ternek, az igaz Tanitok ezeket le vessek, es mint egy farkosokat el űz- zek az Urnak nyajaitol. Mert hogha ha- mis tanitok lejendnek semmikepē el nem szenvedendők. Az kozonleges gyűle- seketis javallyuk, ha azok az Apostoli Sy- natnak példaja ferint lesnek az Ecclesia- nak hasnara es nem penigh karara.

Az hiv tanitok-is minnyajan mint jo munkások, meltok az ű berekre, nem-is verkeznek mikor fizeteseket es minden sűksegekre valokat magoknak es cse- ledgyeknek el vesik. Mert sent Pal meg tanittyá hogy azokat törvény ferent adgyak es vesik-is az tanitok. 1. Cor. 9. 1. Timoth. 5. Es masut-is, Az Apo- stoli tudomanyal penig meg hamissittat- nak az uy keresztényenek, kik az Tanitokaē hogy solgalattyokbol elnek, karhoztat- tyak es bidalmazzak.

Confessio Fidei Christiana.

Caput XIX.

DE SACRAMENTIS

Ecclesiæ Christi.

*Sacramen
ta adjuncta
verbo, &
quid sint.*

PRedicationi verbi sui adjunxit
Deus mox ab initio, in ecclesia
sua sacramenta, vel signa sacramen-
talia. Ita enim clare testatur uni-
versa scriptura sacra. Sunt autem
sacramenta, symbola mystica, vel
ritus sancti aut sacræ actiones, à
Deo ipso institutæ, cōstantes verbo
suo, signis, & rebus significatis, qui-
bus in ecclesia summa sua beneficia,
homini exhibita, retinet in memo-
ria, & subinde renovat, quibus item
promissiones suas obsignat, & quæ
ipse nobis interiorius præstat, exteriorius
repræsentat, ac veluti oculis con-
templanda subjicit, adeoq; fidem
nostram, spiritu Dei in cordibus no-
stris operante, roborat & auget: qui-
bus deniq; nos ab omnibus aliis po-
pulis & religionibus separat, sibiq;
solis

XIX. Refz.

Az Christus Anyaszent-egyhaza-
nak Sacramentomirol.

AZ Ur Isten az ő Igejenek predikal-
lása melle szórzót eleitül foghva az
Ecclesiaban Sacramentomokat, avagy,
sentsleges jegyeket, mert azt nyilván bi-
zonyította az egesz szent Iras. Az Sacra-
mentomok pedig titkos jelek, avagy sents-
leges rend-tartások, avagy szent cseleke-
detek, melyeket Isten szórzót, alvan az
ő Igejéből, lathato jelekből es jedzet do-
logbol, melyekkel az emberekkel köz-
lött nagy jó tetemenyit emlekezetben
tartya, es ottan ottan meg uyította, mel-
lyekkel ismeg az ő igeretit meg pecsetli,
es az melyeket ő mi velünk belől csele-
késik, külsőkeben megh mutattya es sze-
münk eleiben veti nezesre, es az mi hi-
tünk, az ő szent Lelkenek az mi búvünk-
ben valo munkalkodása felől meg erősi-
ti es neveli, es melyekkel őtan minket,
minden egyeb nemzetsegektől es valla-
soktul meg valaszt, es csak ő magának kö-
telez

Confessio Fidei Christiana.

*Sacramen-
ta alia ve-
teris, alia
novi testa-
menti.*

*Novi popu-
li sacramen-
ta quot.*

*Consecratio
sacramen-
ta sunt 7.
Baptismus
Sacramentum Alimenti
Poenitentia
Ordo
Matrimonium
Confirmatio
Extrema Unctio*

soli consecrat & obligat, & quid a nobis requirat, significat.

Et sunt quidem alia veteris, alia novi populi sacramenta. Veteris populi sacramenta fuerunt, Circumcisio & Agnus paschalis, qui immolabatur: quo nomine ad sacrificia refertur, quæ fuerunt celebrata ab origine mundi. Novi populi sacramenta sunt, Baptismus & Cæna dominica. Sunt qui sacramenta novi populi, septem numerent. Ex quibus nos poenitentiam, ordinationem ministrorum, non papisticam quidem illam, sed apostolicam, & matrimonium agnoscimus instituta esse Dei utilia, sed non sacramenta. Confirmatio & Extrema unctio, inventa sunt hominum, quibus nullo cum damno carere potest ecclesia. Neque illa nos in nostris ecclesiis habemus. Nam habent illa quædam, quæ minimè probare possumus. Nundinationem omnem, quam exercent Romanen-

telez es fentel, es mit kivannyon túllünk
megh jelenti.

Az Sacramentomok penig nemellyek
az O Testamentombeli nepé, nemellyek
pedig az uy Testamentombeli nepé. Az
O Testamentombeli Sacramentomok
voltanak, az környűlmelkedes es az Huf-
veti Barany, mely meg aldoztatik vala,
mely okert famlaltatik az aldozatok kőz-
ze, mellyek világ kezdetitűl fogvan ren-
deltettenek. Az Uy Testamentombeli
Sacramentomok, az Keresztseg es az Ur-
nak Vatsoraja. Vadnad nemellyek az
kik het Sacramentomokat famlálnak, kik
közűl az penitentiát, az Egyhazi ren-
det, nem az Papasoket, hanem az Apo-
stolit, es az hazafagot ismerjűk Istennek
hasznos szerzesenek lenni, de nem Sacra-
mentomoknak. Az Bermolas es utolso
kenes, emberi talalmanyok, mellyek nel-
kül minden kar nélkül el lehet az Eccle-
sia. Nincsenek-is azok az mi Ecclesiánk-
ban, mert vadnak oly dolgok azokban,
mellyeket semmikepen nem javalhatunk.
Mint kereskedest, mellyel az Romajak

Confessio Fidei Christiane.

*Author sa-
cramento-
rum.*

*Christus o-
peratur ad-
huc in Sa-
cramentis.*

manentes in dispensatione Sacra-
mentorū, omnino execramur. Author autem Sacramentorum omni-
um, non est homo ullus, sed Deus
solus. Homines Sacramenta insti-
tuere non possunt. Nam pertinent
illa ad cultum Dei. At hominum
non est instituere & formare Dei
cultum: sed traditum à Deo reci-
pere & custodire. Præterea habent
symbola promissiones adjunctas,
quæ requirunt fidem. Fides autem
solo Dei verbo innititur. Et ver-
bum Dei habetur instar tabularum
literarum, Sacramenta verò instar
sigillorum: quæ literis Deus ap-
pendit solus. Et ut Deus Sacra-
mentorum author est, ita perpetuò
operatur in Ecclesia, in qua ritè
peraguntur sacramēta: adeò ut fide-
les cum à ministris Sacramenta per-
cipiunt, agnoscant operari Deum in
suo instituto, ideoq; sacramenta per-
inde, ac ex ipsius Dei manu per-
cipe-

az Sacramentumok sáfárkodásában elnek
tellyesfleggel utallyuk. Mert minden Sa-
cramentumoknak az Isten ő maga főrző-
je, es nem az ember. Az emberek Sa-
cramentumokat nem berezhetnek, mert
az Istennek tiszteletire tartoznak azok.
De Isteni tiszteletet az emberek nem be-
rezhetnek, nem-is formálhatnak, hanem
az mit Isten szerzet be kel venniök es ol-
talmazniak. Ennek felette az bent jegek
melle igeretek vetettenek, mellyek hitet
kivannak. Az hit pedig csak az Isten I-
gejéhez támaszkodik. Az Istennek igeje
pedig olyan mint egy tabla level. Az Sa-
cramentumok pedig mint egy petsetek,
mellyeket az levelekre függezt egyedül
az Isten. Es mikeppen Isten szerzője az
Sacramentumoknak, Így mindenkoron
munkalkodik az Ecclesiában, az melybē
jo rendel szolgaltatnak az Sacramento-
mok, annyera hogy mikor az hivek el-
vesik az Sacramentumokat, meg ismer-
jek hogy az Isten munkalkodgyek az ő
szerzeseben. Annak okaert az Sacramen-
tomokat finten mint az Istennek kezéből

Confessio Fidei Christiane.

Discrimi-
nandum
inter au-
thorem &
ministrum
sacramen-
torum.
cipere, & ipsis ministri vitium (si
quod insigne ipsi insit) non obesse,
quando agnoscant sacramentorum
integritatē dependere ab institutio-
ne Domini. Unde etiam discrimi-
nant apertē in administratione sa-
cramentorum, inter dominum ip-
sum, & domini ministrum, confi-
tentes sacramentorum res dari ab
ipso domino, symbola autem à do-
mini ministris.

Substantia
vel praci-
pium in sa-
cramentis.
omnis in his
est praci-
pium in sa-
cramentis.
1. cor. 10. 16.
Cæterum præcipuum illud,
quod in omnibus sacramentis pro-
ponitur à Deo, & attenditur à piis
omnibus omnium temporum (quod
alii nuncupant substantiam & ma-
teriam sacramentorum) Christus
est servator, hostia illa unica, agnus
item ille Dei, mactatus ab origine
mundi, petra quoque illa, de qua o-
mnes majores nostri biberunt, per
quem electi omnes circumciduntur
sine manibus, per spiritum san-
ctum, abluunturque à peccatis suis
omnibus, & aluntur vero corpore
& san-

vennek el, es nem-is art azoknak az Egy-
hazi folganak vetke, ha binten oly nagy
volna-is, holot tudgyak hogy az Sacra-
mentomoknak tőkelleres volta az Chri-
stus szerzetétől fűghjön. Az melyből
nyilván valasztást tudnak tenni az Sacra-
mentomoknak folgaltatásában az Ur kő-
zöt es az ő folgaja közöt. Vallást teven
hogy az Sacramentomoknak valóságat
az Ur adgya, az jeleket penigh az Ur-
nak folgaja.

Tovabba, am-az fő dolog, mely min-
den Sacramentomban, az Istentől adatta-
tik előnkben, es az hivektől is minden
űdőben megh gondoltatott, mellyet ne-
mellyek az Sacramentomoknak allattya-
nak, ávág eskőzenek mondnak léni. Az
űdvőző Christus am-az egy aldozat,
am-az vilagh kezdetétől fogva meg őlet-
tetet Barany, es am-az kő fíkla, melyből
mindē mi eleink ittának, mely által min-
den valasztattak kőrnýűl meteltettenek
kēz nélkül, bent Lelek által meg-is moso-
gattattak minden ő bűnőkből, es taplal-

Confessio Fidei Christiane.

& sanguine Christi ad vitam æternam.

*Similitudo
& differē-
tia sacra-
mentorum
veteris &
novi po-
puli.* Et quantum quidem attinet ad illud, quod in sacramentis est præcipuum, & res ipsa, paria sunt utriusq; populi sacramenta. Nam Christus unicus mediator, & servator fidelium, utrobique est illud præcipuum, & ipsa res sacramentorum. Unus & idem Deus, utrobique horum est author. Utrique populo data sunt illa, ut signa adeoque oblationes gratiæ & promissionum Dei, quæ in memoriam reducant, reparentq; maxima Dei beneficia, quibus item fideles ab omnibus aliis orbis religionibus se jungerentur, denique quæ spiritualiter per fidem perciperentur, & percipientes obstringerent ecclesiæ, & ipsos sui admonerent officii. In his inquam & similibus, non disparia sunt utriusq; populi sacramenta, quæ tamen in signis sunt diversa.

Et quidem constituimus etiam
in his

tatnak az Christusnak igaz testevel es ve
revel az örök életre.

Az mi penig arra nez az mi fő az Sa-
cramentombā es valóság, Mind az ket
Testamentombā egyenlők az Sacramen-
tomok. Mert az Christus, ki egyedül
közbenjaroja es üdvössége az hiveknek,
az a fő, es az Sacramentomoknak valósá-
ga; Ugyanazon egy Isten mindenüt e-
zeknek szerzője; mind az ket fele népnek
adattattanak azok mint jelek, de sőt meg
az Istennek kegyelmenek es igiretinek
megh pecsetlesi, mellyek emlekezetben
hozzak, meg is uyittyak az Istének nagy
jó tetemenyet, es az mellyekkel ismeg az
hivek minden egyéb vallásoktól megh
valasztatnak, es vegezetre, mellyek lelek-
ben, hit által vetetnek, es az vevőket kö-
telezik az Anyaszent egyházhoz, es azo-
kat tisztekre emlekeztetik. Ezekben
mondom, es ezekhez hasonlobban, nem
külömböznek az ket Testamentombeli
Sacramentomok, mellyek mind az által
az jegyekben külömböznek.

Es bizonyara, ezekben is büféges kü-

Confessio Fidei Christiane.

In his ampliorē differentiam. Nostra enim firmiora & magis durabilia sunt, utpote quæ in finem usq; seculi nunquam mutabuntur. Sed & rem & promissionem completam vel perfectam in Christo testantur, quam complendam illa significabant. Simpliciora item sunt nostra & minus operosa, minus item sumptuosa, & cæremoniis involuta. Pertinent præterea ad ampliorem populum, per totum terrarū orbem dispersum: cumq; etiam illustriora sint, & majorem (per spiritum sanctum) excitent fidem, insequitur etiam uberior spiritus copia.

*Veteribus
abrogatis,
nostra suc-
cesserunt
sacramen-
ta.*

Certè cum Christus verus Messi-
as nobis sit exhibitus, & abundan-
tia gratiæ effusa in populum novī
testamenti, abrogata sunt utiq; , ac
desierunt veteris populi sacramen-
ta, & subrogata sunt novi testamenti
symbola, in locum circumcisionis,
baptismus, & in locum agni pascha-
lis sacrificiorumq; , cœna dominica.

Sicut

lőmbseget tessünk. Mert az mieink erősebbek, es inkább meg allandok, ugy-mint mellyek meg nem változtatnak ez vilagh vegeiglen. De be tellyesedet avagy tökelletes dolgot is, avagy igeretet bizo-
nitnak az Christusban, mellyek be tellyesedni jelentettek am-azok. Ismet, Egy ügyűvebbek az mieink, es nem annyi faratsagossak, nem is anyi aruak es Ceremoniakkal be fedőtettek. Tartoznak továbbba bőveb nepre, mely az eges vilagon ki terjedet. Es holot nagysagosbak is, es nagyub hitet (az fent Lelek által) indittassanak, követi az leleknek is tellyesb bűsege.

Bizonyara, holot az Christus az igaz Mefsias nekünk adattatot, es az kegyelemnek bűseghe ki ontatot az Uy Testamentombeli nepre, el töröltetnek ugyan, es ugyan megh fűntenek az ő Testamentumbeli Sacramentomok, es helyekben állottanak az Uy Testamentombeli Sacramentomok, Az környül metelkedes helyet az keresztseg, Az Husveti barany es aldozatok helyet az Urnak vacsoraja.

Confessio Fidei Christiana.

*Quibus re-
bus consistet
sacramen-
ta.*

*Augustinus
Secundum Augustinum
sacramenta
& sic sacramenta.*

*Consecra-
tio sacra-
mentorum.*

quid sit

signa

signa

signa

signa

signa

signa

signa

signa

Sicut autem quondam sacramen-
ta constabant verbo, signo & re si-
gnificata, item nunc quoque iisdem
veluti partibus absoluntur. Nam
verbo Dei fiunt, quæ antea non fu-
erunt, sacramenta. Consecrantur
enim verbo, & sanctificata esse o-
stenduntur ab eo qui instituit. Et
sanctificare vel consecrare, est rem
aliquam Deo sacrisque usibus dedica-
re, hoc est, à communi vel prophæ-
no usu segregare, & sacro usui de-
stinare. Sunt enim in sacramentis
signa petita ex usu vulgari, res ex-
ternæ & visibiles. In baptismo
enim, signum est elementum aquæ,
ablutioque illa visibilis, quæ fit per
ministerium. Res autem significa-
ta, est regeneratio, vel ablutio à
peccatis. In cœna verò Domini,
signum est panis & vinum, sum-
ptum ex communi usu cibi & po-
tus. Res autem significata, est ip-
sum traditum Domini corpus, &
sanguis ejus effusus pro nobis, vel
com-

Az miképen pedig regenten az Sacramentomok allottanak igheből es jedzet dologból, Így mostis ezen reffekkel mennek veghez. Mert Isten igejevel lefnek, mellyek az előt Sacramentomok nem voltak, Sacramentoma. Mert megfenteltetnek az igevel, es megfenteltetnek mutattnak attol, ki azokat szerzette. Megfentelni pedig avagy megaldani annyit tesen, mint valamely dolog Istennek es fent elefse rendelni, Az az: a közönfeges es fentseg nélkül való dologtul elvalastani, es fent dologra rendelni. Mert a Sacramentomokbā az jegyek mellyek az külfő elesből vetettnak, külfő es lathato dolgok. Mert az Keresztsegben jegy az eltető viz es az lathato mosas, mely az Tanito által lefen. Az jedzet dolog pedig az uyonnán fületes, avagy az bűnekből való mosodas: Az Ur vacsorajaban pedig jegy az kenyér es bor, mellyek az közönfeges etelből es italból vetettnak: Az jedzet dolog pediglen az Christushalalra adattatott teste, es az ő vere- nek mi erettünk ki omlot vere, avagy az ő teste-

Confessio Fidei Christiana,

communio corporis & sanguinis Domini. Proinde aqua, panis & vinum sua natura, & extra institutionem divinam, ac usum sanctum, duntaxat id sunt, quod esse dicuntur, & experimur. Cæterum, si accedat Domini verbum, cum invocatione divini nominis, & renovatione primæ institutionis & sanctificationis, signa ista consecrantur, & sanctificata à Christo esse ostenduntur. Manet enim semper efficax in ecclesia Dei prima Christi institutio, & consecratio sacramentorum, adeò ut qui non aliter celebrant sacramenta, quàm ipse Dominus ab initio instituit, fruantur etiam nunc prima illa consecratione omnium præstantissima. Et ideo recitantur in celebratione sacramentorum ipsa verba Christi. Et quoniam verbo Dei discimus, quòd signa hæc in alium finem sint instituta à Domino, quàm usurpentur vulgo, ideo docemus signa nunc in u-

*Signa accipiunt re-
rum signa-
sarum no-
mina.*

ő testének es vérenek közlese. Azert az
Viz, Kenyer es Bor, az ő természetek
szerint az Christus rendelese kívül, avagy
az, bentsleges eles kívül, csak azok az, mi-
nek mondatnak, es az mineműveknek lat-
tatnak: de Istennek nevenek segítségül
hivásával, es az első szerzesnek es megh
szentelesnek megh uyításával az jegyek
meg bentseltetnek, es az Christustól meg
szenteletnek jelentetnek. Mert hathato
mindenkor az Christusnak Ecclesiájában
az Christusnak szerzese, es az Sacramen-
tomoknak megh bentelese, ugy hogy az
kik nem külömben osztogattyak az Sa-
cramentomokat, mint elsőbő az Ur Chri-
stus szerzette, most-is illyenek am-az el-
ső jeles megh benteleffel, ezert-is mon-
datnak el az Sacramentomoknak ki fol-
galtatásban az Christusnak befedi.

Es mivel hogy az Istennek igejéből
meg tanullyuk, hogy az jegyek mas ve-
gre rendeltetnek az Christustól, mint
vetetnek közönsegeskepen, azert tanít-
tyuk, hogy az jegjek az bentelesben ve-
sik ne

Confessio Fidei Christianæ.

in usu sacro, usurpare rerum signa-
tarum vocabula, nec appellari am-
plius aquam tantum, panem & vi-
num, sed etiam regenerationem vel
lavacrum renovationis, item corpus
& sanguinem domini, vel symbola
aut sacramenta corporis & sanguinis
Domini. Non quòd symbola mu-
tentur in res significatas, & desināt
esse id quod sunt sua natura. Ali-
oqui enim sacramenta non essent,
quæ re significata duntaxat constar-
rent, signa non essent: sed ideo usur-
pant signa rerum nomina, quòd re-
rum sacrarum sunt symbola mysti-
ca, & signa & res significatæ, inter
se sacramentaliter conjungantur, con-
jungantur inquam, vel uniantur per
significationem mysticam, & volun-
tatem vel consiliū eius, qui sacramē-
ta instituit. Non enim aqua, panis
& vinum, sunt signa vulgaria, sed sa-
cra. Et qui instituit aquā baptismi,
non ea voluntate consilioq; institu-
it, ut fideles aqua duntaxat bap-
tismi

*Unio sa-
cramenta-
lis.*

fik nevezetit az jedzet dolognak, nem-is neveztetnek immar csak viznek, kenjerek es bornak, de meg uyjonnán fületeknek-is avagy meg uyulas foródójenek-is. Is meg az Christus testenek es verenek, avagy az mi Urunk testenek es verenek pecsetinek, avagy Sacramentomanak, nem hogy az jegyek változnanak jedzet dolgokkal, es meg fűnnek attol az mik voltanak természetet ferint, mert ugy Sacramentomok nem volnanak, ha csak jedzet dologból allanának, es jelek sem volnanak. De azért vesik az jegyek nevezetit az dolognak hogy azok fent dolgoknak fentleges jegyei, es az jedgyek az valósággal Sacramentom ferint egyesülnek, egyesülnek mondom, avagy öfve berkeztetnek titkos jedzes által, es annak akarattya avagy Tanatfa által a ki az Sacramentomokat ferzette, mert nem puzta jelek az viz, kenjer es bor, de fentlegesek. Es az ki ferzette az keresztleg vizet, nem oly akarattal es tanatfal ferzette, hogy az hivek csak vízzel mosottassá-

Confessio Fidei Christiana.

fmi perfundantur: & qui iussit in
coena, panem edere, & vinum bibe-
re, non hoc voluit, ut fideles panem
& vinum tantum percipiant, sine
mysterio, sicut domi suæ panem
manducant, sed ut rebus quoque si-
gnificatis, spiritualiter communi-
cent, & verè per fidem abluantur à
peccatis, & Christo participant.

Confutatio
Idcirco minimè probamus eos,
qui sanctificationem sacramento-
rum attribuunt, nescio quibus cha-
racteribus, & recitationi, vel virtuti
verborum pronunciatorum à conse-
crato, & qui habeat intentionem
consecrandi, aut rebus aliis adventi-
tiis, quæ neque Christi, neque Aposto-
lorum, vel verbo, vel exemplo no-
secta. bis traduntur. Neque probamus e-
orum quoque doctrinam, qui de sacra-
mentis perinde loquuntur, ut signis
communibus, non sanctificatis aut
efficacibus. Neque eos probamus,
qui propter invisibilia, aspernan-
tur in sacramentis visibilia, adeoque
signa

tassanak megh; Es az ki parantsolta az
szent vatforaban az kenyeret enni, es az
bort innya, nem azt akarja hog az hívek
csak kenyeret egjenek, es bort igyanak
fentség nélkül, mint hazoknal kenyeret
esnek, de hogy az jedzet dolgokban-is
lelekben refesüllyenek, es valósággal hit
által meg mosodgyanak bűnökből es az
Christusban refések legyenek.

Annakokaert semmikepen nem javal-
lyuk azokat kik az Sacramentomoknak
meg fenteleset, nem tudom micsoda bű-
nösöknek, es paptól el mondott igeknek
előszamlalasanak, avagy az meg fentelö-
nek igyekezetinek, avagy egyeb külső
dolgoknak tulaydonittyak, mellyek sem
az Christusnak sem az Apostoloknak
savokkal avagy peldajokkal nekünk nem
adattatnak. Azoknak tudományokat
sem javallyuk kik az Sacramentomokrol
ugy szólnak, mint közönseges meg nem
fenteltetet, avagy erő nélkül való jelek-
ről. Azokat sem javallyuk, kik az latha-
tatlanokert megh utallyak az Sacramen-
tomban való lathato dolgokat, es hejabá
X valo

Confessio Fidei Christianæ.

signa sibi credunt fore supervacanea, quòd rebus se jam frui arbitrantur, quales Messaliani fuisse dicuntur. Neq; verò approbamus istorum quoq; doctrinam, qui docent gratiam & res significatas, signis ita alligari & includi, ut quicumq; signis exterius participant, etiam interius gratiæ rebusq; significatis, participes sint, quales quales sint.

*Sacramē-
tis res neq;
includuntur,
neq;
alligantur.*

Interim sicut à dignitate, vel indigne dignitate ministrorum, non æstimamus integritatem sacramentorum, ita neq; à conditione sumentium. Agnoscimus enim sacramentorum integritatem, ex fide vel veritate meraq; bonitate Dei dependere. Sicut enim verbum Dei manet verum verbum Dei, quòd non tantum verba nuda recitantur, dum prædicatur, sed simul à Deo offeruntur res verbis significatæ vel annunciatæ, tametsi impij vel increduli verba audiant, & intelligant, rebus

valonak itilik magoknak az jegyeket, azért nem itilik hogy immar elnek az valósággal, mineműeknek mondgyak hogy voltanak az Messalinusok. Azoknak tudományokat sem javallvuk, kik az kegyelmet es jedzet dolgokat tanittyak úgy köteleztetni, avagy be rekeztetni az jegyekben, hog valakik külsőkeppen rekesülnek az jegyekben, belől is az kegyelemben es az jedzet dolgokban rekesüllyenek, akar mineműek legyenek.

Azonban mint hogy nem Tanitoknak megtöfagokból vagy megtatlanfagokból böcsüllyük az Sacramentomoknak egész voltat, így sem az vevőknek allapattyokból, mert tudgyuk hogy az Sacramentomoknak tellyessege az Istennek húsegeből, igazságabol, es ingyen való jó voltaból fűgh. Mert az mint az Istének igeje ugyan Istennek igaz igeje leßen, melybē nem csak az puzta igeek mondatnak, mikor az predikaltatik, de egyetembē ajánlattatnak az Istentől az igeek által példázatot avagy hirdettetőt dolgok, noha az hitetlenek avagy Istentelenek hallyak az

Confessio Fidei Christianæ.

rebus tamen significatis non perfruantur, eò quod vera fide non recipiant : Ita sacramenta verbo, signis & rebus significatis constantia, manent vera & integra sacramenta, non tantùm significantia res sacras, sed Deo offerente etiam res significatas, tametsi increduli res oblatas non percipiant. Fit hoc non dantis aut offerentis Dei vitio, sed hominum sine fide illegitimeq; accipientium culpa : quorum incredulitas, fidem Dei irritam non facit.

*Rom. 3.
Ad quid
instituta
sacramen-
ta.*

Porro cum mox ab initio, quando expositum est, quid sint sacramenta, pariter & obiter explicatum sit, ad quid sint instituta, non est quòd semel dicta, cum molestia repetantur. Consequenter ergo sigillatim dicemus, de novi populi sacramentis.

Caput

Iget es ertsek, mind az által az jedzet dolgokkal nem elnek, azert mert igaz hittel azt nem vesik. Így azonkepen az Igeből, jegyből es jedzendő dolgokból allo Sacramentomok lesnek, nem csak jegyezven az fent dolgokat, de megh az Isten advan az jedzet dolgokat-is, noha az hitlenek az nyutot dolgokban nem rekesülnek, lehen az nem az ado avagy az nyuto Istennek miatta, de az hit nélkül, es törvény nélkül elő embereknek vetkekből: kiknek hitetlenségek az Istennek hitit fel nem bonthattya.

Tovabba, holot mingyart meg elein megh mondtuk, mi legyen az Sacramentom hasonlokepen es egy allatyaban meg feytettük, mire rendeltettenek, nem szükséggh hogy az megh mondot dolgokat, unakozással elő hozzuk. Hanem szollyunk immar az Uly Testamentumbeli nepnek fent jegyeiről.

DE SANCTO BAPTISMO.

*Institutio
Baptismi.*

Baptismus à Deo institutus & consecratus est, primusq; baptizavit Ioannes, qui Christum aqua in Iordane tinxit. Inde defluxit ad Apostolos, qui & ipsi aqua baptizarunt. Iussit hoc manifestè dominus Evangelium prædicare, & baptizare, in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. Et Petrus ad Iudæos interrogantes quid facere deberent: dixit in Actis, Baptisetur unusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, ad remissionem peccatorum, & accipietis donum spiritus sancti. Unde à nonnullis baptismus nuncupatus est signum initiale populi Dei, utpote quo initiantur Deo, electi Dei.

*Unus est
baptismus.*

Unus est duntaxat Baptismus in Ecclesia Dei, & satis est semel baptisari, vel initiari Deo. Durat autem

XX. Refz.

Az szentséges Keresztsegről.

AZ Keresztsegh Istentől szereztetet
es megh senteltetet, Es először Ke-
reztelt sz. Janos, ki az Christust is meg
kereztelte az Iordanban, Innen állot az
Apostolokra, es ők is vizzel kereztelte-
nek. Parancsolta ezeknek az Christus,
hogy az Evangeliomot predikallyak, es
kereztelleyenek, Atyanak, Fiunak, es Sz.
Leleknek neveben, Math. 28. v. 19. Es
Szent Peter is, az Sidoknak kik azt ker-
dik vala, mit cselekednenek, monda: Ke-
reztelkedgyetek meg fejenkent az Iesus
Christusnak neveben, bűnötöknek bo-
csanattyara, es el vesítek az szent Lelek-
nek ajandekat, Act. 2. v. 38. Melyből az
keresztseget nemelleyek neveztek az Isten
nepeken melto jegyenek, ugymint, mel-
lyel oltatnak az Christusban az Istennek
valasztottai.

Csak egy az Keresztseg az Istennek A-
nyasent egyházban, es eleg egyser meg
keresztelkedni, avagy Istenben oltatni.

Confessio Fidei Christiane.

*Baptisari
quid sit?*

autem semel susceptus baptismus
per omnem vitam, & est perpetua
obsignatio adoptionis nostra. Et
enim baptisari in nomine Christi,
est inscribi, initiari, & recipi in fœ-
dus, atq; familiam, adeoq; in hæredi-
tatem filiorum Dei, imo jam nunc
nuncupari nomine Dei, id est, ap-
pellari filium Dei, purgari item à
fordibus peccatorum, & donari va-
ria Dei gratia, ad vitam novam &
innocentem. Baptismus ergo in
memoria retinet, & reparat ingens
Dei beneficium, generi mortalium
præstitum. Nascimur enim om-
nes in peccatorum fordibus, &
sumus filii iræ. Deus autem qui di-
ves est misericordia, purgat nos à
peccatis gratuito, per sanguinem fi-
lii sui, & in hoc adoptat nos in fili-
os, adeoq; fœdere sancto nos sibi
connectit & variis donis ditat, ut
possimus novam vivere vitam.

Obli-

Meg marad peniglen az egybér föl vött Keresztsegh mind eges életünkben, es az mi fiui fogantatasunknak örökke valo meg pecsetlese. Mert az Christus nevéb meg keresztelkedni semmi nem egeb, hanem be irattatni, be oltattatni es be vetetni az Isten fiainak fővetsegeben, haza nepe köziben, es öröksegebe, Sőt immar is neveztetnek Istének nevevel, Az az, hívattatnak Istennek fiainak, meg tisztittatnak az bűnnek rutlagabol, es ajandekoztatnak az Istennek külömb külömb kegyelmevel, uy, es artatlan életre. Az keresztsegh azért emlekezetben tartya, es meg uyittyá Istennek nagy jó tetemenyit mellyeket az emberi nemzettel cselekedet. Mert minnyajan főlettetünk az bűnnek rutlagaban, vagyunk haragnak fia, Eph.2. Az Isten penig az, az ki gazdag irgalmassagaban, meg tisztit az bűnőktől minket ingyen az ő fiának vere által, es azzal valaszt minket fiaiva, Ez sentseges fővetseggel minket magához kaptsol, es külömb külömb-fele ajandekival megh gazdagit, hogy uy elettet elhessünk.

Confessio Fidei Christiana,

Obsignantur hæc omnia baptismo. Nam intus regeneramur, purificamur, & renovamur à Deo per spiritum sanctum: foris autem accipimus ob signationem maximorum donorum, in aqua, qua etiam maxima illa beneficia repræsentantur, & veluti oculis nostris conspicienda proponuntur. Ideoq; baptisamur, id est, abluimur, aut aspergimur aqua visibili. Aqua enim sordes mundat, deficientia & æstuantia recreat, & refrigerat corpora. Gratia verò Dei hæc animabus præstat, & quidem invisibiliter vel spiritualiter.

Aqua baptisamur.

Baptismi obligatio.

Separat item nos Deus baptismi symbolo ab omnibus alienis religionibus & populis, & sibi consecrat ceu peculium: nos itaq; dum baptisamur, confitemur fidem nostram, & obstringimur Deo ad obedientiam & mortificationem carnis vitæq; novitatem, adeoque inscribimur in sanctam Christi militiam, ut toto vitæ

Mind ezek az keresztseggel meg pecse-
tetetnek, mert belől uyjonnán búltette-
tünk, meg tisztítottunk, es meg uyjittat-
tunk az Istentől sent Lelek által. Kivül
penigh ez nagy ajandekoknak megh pe-
csetleset vetük az vizben, melyben azok
az jo tetemenyek előnkben is adattanak.
Sőt ugyan semünk eleiben vetternek. A-
zert meg is keresztelkedünk, az az, meg
mosattatunk avagy hintettetünk lathato
viz által. Mert az viz az fennyet el tis-
togattya, az meg ajultakat meg elezti, es
az meg hevült testeket megh uyittya, es
hűvesíti. Az Istennek kegyelme penig
ezt az lelkekkel cselekefi lathatatlanke-
pen avagy lelki-kepen.

Ismet az keresztsegnek Sacramentoma-
val megh valást az Isten minket minden
egyeb vallásoktul es nepektül, es maga-
nak faját nepeve sentel. Mikoron azert
mi meg keresztelkedünk, meg vallyuk az
mi hitünket, es köteleztetünk az Isten-
nek való engedelmessegre, es az testnek
fogyogatására, es uy életre, es ugyan be-
irattatunk az Christusnak szent sereghe
közze,

Confessio Fidei Christiana.

vitaē cursu pugnemus contra mundum & satanam, atque carnem propriam. Baptisamur præterea in unū ecclesiæ corpus, ut cum omnibus membris ecclesiæ, pulchrè in una & eadem religione mutuisq; officiis, consentiamus.

Forma baptisandi.

Credimus perfectissimā esse baptismi formam, qua Christus ipse baptisatus est, & qua baptisarunt apostoli. Ergo quæ humana inventionē postea adjecta & usurpata sūt in ecclesia, non arbitramur necessaria esse ad perfectionem baptismi: cujus generis est exorcismus, usus itē ardentis luminis, olei, salis, sputi, & similem rerum, ut quòd baptisamus singulis annis, pluribus cæremoniis bis consecratur. Nos enim credimus unū ecclesiæ baptismum, in prima Dei institutione sanctificatum esse, & consecrari per verbum, efficacemq; esse nunc etiam, propter primam Dei benedictionem.

Minister baptismi.

Docemus baptismum in ecclesia non ad-

közze, hogy életünknek minden napjaiban harczoljunk ez világh és ördög, es tulaydon testünk ellen. Meg keresztelkedünk ismeg az Ecclesianak egy teste közé, hogy az Ecclesianak minden tagjaival sepen eggyezzünk, azon vallásban, egy másnak való folgalatban.

Hissük hogy tökelletes formaja az keresztsegnek, az mellyel ő maga Christus megh keresztelkedet, es az utan keresztel-tenek az Apostolok. Azert az mellyek emberi talalmánybol az utan az Ecclesiaban sármaztanak, es hozzaja adattattanak, nem itillyük azokat szükségeseznek lenni, az keresztsegnek tökelletelességre: minemű az ördögh-űzes, vija gyertya, olay, foo,nyal, es egyeb ezfele, mint azis, hogy az keresztseg minden estendőbe, külömb fele Ceremoniakkal ketser senteltetik megh. Mert mi hissük hogy az Ecclesianak egy keresztsege az Istennek első szerzésekor megh senteltetet, es az ige által meg senteltetik, es most-is hathato az Istennek első aldasabol.

Tanittyuk hogy az Ecclesiaban nem
bük.

Confessio Fidei Christianæ.

non administrari debere à mulier-
culis, vel ab obstetricibus. Paulus
enim removit mulierculas ab offi-
ciis ecclesiasticis. Baptismus au-
tem pertinet ad officia ecclesiasti-
ca. Damnamus Anabaptistas, qui
negant baptifandos esse infantulos
recens natos à fidelibus. Nam jux-
ta doctrinam Evangelicam, horum
est regnum Dei, & sunt in foedere
Dei, cur itaq; non daretur eis si-
gnum foederis Dei? Cnr non per
sanctum baptisma initiarentur, qui
Anabapti- sunt peculium in ecclesia Dei? Da-
ste. mnamus Anabaptistas, & in aliis
ipforum dogmatibus, quæ contra
verbum Dei peculiaria habent.
Non sumus ergo Anabaptistæ, ne-
que cum eis in ulla re ipforum com-
municamus.

Caput XXI.

DE SACRA COE-
na Domini.

Ccena

szükség az Ásófonyoknak avagy Bábáknak foglaltatni az keresztséget, mert fent Pal el vetette az ásófony nepeket az Anyafent-egyhazbeli foglaltattól. Az keresztség pedig tartozik az Anyafent-egyhazbeli foglaltathoz. Karhoztattyuk az uy Keresztyeneket, kik tagadgyak meg a keresztséget az keresztyenek fületet kis gyermektskejeket. Mert az Euangelio-mi tudomány ferint, ezeke az mennyeknek orsága, es az Istennek szövetségében vadnak, es miért nem adattatnak azért nekik az Isten szövetségének jele? Miért nem oltatnak be az fent keresztségnek általa az Istének nepe közzé, es az Istennek Ecclesiájában. Karhoztattyuk azon uy keresztyeneket egyéb tudományban is, az mellyeket tartnak nyilván az Isten ige je ellen. Nem vagyunk azért Uy keresztyenek, sem semmi dologban nem közösülünk velek.

XXI. Refz.

Az Urnak szentseges Vacso-
rajarol.

Az

*Cœna do-
mini.*

*Author &
consecra-
tor cœnæ.*

*Memoria
beneficio-
rum Dei.*

COENA domini, quæ & mensa
domini & Eucharistia, id est,
gratiarum actio nuncupatur, ideo
cœna nuncupatur vulgo, quod à
Christo in ultima illa cœna sua in-
stituta sit, eamq; adhuc repræsen-
tet, ac in ipsa spiritualiter cibentur
& potentur fideles. Author enim
Cœnæ dominicæ, non est Angelus
aut homo ullus, sed ipse Dei filius
dominus noster Iesus Christus, qui
primus eam ecclesiæ suæ consecra-
vit. Durat autem ea consecratio
vel benedictio adhuc apud omnes
eos, qui non aliam cœnam, sed illam
ipsam celebrant, quam dominus in-
stituit: ad quam verba cœnæ domi-
ni recitant, & in omnibus ad unum
Christum vera fide respiciunt, ex
cuius veluti manibus accipiunt,
quod per ministerium ministrorum
ecclesiæ accipiunt. Retinere vult
Dominus ritu hoc sacro, in recenti
memoria, maximum generi mortali-
um præstitum beneficium, nempe,
quod

AZ Ur Vacsoraja, mely Ur Ástalanak is, es Eucharistianak, Az az, Hala-adásnak hivattatik, Azert nevezetik Vacsorának, hogy az Christustól am-az utolsó vacsorakor szereztetet, es most is azt mutassa meg, es abban lelki-keppen etessenek es itassanak az Hívek. Mert szerzője az Ur Vacsorajának, nem Angyal avagy valami ember, De az Istennek Fia, az mi Urunk Iesus Christus, ki elsőben azt meg szentelte az ő Anyafent-egyhazának. Megh marad pedig az az áldás, meg most is mind azoknál, kik nem egyéb vacsorat, hanem azont osztogatnak, mellyet az Ur szerezet. Mellyen az Ur vacsorajanak igejét el mondgyak, es mindenekben az egy Christusra neznek igaz hitekkel, kinek mint kezéből veszik el, az mit az Tanítók kezéből vesznek el. Az Ur meg akarja emlekezetben tartani, ez szent dologbá az emberi nemzettel töltött jötelemenyet, tudni illik, hogy testének halálra

Confessio Fidei Christiana.

quòd tradito corpore & effuso suo sanguine, omnia nobis peccata nostra condonavit, ac à morte æterna & potestate diaboli nos redemit, jam pascit nos sua carne & potat suo sanguine, quæ vera fide spiritualiter percepta, alunt nos ad vitam æternam. Et hoc tantum beneficium renovatur toties, quoties Cœna domini celebratur. Dixit enim Dominus: Hoc facite in mei commemorationem.

Signum & resignata. Oblignatur item hac cœna sacra, quòd revera corpus domini pro nobis traditum, & sanguis ejus in remissionem peccatorum nostrorum effusus est, ne quid fides nostra vacillet. Et quidem visibiliter hoc foris sacramento per ministrum repræsentatur, & veluti oculis contemplandum exponitur, quod intus in anima invisibiliter, per ipsum spiritum sanctum præstatur. Foris offertur à ministro panis, & audiuntur voces Domini, Accipite, edite,

lálra való adattatásával es verének ki ontatásával, minden mi bűneinket megh engette, es az örökke való halaltól es ördögnek hatalmabol minket megh mentet, es immaron eltet minket az ő testevel, es itat az ő verevel, mellyek taplanak minket az örök életre, hit által lelekben azokat veven. Es illyen nagy jótetemeny megh uyítatik mind annyifor, valamenyifor folgalcatik az Urnak Vacsoraja. Mert azt mondotta az Christus: Ezt cselekdgyetek az en emlekezetemre.

Ísmeg ez fent vacsoraban meg erősítetik, hogy az Christus teste bizonnyal mi erettünk adattatot, es az ő vere az mi bűneink bocsanattyara ki ontatot, hogy az mi hitünk ne tantorogjon. Es lathatokepen ugyan ez Sacramentommal külsőkepen az Tanítok által előnkben adattatik, es ugy mint fêmeink eleiben vette-tik, az mi belől lathatatlankepen az fent Lelektől cseleketterik. Külsőkepen az Tanítotul adattatik Kenyer es Bor, es hallyuk az Urnak befedet, Vegyerek es

Confessio Fidei Christianæ.

dite, Hoc est corpus meum, Acci-
pite & dividite inter vos, Bibite
ex hoc omnes, hic est sanguis meus.
Ergo accipiunt fideles quod datur
à ministro domini, & edunt panem
domini, ac bibunt de poculo domi-
ni: intus interim opera Christi per
spiritum sanctum, percipiunt etiam
carnem & sanguinē domini, & pa-
scuntur his in vitam æternam. Et-
enim caro & sanguis Christi, verus
cibus & potus est ad vitā æternam:
& Christus ipse, quatenus pro nobis
traditus & salvator noster est, illud
præcipuum coenæ est, nec patimur
quicquā aliud in locū eius substitui.

Ut autem rectius & perspicaci-
us intelligatur, quomodo caro &
sanguis Christi sint cibus & potus
fidelium, percipianturq; à fidelibus
ad vitam æternam, paucula hæc
adjiciemus. Manducatio non est
unius generis. Est enim mandu-
catio corporalis, qua cibus in os per-
cipitur ab homine, dentibus atteri-
tur,

egyetek, Ez az en Testem, vegyetek es
ofiatok el kőtetek. Igyatok ebből min-
nyajan, Ez az en Vërem. Azert vesik
az hivek az mi adattatik az Tanítotul, es
esik az Ur Kenyeret es isnak az Ur Po-
harabol, belől azonban Christusnak mun-
kalkodasabol, az sent Lelek által el vesik
az Christus testet es veret, es azzal tap-
laltatnak az örök életre, mert az Christus
teste es vere igaz etel es ital az örök élet-
re, es ő maga az Christus az menyiben
mi erettünk adattatot, es minekünk idvő-
zítünk, am-az fő jófaga az sent Vacso-
ranak, Nem-is engedünk semmi mast ő
helyeben allattatni.

Hogy penigh valoban es nyilvabban
megh ertsek mi modon legyen az hivek-
nek Etelek es Italok az Christus Teste es
Vere, es hogy vetessék az hivektől az ö-
rök életre. Ez keveset hozza tesük: az
etel nem egyfele, Mert testi etel-is va-
gyon, melyben ez eledel embertől fájjal
vetetik, foggal meg ragattatik es az gyo-
mor.

Confessio Fidei Christianæ.

tur, & in ventrem deglutitur. Hoc manducationis genere intellexerunt olim Capernaitæ sibi manducandam carnem domini, sed refutantur ab ipso, Ioan. cap. 6. Nam ut caro Christi corporaliter manducari non potest citra flagitiū aut truculentiam, ita non est cibus ventris. Id quod omnes fateri coguntur.

Improbamus itaq; canonē in Decretis pontificum, Ego Berengarius, de consecr. distinct. 2. Neq; enim credidit verustas pia neq; nos credimus corpus Christi manducari ore corporis corporaliter, vel essentialiter.

*Spirituali-
ter mandu-
care domi-
num.*

Est & spiritualis manducatio corporis Christi, non ea quidem, qua existemus cibum ipsum mutari in spiritum, sed qua manente in sua essentia & proprietate corpore & sanguine Domini, ea nobis communicantur spiritualiter, utiq; non corporali modo, sed spirituali, per spiritum sanctum, qui videlicet ea, quæ per carnem & sanguinem Domini

morban nyeletik. Ez etelnek nemevel
itiltek regentē az Capernaumbeliek hog
megh kellene enni az Christushnak testet.
De megh hamisittanak az Christustol,
Ioh. 6. Mert mint hogy az Christus te-
stet nem ehetni testi mod szerint, vetek
es kegyetlenség nélkül, Igy nem-is gyo-
mornak etke. Mellyet kenszerittetnek
mindennek meg vallani. Megh vettyük
azert az Papak Decretomaban valo Ca-
nont, az mely igy kezderik: Ego Beren-
garius de consec. dist. 2. Mert nem-is
hitte az kegyes reghisegh, mi sem hisük
hogy Christus teste, testi fajjal etettet-
nek, testi mod szerint avagy allattya
szerint.

Vagyon lelki etel-is az Christus teste-
nek, nem oly ugyan, melyben vélnek
azt az etelt lelekke válni, de melyben
meg maradvan az ő allattyan es tulay-
donlagaban, az Christus teste es vere,
azok nekünk adattatnak lelki kepen, nem
testi mod szerint ugyan, De lelki mod se-
rint az fent Lelek által, Az ki tudni illik
azokat, mellyek az mi erettünk halakra

Confessio Fidei Christiana.

*Christus ci-
bus conser-
vat in vi-
ta.*

mini pro nobis in mortem tradita,
parata sunt, ipsam inquam remissio-
nem peccatorum, liberationem, &
vitam æternam, applicat & confert
nobis, ita ut Christus in nobis vi-
vat, & nos in ipso vivamus, efficitq̃
ut ipsum, quo talis sit cibus & po-
tus spiritualis noster, id est, vita no-
stra, vera fide percipiamus. Sicut
enim cibus & potus corporalis, cor-
pora nostra non tantum efficiunt
ac roborant, sed & in vita conser-
vant: ita & caro Christi tradita pro
nobis, & sanguis ejus effusus pro
nobis, non tantum reficiunt & ro-
borant animas nostras, sed etiam in
vita conservant, non quatenus qui-
dem corporaliter eduntur & bibun-
tur, sed quatenus spiritualiter nobis
à spiritu Dei communicantur, di-
cente Domino, Et panis quem ego
dabo, caro mea est, quam dabo pro
mundi vita. Item, Caro (nimirum
corporaliter manducata) non pro-
dest quicquam, spiritus est, qui vi-
vifi-

adattatott teste es vere által szerezettette-
nek, ugy mint bűnöknek bocsanattyat,
megh szabadulast, es örök életet mi hoz-
zánk csatollya es szerzi, ugy hogy az
Christus mi bennünk ellyen, es mi ő ben-
ne, es azt cselekefi, hogy mi őtet igaz
hittel vegyük, hogy minékünk legyen
lelki etelünk es italunk, Az az, mi ele-
tünk legyen, es azt el vehessük igaz hit-
tál. Mert miképen az testi etel es ital,
nem csak megh uyittya, meg erősíti az
mi testünket, de még megh-is tartya ez
életben. Így az mi erettünk halálra adat-
tatott Christus teste, es az ő mi erettünk
ki omlott vere, nem csak meg uyittya es
meg erősíti az mi lelkünket, de még
meg-is tartya ez életben. Nem az menyi-
ben ugyan testi mód érint azokat eszük
es isszuk, de az menyiben mi velünk re-
seltetnek az Istennek lelketül, Így szol-
van az Ur: Ez az kenyér mellyet en a-
dok, az en testem, mellyet adok ez vi-
lagnak eleteert. Ismeg, Az test, mely
tudni illik, testi mód érint etetik, sem-
mit nem használ, az Lelek az, az mely
Y 5 meg

Confessio Fidei Christianæ,

*Christus e-
ditur vel
percipitur
fide.*

*Spiritualis
cibus.*

*Manduca-
tio ad salu-
tem neces-
saria.*

vificat. Et verba quæ loquor vo-
bis, spiritus & vita sunt. Et sicut
oportet cibum in nosmetipsos eden-
do recipere, ut operetur in nobis,
suamq; in nobis efficaciam exerat,
cum extra nos positus, nihil nobis
prosit: ita necesse est nos fide Chri-
stum recipere, ut noster fiat, vivatq;
in nobis, & nos in ipso. Dicit e-
nim, Ego sum panis vitæ. Qui ve-
nit ad me, non esuriet, & qui credit
in me, non sitiet unquam. Item,
Qui ederit me, vivet & ipse pro-
pter me: ac manet in me, & ego in
ipso. Ex quibus omnibus claret
nos, per spirituales cibum, minimè
intelligere imaginarium, nescio quæ
cibum, sed ipsum Domini corpus
pro nobis traditum, quod tamen
percipiatur à fidelibus, non corpo-
raliter, sed spiritualiter per fidem.
In qua re sequimur per omnia do-
ctrinam ipsius Salvatoris Christi
domini, apud Ioannem capite sex-
to. Et hic esus carnis, & potus
sanguis-

meg elevenit. Ez befedek mellyeket en
sollok ti nektek, lelek es elet, loh. 6. Es
az mikenen fűkseg az etelt even mi be-
lenk vennünk, hog bennünk munkalkod-
gyek, es az ő erejet mi bennünk ki mu-
tassa, holot kívúlunk leven, semmit nem
hasnal minékünk: Igy fűkseg hogy mi
az Christust vegyük hittel, hogy mienk
legyen es ellyen mi bennünk es mi ő ben-
ne. Mert azt mondgya, En vagyok az
elő kenyér, az ki en hozzam jű meg nem
ehszik, es az ki en bennem hisen, nem
somjuhozik meg soha. Ismeg, az ki en-
gemet észen, ő is elerettem, es en ben-
nem lakozik, es en ő benne, loh. 6. Mel-
lyekből ki tetűik hogy mi az lelki etelen
semmikeppen nem ertünk, nem tudom,
mi álmodozo etelt, de az mi ertünk adat-
tatot Christus testet, mellyet mind az al-
tal az hivek vesnek, nem test serint, de
lelek serint hit által. Mely dologbā min-
denben követtyűk az mi idvőzitő Chri-
stusunknak tanitafat, Iohan. 6. Es ez az
Christus testenek etele es verenek itala,
oly

Confessio Fidei Christiana.

*illus, fma
corpons
di sanguinis
domini
in hanc pte
hanc pte
in hanc pte
in hanc pte*
sanguinis Domini, ita est necessari-
us ad salutem, ut sine ipso nullus ser-
vari possit. Fit autem hic esus &
potus spiritualis, etiam extra Do-
mini coenam, & quoties, aut ubi-
cunq; homo in Christum credide-
rit. Quò fortassis illud Augusti-
ni pertinet, Quid paras dentem &
ventrem? crede, & manducaſti.

*Sacramē-
taliter mā-
ducare do-
minum.*

Præter superiorem manducatio-
nem spiritualem, est & sacramenta-
lis manducatio corporis Domini,
qua fidelis non tantum spiritualiter
& internè participat vero corpore
& sanguine Domini, sed foris etiam
accedendo ad mensam domini, acci-
pit visibile corporis & sanguinis
domini sacramentum. Prius qui-
dem, dum credidit fidelis, vivifi-
cum alimentum percepit, & ipso
fruitur adhuc, sed ideo, dum sacra-
mentum quoq; accipit, non nihil ac-
cipit. Nam in continuatione com-
municationis corporis & sanguinis
domini pergit, adeoq; magis magis-
que in-

oly szükséges az üdvösségre, hogy annélkül senki nem idvözülhet. Ez lelki etel és ital lehen az Ur vacsoraja kívül-is, és valamenyiször és valahol az ember az Cristusbá híben. Az melyre nezet talam szent Agoston Doctor mondvan: Mit készited fogaidat és szádat? Hidgy es etted.

Az fellyül megh mondatot lelki etel kívül vagyon Sacrametom szerint való etel-is az Christus testenek, melyben az hú ember nem csak lelekben belől rebesül az Christus igaz testevel és verevel, de külső kepen-is, járulvan az Urnak ástalakoz, vési az Christus testenek és vereinek Sacramentomat. Előfer ugyan mikor az keresztyen ember hitt, vőt elő eledelt, és az után-is azzal ell, de azért mikor az Sacramentomotis vési, vesén valaminit. Mert az Ur testenek és vereinek közlösenek gyakorlataban megyen előb előb, és inkább inkább gerjeztetik, és neve-

Confessio Fidei Christianæ.

que incenditur, & crescit fides, ac
spirituali alimonia reficitur. Dum
enim vivimus, fides continuas habet
accessiones. Et qui foris vera fide
sacramentum percipit, idem ille
non signum duntaxat percipit, sed
re ipsa quoque, ut diximus, fruitur.
Præterea idem ille institutioni &
mandato domini obedit, lætoque a-
nimo gratias pro redemptione sua
totiusque generis humani agit, ac fi-
delem mortis dominicæ memoriam
peragit, atque coram ecclesia, cujus
corporis membrum sit, attestatur:
obsignatur item percipientibus sa-
cramentum, quod corpus domini
non tantum in genere pro homini-
bus sit traditum, & sanguis ejus ef-
fusus, sed peculiariter pro quovis fi-
deli communicante, cujus cibus &
potus sit ad vitam æternam.

*Increduli
sumunt si-
bi sacra-
mentum in
iudicium.*

Cæterum qui nulla cum fide ad
hanc sacram domini mensam acce-
dit, sacramento duntaxat, communi-
cat, & rem sacramenti, unde est vi-
ta &

nevekedik az hit, es lelki etellel megh elegittetik, holot mig elünk, fűntelen valo nevekedesi vadnak az hitnek. Es az ki külfő kepen igaz hitből vesi az Sacramentomot, ugyan azon nem csak az jelet vesi, de az valósággal is, mint megh mondottuk, taplaltatik. Ez felet ugyan azon enged az Ur berzesenek es parancsolattyanak, es örvendetes fivel halakat ad az ő megh valtasfaert, sőt az emberi nemzetsegnek meg valtasfaert, es az Ur halalanak emlekezetit meg tartya hiven, es az Ecclesia előtt, micsoda testnek tagja legyen, megh bizonyittya. Ismeg, Az Sacramentommal előknek meg pecseteltetik hogy az Christus teste nem csak közönségessen adatot, es vere ki ontatot az emberekert, de kivaltkepen minden keresztény közösülőert, melynek etele es itala legyen az örök életre.

Tovabba, az ki hit nélkül jarul ehez az fenséges asztalhoz, csak az Sacramentomban rebessül, es az Sacramentomnak valóságat az melyből vagyon az elet es üdvös-

Confessio Fidei Christiana.

ta & salus, non percipit. Et tales indignè edunt de mensa domini. Qui autem indignè edunt de pane domini, & de poculo eius bibunt, rei fiunt corporis & sanguinis domini, & ad iudicium sibi edunt & bibunt. Nam cum vera fide non accedant, mortem Christi contumelia afficiunt, & ideo damnationem sibi ipsis edunt & bibunt.

Ergo corpus domini & sanguinem ejus, cum pane & vino non ita jungimus, ut panem ipsum dicamus esse corpus Christi, nisi ratione sacramentali: aut sub pane corporaliter latitare corpus Christi, ut etiam sub speciebus panis adorari debeat, aut quicumq; signum percipiat, idem & rem percipiat ipsam. Corpus Christi in coelis est ad dextram patris. Sursum ergo elevanda, sunt corda, & non defigenda in panem, nec adorandus dominus in pane.

*Præsentia
Christi in
cælis.*

údvösség, nem végi. Es ezek meltatlan
élnék az Christus ástalarol. Az kik pe-
nig meltatlan élnék az Urnak kenyere-
ből es meltatlan ísnek az ő poharabol, az
Ur teste es vere ellen vetkeznek, es itile-
tet élnék es ísnek magoknak. Mert holot
igaz hittel nem jarulnak, az Christus ha-
lalat gyalazzak, es azért magoknak kár-
hozatot élnék es ísnek.

Annak okaert az Christus testet es
veret, az Kenyerrel es Borral nem ugy
kapcsollolyuk össze, hogy az kenyeret
mondanank Christus testenek lenni, ha-
nem csak Sacramentom szzerint, avagy
hogy az kenyér alatt volna az Christus
teste, es hogy imadni kellettnek azt az
kenyernek szine alat, avagy hogy valaki
veven az jelt, az venne az valofagot-is.
Az Christus teste az eghben vagyon az
Atya Istennek jobban; Fel kel azért e-
melnünk sziveinket, es nem az kenyer-
ben helyezettelnünk, nem-is imadnunk
az Urat az Kenyerben. Mind az alral,
Z nin-

Confessio Fidei Christianæ,

pane. Et tamen non est absens ecclesię suę celebranti cœnam dominus. Sol absens à nobis in cœlo, nihilominus efficaciter præsens est nobis; quanto magis sol justitię Christus, corpore in cœlis absens nobis, præsens est nobis, non corporaliter quidem, sed spiritualiter per vivificam operationem, & ut ipse se nobis præsentem futurum exposuit, in ultima cœna. Ioan. 14. 15. 16. Unde consequens est, nos non habere cœnam sine Christo, interim tamen habere cœnam incruentam & mysticam, sicuti universa nuncupavit vetustas.

*Alii fines
cœnæ do-
mini.*

Admonemur præterea celebratione cœnæ dominicę, ut memores simus, cujus corporis membra facti simus, & idcirco concordēs simus cum omnibus fratribus, ut sanctē vivamus, & non polluamus nos flagitiis, & peregrinis religionibus, sed in vera fide in finem usq; vitę perseverantes, studeamus excellere sanctimo-

nincsen tavola az ű Anyaszent egyházatol az Christus, melyben foglaltatik az ű vacsoraja. Az Nap az eghben mészé vagyon tőllünk, mind az által hathato-keppen jelen vagyon velünk. Menyivel inkább az igazsághnak Napja, az Christus, testevel tavolo leven az eghben tőllünk, jelen vagyon nem teste érint ugyan, hanem lelki-kepen hathato munkakodása érint, es az mint ő maga mondotta jelen lenni magát az vech vacsorakor. Joh. 14. 15. 16. Az honnan követkőzik, hogy nincsen Christus nélkül való vacsoránk, azonban mind az által vech nélkül való es szentséges vacsoránk vagy o, mint nevezte azt mind az egész reghifégh.

Intetünk továbbá az Ur Vacsojrajanak oétogotásakor hogy meg emlekezzünk micsoda testnek legyünk taghjai, es azért bekecségesek legyünk mindē Atyankfiaival, hogy sentsül ellyünk, es vetekkel megh ne rutitsuk mi magunkat, se idegen tudományokkal, de az igaz hitben mind végiglen meg alvan, igyekezzünk

Confessio Fidei Christianæ.

*Prepara-
tio ad cœ-
nam.*

sanctimonia vitæ. Decet ergo, ut
accessuri ad cœnam, prius nos ipsos
juxta præceptum Apostoli probe-
mus, imprimis quali simus fide præ-
diti, an credamus Christum venisse,
servandis peccatoribus & ad præni-
tentiam vocandis, & an quisq; cre-
dat se in horum esse numero, qui
per Christum liberati servantur, &
an mutare vitam pravam institue-
rit, ac vivere sanctè perseverareq;
auxiliante domino, in vera religio-
ne & in concordia cum fratribus,
dignasq; Deo pro liberatione agere
gratias, &c. Ritur, modū, vel for-
mam cœnæ, illam existimamus esse
simplicissimam & præstantissimā,
quæ proximè accedit ad primam
domini institutionem, & apostoli-
cam doctrinam: quæ videlicet con-
stat annunciatione verbi Dei, preci-
bus piis, ipsa actione dominica, &
repetitione ejus, manducatione cor-
poris, & potu sanguinis domini,
memoria item mortis dominicæ sa-
lubri,

*Ritus cœ-
næ & u-
traq; speci-
es.*

fénleni életünknek fentsegevel. Illik azért hogy az fent vacsorával ellyünk, Először magunkat az fent Palnak parancsolattya ferint meg proballyuk, es főkeppen minemű hitünk legyen. Híffükke az Christust, hogy azért jött el, hogy az bűnösöket meg tartsa, es az penitentiara hja, es hogy ha ki-kí híffie magat azokközöt lenni kik az Christus által meg szabadulvan, meg tartatnak, es ha el rendelte meg változtatni gonos életet, es fentül elni, es az Urnak segítsegevel alhatatossan meg maradni az igaz vallásban, es felebarattyával való eggyessegebē, es halakat adni Istennek az meg szabaduláért.

Az Ur Vacsorájának rend-tartását, modgyat, formáját azt tartjuk együgyűnek es főnek lenni, mely közeleb járul az Urnak első szerzesehez es az Apostoli tudományhoz, mely, tudni illik, az Istennek igejenek hirdeteseből, kegyes könyörgelekből, az Urnak szerzeseből, es annak gyakorlásabol az Christus testének eteleből, es verének italabol, es az Urnak halalanak üdvösséges emlékezetiből, es

Confessio Fidei Christiana.

Prepara- sanctimonia vitæ. Decet ergo, ut
tio ad cœ- accessuri ad coenam, prius nos ipsos
nam. juxta præceptum Apostoli probe-
mus, imprimis quali simus fide præ-
diti, an credamus Christum venisse,
servandis peccatoribus & ad præni-
tentiam vocandis, & an quisq; cre-
dat se in horum esse numero, qui
per Christum liberati servantur, &
an mutare vitam pravam institue-
rit, ac vivere sanctè perseverareq;,
auxiliante domino, in vera religio-
ne & in concordia cum fratribus,
dignasq; Deo pro liberatione agere
gratias, &c. Rîtum, modũ, vel for-
mam cœnæ, illam existimamus esse
simplicissimam & præstantissimã,
quæ proximè accedit ad primam
domini institutionem, & apostoli-
cam doctrinam: quæ videlicet con-
stat annunciatione verbi Dei, preci-
bus piis, ipsa actione dominica, &
repetitione ejus, manducatione cor-
poris, & potu sanguinis domini,
memoria item mortis dominicæ sa-
lubri,

Ritus cœ-
næ & u-
traq; speci-
es.

fénleni életünknek fentsegevel. Illik azért hogy az fent vacsorával ellyünk, Először magunkat az fent Palnak parancsolattya ferint meg proballyuk, es főkeppen minemű hitünk legyen. Híffükke az Christust, hogy azért jött el, hogy az bűnösöket meg tartsa, es az penitentiara hja, es hogy ha ki-ki híffie magat azokközöt lenni kik az Christus által meg szabadulvan, meg tartatnak, es ha el rendelte meg változtatni gonos életet, es fentül elni, es az Urnak segitsegevel alhatatlan meg maradni az igaz vallásban, es felebarattyával való eggyessegebé, es halakat adni Istennek az meg szabaduláért.

Az Ur Vacsorának rend-tartását, modgyat, formajat azt tartjuk együgyűnek es főnek lenni, mely közeleb járul az Urnak első ferzesehöz es az Apostoli tudományhoz, mely, tudni illik, az Istennek igejenek hirdeteseből, kegyes könyörgésekből, az Urnak ferzeseből, es annak gyakorlásabol az Christus testének eteleből, es verének italabol, es az Urnak halalanak üdvösséges emlékezetiből, es

Confessio Fidei Christiana.

sum domini corpus, & hoc offerre
realiter, pro remissione peccatorum
vivorum & mortuorum; adde & in
honorum & celebrationem, vel me-
moriam sanctorum in coelis, &c.

Caput XXII.

D E C O E T I B V S
Sacris & Ecclesiasticis.

*Quæ fieri
debeant in
cœtibus sa-
cris.*

TAmetsi omnibus sacras literas
privatim legere domi, & in-
struendo ædificare mutuum in ve-
ra religione liceat, ut tamen legiti-
mè annuncietur verbum Dei popu-
lo, & preces ac supplicationes fiant
publicè, sacramenta item celebren-
tur legitimè, & collecta ecclesiæ
fiant in pauperes & omnes ecclesiæ
necessarios sumptus faciendos, aut
usus sustendandos, necessarii sunt
omnino cœtus sacri, vel Ecclesia-
stici fidelium conventus. Constat
enim in Ecclesia apostolica & pri-
mitiva, huiusmodi cœtus esse ab
omni-

ni az Christus testet, es azt meg aldozni, valóságoskepen az előknek es holtaknak bűnök bocsanattyaert, es megh az Eghben levő szenteknek-is tisztellegere es emlekezetekre.

XXII. Rész.

Az Anyaszent-egyhazbeli gyűlekezetekről.

NOha mindeneknek szabad az Szent Iraft kiváltkeppen othon olvasni, es tanitással epiteni egymast az igaz vallásban, hogy mind az által törvény ferint hirdettessek az népnek az Istennek igje, es imatkozások es könyörgések legyenek közönsegeskeppen, es az Sacramentumok-is Istennek szerzése ferint ostromogattassanak, es hogy Collectak legyenek az fegenyeknek taplalására, es az Ecclesiában valo szükségességre es megh maradására, szükségességek minden modon az szent gyűlekezetek, avagy az Keresztényeknek Egyhazbeli gyűlések. Mert ez nyilván vagyon, hogy az Apostolok Ecclesiajában es az reghieknék ezfele gyűlekeze-

Confessio Fidei Christiana.

omnibus piis frequentatos. Quot
quot hos aspernantur, & ab his sese
segregant, religionem veram conte-
mnunt, urgendiq; sunt à pastoribus
& piis magistratibus, ne contuma-
cius se segregare, & coetus sacros a-
versari pergant. Sint vero coetus
ecclesiastici non occulti & obscuri,
sed publici atq; frequentes, nisi per-
secutio hostium Christi & eccle-
siæ non sinat esse publicos. Sci-
mus enim quales fuerint quondam
primitivæ ecclesiæ coetus in abdi-
tis locis, sub tyrannide Romano-
rum principum. Sint autem loca
in quibus coeunt fideles, honesta, &
ecclesiæ Dei per omnia commoda.
Deligantur ergo ædes amplæ, aut
templa. Repurgentur tamen ab
iis rebus omnibus, quæ ecclesiam
non decent. Instruantur autem o-
mnia pro decoro, necessitate, & ho-
nestate pia, ne quid desit, quod re-
quiri.

*Non aver-
sari sacro-
coetus.*

*Coetus sint
publici.*

*Loca cœ-
tuum ho-
nesta.*

lekezetek gyakorlattattanak az Kereszténye-
nektől. Valakik ezt megh vetik es ma-
gokat ettől meg valasztják, azok igaz tu-
domant vetik meg. Kénseríteni kel az-
ert ez feleket az igaz Tanítoknak es Ma-
gistratusoknak, hogy vakmerőkepen ma-
gokat el ne szakassák, ne is kerüllyek el
az szent gyülekezetet. Az Egyhazi gyü-
lekezetek penigh ne legyenek titkon va-
lok es reytokban, de közönsegesek es bő-
segesek, hanem ha az Christus es az Ec-
clasia ellenseginek üldözése nem enged-
ne nyilván valoknak lenni. Mert tudgyuk
minművek voltanak regenten az Egyha-
zi gyülekezetek az Romai fejedelmek
idejeben, reytok helyekben. Az helyek
peniglen mellyekbē az hivek őfve gyűl-
nek, tíftelességesek legyenek, es az Isten
Anyaszent egyhazanak mindenben hasz-
nosok, valasztassanak azért bő hazok, á-
vagy Templomok, mind az által meg tíf-
tittassanak mind azoktól az dolgoktól,
mellyek nem illenek az Ecclesiabā. Epit-
tessenek peniglē mindenek tíftelességesen
es főkségeskepen, hogy valami fogyat-
kozasa

Confessio Fidei Christiana.

*Modeste
humiliter
versandū
in cœtib.*

*Ornatus
templorum
verus.*

quiritur ad ritus & usus ecclesie ne-
cessarios. Sicut autem credimus
Deum non habitare in templis ma-
nu factis, ita propter verbum Dei
& usus sacros, scimus loca Deo cul-
tuiq; ejus dedicata, non esse pro-
phana sed sacra, & qui in his ver-
santur, reverenter & modeste con-
versari debere, utpote qui sint in lo-
co sacro, coram Dei conspectu &
sanctorum angelorum ejus. Longe
itaq; à templis & oratoriis Christia-
norum, repellendus est omnis vesti-
um luxus, omnis superbia, & omnia
quæ humilitatem, disciplinam &
modestiam dedecent Christianam.
Ac verus templorum ornatus, non
constat ebore, auro, & gemmis, sed
frugalitate, pietate, virtutibusq; eo-
rum qui versantur in templo. O-
mnia autem decenter & ordine fi-
ant in ecclesia, omnia deniq; fiant ad
ædifi-

kozasa ne legyen, annak az mi kívántatik az Anyaszent-egyhaznak főkezes rendtartására es hasznára. Mikepenpenig his-
sük hogy az Isten nem lakozik kezzel csinált Templomban, Igy az Istennek igejeert es az bent dolgok tudgyuk, hog az Istennek es az ű tiszteletinek bentel-
tet helyek nem külső dolgokra rendelte-
tet helyek, hanem bent helyek legyenek, es az kik ott vadnak, bocsületesen visel-
lyek magokat, ugymint, kik bent helyen legyenek, Istennek es az bent Angyalok-
nak sineknek előtte. Mésse el kel azért tavoztatni az Keresztyeni Templomitul es imarkozo helyetől az ruhakban valo bujalkodást, minden kevelyseget, es va-
lamellyek illetlenek az keresztyeni alaza-
tossághoz, erköltshez, es tisztelességhez. Es az Templomoknak igaz ekesseghe, nem az Elephant tetemekben, aranyban, gyöngyökben all, hanem mertekletességben, kegyességben, es azoknak jófagos dolgokban, kik az Templomban forog-
nak. Mindenek penigh tisztelességgel es jó rendel legyenek az Ecclesiaban, es le-
gyenek

Confessio Fidei Christianæ.

Peregrinæ ædificationem. Taceant ergo omnes peregrinæ linguæ in cœtibus sacris. Omnia proponantur lingua vulgari, & quæ eo in loco ab hominibus in cœtu intelligatur.

Caput XXIII.

DE PRECIBVS ECCLESIAE, cantu & Horis canonicis.

*Lingua
vulgaris.*

Oratio.

Licet sanè privatim precari quavis lingua quam quis intelligat, sed publicæ preces in sacris cœtibus vulgari lingua, vel omnibus cognita fieri debent. Oratio fidelium omnis, per solum Christi interventum, soli Deo fundatur, ex fide & charitate. Divos coelites invocare, aut his uti pro intercessoribus, prohibet sacerdotium Christi domini, & vera religio. Orandum est autem pro magistratu, pro regibus aut omnibus in eminentia constitutis,

gyenek mindenek épületre, minden idegen nyelv megh fűnnyek azért az szent gyűlekezetben, mindenek legyenek közönfeges nyelven, az mely azon helyen megh ertessek az emberektől az gyűlekezetben.

XXIII Refz.

Az Ecclesianak Könyörgeséről,
Enekleseről, es az het szabot
Orarol.

S Zabad ugyan kiváltkepen imatkozni akar mely nyelven is az ki mellyet ert, de az közönfeges könyörgések az szent gyűlekezetben, köz nyelven, avagy mindeneknek ertet nyelven legyenek. Az Hiveknek minden imatlagok az egy Christusnak esedezese által, csak az egy Istenhez legyen hitből es szeretetből. Az Mennyei szenteknek segítségül hivasatol, avagy azoknak esedezéseknek kivanasatol megh tilt az Christus Papfaga, es az igaz vallas. Könyörögnünk kel azért az Magistratusert, az Kiralyokert es mindē főlfő rendben helyezettettekert, az Egy-
hazi

Confessio Fidei Christianæ.

*Orationis
libertas.*

N

tis, pro ministris ecclesiæ & omnibus necessitatibus ecclesiarum. In calamitatibus verò & potissimum ecclesiæ, absq; intermissione, & privatim & publicè precandum est. Spontè item precandum est, non coactè, neq; pro ullo precio.

*quod dicitur scriptum
in oratione ha
betur lib
ertate.*
N Neq; decet orationem superstitiosè astrictam esse loco, quasi alibi non liceat, nisi in templo precari. Neq; oportet preces publicas, quò ad formam & tempus, in omnibus ecclesiis esse pares. Libertate enim sua utantur ecclesiæ quælibet. Socrates in historia, In omnibus ubiq; regionibus, inquit, non poteris invenire duas ecclesias, quæ orando plenè consentiant. Huiusmodi discrepantiæ authores eos esse puto, qui singulis temporibus, ecclesiis præfuerunt. Si tamen sunt congruentes, maximopere commendandum id, & aliis imitandum videtur.

N

Sed & modum esse decet, ut in re
qua-

házi boldgkert es az Ecclesianak minden
súkségeert. Az háborúságokban penig-
len es kiváltkepen az Ecclesia háborusa-
gában sünetlenül mint kiváltkepen mint
közönsegesen kel könyörgenünk. Nem
kenéritesből kel penig könyörgeni, ha-
nem jó kedvünkből es nem is valami ber-
ert. Nem is illik valami babonaságból
helyhez kötelezni az imatlagot, mint ha
maut né volna szabad csak az Templom-
ban imatkozni. Nem is súkségh az kő-
zönseges könyörgéseknek, az minéz az
formára es helyre, minden Ecclesiakban
egyenlőnek lenni, holot minden Ecclesi-
ak ellyenek az ő szabadságokkal. Socrates
az ő historiajában azt mondgya: Minden
tartományokban akar hol is nem találhat-
nal két Ecclesiát mely az imatkozásban
tellyességgel egyezne, Ez különözefnek
itilem hogy szerzői azok voltak: kik
minden időben fővek voltak az Anya
sönt-egyházakban. Ha mind az által e-
gyezők lesnek, felette dicsíretes dolog,
es illik egyebeknek is követni.

De meggh modot is kel tartani mint e-

A a

gyeb

Confessio Fidei Christianæ.

Modus adhibendus precibus publicis. quavis, ita & in precibus publicis, ne nimis sint prolixæ & molestæ. Cedant ergo potiores partes in cœtibus sacris, doctrinæ Evangelicæ, caveaturq̃, ne nimis prolixis precibus fatigetur in cœtu populus, ut cum audienda est prædicatio evangelii, vel egredi ex cœtu, vel hunc in universum solvi cupiant defatigati. Talibus in concione nimis videtur prolixum esse, quod aliàs succinctum est satis. Nam & concionatores modum tenere decet.

Cantus. Sic & cantus in cœtu sacro est moderandus, ubi is est in usu. Cantus, quem Gregorianū nuncupant, plurima habet absurda; unde reiectus est merito à nostris & pluribus ecclesiis. Si ecclesiæ sunt, quæ orationem fidelem legitimamq̃ habent, cantum autem nullum habent condemnari non debent. Non enim canendi commoditatem omnes habent

gyeb dolgokban, így az közönseges könyörgésekben is, hogy igen hosszúak es bantással ne legyenek. Nagyub resz adások azért az sent gyülekezetekben az Evangelium predikallasanak, el-is tavoztassék, hogy feletteb bő imarságokkal ne busittassék az gyülekezetben az nép, hogy mikor az predikatiot kel halgatni, avagy ki ne kivankozzanak az gyülekezetből, avagy el faradván ne kivannyak azt hamar el vegeztetni. Ez feleknek az predikatiokban felette bősegeknek latatik lenni, az mely egyebkepen rövid eleghe, es az predikatoroknak-is modot kel tartani.

Igy az Eneklest-is az sent gyülekezetben meg kel mertekelni, azhol azzal elnek. Abban az eneklesbē, mellyet Gregorianumnak mondnak, sok keptelenség vagyon, az melyert az mi Ecclesiáinktól es egyebektől is meltan megh vetteter. Ha oly Ecclesiák vadnak, az mellyekben hűseges es jó moddal való könyörgések vadnak, eneklesek penigh nincsenek, ne karhoztassanak. Mert nincsen minden

Confessio Fidei Christianæ.

habent ecclesiæ. Ac certum est ex testimoniis vetustatis, ut cantus usum fuisse vetustissimum in orientalibus ecclesiis, ita serò tandem receptum esse ab occidentalibus.

*Horæ cano-
nica.*

Horas canonicas, id est, preces ad certas in die horas compositas, & à Papistis cantatas aut recitatas, nescivit vetustas: quod ex ipsis horarum lectionibus, & argumentis pluribus demonstrari potest. Sed & absurda non pauca habent, ut nihil dicam aliud, proinde omittuntur rectè ab ecclesiis substituentibus in locum ipsarum res salutare ecclesiæ Dei universæ.

Caput XXIV.

DE FERIIS, IEIUNIIS, ciborumq; delectu.

*Tempus ne
cessariū ad
exercendā
religionē.*

Quanquam religio tempori non calligetur, non potest tamen absq; iusta temporis distinctione vel ordinatione plantari & exerceri.

Delic.

Ecclesiáknak alkalmatosságok az enekle-
sre. Es bizonyos az reghi bizonyságok-
bol, hogy az mint az eneklesek reghi fo-
kasban voltak az Nap keleti Ecclesiákba,
igy az Nap nyugatiak kesőn vőttek be.

Az het szabot orakat, Az az, nappal
bizonyos orakra rendeltetet imatfago-
kat, mellyeket az Papistak még enekel-
nek, avagy olvasnak, nem tudtak az re-
ghiek. Mellyet az orara rendeltetet ol-
vasásokból es egyéb erősségekből meg-
mutathatnank. De még sok keptelense-
gek-is vadnak benne, hogy többet sem-
mit ne szóljak, azért jól hadgyattattanak
el az Ecclesiáktól, rendelve az helyet,
údvösséges dolgokat az Anyaszent-egy-
házban.

XXIIII. Refz.

Az Innep napokrol, Böytőkről, es
Eteken való valogatásrol.

I Ollehet az igaz Vallás helyhez nem
köteleztetet, mind az által valami idő-
nek valasztása es jó rend tartas nélkül nem
plantaltathatik es gyakorlattathatik. Vá-

Confessio Fidei Christiana.

Deligit ergo quævis ecclesia sibi
tempus certum ad preces publicas,
& Evangelii prædicationem, nec
non sacramentorum celebrationem.
Non licet autem cuivis pro suo ar-
bitrio ecclesiæ ordinationem hanc
convellere. Ac nisi ocium justum
concedatur religionis, externæ e-
xercitio, abstrahuntur certè ab eo,
negociis suis homines. Unde vi-
demus in ecclesiis vetustis, non tan-
tùm certas fuisse horas in septima-
na constitutas coetibus, sed ipsam
diem dominicam ab ipsis apostolo-
rum temporibus, iisdem sacroq; o-
cio fuisse consecratam, quod etiam
nunc rectè propter cultum & cha-
ritatem, ab ecclesiis nostris custodi-
tur. Observationi Iudaicæ & su-
perstitionibus, nihil hic permitti-
mus. Neq; enim alteram diem, al-
tera sanctiorem esse credimus, neq;
ocium Deo per se probari existima-
mus, sed & dominicam non sabbatū,
libera observatione celebramus.

Præte

*Dies domi-
nica.*

Superstitio

lástot azért minden Ecclesia magának bizonyos időt az közönseges könyörge-
sekre es Evangelium predikálására, es az
Sacramentumoknak osztogatására. Nem
szabad pedig akar kinek-is ezt az Ecclesia
rendeletét föl bontani. Es hogyha melto-
idő nem engettetik az religionak külö-
gyakorlására, bizonynyal el vonattatnak
attól az emberek az dolgozásokkal. In-
nen lattuk az reghi Ecclesiában, hogy
nem csak bizonyos orakat rendeltek egy
hetben, az gyülekezeteknek, de az Ur
napja az Apostolok idejétől fogva, ugyā
azoktól fent nyugalomra fenteltetett,
mellyet most-is meg tartnak az mi Eccle-
siaink az Isteni folgalatert es feretert.
Semmit nem engedünk itt az Sidok in-
nep tartásoknak es babonafagoknak, mert
nem hiszünk egy napot az masiknál fen-
tebnek lenni, sem az nyugalmat ma-
gában Istennek kedvesnek lenni nem itil-
lünk, de az Ur napját-is nem az Szom-
batot, szabad megh tartasbol fenteljük
megh.

Confessio Fidei Christianæ.

Festa Christi
& san-
ctorum.

Præterea si ecclesiæ, pro Christi-
ana libertate, memoriam dominicæ
nativitatis, circumcisionis, passionis
& resurrectionis, ascensionis item
in cœlum, & missionis sancti spiri-
tus in discipulos, religiosè cele-
brent, maximopere approbamus.
Festa verò hominibus, aut divinis in-
stituta, non probamus. Et sane per-
tinent feriæ ad tabulam legis pri-
mam, & sunt solius Dei: deniq; ha-
bent feriæ divinis institutæ, & à nobis
abrogatæ, absurda, inutilia, mini-
meq; toleranda plurima. Interim
fatemur non inutiliter sanctorum
memoriam, suo loco & tempore, in
sacris concionibus populo commen-
dari, & omnibus sancta exempla
sanctorum imitanda proponi.

Iejunium.

Quantò verò gravius accusat
Christi ecclesia crapulam, ebrieta-
tem, & omnem libidinem ac intem-
perantiam tantò vehementius com-
mendat nobis jejunium Christia-
num.

Annak felette, ha az Ecclesiák keresztyeni szabadságból, az Ur születésének, környülmetelkedésének, kinszenvedésének, föl tamadásának, menyben menésének, es az fent Leleknek az Apostolokra való el bocsattatásának emlékezetit meg fentelik, felette igē javallyuk. Az embe reknek, avág meg holt fenteknek rendeltetöt innepeket penig nem javallyuk, es bizonyara, az innepek tartoznak az törvénynek első tablájára, es csak az egy Istent illetik. Oztan az fenteknek rendeltetot innepekben mellyek mi tőlünk el hagyattattanak, sok keptelen hasontalan es nem fenvedhető dolgok vadnak. Azonban vallyuk, hogy az fenteknek emlékezetek nem hasontalanul ajánlattatnak az nepeknek az prædicatiokban, mikor annak helye es ideje vagyon, es mindenek intetnek az fenteknek fent példajokat követni.

Menyivel penigh tiltja az Christus Ecclesiája az torkosságot, rekesseget, es minden bujaságot es mertekletlenséget; anyival inkább ajánlja minékünk az keresztye-

Confessio Fidei Christiane.

num. Est enim jejunium aliud nihil
quàm abstinencia & temperantia
piorum, disciplina item, custodia,
& castigatio carnis nostræ, pro ne-
cessitate præsentis suscepta, qua hu-
miliamur coram Deo, & carni sua
fomenta detrahimus, quò facilius
libentiusq; spiritui pareat. Proin-
de non jejunant, qui istorum nullam
rationem habent, sed jejunare se
credunt, si semel in die farciant
ventrem, & certo vel præscripto
tempore à certis abstineant cibis, e-
xistimantes hoc opere operato, se
Deo placere, & bonum opus facere.
Jejunium est adminiculum oratio-
nis sanctorum ac virtutum omni-
um. Non placuit Deo, (ut videre
est in prophetarum libris) jejunium,
quo à cibo, non à sceleribus je-
junabant Iudæi.

Publica Est autem publicum jejunium,
& privata & privatum. Celebrarunt olim je-
jejunia. junia publica calamitosi temporis
rebusq; ecclesiæ afflictis. Ab-
stine.

restényi bőytöt. Mert az bőyt nem egyeb semmi, hanem az híveknek túrtette-
tesek es mertekletességek, ismeg, az mi
testünknek fenyiteke, őrizése es foyto-
gatafa, az jelen valo búkségert, mellyel
meg alaztatunk Istē előtt, es az testnek az
ú taplalasat el vonjuk, hogy könnyebben
es örömesben engedgyen az leleknek.
Annak okaert nem bőytólnek azok, az
kik ezekre gondot nem viselnek, de ití-
lik hogy ók bőytólnek, hog-ha napjaban
egyfer gyomrokat meg töltik, es bizony-
os időben, bizonyos etkektől magokat
meg tartoztattyak, jelentven hog ez cse-
lekedettel Istennek kedveben lehetnek,
es jo dolgot cselekesnek. Az bőyt, az fen-
tek imatsaganak es minden jo cselekede-
teknek eskőze. Nem tetset az bőyt Istē-
nek, (mint az Prophetaknak könyveiben
meg lathattjuk) melyben az etkektől es
nem az vetkektől bőytóltanak az Sidok.

Az Bőyt pedig közönfeges avagy ki-
valtkepen valo. Regenten közönfeges
bőtők rattattanak az haborusagos időkbē
es az Anyafent-egyhaznak nyomorult
allapat-

Confessio Fidei Christianæ.

stinebant in universum à cibo ad
vesperam usque. Totum autem hoc
tempus impendebant precibus sa-
cris cultuiq; Dei & pœnitentiæ.
Parum hæc absuerunt à luctu: &
frequens sit horum mentio in pro-
phetis, præcipue apud Ioel in
cap.2. Celebrari debet huiusmodi
jejunium, etiam hodie in rebus ec-
clesiæ difficilibus. Privata jeju-
nia suscipiuntur abs quovis nostru,
prout quisq; senserit detrahi spiri-
tui. Hactenus enim fomenta car-
ni detrahit.

*Quales sint
jejunia.*

Omnia jejunia proficisci debent
ex libero, spontaneoq; spiritu & ve-
re humiliato, nec composita esse ad
plausum vel gratiam hominum con-
sequendam, multò minus eò, ut per
ipsa velit homo iustitiam demereri.
Jejunet autem in hunc finem quili-
bet, ut fomenta carni detrahat, &
ferventius Deo serviat.

*Quadra-
gesima.*

Quadragesimale jejunium, vetu-
statis habet testimonia, sed nulla ex
lite.

állapattyan. El szűntek tellyességgel mind estveigh az eteltúl, az eges napot penigh fordítottak bentsleges könyörge-
sekre, Istennek tiszteletire, es penitencia tartasra. Nem-is voltak ezek siralom nel-
kül, Es ezekről gyakor emlekezet vagyō
az Prophetak irasiban, kivaltkepen, Ioel
2. v. 12. Most-is kel az Anyaszentegyhaz-
nak nehez dolgaiban illyen böytet tarta-
ni. Az kivaltkepen valo böytet akar ki-
is közzúlunk fel veheti, az mint ki-ki er-
zi közzúlunk lelkenek állapattyat, mert
ezzel taplalasat el vonsa az testnek.

Minden böytnek kel lenni szabadnak,
kes, es valoba megh aláztatot lelekből,
nem-is kel azt rendelni az emberek ked-
veknek, avagy baratsagoknak el nyere-
sekert, sokkal inkab nem azert hogy az
által akarna ember idvősseget erdemleni.
Böytöllyen penigjez vegre minden, hog
kényeseket el vonnya az testnek, es az
Istennek buzgobban folgallyon.

Az negyven napi böytnek vagyō u-
gyan az reghiektől bizonsaga, de az A-
postolok irasabol semmi nincs, azert
az hi-

Confessio Fidei Christianæ.

literis apostolicis, ergo non debet,
nec potest imponi fidelibus. Cer-
tum est, quondam varias fuisse jeju-
niorum formas vel consuetudines.
Unde Irenæus scriptor vetustissi-
mus, Quidam, inquit, putant uno
tantum die observari debere jejuni-
um, alii duobus, alii vero pluribus,
nonnulli etiam quadraginta diebus.
Quæ varietas observantiæ, non no-
stris nunc demum, temporibus cœ-
pit, sed multo ante nos, ex illis, ut o-
pinor, qui non simpliciter, quod ab
initio traditum est, tenentes, in ali-
um morem, vel per negligentiam,
vel per imperitiam postmodum de-
cidere. Sed & Socrates historicus,
Quia lectio nulla, inquit, de hoc
invenitur antiqua, puto Apostolos
hoc singulorū reliquisse sententiæ,
ut unusquisq; operetur, non timore
& necessitate, quod bonum est.

*Delectas
ciborum.*

Iam verò quod delectum cibo-
rum attinet, in jejniis arbitramur
omne id detrahendum esse carnī,
unde

az hivekre nem illik vettetni s-nem-is lehet. Bizonyos dolog, regenten külömb külömb formaja es szokása volt az böytnek, melyről Ireneus reghi keresztényen Doctor azt mondgya: Nemellyek itelik hogy csak egy napon kel böytet tartani, nemellyek kettőn, nemellyek több napokon, nemellyek még negyven napokon is. Mely rend-tartásnak külömbsege nem most kezdetet az mi időnkben, de sokkal mi előttünk azoktul itelem, kik nem együgyűkepen tartvan meg azt, az mi elein talaltatot, mas szokásra mentenek az utan, avagy tunyaság, avagy tudatlan-ság miatt. De Socrates-is így szól: Mivel hog arrol semmi reghi iras nincsen, itilem hogy az Apostolok ezt kinek kinek iteltire hadtak, hogy ki-ki cselekedgye, nem felelemből es kiseritesből, azt az mi jo.

Az mi peniglen immar az etkeknek valogatásat illeti, itellyük hogy az böytökben azt mint el kel venni az testből,
mel-

Confessio Fidei Christiana.

unde redditur ferocior, & quo delectatur impensius, unde existunt fomenta carni, sive pisces sint, sive carnes, sive aromata, deliciæ vè aut præstantia vina. Alioqui scimus, creaturas Dei omnes conditas esse
Gene. 2. in usus & servitia hominum. Omnia quæ condidit Deus, bona sunt & citra delectum, cum timore Dei
1. Timot. & iusta moderatione usurpanda.
Titum 1. Apostolus enim, Omnia, inquit,
1. Cor. 10. mundis munda sunt. Item. Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Idem Apostolus nominat doctrinam eorum, qui jubent abstinere à cibis, doctrinam dæmoniorum. Cibos enim creasse Deum ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognoverunt veritatem: quòd quicquid creavit Deus, bonum sit, & nihil rejiciendum, si sumatur cum gratiarum actione, &c. Idem ad Colossen. reprobat eos, qui nimia abstinencia, sibi

mellyel könnyebíthetik es inkább gyönyörködik, honnan az testnek kegyes taplalási lehetnek, akár hal legyen az, akár hus, akár kenyerek, akár gyönyörűseges jó borok. Mert tudgyuk hogy Istennek minden teremtet allati rendeltettek az emberek hasznokra es folgalattyokra, mindenek az mellyeket Isten teremtet jok, es valogatas nélkül, Isteni felelemmel, es illendő meretekletességgel kel venni. Mert az fent Pal azt mondgya, Mindenek tístak az tístaknak, Tit. 1. v. 15. Ismeg, Minden az mi az mészár-fekben arultatik, meg egyetek, semmit nem tudakozvan az lelki ismeretert, 1. Cor. 10. v. 25. Ugyan azon fent Pal nevezi azoknak tudományokat, kik az etkektől meg fűneft parancsollyak, őrdőghi tudományak. 1. Tim. 4. v. 3. Mert az eledelt teremtetette Isten az híveknek, hogy azokat vegyek hala-adással, Es azoknak kik meg ismertek az igazságot. Azert mert valamit teremtet az Isten jó, es semmi abban meg nem vetendő ha hala-adással vetettetik. Ugyan ő megh veti azokat, kik ez

Bb

nagy

Confessio Fidei Christianæ.

Secta.

sibi comparare volunt existimationem sanctitatis. Nos itaq; in universum reprobamus Tacianos & Encratitas, omnes deniq; Eustachii discipulos, contra quos congregata est Gangrensis synodus.

Caput XXV.

DE CATECHESI, ET
ægrotantium consolatione vel
visitatione.

*Instituen-
da in pie-
tate pubes.*

Dominus veteri suo populo in-
junxit maximam curam ut im-
penderent ab infantia rectè institu-
endæ juventuti, adeoq; mandavit
disertè in lege sua, erudirent & sa-
cramentorum mysteria interpreta-
rentur. Cum autem ex evangeli-
cis & apostolicis literis constet, De-
um non minorem rationem habere
novi sui populi pubis, cum palàm
Marci 10. testetur & dicat, Sinite pueros ve-
nire ad me, talium enim est regnum
coelorum, consultissimè faciunt ec-
clesiarum pastores, qui juventutem
matur-

nagy túrtettetésből akarnak magoknak
sentséges hirt s-nevet ferzeni, Col. 1. v.
23. Mi azért egy altallyaban megh vet-
tyúk az Tacianusokat, Encrantitakat, es
Eustachiusnak minden tanítványit, kik
ellen gyűlt össze az Gangrenai Synat.

XXV. Refz.

Az Catechismusrol, Betegek lato-
gatafarol, es vigasztalásokrol.

AZ Isten az O Testamentombeli nep-
nek meg hadta volt, hog az iffiusa-
got nagy sorgalmatossággal, kicsinsege-
től fogvan jól tanítanak, es nyilván meg-
is parancsolta vala, hogy az ő törvénye-
bē oktatnak őket, es az Sacramentomok-
nak titkait feytegetnek nekik; Holot pe-
nig az Evangeliombol az Apostolok ira-
sabol nyilván vagyon, hogy nem kisebb
gondgya legyen Istennek az Uly Testa-
mentombeli nepnek iffiaira, holot nyilván
mondgya: Hadgyatok en hozzám jóni
az gyermeköket, mert illyeneke az Isten
nek orfaga, Mar. 10.v.14. Jól cselekednek
az Egyhazi Tanítok, kik az iffiusagot

Confessio Fidei Christiana,

maturè & diligenter catechisant,
prima fidei fundamenta jacentes,
ac rudimenta religionis nostræ fide-
liter docentes, explicando Decalo-
gum mandatorum Dei, symbolum
item Apostolorum, Orationem
quoq; dominicam, & sacramento-
rum rationem, cum aliis ejus gene-
ris primis principiis, & religionis
nostræ capitibus præcipuis. Fidem
verò & diligentiam hic suam in ad-
ducendis ad Catechismum liberis
præstet ecclesia, cupiens & gaudens
liberos suos rectè institui.

*Visitatio
infirmorum.*

Cum verò nunquam gravioribus
tentationibus expositi sint homines,
quàm dum infirmitatibus exercen-
tur aut ægrotant, morbis cum animi
tum corporis fracti, nunquam sanè
convenit pastores ecclesiarum salutis
sui gregis invigilare accuratius,
quàm in hujusmodi morbis & infir-
mitatibus. Visitent ergo maturè æ-
grotantes, vocentur item maturè
ab ægrotantibus, siquidem res ipsa
postula-

szorgalmatossan jó idejen taníttya az Catechismusra, az hitnek első fundamentumit vetven, és az mi hitünknek első kezdetit híven tanítván, magyarázván, az tíz parancsolatot, az Apostoli vallást, az Urtól tanult imádságot és az Sacramentomoknak módját, az keresztyensegnek egyéb ezfele első fundamentumival egyetemben, és az mi vallásunknak fő fő részeivel. Az Ecclesia pedig itt megcselekedgye hűséget és szorgalmatosságot, az gyermekeknek az Catechismusra való hozásával, kívánnyan és örülven az gyermekek jó tanúságot.

Holot pediglen soha nagyobb kisergetek alá nem vettetnek az emberek, mint mikor betegséggel gyakorlattatnak, lelki és testi faydalmakkal meg nyomatván, soha nem illik ugyan az Egyhazi Tanítoknak inkább vigyazni az ő nyajok üdvösségére, mint ezfele betegségekben és nyavalyákban. Az betegeket azért látogassak idejen, hívattassak ismég őket az betegek jó idejen, ha tudni illik, az

Confessio Fidei Christiana.

postulaverit: consolentur autem illos, & in vera fide confirment, muniant deniq; contra perniciosas satanæ suggestiones: instituant item preces apud ægrotantem domesticas, ac si necesse sit, precentur pro ægrotantis salute etiam in cœtu publico, curentq;, quò feliciter ex hoc seculo migret. (Papisticam visitationem cum sua illa unctione extrema, diximus superius nos non approbare, quòd absurda habeat, & à scriptura canonica non approbetur.)

Caput XXVI.

DE SEPULTURA FIDELIUM, curaq; pro mortuis gerenda, De purgatorio, & apparitione spirituum.

Sepelire corpora.

Fidelium corpora, ut spiritus sancti templa, & quæ in ultimo die rectè creduntur resurrectura, jubet scriptura honestè absq; superstitione humo mandare, sed & honestam

dolog ugy kívannya. Vigasztallyak azért őket, es az hitben meg erősítsek, oztan az ördögnek veszedelmes kisereteti ellen gyamolitsak. Ismeg az betegnel tegyenek kivaltkeppen valo könyögeseket, es hogy ha kivantatik, imatkozzanak közönfeges helyen az betegeknek meg tartasaert, es gondot viselleyenek, hogy ez vilagbol bodogul mullyanak ki. Az Papiستا latogatast az utolso kenettel egygyüt megh mondottuk oda fel, hogy mi nem javallyuk, mert sok keptelen dolog vagy on benne, es az sent Iras nem javallya.

XXVI. Refz.

Az Hiveknek Temetsegekről, es az Holtaknak környül valo gondviseleséről, az purgatoriumrol, es az lelkeknek jelenesekről.

AZ Hiveknek testeket, mint az sent Leleknek Tempiomit, es mellyeket hisztünk, hogy az utolso napon fel tamadnak parancsollya az sent Iras, hogy tisztellegesen, babonafag nélkül az földben temessük, söt még tisztelleges emlekezete is

Confessio Fidei Christiana.

*Cura pro
defunctis*

eorum, qui sanctè in domino obdormiverunt, mentionem facere, relictisq; eorum, ut viduis & pupillis, omnia pietatis officia præstare; aliam non docemus pro mortuis curam gerere. Improbamus ergo maximè Cynicos, corpora mortuorum negligentes, aut quàm negligentissimè contemptissimèq; in terram abjicientes, nunquam vel verbum bonum de defunctis facientes, aut relictos ipsorum, ne tantillum quidem curantes. Improbamus rursus nimis & præposterè officiosos in defunctos, qui instar Ethnicorum, suos deplangunt mortuos (luctum moderatum, quem Apostolus 1. Thess. 4. concessit, non vituperamus, inhumanum esse iudicantes, prorsus nihil dolere,) & pro mortuis sacrificant, & preculas certas, non sine precio demurmurant, huiusmodi suis officiis liberaturi suos illos ex tormentis, quibus à morte immerfos, & inde rursus liberari posse, hu-

tet-is tegyük azok felől, kik sőtül az Urban meg holtanak, es az ő maradékjoknak mint őfvegyeknek es arvajoknak minden kégyes folgalatot tegyük, mas gondgyokat az halottaknak nem tanítjuk. Megh verjük azért az Cynicuskat, kik az holt testeket el vetik, avagy az kik utalatoſſan es rutul az földben vetven, soha csak jo ſot ſem teſnek az halottakrol, ſem penig maradékjokkal csak egy ſalat ſem gondolnak. Azokat ſem javallyuk iſmet, kik igen ſertelenek az halottnak pompaiban, kik mint egy Poganyok ſirattyak az ő halottyokat, (az mertekletes ſiraſt, mellyet az ſzent Pal megh enged 1. Theſſ. 4. v. 13. nem ſidal-mazzuk, embertelenſegnek itelven, tellyeſſeggel ſemmit nem keſeregni) es az halottakert aldoznak es bizonyos imatſagokat jövedelemert berbitelnek. Ez felek az ő folgalattyokkal itelik, hogy az ű halottyok az kinokbol, melyre halalok utan jutottak, es ezfele heaban valofaggal ki ſabadulhatnak. Mert hiſſük hogy

Confessio Fidei Christianæ.

*Animi mi-
grantis à
corpore
status.*

se, hujusmodi næniis arbitrantur.
Credimus enim fideles rectà à mor-
te corporea migrare ad Christum,
ideoq; viventium suffragiis aut
precibus pro defunctis, deniq; illis
suis officiis nihil indigere. Credi-
mus item infideles rectà præcipi-
tari in tartara, ex quibus nullus im-
piis aperitur, ullis viventium offici-
is, exitus.

*Purgatori-
um.*

Quod autem quidam tradunt de
igne purgatorio, fidei Christianæ,
Credo remissionem peccatorum, &
vitam æternam, purgationiq; plenæ
per Christum, & Christi dominū
hisce sententiis adversatur, Amen
amen dico vobis, qui sermonem me-
um audit, & credit ei qui misit me,
habet vitam æternam, & in judici-
um non veniet, sed transivit à morte
in vitam. Item, Qui lotus est,
non opus habet, nisi ut pedes lavet,
sed est mundus totus, & vos mundi
estis.

Ioan. 5.

Ioan. 13.

Iam quod traditur de spiritibus
vel a-

az hívek egyenesen az testi halál után mennek az Christushoz, es ezért-is az előknek holtokert való könyörgések nélkül es egyéb tislelet nélkül semmit nem fűkölködnek. Hiszűk ismer az hitetleneket mindgyart pokolra vettetni, melyből azoknak semmi szabadulasok né lehet, az előknek akar mi cseledetek által-is.

Az mit peniglen nemelylek mondanak, az purgatorium tűzeről, ellenkezik az, am-az agazattyaval: Hiszem bűnömnek bocsanattyat, es az örök életet. Ismeg az Christus tökelletes megh tisztításával, es azon Christus mondasival: Bizony bizony mondom ti nektek, az ki hallja az en igemet, es hiszen abban az ki engemet el bocsatot, örökk elete vagyon, es nem megyen itiletben, de által ment az halálból az életre, Ioh. 5. v. 24. Ismeg, Az ki megh mosdodot, nem szűkseg hanem csak labait mossa megh, de mindenestől tiszta, es ti-is tisztak vadtok.

Az mit immar mondnak az meg holt lelkek-

Confessio Fidei Christiana.

Spirituum vel animabus mortuorum apparen-
apparitio. tibus aliquando viventibus, & pe-
tentibus ab eis officia, quibus libe-
rentur, deputamus apparitiones eas
inter ludibria, artes & deceptiones
diaboli, qui ut potest se transfigura-
re in angelum lucis, ita satagit fi-
dem veram, vel evertere, vel in du-
bium revocare. Dominus in vete-
ri testamento vetuit veritatem sci-
Dent. 18. scitari à mortuis, & ullum cum spi-
ritibus habere commercium. E-
Luc. 16. puloni verò poenis mancipato, sicut
narrat veritas evangelica, negatur
ad fratres suos reditus: pronuncian-
te interim divino oraculo atq; di-
cente, Habent Mosen & prophetas,
audiant illos. Si Mosen & prophe-
tas non audiunt, neq; si quis ex mor-
tuis resurrexerit, credent.

Caput XXVII.
DE RITIBVS ET CÆ-
remoniis, & mediis.

Vete-

lelkeknek valaha az elők között való jelenésekről, kik kivantak azoknak folgalattyokat, mellyek által meg szabadullynak, ezfele jelenéseket famlalunk az ördögnek csalárd mesterseghi, es csufolási közziben, ki mint hogy változtathattya magát vilagofagnak Angyalava, Így igyekezik vagy el fordítani az igaz hitet, vagy kessegebbe tenni, Az Isten meg tiltotta az O Testamentomban az igazságot tudakozni az holtaktól, es minden tarsolkodást az lelkekkel tartani, Deut. 18. v. 11. Levit. 20. v. 27. Am-az kenokban levő gazdagnak peniglen nem engedtetek atyafiaihoz való megh terese, mint az sent iras mondgya, Luc. 16. v. 29, 31. Azonban az Istennek sava ezt monda: Vagyő Moysesek es Prophetajok, halgassak őket. Ha az Moysest es az Prophetakat nem halgattyak, ha valaki az holtak között fel tamadna is nem hinnenek.

XXVII. Refz.

Az Rend-tartásokrol es közep
dolgokrol.

Az O

*Ceremoniæ
& ritus.*

Rom. 6.

Act. 15.

Veteri populo traditæ sunt quorundam cæremoniæ, ut pædagogia quædam, iis qui sub lege veluti sub pædagogo & tutore quodam custodiebantur, sed adveniente Christo liberatore, legequæ sublata, fideles sub lege amplius non sumus, disparueruntquæ cæremoniæ: quas in Ecclesia Christi adeo retinere aut reparare noluerunt Apostoli, ut apertè sint testati se nullum onus velle imponere ecclesiæ. Proinde Iudaismum videremur reducere aut restituere, si in Ecclesia Christi, ad morem veteris ecclesiæ, cæremonias ritûsve multiplicarem. Ideoq; minimè approbamus eorum sententiam, quibus visum est ecclesiam Christi cohiberi oportere, ceu pædagogia quadam, multis variisq; ritibus. Nam si populo Christiano Apostoli
cære-

AZ O Testamentombeli népnek regenten adattattanak volt Ceremoniak, mint egy igazgató mesterseg, azoknak kik az Törvény alatt mint egy vezérő mester es tutor alatt őriztettek, de el jöven az szabadító Christus, es az Törvény el vetetven, mi hivek immar nem vagyunk többé az Törvény alatt, Rom.6. v.14. es az Ceremoniak ellenyestenek, mellyeket az Christus Ecclesiában, annira nem akartak megtartani, avagy meghuyítani az Apostolok, hogy nyilván meghvallottak, hogy ők nem akarnak semmi terhet vetni az Ecclesiara, Act.15. v.10. Annak okaert latnak csak az Sido fokast behozni avagy helyereallatni, ha az Christus Ecclesiában, az reghi Ecclesia fokasa szerint fokasitnak az Ceremoniakat es rendtartásokat. Annak okaert semmikepen nem javallyuk azoknak ertelmeket, kiknek tetszet az Christushoz Anyasent egyházat megzabolazni, mint egy tanító mesterrel, az fokkülömbkülömb rendtartásokkal, Mert ha az keresztényesegre az Apo-

Confessio Fidei Christianæ.

cæremonias vel ritus divinitus traditos imponere noluerunt, quis orofanæ mentis, obtrudet illi adinventiones adinventas humanitus? Quantò magis accedit cumulo rituum in ecclesia, tantò magis detrahitur non tantùm libertati Christianæ, sed & Christo & ejus fidei: dum vulgus ea quærit in ritibus, quæ quæreret in solo Dei filio Iesu Christo per fidem. Sufficiunt itaq; piis pauci, moderati, simplices, nec alieni à verbo Dei ritus.

*Impares
ritus.*

Quòd in ecclesiis dispares inveniuntur ritus, nemo ecclesias existimet ex eo esse dissidentes. Socrates, Impossibile fuerit, inquit, omnes ecclesiarum, quæ per civitates & regiones sunt, ritus conscribere. Nulla religio eosdem ritus custodit, etiamsi eandem de illis doctrinam amplectatur. Etenim qui ejusdem sunt fidei, de ritibus inter se dissentiant. Hæc ille. Et nos hodie ritus di-

Apostolok, az Istentől adattatott Cere-
moniákat nem vőttek, vallyon micsoda
éhes értelmű ember vőtt arra emberektől
talaltatott talalmányokat. Menyivel in-
kab többül az rend tartas az Ecclesiában,
annyival inkább kissebül nem csak az ke-
restényi szabadság, De még az Christus-
is es az ő hiti, holot az közleg azt keresi
az rend-tartásokban, az mellyet keresne
egyedül csak az Istennek Fiában, az
Christus Iesusban hit által. Elegsege-
sek azért az hiveknek keves mertekletes
egy-ügyű es az Isten igejétől nem külö-
nöző rend tartások.

Hogy ha különöző rend-tartások ta-
laltattanak az Ecclesiákban, senki ne itel-
lye az Ecclesiákat abból különözni. So-
crates így szól: Lehetetlen volna, mindē
rend-tartásit az Ecclesiáknak, az mellyek
varosonként es tartományonként vadnak,
meg írnia. Semmi vallás nem tart azon
rend tartásokat, noha azon tudományt
tartson azonokról. Mert az kik ugyan
azon hiten vadnak, az rend-tartásokban
egy mas közöt különböznek. Eddig So-

Confessio Fidei Christiana.

tus diversos in celebratione Coenæ domini & in aliis nonnullis rebus habentes in nostris ecclesiis, in doctrina tamen & fide non dissidemus, neque unitas societatisque ecclesiarum nostrarum ea re discinditur. Semper verò ecclesiæ in hujusmodi ritibus, sicut mediis, usæ sunt libertate. Id quod nos hodie quoque facimus.

Media.

At cavendum interim moneamus, ne inter media deputentur, ut quidam solent Missam & usum imaginum in templo pro mediis reputare, quæ revera non sunt media. Indifferens (dixit ad Augustinum Hieronymus) illud est, quod nec bonum nec malum est, ut si feceris, si non feceris, nec justitiam habeas nec injustitiā. Proinde cum adiaphora rapiuntur ad fidei confessionem, libera esse desinunt: sicuti Paulus ostendit, licitum esse carnibus vesci, si quis non submo-

neat,

crates mondása. Mi-is most az Ur vacso-
rajanak foglaltatásában es egyéb dolgok-
ban-is külömbfele rend-tartásokat tart-
tunk az mi Ecclesiánkban, mind azon al-
tal, az tudományban es hitben nem el-
lenkezünk, sem pedig az mi Ecclesiaink-
nak eggyeslege, es tarsasaga ez dologban
meg nem hasonlik. Mindenkor pedig-
len az Ecclesiák ezfele rend-tartásokban,
mint közep dolgokban szabadságokkal
eltenek, az mellyet mi is mostan megh
cselekekszünk.

De azonban intünk hog az közep dol-
gok közze ne számlaltassanak (mint ne-
mellyek az Misset es az Templombeli
kepeket számlallyak az közep dolgok kö-
zze) mellyek valóban nem azok. Közep
dolog az (mond Hieronymus Agoston-
nak) mely sem jó sem gonosz, ugy-hogy
vagy megh cseleked vagy nem, sem
igasságodból sem hamisságodból nem
lesen. Annak okaert mikor az közep
dolgok vonyattatnak az hitnek vallására,
megh bűnnek szabadságoktól, mint sent
Pal megh mutattya, hogy szabad az hűst

neat, idolis esse litatas, alioqui fore
illicitas, quod qui his vescitur, jam
vescendo, idololatriam approbare
videatur.

Caput XXVIII.
DE BONIS EC-
clesiæ.

*Bona ec-
clesiæ &
usus eorum
justus*

OPes habet ecclesia Christi ex
munificentia principū ac libe-
ralitate fidelium, qui facultates suas
ecclesiæ donarunt. Opus enim ha-
bet ecclesia facultatibus: & habuit
ab antiquo facultates ad res ecclesiæ
necessarias sustinendas. Ac verus
usus opum ecclesiæ quondam fuit,
& nunc est, conservare doctrinam
in scholis, & coetibus sacris, cum u-
niverso cultu, ritibus, & ædificio
sacro, conservare deniq; doctores,
discipulos atq; ministros, cum rebus
aliis necessariis, & imprimis paupe-
ribus juvandis atq; alendis. Deli-
gantur autem viri timentes Deum,
pruden-

meg enni, ha valaki megh nem int, hogy az bálványoknak áldoztatot : mert egyebkeppen tilalmas, ha az ki ezfelet ennek, etelevel az bálványozást lattatnek jóvallani. 1. Cor. 10. v.28. es, 8. v.10.

XXVIII. Rész.

Az Ecclesianak javairol.

V Agyon jósaga az Christus Ecclesianak az Fejedelmek es hivek adakozasabol, kik az ő jószágokat ajandekoztak az Ecclesianak. Mert szükségé vagyon az Anyaszent-egyhaznak az jószágokra, es eleitől foghva volt jósaga az Ecclesianak szükséges dolgoknak elviselesere. Es igaz haszna az Ecclesia gazdagsaganak regen ez volt, es most is ez, hogy az tudomány az Scholaban es szent gyülekezetekben, minden tisztelettel, rendtartással, es szent épülettel együt meg tartatnak. Ismeg, az Tanitok, tanulok, es folgak abbol taplaltatnak, es egyeb szükséges dolgok is, az szegényeknek segitsegekkel, es taplalásokkal együt abbol lennek. Valasztassanak azért Istenfelő fer-

Confessio Fidei Christianæ.

Oeconomi. prudentes, & in œconomia insignes, qui legitimè bona dispensent ecclesiastica.

Si verò opes ecclesiæ per injuriam temporis, & quorundam audaciam, inscitiam, aut avaritiam, translatae sunt in abusum, reducantur à viris piis & prudentibus ad sanctum usum. Neq; enim connivendum est ab abusu maximè sacrilegum. Docemus itaq; reformandas esse scholas & collegia corrupta, in doctrina, in cultu, & in moribus, ordinandamq; esse piè, bona fide, atq; prudenter, pauperum subventionē.

Caput XXIX.

DE COELIBATU,
conjugio, & œconomia.

Cælibes.
1. Cor. 7.

Qui cœlitus donum habent cœlibatus, ita ut ex corde, vel toto animo, puri sint ac continentes, nec urantur graviter, serviant in ea vocatione domino, donec senserint se divi-

fiak, ebesek, hazi dologban fővek, az kik az Egyhazi jokbol jo moddal safarkod-
gyanak. Ha peniglen az Ecclesianak jo-
saga az údőnek haborusaga miatt, es ne-
mellyek vakmerősegek, tudatlanfagok,
avagy fősvensegek miatt, gonosz életre
fordittattanak, az keresztényen es ebes fer-
fiaktol, az bent elesre terítettlenek, mert
nem kel hunyorítani az bentseg-törő go-
noszul elesre. Tanittyuk azert hogy meg-
uyittassanak az meg vesztegettettek, az
Scholak es Collegiomok az tudomany-
ban, tisteletben, jo erkölcsben, es az fe-
genyeknek taplalások kegyessen, hűse-
gessen, ebesen el rendeltettek.

XXIX. Refz.

Az Nőtelensegről, Hazasagrol es
Hazi gondviseletről.

AZ Kiknek Istentől ajandekok va-
gyon az nőtelensegre, ugy hogy fi-
vekből, avagy tellyes lelekből, tistak es
maga tirtetzetők, nem-is gerjednek fe-
letteb, abban az hivatalban solgallyanak

Confessio Fidei Christiana,

divino munere præditos, & ne effe-
rant se cœteris, sed serviant domino
assiduè, in simplicitate & humilita-
te. Aptiores autem hi sunt curan-
dis rebus divinis, quàm qui priva-
tis familiæ negotijs distrahuntur.
Quòd si adempto rursus dono, ulsi-
onem senserint durabilem, memine-
rint verbi apostolici, Melius est nu-
bere, quàm uri.

*Conjugi-
um.*

Conjugium enim (incontinentiæ
medicina & continentia ipsa est)
Matth. 13. institutum est ab ipso domino Deo,
qui ei liberalissimè benedixit, ac vi-
rum ac fœminam inseparabiliter si-
bi mutuum adhærere, & unà in
summa dilectione concordiaq; vi-
vere voluit. Unde scimus Apo-
Hebr. 13. stolum dixisse, Honorabile est con-
1. Cor. 7. nubium inter omnes & cubile im-
pollutum. Et iterum si virgo nu-
pserit,

az Urnak, miglen erzik az Istennek ajandekaval magokat fel ekesittetnek lenni, se fel ne fuvalkodgyanak egyebek felet, de folgallyanak az Urnak fűntelen, egyűgyűségben es alazatoságban. Alkolmatosbak penig ezek az Isteni dolgoknak gondviselesere, mint sem az kik házok-nepenek kivaltkepen valo dolgaira vonyattatnak. Hogy ha visont az ajandek el vetetven tőlők, allando geryedezeft erzenek, meg emlekezzenek az fent Pal mondasarol: Iob meg hazafodni, mint sem geryedezni. 1. Cor. 7.v.9.

Mert az hazaság (mely az tūrhetetlensegnek orvossága, főt ugyan tūrtez-tetes) rendeltetót ő magatol az Ur Isten-től, ki azt gazdagon meg aldotta, es az ferfiat es asszony embert el valhatatlan-keppen egy mashoz ragazkodni, edgyút nagy feretben es egyenesegben elni akarta, Gen. 1. ver. 28. Math. 19. ver. 5. 6. Tudgyuk hogy erről mondotta az fent Pal: Bőcsűletes mindenek kőzót az hazasagh, es az fertelem nélkül valo agy. Heb. 13. v. 4. Es ismeg, Ha az fűz fer-
hez

Confessio Fidei Christianæ.

*Quomodo
contrahē-
da conju-
gia.*

*Forum
matrimo-
niale.*

*Educatio
liberorum.*

perit, non peccavit. Damnamus ergo polygamiam, & eos qui secundas damnant nuptias. Docemus contrahenda esse conjugia legitimè in timore domini, & non contra leges prohibentes aliquot in conjugio gradus, ne incestæ fiant nuptiæ. Contrahantur cum consensu parentum, aut qui sunt loco parentum, ac in illum maximè finem, ad quem dominus conjugia instituit, & confirmantur publicè in templo cū pre-catione & benedictione. Colantur deniq; sanctè, cum maxima conjugum fide, pietate & dilectione, nec nō puritate. Caveantur itaq; rixæ, dissidia, libidines & adulteria. Constituantur legitima in ecclesia judicia, & iudices sancti, qui tueantur conjugia, & omnem impudicitiam impudentiamq; coerceant, & apud quos controversiæ matrimoniales transigantur.

Educentur quoq; liberi à parentibus in timore domini: provide-
ant i-

hez megyen nem vetkezik, 1. Cor. 7. 36. Karhoztattuk azért az sok feleség tartást, es azonokat is, kik az másodszor való hazafulást fidalmazzak. Tanítottuk hogy az hazafulas törvény szerint legyen, az Urnak felelmeben es nem az törvénynek ellen, mellyek meg tiltanak nemely ágakat az hazaságban. Legyen az hazaság az fűleknek, avagy az kik fűlek gyanant vadnak egyezésekkel, es főkepen ez vegre, melyre rendelte az Isten az hazaságot, es abból fentől ellyenek az hazafok nagy hűséggel, Isteni felelemmel, szeretettel, es tiszta saggal. El tavoztassanak azért az haborúságok, viszávonasok, bujaságok, es paraznaságok. Rendeltessenek jó módal való törvények az Ecclesiában, es fent törvény tevő birak, kik oltalmaznak az hazaságot; minden szemteleniséget, es tisztatalanságot meg tiltanak, es kik által az hazaságban való pörök veghez vitessenek.

Neveltestenek az gyermekek is az ő szülejektől az Urnak felelmeben, gondot viselleyenek, Ismeg az fűlek az gyermekekre

Confessio Fidei Christiana.

ant item parentes liberis, memores
2. *Tim. 5.* apostolicæ sententiæ, Qui suis non
prospicit, fidem abnegavit, & infide-
li est deterior. Imprimis autem
doceant suos, quibus sese alant, artes
honestas, abstrahant ab ocio, & ve-
ram in his omnibus fiduciam in De-
um inferant, ne diffidentia aut secu-
ritate nimia, aut avaritia foeda dif-
fluant, nec ad ullum fructum perve-
niant.

Estq; certissimum opera illa, quæ
in vera fide fiunt à parentibus, per
conjugii officia & œconomiam, ef-
se coram Deo, sancta & verè bona
opera, & placere hæc Deo, non mi-
nus quàm preces, jejunia, atq; elee-
mosynas. Sic enim docuit & A-
postolus in epistolis suis, præcipuè
verò ad Timoth. & Titum. Nu-
meramus autem cum eodem Apo-
stolo, inter dogmata satanica illo-
rum doctrinam, qui matrimonium
prohibent, aut palàm vituperant,
vel obliquè perstringunt, quasi non
sanctum

kekre, meg emlékezven az sz. Pal monda-
sáról: Az ki gondot nem visel az öveiről,
hitit meg tagadta, es az hitetlennél
alab való, 1. Tim. 5. v. 8. Főkepen penig
tanítottak az ő gyermekeket tisztelleges
mestersegekre, mellyekkel magokat tap-
lallták, el vonnyák az hívőkodástól,
es ő benne az Istenben való igaz bizo-
dalmat plantallták, hogy ketelkedéssel
avagy feletteb való testi batorfaggal, á-
vagy undok fővenfeggel bujalkodvan,
semmi jó hásonra ne juthassanak. Bizo-
nyos penig hogy azok az munkák, mel-
lyek az szülektől, az hazafagbeli tisztek
es gondviseles által lesnek hitből, Isten
előt fentek es valoban jó cselekedetek, es
kedvesek-is Isténél, nem külömben, mint
az könyörgések, böjtek, es alamisnak.
Mert így tanit az sz. Pal-is az Timothe-
ushoz, es Titushoz irt leveleibē. Szam-
lalljuk penighen ugyan fent Pallal az
ördöghi tudományok közze, azoknak
tudomannyokat, kik meg tilttyák az ha-
zafagot, avagy nyilván szidalmaznak,
avagy kerülő beféddelel karomlyak mint-
ha nem

sanctum vel mundum sit. Execramur autem coelibatum immundum, libidines & fornicationes rectas & apertas hypocritarum simulantium continentiam, cum omnium sint incontinentissimi. Hos omnes iudicabit Deus. Divitias, & divites, si pii sint, & rectè utantur divitiis, non reprobamus. Reprobamus autem sectam Apostolicorum, &c.

Caput XXX.

DE MAGISTRATV.

Magistratus à Deo. **M**agistratus omnis generis ab ipso Deo est institutus ad generis humani pacem ac tranquillitatem, ac ita, ut primum in mundo locum obtineat. Si hic sit adversarius ecclesiæ, & impedire & obturbare potest plurimum. Si autem sit amicus adeoq; membrum ecclesiæ, utilissimum excellentissimumq; membrum est ecclesiæ, quod ei permultum prodesse, eam deniq; peroptimè juvare potest.

Ejus

ha nem volna fent es tífsta. Utállyuk penigh az tífstatalan nôtelenseget, es hypocrytának bujaságokat, titkon es nyilván való paraszaságokat, kik tettetik az túrtetést, holot mindeneknél túrheterlembek legyenek. Mind ezeket meg itili az Isten. Az gazdagfagot, es gazdagokat, ha kereszténynek lejendnek, es jol elnek gazdagfagokkal, nem vettyúk megh. meg vettyúk peniglen az Apostolicusok szerzetit.

XXX. Refz.

Az Fejedelemségről.

MInden-nemű Fejedelemség Istentől rendeltetet, az emberi nemzetnek bekefegre, es csendessegre, es ugy hogy ez vilagon legh főveb helye legyen. Es ha ellensege lejend az Anyaszentegyhaznak, felette igen meg banthattya es haborthattya azt. Ha penig jo akaroja, es ugyan tagja az Ecclesianak, hasznos lehen az Anyaszent-egyhaznak, mint fő tagh, ki annak sokat hasznalhat, es azt fepen-is segitheti.

Enn-

Confessio Fidei Christianæ.

*Officium
magistra-
tus.*

Ejus officium præcipuum est, pacem & tranquillitatem publicam procurare & conservare. Quod sane nunquam fecerit felicius, quam cum fuerit verè timens Dei ac religiosus, qui videlicet ad exemplum sanctissimorum regum, principumque populi domini, veritatis prædicationem, & fidem sinceram promoverit, mendacia & superstitionem omnem cum omni impietate & idolatria exciderit, ecclesiamque Dei defenderit. Equidem docemus religionis curam, imprimis pertinere ad magistratum sanctum.

Teneat ergo ipse in manibus verbum Dei, & ne huic contrarium doceatur, procuret: bonis item legibus ad verbum Dei compositis, moderetur populum sibi à Deo creditum, eundemque in disciplina, officio, obedientiaque contineat. Iudicia exerceat justè judicando: ne respiciat personam, aut munera accipiat: viduas, pupillos, & afflictos asserat: inju-

Ennek fő tiszti az közönfeges beke-
segre es csendeslegre gondot viselni, es
azt meg tartani. Mellyet soha bodogul
megh nem cselekedhetik ugyan, mint,
hogy ha Istenfelő es Kereszten leszen,
ki tudni illik, az Isten nepenek sent Ki-
ralyinak es Fejedelminek peldajok sze-
rint, az igazsagnak predikallasat, es az
igaz hitet promoveallya, az hazugsagot
es idegen Isteni tisteletet minden hitet-
lenseggel, es balvanyozassal eggyüt ki ir-
tya, es az Istennek Ecclesiáját oltalmaz-
za. Mert tanittyuk hogy az hitnek gon-
dgya főkepen nez az sent fejedelemre.

Tartsa azert kezeben az Istennek ige-
jet, es hogy azzal ellenkező dolog ne ta-
nittassék gondot visellyen, Ismet, Az
Isten igejehez szabot jo törvényekkel
igazgassa az Istentől reja bizatot nepet,
es azt fenytékben, tistiben, es engedel-
messeghben meg tartsa. Törvényeket fol-
galtasson igaz itilettel, ne nezzen sze-
melt, se ajandekot ne vegyen. Az özve-
gyeket, arvakat es nyomorultakat oltal-

Confessio Fidei Christiana.

Rom. 17.

injustos, impostores & violentos coerceat atq; adeò & excindat. Neq; enim frustra accepit à Deo gladium. Stringat ergo hunc Dei gladium in omnes maleficos, seditiosos, latrones vel homicidas, oppressores, blasphemos, perjuros, & in omnes eos, quos Deus punire ac etiam cedere jussit. Coerceat & hæreticos (qui verè hæretici sunt) incorrigibiles, Dei majestatem blasphemare, & ecclesiam Dei conturbare, adeoq; perdere non desinentes. Quòd si necesse sit etiam bello populi conservare salutem, bellum in nomine domini, suscipiat, modò prius pacem modis omnibus quaerierit, nec aliter nisi bello suos servare possit. Et dum hæc ex se facit magistratus, illis ipsis operibus ut verè bonis, Deo inservit, ac benedictionem à domino accipit.

Damnamus Anabaptistas, qui ut
Chri-

mazza, az hami ssakat, hitetöket, es vak-
meröket büntesse, es ugyã ki melle, mert
nem hejaban vötte Istentül az fegyvert,
Rom. 13. v. 4.

Azert ezt az Istennek haragjat ki-
vonnya minden gonoz tevökre, part ü-
tökre, tolvayokra, avagy gyilkosokra,
nyomorgatokra, karomlokra, hamis hitü-
vekre, es mind azokra, kiket az Ur meg
büntetni, es meg-is öletni parancsolt.

Megh tiltson minden so fogadatlan E-
retnekeket-is (az kik valoba Eretnekek)
kik az Istennek Fölseges voltat karomla-
ni, es az Istennek Ecclesiáját haborgat-
ni, söt el vesíteni nem sünnek meg. Hög-
ha szükségessé haddal-is az nepnek megh
maradasat oltalmazni; hadat tamaßson az
Urnak nevében, csak hogy először beke-
seget kéressen minden módon, Es semmi-
képen megh nem tarthattya az öveit, ha-
nem csak had altal. Es mikor ezeket az
Magistratus hitből cselekeßi, ez ő csele-
kedetivel, mint jokkal, szolgál az Isten-
nek, es aldaß vesén az Urtól.

Karhoztatyuk az Uly keresztényeket,

Confessio Fidei Christianæ.

Christianum negant fungi posse officio magistratus, ita etiam negant quenquam à magistratu justè occidi, aut magistratum bellum gerere posse, aut juramenta Magistratui præstanda esse, & cætera.

*Subditorum
officium.*

Sicut enim Deus salutem populi sui operari vult per magistratum, quem mundo veluti patrem dedit: ita subditi omnes hoc Dei beneficium in magistratu agnoscere jubentur. Honorent ergo & revereantur Magistratum, tanquam Dei ministrum: ament eum, faveant ei & orent pro illo tanquam pro patre: obediant item omnibus ejus justis & æquis mandatis: denique pendant vectigalia atque tributa, & quæ alia hujus generis debita sunt, fideliter atque libenter. Et si salus publica patriæve & justitia requirat, & magistratus ex necessitate bellum suscipiat, deponant etiam vitam & fundant sanguinem pro salute publica magistratusque, & quidem in
Dei

kik mint hogy tagadgyak hogy Fejedelemseléseget viselhesse az keresztényen, így azonkepen tanittyak azt is hogy senki nem ölettetik megh az Magistratustól igazan, es hogy az Fejedelem hadat nem viselhet, nem is kellesek megh tartani az Fejedelemnek tött esküvest. Mert mi-kepen az Isten az ő nepenek idvősseget az Magistratus által akarja megh ferzeni, kit mint Atyat adot ez vilagra, így minden also renden valok ezt az Istennek jö-teremenyet megh ismerjek az Magistra-tusban. Tisztellyek azért es fellyek az Fe-jedelemet, mint Istennek folgajat, feressék őtet, jöti akarjanak neki, es imatkoz-zanak erette mint Atyokert, engedgye-nek ismet, minden ő jo es igaz parancso-latinak. Vegre az Vamokat es adokat, es az mi egyeb ezfele volna, megh fizessék hiven es örömet. Es hogy ha az közön-seges megh maradas, es hazanknak igassa-ga kívannya, hogy az Fejedelem fűkség-kepen hadat tassa, elettyeket is le tegyek, es verőket is ki ontsak az közön-seges megh maradasert es Fejedelemert,

Confessio Fidei Christianæ.

Dei nomine, libenter, fortiter & alacriter. Qui enim magistratui se opponit, iram Dei gravem in se provocat.

Sectæ & seditiões Damnamus itaq; omnes, Magistratus contemptores, rebelles, reipub. hostes, & seditiosos nebulones, deniq; omnes quotquot officia debita præstare, vel palàm, vel arte renuunt.

Oramus Deum Patrem nostrum in cœlis clementiss. ut principibus populi nobis quoq; & universo populo suo, benedicat, per Iesum Christum Dominum & Servatorem nostrum unicum: cui laus & gloria ac gratiarum actio, in secula seculorum,
Amen.

F I N I S.

es azt mivellyek az Urnak nevében, örö-
mest, erőssen es jó kedvel. Mert az ki
ellene tamad az fejedelemségnek, Isten-
nek haragjat vonnya ő magara. Karhoz-
tatunk azért minden fejedelemség megh
utalokat, part ütöket, községnek ellen-
tegit, es partolo latrokat: es veghre mind
azokat, valakik az tartozot szolgálatot,
vagy nyilván vagy ravaszgaggal ellenzik.

Kerjük az mi mennyei kegyelmes
Atyankat Istenünket, hogy az Nepnek
Fejedelmet s-minket-is, mind közönse-
gessen az ő nepet áldgya megh. Az mi
Urunk es egyetlen egy üdvözítőnk által,
az Iesus Christus által, Kinek legyen
dicsíret, dicsőség es hála-adas,
mind örökkön örökke,
AMEN.

VEGE.

AZ KEGYES OL-
vasónak.

HOlot az Confessioban emlekezet va-
gyon az negy Conciliomoknak val-
lasfokrol, Ismeg, az sent Athanasiusnak
vallasarol is, Azokat is ide akaram írni,
hogy az kegyes olvaso efeben venne, az
sent egygyelleg az Hitnek dolgaban.

Symbolum Nicenum.

Az Nicea varosbeli közönseges Concili-
um, amaz Istenfelő nagy Constantinus Csá-
sártol gyütetek össze, Christus születése után
324. Eftendőben, Arius ellen, ki tagadta az
Christusnak természet szerint valo Istenseget:
Es be gyütetenek oda minden nemzetsegek-
ből valo fő, tudos es Istenfelő Pispékök es
Confessorok, es irtanak egy közönseges val-
last, Mely ekkepen vagyon.

HIlek egy Istenben, mindenható At-
yaban, Menynek es földnek lathato
es lathatatlan allatoknak teremőjeben.
Es az egy Ur Iesus Christusban, Isten-
nek egy szülőt Fiaban, ki minden idők-
nek előtte az Atyától születet; Isten Isten-
től,

tól, világosságot világosságtól, igaz Istentől, igaz Istentől, születtetet, nem teremtetet. Az Atyával egyenlő allatu, ki által lőttének mindenek. Ki mi erettünk emberekert, es az mi idvőségünkert menyből ala falla, es meg testefüle fent Lelektől, Szűz Maria meheben, Es Emberrelőn, es meg feshittetek mi erettünk, Pontius Pilatus alatt fenvede, es el temettetek, es harmad napon fel tamada az irafok ferint. Es fel mene menyegben, es ül Atyanak jobban. Es ismeg el jövőndő dicsőséggel itelni eleveneket es holtakat, kinek orfaganak nem lehen vege. Es az fent Lelekből, ki follo az Prophe-tak által. Az egy fent közönseges Apostoli Anyafent-egyhazat, Vallok egy Keresztseget az bűnnek bocsanattyara, es várom holtaknak fel tamadasat, es az jövőndő boldogságnak örömet, Amen.

Symbolum Constantinopolitanum.

Az Constantinopoly Varosaban valo közönseges Concilium, amaz Istenfelő fejedelemtől Gratianustól es nagy Theodosiustól gyűtetek össze, Christus születése után 384.

Eftendőben Macedonius ellen, ki tagadta az Sz. Leleknek Istenfeget: Es begyűtetének oda 180. f. Atyak, es az Nicea Varosban irt közönseges vallast helylyen hadgyvan, amaz igeek utan: Es az fent Lelekben: Imez egy néhány igeeket hattak: Meg elevenítő Urban, Ki az Atyától es Fiutól származik: ki az Atyával es Fiúval egyetemben imattatik es dicsőittetik.

Symbolum Ephesinum.

Az Ephesus Varosban valo közönseges Concilium amaz Istenfelő Iffiabbi Theodofius Csasártól gyűtetek össze, Christus fűlete se utan, 439. eftendőben, Nestorius ellen, ki az Christus megtestesűletet rontotta, es tanította, hogy kettő az Fiu, egyik Isten Fia, másik Maria fia: Es begyűttenek oda mayd ket f. Atyak, es ki atkozvan Nestoriust, irak ez vallast közönsegesen:

V Allyuk az mi Urunk Iesus Christust Istennek egy fűlőt Fiat, tőkellertes Istennek es tőkellertes embernek, okos lelekből es testből lenni, ki az Atyától Istenfege ferint örök üdöktől fogva, az utolso üdőben penig mi erettünk, es az mi üdvösségünkert emberfege ferint az fűz Mariától fűletet, mert ket termesernek
lőtt

lőtt egyesülete. Annak okaert egy Christust, egy Fiut, es egy Urat vallunk. Es ez őve keveredések kívül valo egyesülegnek ertelme ferint, az szent füzet vallyuk Isten fülőjenek lenni, azert hogy az Isten így testefüle meg, es lőtt emberre, es azon fogantatasbol az ő tölle föl vőtt Templomat magahoz egyesítette, Az Evangeliomban es Apostolok irasiban valo íolast penigh az Ur felől, melyek mind egy semelyre tartozok, tudgyuk hogy az bent irast magyarazo ferfiak, az ket természetre nezve megh valaztyak, es nemellyeket ugyan, ugymint Istensegre tartozokat, az Christus Istensegere visik, egyeb alazatos íolasokat penig az ő embersegere alkalmaztattyak.

Symbolum Calcedonense.

Az Calcedonum Varosban közönfeges Concilium amaz kegyes Martianus Csabartol gyűtetek őve az Christus fületese utan, 454. Eztendőben, Eutyches ellen, ki az Christusban valo egy semelre nezve, őve egyelített az ket természetet, Es be gyűltenek oda 630. bent Atyak, es Eutychest ki atkozvan, irak ez Confessiot:

Követ-

Követven azért az Szent Atyákat, azon egy Fiut, az mi Urunk Iesus Christust vallyuk, es egyenlőkepen tanítunk minnyajan: Ki tökéletes az Isten-ségben, es azon tökéletes az ember-ségben, igaz Isten es igaz ember: ki okos testből es lelekből levő, egyenlő allatu az Atyához Isten-sége szerint; es mi hozzánk egyenlő allatu ember-sége szerint, mindenben hasonlo mi hozzánk az bűn kívül. Ki öröktől fogva bűletet az Atyától Isten-sége szerint, az utolsó időkben, penig mi erettünk es az mi üdvösségünkert, az bűz es Isten bűlő Mariától, ember-sége szerint bűletet, azon egy Iesus Christus Istennek Fia, Ur es egy bűlött, az ki egy természetben, őve elegyedes nélkül, el változas nélkül, el szakaztas nélkül, es el valhatatlanul meg jelentetet. Semmikepen az egyesülésert, az természeteknek külömböztetése el nem vetetven, de inkább mindenik természet (az egy semelyben őve foglaltatvan) tulaydonfogit megh tartvan: nem hogy két semelyre osztassék, avagy szaggatassék, de hogy legyen egy, es azon egy bűlött Fiu, Isten, Ighe,

Ighe, es mi Urunk Iesus Christus. Az
mint regen ő felőlle jövendűltenek volt
az Prophetak, es őnnön maga az Christus
tanitot minket, es az mi Atyainknak
vallasok előnkben adta.

Symbolum Athanasii.

Athanasius, az Alexandria nevű város-
beli Püspök, ira illyen vallast, Christus szület-
se után, 333. éftendő tájan, Arius es egyéb
Eretnekek ellen. Melyben előőr az egy ő-
rök Istenfegben való ſent Haromsagnak ſze-
mellyeről, annak utanna az Isten Fianak meg
testefüleseről, es az emberi nemzetnek meg
valtságának minden dolgairól ſol.

V Alaki idvőzűlni akar, mindeneknek
előtte ſűkſegh, hogy az Kereſtyeni
hitet vallya. Mellyet ha valaki epen ſöl
bomolhatatlanul meg nem tart, ketſeg-
nelkül örökke el vef. Az kereſtyeni Hit
penig ez, hogy az egy Iſtent Haromsag-
ban, es az Haromsagot eggyefſegben ti-
ſtellyük. Sem őſve nem elegyitven az
ſemmellyeket, ſem az allatot el nem őſtvā.
Mert mas az Atyanak ſemellye, mas az
Fiue, mas az ſent Lelekke. De az Atya-
nak, es Fiunak, es ſent Leleknek egy az
ő Iſten-

ő Istensege, egyenlő dicsősege, es örök-
ke valo főlsege. Minemű az Atya, olyá
az Fiu, olyan az ſent Lelek. Teremte-
tetlen az Atya, teremtetetlen az Fiu, te-
remtetetlen az ſent Lelek. Örökke valo
az Atya, örökke valo az Fiu, örökke va-
lo az ſent Lelek. De maga nem három
örökke valok, de egy örökke valo. Az
mint nem három teremtetetlenek, ſem
három veghetetlenek: De egy teremte-
tetlen es egy veghetetlen. Azon mo-
don mindenható az Atya, mindenható
az Fiu, mindenható az ſent Lelek, De
maga nem három mindenhatok, de egy
az mindenható. Azonkepen Isten az
Atya, Isten az Fiu, Isten az ſent Lelek:
De maga nem három Istenek, de egy az
Isten. Azonképé Ur az Atya, Ur az Fiu,
Ur az ſent Lelek. De maga nem három
Urak, de egy az Ur. Mert az mint Ke-
reſtyeni igáſſagh ſerint erre kenſerített-
tünk, hogy mindenik ſemelt külön, kü-
lön Istennek es Urnak vallyuk. Azon-
keppen három Iſtent avagy Urat valla-
nunk az Kereſtyeni Hitnek meltoſaga
ſerint meg tiltatunk. Az Atya ſenkítől
nem

nem lött sem teremtetet sem születet, Az
 Fiu csak az Atyatul vagyon. Az szent
 Lelek az Atyatul es az Fiutól vagyon,
 nem lött sem teremtetet, sem születet, ha-
 nem fármazik. Egy azért az Atya, nem
 három Atyak. Egy az Fiu, nem három
 Fiak. Egy az szent Lelek, nem három
 szent Lelkek. Es az Haromságban semmi
 nincs előb való, vagy utolsó, sem nagyobb
 sem kisebb, de mind az Harom szemel-
 lyek örökke valok, es egyenlők. Ugy
 hogy mindenben (az mint immar oda fel
 meg mondtuk) az egységg az Harom-
 ságban, es az Haromság az egységbe
 tiszteltettek. Az ki azért üdvözülni akar,
 így ertsen az szent Haromságról.

De szükség az örök üdvösséghez, hogy
 az mi Uronk Iesus Christusnak meg te-
 stesületeset is hűsegesen hidgye. Ez azért
 az igaz Hit, hogy hidgyuk es vallyuk
 hogy az mi Uronk Iesus Christus, Isten-
 nek Fia, Isten es ember. Isten, az Atya-
 nak allattyabol öröktől fogva születet, es
 Ember, az ő Anyának allattyabol, idő fe-
 rint születet. Tökelletes Isten, tökelletes
 Ember, okos lelekből es emberi testből
 leven,

leven. Egyenlő az Atyához Istensege
berint, kisebb az Atyának embersege be-
rint. Ki jöhet Isten és Ember, nem
kettő mind az által, hanem csak egy az
Christus. Egy pedig, nem az Istenseg-
nek testve való változásával, de az em-
bersegnek Istensegere való fel vetelevel.
Egy teljességgel, nem állattyanak ele-
gyítéssel, de semmilyenek eggyesle-
ben. Mert miképen az okos lelek és az
test egy ember: Azonképen az Isten és
ember egy Christus. Ki szenved az mi
idvőségünkért, pokolra szállt, harmad
napon fel támadt halottaiból. Fel ment
menyegben, ül az Atya mindenható Is-
tennek jobbjára, onnan leszen el jövődó
ítélni Eleveneket és Holtakat. Kinek el
jövételére minden embereknek az ő tes-
tekkel fel kel támadniok, és az ő tulaj-
don cselekedetekről számot kel adniok.

Es az kik jót cselekedtenek az örök
életre mennek, Az kik pedig gonoszt, az
örök tűzre. Ez az igaz Keresztyeni Hit,
Mellyet valaki hissegesen, és erő-
sen nem hisz, nem üdvö-
zülhet.

AZ FŐ RESZEKNEK

Regestroma.

1. Az ſzent Irafrol, Iſtennek igaz Ige-
jeről. folio 2.

De Scriptura Sancta, vero Dei verbo.

2. Az ſzent Irafnak magyarázattya-
rol, az ſzent Atyakrol, Concilio-
mokrol es találmányokrol. 7.

*De interpretandis ſcripturis ſanctis, de Patri-
bus, Conciliis & traditionibus.*

3. Az Iſtenről, az ő egy voltarol, es
az ſzent Haromſágról, 11.

De Deo, Vnitate ejus, ac Trinitate.

4. Az Balványokrol, avagy az Iſten-
nek, az Chriſtusnak, es az ſzen-
teknek kepeiről, 15.

*De idolis, vel imaginibus, Dei, Chriſti, & di-
vorum.*

5. Az Iſtennek imadáſarol, tiſteleti-
ről, es ſegitſegűl való híváſarol,
az egy közbenjáró Jeſus Chri-
ſtus által, 18.

De adoratione, Cultu, & invocatione Dei.

6. Az Iſtennek gondviſeleſéről, 23.

De providentia Dei.

Ee

Az

7. Az teremtesről, Angyalokrol, ördögökről es Emberről. 27.
De Creatione, De Angelis, Diabolo, & Homine.
8. Az embernek eseteről, az Bűnről, es az bűnnek okarol, 30.
De lapsu Hominis, peccato, & causa peccati.
9. Az Szabad akaratrol, es Emberi erőről, 35.
De libero arbitrio, & viribus Hominis.
10. Az Istennek rendeleseéről, es az fentek valasztasarol, 43.
De praedestinatione Dei, & electione sanctorum.
11. Az Iesus Christufrol, igaz Istenről es Emberről, ez Vilaghnak egy idvőzítőjéről, 49.
De Iesu Christo vero Deo, & homine.
12. Az Istennek Törvényéről, 61.
De Lege Dei.
13. Az Iesus Christus Evangeliomáról, es igiretekről, Ismeg, az Lelekéről es bötűről, 65.
De Evangelio & promissionibus, Item, spiritu & litera.
14. Az Penitentiáról, es az embernek meg tereferől, 71.
De poenitentia & conversione hominis.
15. Az megh igazulafrol, 81.

De justificatione fidelium.

16. Az Hitről, es jó cselekedetekről, 87

De fide & bonis operibus, & merito hominis

17. Az Istennek közönséges Anyaszent-egyhazarol, es annak egy fejeről, 97.

De Catholica Dei Ecclesia, & unico capite Ecclesia.

18. Az Anyaszent-egyhazban valo foglakrol, azoknak rend-tartasrol es titbekekről, 114.

De Ministris Ecclesia, ipsorumq, institutione, & officiis.

19. Az Sacramentomokrol, 136.

De Sacramentis.

20. Az Keresztsegről, 148.

De sancto Baptismo.

21. Az Ur Vacsorajarol, 152.

De sacra Cæna Domini.

22. Az Anyaszent-egyhazbeli gyülekezetekről, 165.

De cætibus sacris, & Ecclesiasticis.

23. Az Könyörgesről, es Eneklesekről, 168.

De precibus Ecclesia, Cantu & horis Canonicis.

24. Az Innep napokrol, Böytről, es etkekben valo válogatasrol, 171.

De feriis, jejuniis, ciborumq, delectu.

25. Az Catechismusrol, Betegek látogatásáról, és vigasztalásokrol, 178.
De Catechesi & agrotantium Consolatione, vel Visitatione.
26. Az Temetésekről, holtak környűl való gondviselekről, Purgatoriumrol, és lelkek jelenésekről, 180.
De sepultura fidelium, Purgatorio, & apparitione spirituum.
27. Az rend tartásokrol, és közep dolgokrol, 183.
De ritibus, Ceremoniis & Mediis.
28. Az Ecclesianak javairól, 187.
De bonis Ecclesiae.
29. Az Nőtelensegről, hazafágról, és hazi gondviselekről, 188.
De coelibatu, conjugio & oeconomia.
30. Az Fejedelemségről, 192.
De Magistratu.

Vegre, Egynehány fő Symbolomok, avagy, Keresztyeni Vallások, úgy mint: Az Nicea városbeli, Constantinapolbeli, Ephesumbeli, az Calcedon városbeli, és az szent Athanasius Püspök vallása.

V E G E.

Dicsőség legyen az Istennek.



